

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI KRAJOWEGO
PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE NA LATA 2014-2020**

za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.

Warszawa, wrzesień 2019 r.

Spis treści

WSTĘP	5
I. OMÓWIENIE OBSZARÓW, KIERUNKÓW I DZIAŁAŃ PROGRAMU	6
1. Profilaktyka i edukacja społeczna	6
1.1. Poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie.....	6
1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; zmiana postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).....	8
1.3. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach.....	27
1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych.....	29
1.5. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).....	36
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)	38
2.1. Rozwój infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz wypracowanie zasad współpracy.....	38
2.2. Upowszechnianie informacji i edukacja w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie) ...	46
2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.....	48
2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych.....	70
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie	71
3.1. Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi.....	71
3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie.....	73
3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).....	103
3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań.....	112
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	114
4.1. Wzmacnianie jakości kształcenia zawodowego i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania.....	114
4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.....	125
4.3. Zwiększanie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie...	131
4.4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	136
II. FINANSOWANIE KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2014-2020 W OKRESIE OD 1 STYCZNIA DO 31 GRUDNIA 2018 R.	138
III. PODSUMOWANIE, WNIOSKI, ZALECENIA	140
ZAŁĄCZNIK – Dane statystyczne z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2018 r.	145

Spółeczeństwo polskie przywiązuje duże znaczenie do wartości, jakie realizowane są w rodzinie i przez rodzinę. Zapewnienie rodzinie odpowiedniego miejsca w budowanym modelu państwa, zwłaszcza w jego praktyce społecznej, może w znacznym stopniu decydować o powodzeniu aktualnie przeprowadzanych reform. Dążenie do umocnienia podstaw funkcjonowania rodziny jest więc potrzebą rozwojową, a równocześnie powinnością państwa. Cele i obszary działań zawarte w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie nakładają na wszystkie szczeble administracji publicznej obowiązek realizacji długofalowych zadań ukierunkowanych na zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie. Osiągnięcie tego celu jest procesem wymagającym czasu, zaangażowania wszystkich służb, środków finansowych, a także zmiany świadomości społecznej.

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie obejmowała w 2018 roku przede wszystkim zadania mające na celu zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie poprzez rozwój działań profilaktycznych, udzielanie profesjonalnej pomocy osobom doznającym przemocy oraz zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na osoby stosujące przemoc.

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390, z późn. zm.), Rada Ministrów zobowiązana jest corocznie do opracowania Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Wypełniając powyższy obowiązek niniejsze opracowanie zostało przygotowane w oparciu o sprawozdania wojewodów, marszałków województw oraz sprawozdania: Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Sprawiedliwości, Prokuratury Krajowej, Komendy Głównej Policji oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, którzy są współrealizatorami Programu.

Opracowany dokument stanowi opis najważniejszych działań realizowanych w 2018 r. w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie prezentowanych w czterech głównych obszarach:

- *Profilaktyka i edukacja społeczna,*
- *Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,*
- *Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie,*
- *Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.*

Analiza danych zebranych na potrzeby sporządzenia niniejszego Sprawozdania dotycząca realizacji działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie na różnych szczeblach zarówno administracji samorządowej, jak i rządowej, pozwala na wypracowanie wniosków i rekomendacji służących poprawie jakości udzielanego wsparcia osobom krzywdzonym, jak również poprawie skuteczności oddziaływań wobec osób podejrzewanych o stosowanie przemocy.

I. Omówienie obszarów, kierunków i działań Programu

Obszar:

1. Profilaktyka i edukacja społeczna

Cel: Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Kierunki działań:

1.1. Poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

1.1.1. Prowadzenie badań, ekspertyz oraz analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie – art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w ramach zlecenia zadania wskazanemu podmiotowi (ośrodki badania opinii publicznej, ośrodki naukowe).

Wskaźniki:

– raporty dotyczące diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W harmonogramie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, w roku 2018 nie przewidziano badania dotyczącego diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie finansowanego z budżetu państwa. Kolejne badanie przewidziano na rok 2019 i na ten cel zaplanowano 200 000 zł. Raporty z poprzednich diagnoz, badań i analiz dostępne są na stronie internetowej Ministerstwa, Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w zakładce *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie*: <https://www.gov.pl/web/rodzina/diagnozy-zjawiska-przemocy-w-rodzinie>

1.1.2. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy, powiatu i województwa, w tym w odniesieniu do gmin, ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, powiatowy, wojewódzki.

Wskaźniki:

– liczba opracowanych diagnoz.

Termin realizacji: 2014-2020.

Z danych statystycznych dotyczących realizacji Programu za 2018 r. wynika, że w Polsce opracowano łącznie **781 lokalnych diagnoz**, w tym 657 gminnych i 118 powiatowych diagnoz zjawiska przemocy w rodzinie. W 2018 r. w 6 województwach powstały nowe diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie: lubuskim, łódzkim, mazowieckim, śląskim, świętokrzyskim i zachodniopomorskim. Pozostałe samorządy województw bazują na diagnozach, które powstały we wcześniejszym okresie.

Mapa 1. Liczba opracowanych lokalnych diagnoz w gminach w poszczególnych województwach w 2018 r.

1.1.3. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze województwa

art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: wojewodowie za pośrednictwem Wojewódzkich Koordynatorów Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Wskaźniki:

- corocznie opracowany raport dotyczący monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa.

Termin realizacji: 2014-2020.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań wojewody należy monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie. Monitorowanie to może opierać się na informacjach, danych i analizach pochodzących od innych podmiotów, np. Policji, organizacji pozarządowych, ośrodków badawczych i naukowych. Ponadto wojewoda może prowadzić własne

badania i analizy. Zadania określone w art. 7 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie dotyczą Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (wymienionego w ust. 1 pkt 4), gdzie wskazano, że do zadań wojewodów należy monitorowanie realizacji tego programu. Z danych statystycznych z realizacji Programu za 2018 r. wynika, że wojewodowie za pośrednictwem Wojewódzkich Koordynatorów oraz inspektorów Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich opracowali łącznie **16** corocznych raportów dotyczących monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa. W województwie warmińsko-mazurskim opracowano 3 raporty. Natomiast w województwach: lubuskim i mazowieckim nie opracowano dorocznego odrębnego raportu. Niemniej jednak, zgodnie z Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, wojewoda wywiązuje się z tego zadania. W punkcie IX Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dotyczącym sposobu monitorowania i sprawozdawczości opisano sposób realizacji tego zadania. Monitorowanie realizacji Programu odbywa się poprzez sprawozdawczość dokonywaną w oparciu o wskaźniki działań, która w szczególności dotyczyć będzie: instytucji pomagających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, form udzielanej pomocy takim osobom, form działań kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie. Wzór corocznego Sprawozdania z realizacji Programu został zawarty w załączniku nr 3 Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz.U. z 2014 r. poz. 445). Zgodnie z tym wzorem wszyscy wojewodowie zebrali i przekazali dane za pomocą Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS) w zakresie sporządzenia rocznego sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2018 r.

Kierunki działań:

- 1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; zmiana postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)**

Rodzaje działań:

1.2.1. Prowadzenie ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych, które:

- obalają mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, usprawiedliwiające jej stosowanie,
- opisują mechanizmy przemocy w rodzinie oraz jednoznacznie wskazują na ich społeczną szkodliwość i społeczno-kulturowe uwarunkowania,
- promują metody wychowawcze bez użycia przemocy (art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie) i informują o zakazie stosowania kar cielesnych wobec dzieci przez osoby wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawujące opiekę lub pieczę,
- promują działania służące przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w tym ochronę i pomoc dla osób doznających przemocy oraz interwencję wobec osób stosujących przemoc

Realizatorzy zadania:

- a) ministrowie właściwi do spraw: zabezpieczenia społecznego, zagranicznych, a także, Minister Sprawiedliwości, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, w tym w ramach zlecenia zadania wskazanemu podmiotowi, we współpracy z mediami, a także organizacjami pozarządowymi, oraz przy współpracy ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, a także Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,
- b) jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, powiatowy, wojewódzki, we współpracy z mediami oraz organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba ogólnokrajowych i lokalnych kampanii społecznych.

Termin realizacji: 2014-2020.

Zgodnie z harmonogramem Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 **Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej** przeprowadziło w 2018 r. działania związane z realizacją ogólnopolskiej kampanii społecznej na rzecz bezpieczeństwa osób starszych. Tematyka prowadzonej w 2018 roku kampanii była szczególnie ważna w kontekście zachodzących w ostatnich latach procesów demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa, ale również w kontekście tego, że seniorzy mają ograniczony dostęp do wsparcia spowodowany m.in. wiekiem, stanem zdrowia, zależnością od innych oraz brakiem świadomości swoich praw.

Koncepcja realizacji kampanii społecznej na rzecz osób starszych realizowanej w ramach działania 1.2.1 Programu zakładała jej powiązanie z realizacją działania 2.3.4. Programu tj. *Tworzenie i zwiększenie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich całodobowych telefonów zaufania.*

Ponadto Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, w dniu 27 listopada 2018 r. zorganizowało Ogólnopolską Konferencję pn. „*Bezpieczeństwo osób starszych. Profilaktyka, interwencja, pomoc*” (szczegółowy opis działania przedstawiono w punkcie 4.4.1. *Organizowanie ogólnopolskiej konferencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie*).

W ramach prowadzonej na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej kampanii społecznej powstał spot telewizyjny, którego celem było zwiększenie świadomości społecznej na temat bezpieczeństwa osób starszych, uwrażliwienie społeczeństwa na potrzebę reagowania, ale również zwiększanie wiedzy i świadomości osób starszych na temat ich praw. Emisja wyprodukowanego spotu miała miejsce w listopadzie i grudniu 2018 r. w dwóch stacjach telewizyjnych o zasięgu ogólnopolskim. W spocie szczególną uwagę zwrócono na zaprezentowanie numeru telefonu (800 120 002) tj. bezpłatnej, całodobowej infolinii dla osób szukających wsparcia w związku z doznawaniem przemocy.

W 2018 r. na zakup czasu antenowego w ramach kampanii wydatkowana została kwota o wartości **143 787 zł.**

Działania w zakresie prowadzenia ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych prowadziły również samorządy województwa, powiaty i gminy. Łącznie przeprowadzono **946** lokalnych kampanii społecznych przez: samorząd województwa – 33, samorząd powiatowy – 200 i samorząd gminny – 713.

Ministerstwo Sprawiedliwości podejmuje działania związane z podniesieniem wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przemocy w rodzinie. Jedną z form pomocy dla osób doznających przemocy jest kampania informacyjna pt. „*Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw*”. W roku 2000 w Ministerstwie Sprawiedliwości zrodziła się idea obchodów „Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw”. Idea ta związana jest z obchodzonym w dniu 22 lutego Międzynarodowym Dniem Ofiar Przestępstw. W związku z tym, Ministerstwo Sprawiedliwości po raz kolejny koordynowało „Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przemocą”. W 2018 roku obchody odbywały się w dniach 19 – 25 lutego.

W preambule do ustawy z dnia 12 lutego 2003 r. o ustanowieniu 22 lutego Dniem Ofiar Przemocy (Dz. U. poz. 517) ustawodawca wskazał na potrzebę stałego monitorowania sytuacji osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz prowadzenia działań na rzecz poprawy ich położenia. Obchody mają zwrócić uwagę całego społeczeństwa na potrzeby ofiar przestępstw i ich bliskich oraz zapewnić wszystkim potrzebującym pomoc w zakresie niezbędnym do niwelowania skutków przestępstwa.

Pomoc oferowana w ramach obchodów skoncentrowana była w zakresie świadczenia bezpłatnych porad prawnych oraz psychologicznych udzielanych na terenie całej Polski w sądach, prokuraturach, komendach policji, siedzibach prawniczych samorządów zawodowych czy organizacji pozarządowych.

Porad udzielały profesjonalne służby na co dzień zajmujące się pomocą osobom pokrzywdzonym przestępstwami m.in. prokuratorzy, asystenci sędziego, referendarze, psychologzy oraz kuratorzy sądowi a także adwokaci oraz radcowie prawni.

Nadto pomoc była oferowana w 88 ośrodkach pomocy pokrzywdzonym przez podmioty, które świadczyły w 2018 r. pomoc materialną i niematerialną sfinansowaną z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości.

Ministerstwo Sprawiedliwości, w dniach od 20.02.2018 r. do 24.02.2018 r. czynnie uczestniczyło w obchodach Międzynarodowego Dnia Ofiar Przestępstw udzielając informacji dotyczących pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem w ramach punktu przyjęć interesantów, który otwarty był dla wszystkich chętnych od godz. 8¹⁵ do 16¹⁵.

W 2018 r. Ministerstwo Sprawiedliwości rozpoczęło działania w zakresie realizacji kampanii społecznej pod hasłem „Pomagamy Sprawiedliwie” planowanej do przeprowadzenia w roku 2019. Umowa z wykonawcą kampanii została podpisana 28 listopada 2018 r. Realizowana kampania społeczna to jedno z wielu działań Ministerstwa Sprawiedliwości na rzecz przeciwdziałania przyczynom przestępczości, pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz pomocy postpenitencjarnej. Ma ona na celu podniesienie świadomości społecznej w zakresie możliwości uzyskania pomocy oraz wsparcia w sytuacji pokrzywdzenia przestępstwem, w tym zapewnienie skutecznego systemu pomocy osobom pokrzywdzonym. Jednocześnie kampania ta ma stanowić element informacyjno-promocyjny skierowany do organizacji pozarządowych, które działają na rzecz osób pokrzywdzonych i w ramach prowadzonej działalności mogą aplikować o środki finansowe z Funduszu Sprawiedliwości. Grupą docelową kampanii społecznej realizowanej pod hasłem „Pomagamy Sprawiedliwie” jest ogół społeczeństwa, osoby pokrzywdzone przestępstwem oraz osoby im bliskie, świadkowie, członkowie lokalnych społeczności. Kampania społeczna realizowana będzie z wykorzystaniem wszystkich kanałów komunikacji (telewizja, prasa, radio, outdoor i Internet), co pozwoli na dotarcie do jak największej liczby osób potrzebujących oraz zbudowanie społecznej świadomości na temat zadań realizowanych w ramach Funduszu Sprawiedliwości. Na realizację kampanii społecznej przeznaczono kwotę 14 760 000 zł.

Działania na rzecz podniesienia wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie realizowane są przez **Ministerstwo Edukacji Narodowej** w systemie edukacji w oparciu o obowiązujące obecnie akty prawne, w tym między innymi:

1. Ustawę z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2019 r. poz. 1148);
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia

ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356 oraz 2018 r. poz. 1679);

3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2012 r. poz. 977, z późn. zm.) – obowiązujące w dotychczasowych szkołach ponadgimnazjalnych,
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532 oraz z 2017 r. poz. 1643);
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591 oraz 2018 r. poz. 1647).

W ww. dokumentach nacisk został położony na kształtowanie oraz wzmacnianie kompetencji społecznych i obywatelskich uczniów.

Cele zmian podstawy programowej kształcenia ogólnego

Wychowanie przedszkolne oraz kształcenie ogólne w szkole podstawowej prowadzone są od roku szkolnego 2017/2018 zgodnie z podstawą programową uregulowaną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, która kładzie nacisk na rozwijanie u uczniów kompetencji społecznych i obywatelskich oraz wprowadzenie ich w świat wartości.

W przedszkolu dzieci m.in. uczą się rozpoznawania i nazywania podstawowych emocji, radzenia sobie z ich przeżywaniem, szanowania emocji innych osób, przeżywania emocji, szacunku wobec innych osób, nawiązywania relacji rówieśniczych, rozumienia przynależności do grupy, stosowania zwrotów grzecznościowych, przyjmowania konsekwencji swojego zachowania, respektowania norm grupowych i zasad zabawy, współdziałania, rozpoznawania wartości związanych z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, respektowania praw i obowiązków swoich oraz innych osób, zwracania uwagi na indywidualne potrzeby, obdarzania uwagą inne dzieci i osoby dorosłe.

Podstawa programowa wskazuje wartości, które szkoła podstawowa obowiązana jest wpajać uczniom. Należą do nich m.in. ofiarność, solidarność, altruizm, relacje społeczne.

Na I etapie edukacyjnym (klasy I-III szkoły podstawowej) uczniowie m.in. osiągają świadomość wartości uznanych przez środowisko domowe, rozwijają umiejętności takie jak identyfikowanie się ze środowiskiem, przyjmowanie konsekwencji swojego postępowania, tworzenie relacji, obdarzanie szacunkiem koleżanki i kolegów.

W starszych klasach szkoły podstawowej uczniowie realizują treści nauczania z zakresu edukacji społecznej i obywatelskiej na lekcjach języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie, geografii, etyki, wychowania fizycznego oraz wychowania do życia w rodzinie.

Przedmiot: *wiedza o społeczeństwie* – kształtowanie postaw obywatelskich i wspólnotowych, w tym rozwijanie wiedzy i umiejętności dotyczących kręgów środowiskowych, z którymi styka się uczeń (od rodziny i szkoły przez wspólnotę lokalną i regionalną). Kształcenie to ma umożliwiać rozwój umiejętności refleksyjnej obserwacji otaczającej rzeczywistości społecznej, która ma sprzyjać rozwojowi umiejętności rozpoznawania i rozwiązywania prostych problemów w życiu społecznym. W podstawie programowej wyodrębniono m.in. działy: *Społeczna natura człowieka, Rodzina, Prawa człowieka, Nieletni wobec prawa*.

Przedmiot: *etyka* – wyodrębniony został dział *Człowiek wobec innych ludzi*, który zawiera m.in. treści dotyczące szacunku, wyrozumiałości, miłości i praw człowieka. Uczniowie poznają, czym jest szacunek, przyjaźń, życzliwość, altruizm, troska, bezinteresowność, wolontariat, koleżeństwo, wdzięczność, współczucie, empatia, zaufanie, nietykalność osobista, tolerancja, dobro wspólne, współdziałanie, sprawiedliwość, solidarność.

Przedmiot: *wychowanie do życia w rodzinie* – określa m.in. podstawowe funkcje rodziny z podkreśleniem miejsca dziecka w rodzinie, przekazuje wartości i tradycje w rodzinie, związki uczuciowe i inne relacje, konflikty i ich rozwiązywanie, zmiany psychiczne i fizyczne okresu dojrzewania, prawo człowieka do intymności i ochronę tego prawa, postawy asertywne, istotę koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, odpowiedzialności za własny rozwój. Działy zawierające treści nauczania z zakresu tematyki rodzinnej: *Rodzina, Życie jako fundamentalna wartość, Postawy*.

Minister Edukacji Narodowej podpisał nowe rozporządzenie z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z 2018 r. poz. 467). Nowa podstawa programowa będzie obowiązywać w szkołach ponadpodstawowych od roku szkolnego 2019/2020.

Rozwijanie kompetencji społecznych uczniów oraz kształtowanie postawy szacunku dla innych to cele, które będą – tak jak dotychczas – realizowane na lekcjach wszystkich przedmiotów, a w szczególności języka polskiego, języka obcego nowożytnego, wiedzy o społeczeństwie, wychowania fizycznego, etyki, filozofii, wychowania do życia w rodzinie.

Np. przedmiot wiedza o społeczeństwie to przedmiot interdyscyplinarny korzystający, w przypadku zakresu podstawowego, z dorobku nauk społecznych (socjologii, nauk o polityce, nauk prawnych, nauk o polityce publicznej oraz elementów nauk: o administracji, o mediach i psychologii), zaś w przypadku zakresu rozszerzonego – z dorobku nauk społecznych (socjologii, nauk o polityce, nauk prawnych, nauk o polityce publicznej oraz elementów nauk: o administracji, o mediach, o poznaniu i komunikacji społecznej oraz psychologii) oraz nauk humanistycznych (etnologii i kulturoznawstwa).

Podstawa programowa wiedzy o społeczeństwie w zakresie podstawowym obowiązkowa dla wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych jest z założenia kontynuacją – w tym budowaniem i rozszerzaniem – nauczania przedmiotu w szkole podstawowej. Cele kształcenia (wymagania ogólne) przedmiotu zostały sformułowane dla czterech obszarów: wiedza i rozumienie; wykorzystanie i tworzenie informacji; rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów; komunikowanie i współdziałanie. Treści nauczania – wymagania szczegółowe tego przedmiotu obejmują takie obszary jak: Człowiek i społeczeństwo; Społeczeństwo obywatelskie; Organy władzy publicznej w RP; Prawa człowieka i ich ochrona; Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej; Wybrane problemy polityki publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Realizacja tych treści ma służyć głównie wzmocnieniu postaw obywatelskich i prospołecznych oraz kompetencji społecznych uczniów. Kształcenie ma prowadzić do ugruntowania postawy szacunku, otwartości i tolerancji.

Wzmocnienie oddziaływań wychowawczych i profilaktycznych

Od roku szkolnego 2017/2018 r. na mocy przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe¹ (art. 26) szkoły realizują połączony w jeden dokument dotychczasowy program wychowawczy i program profilaktyki. Program wychowawczo-profilaktyczny szkoły musi uwzględniać wnioski z przeprowadzonej diagnozy potrzeb rozwojowych uczniów, profilaktycznych i środowiskowych danej społeczności szkolnej. Takie połączenie obu programów uwzględnia systemowe spojrzenie na obszar oddziaływań zarówno wspierania dzieci i młodzieży w prawidłowym rozwoju, jak zapobiegania i przeciwdziałania zachowaniom problemowym. Działania o charakterze

¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.).

profilaktycznym powinny być skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców. Uchwalanie programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły lub placówki stało się kompetencją rady rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną.

Do zadań realizowanych obowiązkowo przez wszystkich nauczycieli, pracowników szkoły oraz dyrektora szkoły sprawującego nadzór pedagogiczny wpisano zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły.

Dodatkowo ustawą z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 2245, z późn. zm.) wprowadzono zmiany w art. 26 dodając obowiązek opracowania programu wychowawczo-profilaktycznego na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Przepis wchodzi w życie z dniem 1 września 2019 r.

Wykorzystanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

System oświaty zapewnia dzieciom i młodzieży m.in. możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej². Zadania w zakresie zapewnienia dzieciom/uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie zmieniły się w stosunku do lat poprzednich. Realizacja zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest jedną z podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej przedszkola/szkoły³. Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest istotną częścią pracy każdego nauczyciela.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana dzieciom i młodzieży w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce, w celu wspierania potencjału rozwojowego i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym⁴.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu, szkole i placówce udzielana jest w trakcie bieżącej pracy z dzieckiem/ucznikiem, a także w formie: zajęć rozwijających uzdolnienia, zajęć specjalistycznych (korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym), zindywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, porad i konsultacji⁵.

Zapewnienie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, adekwatnej do rozpoznanych potrzeb w tym zakresie, należy do kompetencji dyrektora przedszkola/szkoły, który w porozumieniu z organem prowadzącym podejmuje decyzje m.in. dotyczące zatrudnienia nauczycieli i specjalistów wykonujących zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych, ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane z danym dzieckiem/ucznikiem⁶.

Zatem, na poziomie lokalnym – w jednostce systemu oświaty – podejmowane są decyzje m.in. o sposobach zaspokajania potrzeb dzieci i młodzieży czy wymiarze godzin, które wynikają

² Art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.).

³ Art. 109 ust. 1 pkt 5 ustawy *Prawo oświatowe*.

⁴ Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591).

⁵ Zgodnie, odpowiednio z § 6 ww. rozporządzenia.

⁶ § 20 ust. 5 i 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

z rzeczywistych, rozpoznanych potrzeb w tym zakresie, w tym dotyczące zatrudniania nauczycieli specjalistów.

Od roku szkolnego 2017/2018 dyrektorzy przedszkoli/szkół, zostali zobowiązani przepisami prawa oświatowego do wskazania w arkuszu organizacji przedszkola/szkoły, godzin na realizację zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Arkusz organizacyjny może być modyfikowany w każdym czasie, tak aby dyrektor szkoły mógł reagować na potrzeby uczniów w zakresie zapewnienia im pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zgodnie z potrzebami.

W celu zwiększenia dostępności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów, Minister Edukacji Narodowej określił w formie rozporządzenia⁷ wykaz zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz m.in. przez pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych w przedszkolach, szkołach i placówkach.

Przepisy określają, jakie zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze prowadzone bezpośrednio z dziećmi/uczniemi lub na ich rzecz, są realizowane w ramach tzw. „pensum” przez nauczycieli pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych, co budziło liczne wątpliwości interpretacyjne.

Określenie wykazu ww. zajęć w przepisach prawa wychodzi naprzeciw postulatom zgłaszanym przez dyrektorów przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty, organów prowadzących oraz samych nauczycieli. Wskazanie zadań realizowanych w ramach pensum zagwarantowało, że we wszystkich przedszkolach, szkołach i placówkach w ramach tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin nauczyciele specjaliści będą prowadzili tego samego rodzaju zajęcia. Nowe regulacje obowiązują od 1 września 2018 r.

Kolejnym działaniem, które przeloży się na zwiększenie dostępności dzieci i młodzieży do pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest wprowadzenie w podziale subwencji oświatowej na rok 2019 dwóch wag na realizację działań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej o wartości: 0,025 dla szkół podstawowych i gimnazjum (waga P46) oraz 0,012 dla szkół ponadpodstawowych (waga P47)⁸. Obejmują one uczniów z kategorii dzieci i młodzież (wszystkich, a nie tylko objętych pomocą) w szkołach ogólnodostępnych realizujących obowiązek szkolny lub nauki. Zróżnicowanie tych wag wynika z odsetka osób korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w danym typie szkoły. Dane w Systemie Informacji Oświatowej wskazują, że w szkole podstawowej i gimnazjum średnio w kraju 35 % uczniów jest objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną, w szkołach ponadpodstawowych ok. 19%. Szacuje się, że tymi wagami zostanie objętych 4,4 mln uczniów, a naliczone środki w wyniosą 556 mln zł. Średnio na ucznia korzystającego z pomocy będzie przypadała kwota ok. 340 zł.

Profesjonalne wsparcie w rozwiązywaniu problemów edukacyjno-wychowawczych, prowadzenie działań m.in. diagnostycznych, terapeutycznych oferowane jest także przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, które udzielają bezpośredniej pomocy uczniom oraz rodzicom, w tym prowadzą terapię dzieci i młodzieży oraz ich rodzin⁹. W 2018 r. na terenie Polski funkcjonowało **1 109** poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym 595 publicznych i 514 niepublicznych.

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. poz. 1601, z późn. zm.).

⁸ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2019 (Dz. U. z 2019 r. poz. 1662).

⁹ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1647).

Tabela 1. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2018 r.).

Poradnia	Rodzaj poradni		Razem
	Publiczna	Niepubliczna	
Poradnia psychologiczno-pedagogiczna	570	482	1 052
Poradnia specjalistyczna	25	32	57
Razem	595	514	1 109

Pomoc dzieciom i młodzieży, w tym niepełnosprawnym, a także rodzicom i nauczycielom w sposób bezpośredni, świadczona była przez poradnie poprzez prowadzenie warsztatów, zajęć terapeutycznych, ćwiczeń, wykładów, udzielanie porad itp. W okresie sprawozdawczym wiele osób korzystało z różnych form bezpośredniej pomocy w formach indywidualnych i grupowych.

Tabela 2. Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w poradniach psychologiczno-pedagogicznych w 2018 r. wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2018 r.

Forma pomocy bezpośredniej	Odbiorcy							Razem
	dzieci do 3 roku życia	dzieci w wieku przedszkolnym	uczniowie szkół podstawowych	uczniowie gimnazjów	młodzież nie ucząca się i nie pracująca	uczestnicy form trwających ponad 3 miesiące	uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	
zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	-	9 868	19 812	1 267	30	20 889	425	52 291
terapia logopedyczna	9 435	72 627	29 781	1 438	131	69 778	835	184 025
socjoterapia	-	-	6 493	1 104	41	3 119	389	11 146
zajęcia z uczniami zdolnymi	-	381	3 069	437	3	1 760	248	5 898
terapia dla zagrożonych uzależnieniami	-	-	558	419	44	204	435	1 660
zajęcia grupowe aktywizujące do wyboru kierunku kształcenia i zawodu	-	-	-	112 986	3 050	3 685	53 868	173 589
ćwiczenia rehabilitacyjne	14 512	14 713	3 184	677	9	11 787	328	45 210
inne formy pomocy indywidualnej	3 670	28 863	44 158	9 212	364	11 472	7 865	105 604
inne formy pomocy grupowej	1 887	46 457	70 116	19 667	143	16 694	25 395	180 359
porady bez badań	6 270	40 654	64 707	18 578	1 249	-	13 847	145 305
porady po badaniach przesiewowych	904	58 428	25 225	1 766	-	-	-	86 323
badania przesiewowe słuchu w ramach programu "Słyszę"	-	20 429	16 774	623	155	-	340	38 321
badania przesiewowe wzroku w ramach programu "Widzę"	-	7 378	7 880	176	-	-	91	15 525
terapia psychologiczna, w tym psychoterapia	-	15 790	20 969	7 763	445	25 505	8 012	78 484
indywidualne porady zawodowe na podstawie badań	-	-	-	15 881	97	-	7 090	23 068
indywidualne porady zawodowe bez badań	-	-	-	10 838	291	-	4 875	16 004
mediacje i negocjacje	-	-	1 142	1 062	43	126	465	2 838
badania przesiewowe mowy w ramach programu "Mówię"	-	16 033	4 737	78	1	-	222	21 071
inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	3 322	20 794	20 206	3 847	423	19 553	3 074	71 219
zajęcia grupowe prowadzone w szkołach i placówkach oświatowych	1 035	35 845	267 652	66 978	743	11 595	92 305	476 153
grupy wsparcia	38	182	459	249	36	255	189	1 408
interwencja kryzysowa	66	599	4 908	2 536	113	372	4 077	12 671
Razem	41 139	389 041	611 830	277 582	7 411	196 794	224 375	1 748 172

Zwiększanie kompetencji wychowawczych nauczycieli i wychowawców

W 2018 r. powyższe działania systemowe zostały wzmocnione w ramach realizacji celu szczegółowego nr 3 Rządowego programu wspomagania w latach 2015-2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”¹⁰.

Minister Edukacji Narodowej, na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym, zlecił uczelni¹¹ przeprowadzenie dwusemestralnych studiów podyplomowych, których celem było doskonalenie kompetencji wychowawczych oraz umiejętności rozpoznawania i przeciwdziałania sytuacjom trudnym, dla nauczycieli i wychowawców, w szczególności szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych, w tym branżowych szkół I stopnia.

Zadanie miało na celu podniesienie kompetencji kadry pedagogicznej przez zindywidualizowane i długofalowe działania służące doskonaleniu warsztatu pracy nauczycieli i wychowawców, pozwalające na dobór skutecznych metod oddziaływania na uczniów. Program studiów oparty był na ogólnodostępnych badaniach oceniających kompetencje wychowawcze nauczycieli. Studia przeznaczone były dla 350 nauczycieli i wychowawców, w szczególności tych, których staż pracy nie przekraczał 5 lat. Na zadanie wydatkowano 877 480 zł.

W efekcie 352 osób ukończyło studia podyplomowe, w tym:

- pogłębiło wiedzę pedagogiczną pozwalającą na rozumienie procesów rozwoju, wychowania i nauczania – uczenia się;
- nabyło umiejętność przeprowadzenia diagnozy psychopedagogicznej podopiecznych;
- pogłębiło wiedzę dotyczącą organizacji i zasad udzielania pomocy pedagogicznej dzieciom i młodzieży;
- zdobyło wiedzę na temat aspektów funkcjonowania jednostki w sytuacji kryzysu sytuacyjnego, rozwojowego, egzystencjonalnego i środowiskowego.

Uczestnicy nabyli umiejętności oraz kompetencje społeczne takie jak:

- dobieranie i wykorzystywanie odpowiednich metod i technik oddziaływania pedagogicznego;
- umiejętności diagnostyczne oraz analityczne pozwalające na rozpoznawanie mocnych i słabych stron wychowanka;
- projektowanie zadania wieloprofilowego wspomagania rozwoju dziecka;
- sprawne posługiwanie się wybranymi ujęciami teoretycznymi w celu analizowania podejmowanych działań praktycznych, szczególnie w zakresie pomocy rodzinie;
- dobieranie najwłaściwszych metod pracy z daną rodziną na podstawie rozpoznania jej potrzeb;
- przekonanie o potrzebie współpracy w zakresie profilaktyki i interwencji kryzysowej z różnymi pomocy społecznej i jest przygotowany do jej podejmowania.

W okresie sprawozdawczym Ministerstwo Edukacji Narodowej nie współpracowało przy prowadzeniu ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r. nie prowadził ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych, dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

¹⁰ Przyjętego uchwałą nr 89/2015 Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie Rządowego programu wspomagania w latach 2015-2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”.

¹¹ Kolegium Jagiellońskiemu - Toruńskiej Szkole Wyższej.

Warto jednak wskazać, na poniższe działania Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania w roku 2018, które miały na celu zapobieganie zjawisku przemocy.

Pełnomocnik w kwietniu 2018 r.¹² zwrócił się do Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury z prośbą o informację, czy przedstawione przez niego w listopadzie 2016 r. Ministrowi Sprawiedliwości propozycje szkoleń dla specjalistów (sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych) w zakresie właściwego prowadzenia spraw, dotyczących przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności zostały ujęte w programach szkoleniowych Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury za rok 2017 oraz na rok 2018.

W opinii Pełnomocnika ww. szkolenia powinny zawierać treści o zapobieganiu oraz wykrywaniu aktów przemocy, równości kobiet i mężczyzn, potrzebach i prawach ofiar przemocy oraz sposobach zapobiegania wtórnej wiktyimizacji. Nieodłącznym modułem takich szkoleń powinny być zajęcia z psychologami, zwiększające wiedzę i kompetencje interpersonalne przedstawicieli instytucji mających kontakt z ofiarami przemocy. Wskazaniem jest również, aby treści szkoleń obejmowały kwestie skoordynowanej międzyinstytucjonalnej współpracy umożliwiającej odpowiednie rozpatrywanie zgłoszeń przypadków przemocy seksualnej. Przeprowadzenie takich działań edukacyjnych miałyby z pewnością pozytywny wpływ na zapobieganie występowaniu negatywnych konsekwencji procesowych dla osób pokrzywdzonych, np. w postaci konieczności powtarzania procesów karnych, a także pobudzałyby do zapewnienia realnych form pomocy i wsparcia, w tym psychologicznego osobom pokrzywdzonym. Wskazaniem byłoby, aby celem szkoleń było także przeciwdziałanie wszelkim negatywnym sytuacjom m.in. takim, w których postępowanie przygotowawcze w formie dochodzenia prowadzi do ograniczania gwarancji procesowych w zakresie przesłuchiwania osoby pokrzywdzonej przed sądem; przesłuchania osoby pokrzywdzonej przez sąd odbywają się po długim okresie od złożenia w tym przedmiocie wniosku przez prokuratora; sądy organizując przesłuchanie osoby pokrzywdzonej nie są w stanie zapewnić jej pomocy psychologicznej w ramach przesłuchania, jak i zrealizować przepisu o zgodności płci psychologa i osoby pokrzywdzonej na jej wniosek (art. 185c § 4 kodeksu postępowania karnego).

Zdaniem Pełnomocnika profesjonalne szkolenia dla sędziów, prokuratorów, kuratorów sądowych, mające na celu zwiększanie wiedzy i kompetencji interpersonalnych w zakresie kontaktu z osobami, które doznały przemocy seksualnej, przyczyniłyby się do ich ochrony przed powtórna wiktyimizacją oraz do ograniczania czynności procesowych i poza procesowych dokonywanych z udziałem osoby pokrzywdzonej.

W odpowiedzi Dyrektor Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury¹³ przedstawił informacje dotyczące szkoleń organizowanych przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury mających na celu właściwe prowadzenie spraw dotyczących przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Ponadto poinformował, iż w latach 2017-2018, w ramach współpracy międzynarodowej, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zorganizowała wydarzenia szkoleniowe obejmujące problematykę przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, których zestawienie przedstawia Tabela 3.

¹² BRZP.WRT.4553.4.2.2018.MD z dnia 27 kwietnia 2018 r.

¹³ OSU-I.034.4.2018 z dnia 18 maja 2018 r.

Tabela 3. Szkolenia międzynarodowe w latach 2017-2018 z udziałem polskich sądów i prokuratorów z zakresu prowadzenia postępowań w sprawach przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości oraz z zakresu "antydiskryminacji i równości płci w prawie UE

Temat konferencji	Czas trwania	Miejsce	Sygnatura szkolenia	Kwartał	Podmiot odpowiedzialny partner KSSiP	Liczba polskich uczestników
Rok 2017						
Soliciting Children Online for Sexual Purposes	6-7 kwietnia	Kraków	M17/17	II	ERA	10
EU gender equality law	24-26 kwietnia	Trewir	M8/D/17	II	ERA	3
Applying EU Anti-Discrimination Law	11-12 maja	Zagrzeb	M8/A/17	II	ERA	1
Równość płci w prawie UE	12-13 czerwca	Kraków	M8/F/17	II	ERA	19
Applying EU Anti-Discrimination Law	6-7 listopada	Lisbona	M8/B/17	IV	ERA	2
Applying EU Anti-Discrimination Law	4-6 grudnia	Trewir	M8/C/17	IV	ERA	1
Rok 2018						
EU gender equality law	19-20 marca	Trewir	M7/A/17	I	ERA	3
EU gender equality law	12-20 kwietnia	Praga	M7/B/18	II	ERA	3
EU Antidiscrimination Law	28-29 maja	Wiedeń	M7/C/18	II	ERA	2

Działania w zakresie prowadzenia ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych prowadziły również jednostki samorządu terytorialnego. **Łącznie przeprowadzono 946 kampanii społecznych**, w tym 33 przez samorząd województwa, 200 przez samorząd powiatowy i 713 przez samorząd gminny.

Przykłady „Dobrych praktyk” w zakresie realizacji działania 1.2.1. prowadzonych w samorządach lokalnych

Występowanie zjawiska przemocy w rodzinie niesie ze sobą dotkliwie konsekwencje dla osób pozostających w jego zasięgu – ofiar, sprawców, a także dla świadków. Skutki te dotyczą różnych aspektów życia i mogą rzutować na dalsze funkcjonowanie tych osób. Stąd rodzi się potrzeba podejmowania kompleksowych działań zmierzających do powstrzymania zjawiska przemocy w rodzinie. Ważnym elementem systemu przeciwdziałania przemocy jest współpraca oraz właściwy przepływ informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi w tym obszarze. To na jednostkach samorządu terytorialnego, we współpracy z mediami oraz instytucjami pozarządowymi, ciąży obowiązek podejmowania inicjatyw i realizowania lokalnych programów dotyczących zjawiska przemocy. Programy powinny koncentrować się na propagowaniu pożądanych społecznie wzorców zachowań, korygowaniu negatywnych postaw w rodzinie, edukowaniu społeczności lokalnej i podnoszeniu wiedzy z zakresu przemocy, eliminowaniu stereotypowych opinii i przekonań, jakie narosły wokół zjawiska przemocy. W ramach realizacji programów lokalnych należy skoncentrować się na zapewnieniu łatwego dostępu do szeroko rozumianego poradnictwa specjalistycznego, a także na kompleksowej i długofalowej pomocy rodzinie znajdującej się w sytuacji kryzysowej spowodowanej występowaniem problemu przemocy.

Poniżej przykłady działań realizowanych przez samorządy lokalne, stanowiących wyraz „dobrych praktyk” w zakresie tworzenia i rozwoju systemu przeciwdziałania przemocy.

Gmina Długoleka położona w województwie dolnośląskim każdego roku organizuje wiele przedsięwzięć, które kompleksowo oddziałują na społeczność lokalną tworząc system przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wielokrotnie gmina uzyskiwała dotację w ramach konkursu „Program Ośłonowy Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, co umożliwiło rozszerzenie działań i oferty wsparcia

dla rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie. W 2018 r. wszystkie wdrożone przedsięwzięcia sfinansowane zostały wyłącznie ze środków własnych gminy.

Wiodącą rolę w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie pełni Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) realizujący działania zawarte w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochronie Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Długołęka. Od sierpnia do grudnia 2018 r. GOPS w Długołęce realizował projekt: „(Od) buduj swoją rodzinę” ze środków własnych Gminy.

W ramach projektu zrealizowano następujące działania:

1. Utworzono Punkt Konsultacji Prawnych, co przyczyniło się do zwiększenia dostępu osób doznających i zagrożonych przemocą w rodzinie do bezpłatnego poradnictwa prawnego.
2. Animator rodziny objął swoim wsparciem 3 rodziny z dziećmi. Celem działań było zaproponowanie dzieciom i rodzicom z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie alternatywnych form spędzania czasu wolnego (np. wspólne wycieczki, spacer, zabawy, pikniki). Działania te doprowadziły do wyuczenia nawyku aktywnego spędzania czasu wolnego bez przemocy i agresji.
3. W Szkole Podstawowej w Łozinie zorganizowano Gminny Dzień Bez Przemocy, w ramach którego:
 - członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego przeprowadzili pogadanki edukacyjne dla uczniów dotyczące tematyki przeciwdziałania przemocy domowej oraz dostępnych form wsparcia,
 - wypuszczono wraz z dziećmi balony, jako symbol sprzeciwu wobec zjawiska przemocy,
 - przekazano uczniom piłeczki antystresowe,
 - wspólnie z uczniami wykonano plakietki o tematyce przeciwdziałania przemocy.
4. Zorganizowano zabawę Mikołajkową dedykowaną dzieciom z rodzin zagrożonych i doświadczających przemocy w rodzinie.
5. Zorganizowano wycieczkę edukacyjną dla matek z dziećmi z rodzin zagrożonych i doświadczających przemocy. W czasie wycieczki matki uczestniczyły w treningach umiejętności rodzicielskich oraz korzystały z poradnictwa rodzinnego. Matki wraz z dziećmi uczestniczyły w warsztatach, które miały na celu pokazanie form wspólnego spędzania czasu wolnego bez przemocy i agresji.
6. Podczas Pikniku Rodzinnego propagowano wspólne (rodzinne) spędzanie czasu wolnego – aktywnie i na świeżym powietrzu.
7. Cały rok prowadzono kampanię informacyjną na temat zjawiska przemocy domowej, a także miejsc, w których można skorzystać z różnych form wsparcia.
8. W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Długołęce prowadzone było poradnictwo przez pracowników socjalnych oraz konsultacje prawne z zakresu kodeksu cywilnego, rodzinnego, opiekuńczego, dotyczące spraw rozwodowych, separacji, podziału majątku dorobkowego, alimentacyjnych, o eksmisję, rozdzielnosci majątkowej dla rodzin, które doświadczają przemocy lub są zagrożone przemocą w rodzinie.

Innym przykładem jest **Gmina Parczew** z województwa lubelskiego, w której w ramach rozwoju systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie organizowane były kompleksowe działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą oraz działania kierowane do dzieci i młodzieży w postaci różnych form edukacyjnych (np. poprzez organizowanie międzyszkolnych konkursów plastycznych „Szczęśliwa rodzina”, czy konkursu na zaprojektowanie ulotki informacyjnej o podmiotach i instytucjach udzielających wsparcia osobom dotkniętym przemocą, która została rozdysponowana wśród społeczności lokalnej). Ponadto Gmina Parczew współpracuje z organizacjami pozarządowymi i kościołem oraz jednostkami samorządu terytorialnego na szczeblu gminnym i powiatowym (współpraca w zorganizowaniu konkursu teatralnego o charakterze profilaktycznym pod nazwą „Pełni mocy – przeciw przemocy”) w zakresie m.in. udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą oraz

oddziaływań korekcyjnych z osobami stosującymi przemoc. Współpraca owocuje stworzeniem szerokiej bazy pomocowej dla osób potrzebujących wsparcia, od świetlic socjoterapeutycznych (parafialnych), punktów konsultacyjnych po jednostki stacjonarne z zapleczem profesjonalnej kadry.

Warto również wspomnieć o **Gminie Stepnica** położonej w województwie zachodniopomorskim, gdzie głównym celem w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest realizacja działań podnoszących świadomość społeczną na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz zapewnienie rodzinom, w których występuje przemoc kompleksowej pomocy. Na terenie gminy podejmowano szereg działań edukacyjnych służących wzmocnieniu rodzin oraz osób doświadczających przemocy w ramach projektu pn. „Razem do celu” w formie treningu, poradnictwa indywidualnego z terapeutą uzależnień, psychologiem, prawnikiem oraz trenerem umiejętności interpersonalnych. Mieszkańcom gminy przekazywano informacje, ulotki oraz broszury na temat przeciwdziałania przemocy. W ramach działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą uczono właściwych postaw społecznych i rozwiązywania konfliktów. Podczas zebrań rodzicielskich prowadzono poradnictwo indywidualne, przedstawiono pokaz audiowizualny oraz prezentację multimedialną. Podejmowano również działania w formie warsztatów pn. „Szkoła dla rodziców”, w ramach których uczestnicy poznawali sposoby i metody właściwej pracy z własnymi dziećmi. Promując rodzinne formy spędzania czasu wolnego Gmina Stepnica zorganizowała piknik rodzinny, na którym grupa projektowa przeprowadziła warsztaty rodzinne z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Głównym założeniem było podniesienie świadomości rodziców odnośnie stosowania przemocy wobec dzieci. Podczas pikniku rodzice otrzymali ulotki, broszury o tematyce przemocy i uzależnień: „Rodzicu! Czy Twoje dziecko ma dostęp do alkoholu?, Jestem sobą nie uzależniam się!” oraz poradnik dla rodziców „Przemocy mówimy STOP”. Ponadto Gmina Stepnica oferuje mieszkańcom wsparcie specjalistyczne w formie poradnictwa prawnego, psychologicznego oraz dwóch psychologów: dla dzieci i dorosłych. Na terenie Gminy kontynuowana jest działalność punktu konsultacyjnego Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla osób z problemami: wychowawczymi z dziećmi i młodzieżą, uzależnień i współuzależnień, przemocy fizycznej i psychicznej.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w Gminie Stepnica funkcjonuje całodobowy telefon zaufania w ramach pomocy i ochrony osobom dotkniętym przemocą. W celu zintegrowania środowisk pracowników jednostek, służb społecznych oraz organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy, zespół interdyscyplinarny nawiązuje i utrzuca współpracę z przedstawicielami różnych służb i instytucji działających w obszarze zjawiska przemocy. Gromadzi informacje dotyczące potrzeb szkoleniowych w zakresie zjawiska przemocy oraz analizuje wnioski o wszczęcie postępowania w sprawie zastosowania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu składanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pod kątem związku między nadużywaniem alkoholu a stosowaniem przemocy. Gmina nawiązała współpracę z kościołem katolickim w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na osoby stosujące przemoc w rodzinie a także inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie. W Gminie Stepnica funkcjonuje również system wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i osobami stosującymi przemoc w formie coachingu, grup wsparcia, wsparcia psychologicznego oraz terapeuty. Osoby, grupy zawodowe działające w obszarze tematyki zjawiska przemocy brały udział w szkoleniach, warsztatach, konferencjach w celu podniesienia poziomu wiedzy oraz przygotowania różnych grup do realizacji działań pomocowych. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego, grup roboczych oraz pracownicy służb działających w tym obszarze odbyli szkolenia: „Odebranie dziecka z rodziny w związku z przemocą w rodzinie”, „Praca z osobą stosującą przemoc”.

Mając na uwadze wieloletnie doświadczenie oraz ogromne zaangażowanie w realizację działań pomocowych, Gmina Stepnica podpisała deklarację współpracy w projekcie pn. „Kooperacja – efektywna i skuteczna”. Celem projektu było wypracowanie modelu współpracy na rzecz zwalczania ubóstwa i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu rodzin. Podejmowano również działania

edukacyjne służące wzmocnieniu osób, rodzin w kryzysie oraz podniesieniu kompetencji do usamodzielniania się osób biernych zawodowo. Przeprowadzono warsztaty o tematyce „Dbanie o wygląd zewnętrzny i higienę osobistą”, „Zdrowy tryb życia – atrakcyjne formy aktywności ruchowej” oraz „Aflatoun – edukacja społeczno-finansowa”. Systematyczne oddziaływanie na osoby doświadczające przemocy oraz stosujące przemoc i stworzenie dla nich jak najszerszych możliwości poprawy sytuacji życiowej stały się podstawą do podejmowania licznych działań na terenie gminy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ponadto dobrym przykładem budowania i rozwoju systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na poziomie lokalnym jest małopolska **Gmina Libiąż**. Dokumentem strategicznym określającym realizowane cele i zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest „Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Osób Doznających Przemocy w Gminie Libiąż na lata 2017-2020”. Program został opracowany przez pracowników socjalnych zatrudnionych w Ośrodku Pomocy Społecznej w Libiążu i poprzedzony szeroko zakrojoną diagnozą społeczną („Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w gminie Libiąż”). Podstawowym celem badania było oszacowanie skali zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Libiąż, poznanie postaw mieszkańców wobec problemu przemocy w rodzinie oraz ocena systemu przeciwdziałania i zwalczania problemu przemocy w gminie. Badania ankietowe przeprowadzili pracownicy Ośrodka oraz członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie wśród mieszkańców gminy w trakcie organizowanej kampanii środowiskowej oraz wśród uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych istniejących na terenie gminy. Źródłami informacji diagnostycznych były również dane zastane gromadzone przez Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Zespół Interdyscyplinarny. Założenia przygotowanego Programu skonsultowano z członkami Zespołu Interdyscyplinarnego. Uwzględniają one działania wynikające ze zdiagnozowanych potrzeb oraz wpisują się w założenia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W głównej mierze są to działania skierowane na profilaktykę, w szczególności wśród młodzieży szkolnej oraz działania edukacyjno-informacyjne kierowane do mieszkańców gminy Libiąż.

Poradnictwo specjalistyczne realizowane jest w działającym przy Ośrodku Pomocy Społecznej Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym dla Osób i Rodzin z Problemem Przemocy, w którym dyżury pełnią pracownicy socjalni (także po godzinach pracy Ośrodka) oraz prawnik. Ponadto w Ośrodku zatrudniony jest psycholog świadczący swoje usługi w siedzibie Ośrodka oraz psycholog pracujący w środowisku z osobami doświadczającymi przemocy. Informacje oraz porady udzielane są także w telefonie zaufania, który aktywny jest codziennie od poniedziałku do piątku w godzinach pracy Ośrodka oraz dodatkowo w czwartki poza godzinami pracy Ośrodka (od 15⁰⁰ do 16⁰⁰). W trakcie dyżurów udzielane są porady w zakresie przemocy w rodzinie, przemocy rówieśniczej, uzależnienia alkoholowego i innych sytuacji kryzysowych.

Dwóch asystentów rodziny na bieżąco udziela rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczymi poradnictwa w zakresie podnoszenia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych.

Przy Ośrodku działa także Punkt Mediacyjny, który jest prowadzony przez dwóch mediatorów – pracowników socjalnych, wpisanych do Krajowego Rejestru Mediatorów. Posiadają oni uprawnienia w zakresie spraw karnych i rodzinnych. W wielu rodzinach, w których zdiagnozowano konflikty rodzinne prowadzone są postępowania i zawierane umowy mediacyjne.

Poradnictwo specjalistyczne realizowane jest także w trakcie spotkań członków grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy. Grupa prowadzona jest przez psychologa oraz specjalistę ds. przeciwdziałania przemocy – absolwentkę Studium Przeciwdziałania Przemocy w Warszawie.

W strukturach Ośrodka działa także Klub Integracji Społecznej, w którym zatrudnieni są specjaliści reintegracji zawodowej, świadczący poradnictwo i doradztwo zawodowe. Podejmowane działania

reintegracyjne, realizacja projektów przyczynia się do podnoszenia kompetencji zawodowych i społecznych osób, głównie z rodzin wieloproblemowych.

Na terenie Gminy Libiąż działa również Punkt Informacyjno-Konsultacyjny dla Osób z Problemem Narkotykowym i ich Rodzin, w którym poradę udziela terapeuta ds. uzależnień od narkotyków a dyżury pełnione są m.in. przez przewodniczącego GKRPA – specjalisty ds. uzależnień, członka Zespołu Interdyscyplinarnego.

Poradnictwo w zakresie tematyki przeciwdziałania przemocy oraz poradnictwo socjalne realizują na bieżąco pracownicy socjalni w trakcie wykonywania obowiązków służbowych oraz w trakcie realizacji procedury „Niebieskie Karty”.

Odnosząc się do **działań interdyscyplinarnych** należy wskazać, że w 2010 r. Zarządzeniem Burmistrza Libiąża został powołany Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Na mocy zawartych porozumień w skład Zespołu zostali powołani przedstawiciele jednostek wymienionych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy:

- Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu (z-ca dyrektora, kierownik działu pomocy środowiskowej, pracownicy socjalni),
- Policji (z-ca Komendanta Policji w Libiążu),
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (przewodniczący GKRPA),
- oświaty (pedagodzy szkolni z siedmiu szkół),
- ochrony zdrowia (pielęgniarka psychiatryczna),
- Zespołu Kuratorskiego Sądu Rejonowego w Chrzanowie (kurator zawodowy Wydziału Rodzinnego i Nieletnich i kurator zawodowy dla dorosłych).

Aktualnie w skład Zespołu wchodzi 16 osób, którzy również uczestniczą w pracach grup roboczych. Posiedzenia Zespołu odbywają się zgodnie z zaistniałymi potrzebami, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące. Każde posiedzenie Zespołu jest protokołowane przez wybranego sekretarza. W trakcie posiedzeń Zespołu omawiane są indywidualne sprawy rodzin i osób uwikłanych w problem przemocy, poruszane są aktualne problemy pojawiające się na terenie gminy w kwestii przemocy, przekazywane są informacje z odbytych szkoleń. Planowane są także działania uwzględnione w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie z rozdziałem zadań dla przedstawicieli poszczególnych instytucji, w szczególności następuje podział zadań w planowanej kampanii społecznej.

W trakcie posiedzeń Zespołu podejmowane są decyzje o zamknięciu procedury „Niebieskie Karty”. Koordynatorzy grup roboczych pracujący z rodzinami, w których została wdrożona procedura „Niebieskie Karty”, przedstawiają problem rodziny z uwzględnieniem diagnozy, zrealizowanego planu indywidualnej pomocy oraz rokowań w rodzinie. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego mają możliwość wypowiedzenia się w każdej sprawie i wówczas podejmowana jest ostateczna decyzja o zamknięciu procedury „Niebieskie Karty”.

Po skończonym roku kalendarzowym, przewodniczący Zespołu przygotowuje sprawozdanie dla Burmistrza, w którym przedstawia podjęte przez Zespół działania. Sprawozdanie uwzględnia również ewaluację podjętych działań i nasuwające się wnioski, konieczne do uwzględnienia w planowanych działaniach.

Jednym z ważnych zadań Zespołu Interdyscyplinarnego jest prowadzenie badań diagnostycznych, które pozwalają na ukierunkowanie działań realizowanych w celu rozwiązania problemu przemocy w rodzinie.

W 2018 roku sporządzono diagnozę zjawiska przemocy wśród osób starszych oraz ewaluację podjętych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty” – na podstawie NK zakończonych w latach 2016 – 2018.

Diagnoza miała na celu analizę zjawiska przemocy w środowisku osób starszych oraz ocenę adekwatności podjętych działań do zdiagnozowanej sytuacji i skuteczność udzielonej pomocy.

Ważnym aspektem skutecznego pomagania jest podnoszenie kwalifikacji osób udzielających wsparcia i pomocy osobom doświadczającym przemocy. Przedstawiciele Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych na bieżąco uczestniczą w szkoleniach, konferencjach, warsztatach. Zespół Interdyscyplinarny i Ośrodek Pomocy Społecznej wspólnie z ościennymi Ośrodkami organizują szkolenia połączone z wymianami dobrych praktyk.

Warunkiem skutecznej pomocy jest między innymi jakość współpracy pomiędzy instytucjami, które w ramach swoich kompetencji podejmują działania w zakresie przeciwdziałania przemocy, dlatego wszelkie podejmowane działania opierają się na wspólnym zaangażowaniu w realizację planowanych przedsięwzięć i partnerstwie.

Na terenie gminy Libiąż prowadzone są również **działania i kampanie informacyjno-edukacyjne**. Na bieżąco rozpowszechniane są materiały promocyjne min. plakaty, ulotki, poradniki, wizytówki dotyczące oferowanych form wsparcia oraz broszury informacyjne o Zespole Interdyscyplinarnym, pełniącym funkcję koordynatora w działaniach związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

W okresie od stycznia do grudnia 2018 r. zamówiono materiały promocyjne. W maju 2018 r. zamówiono materiały dotyczące profilaktyki przeciwdziałania przemocy w ilości: 30 plakatów, 200 ulotek, 200 wizytówek i 190 poradników. Wydrukiem materiałów zajął się LCK w Libiążu, rozpowszechnianiem pracownicy socjalni OPS w Libiążu oraz członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego. Aktualne materiały informacyjne (ulotki, plakaty, wizytówki i poradniki) rozpowszechniane były m.in.: w placówkach oświatowych, GKRPA, Komisariacie Policji w Libiążu, Świetlicy Środowiskowej w Libiążu, w Sądzie Rejonowym w Chrzanowie, w trakcie posiedzeń ZI, GR oraz w trakcie Kampanii Społecznej o charakterze profilaktycznym w formie Pikniku Rodzinnego „Kocham. Nie Biję”.

Na stronach internetowych Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu (www.ops.libiaz.pl) – zakładka „PRZEMOC W RODZINIE” oraz zakładka „PUNKT MEDIACYJNY” na bieżąco zamieszczane są informacje dotyczące punktu mediacyjnego, problematyki przemocy z uwzględnieniem instytucji świadczących pomoc na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie, możliwości uzyskania wsparcia w ramach działalności OPS.

Na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Libiążu (www.um.libiaz.pl) – zakładka „PRZEMOC W RODZINIE”. Liczba wyświetleń stron internetowych od stycznia do grudnia 2018 r. – 682.

Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Libiążu włączył się do Ogólnopolskiej Kampanii przeciw przemocy domowej wobec kobiet „KOCHAM SZANUJĘ”, organizowanej przez Fundację Krajową Centrum Kompetencji. Umieszczono na stronie internetowej OPS w Libiążu w zakładce „PRZEMOC W RODZINIE” informacje dotyczące kampanii.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu oraz Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Libiążu, w ramach „Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Osób Doznających Przemocy w Gminie Libiąż na lata 2017-2020” oraz w ramach Centrum Aktywności Lokalnej, zorganizował w dniu 22 września 2018 roku kampanię profilaktyczną o charakterze integracyjnym „POMOC – NIE PRZEMOC”.

Głównym celem kampanii było uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy wśród seniorów. Uczestnicy kampanii brali udział w różnych zabawach oraz konkursach profilaktycznych dla dzieci i seniorów zorganizowanych przez grupę „ANI-macje”, m.in. w konkursie plastycznym

„Najciekawszy plakat o tematyce przemocy wśród seniorów”. Ponadto odbyły się warsztaty artystyczno-integracyjne dla juniorów i seniorów „Jesienna kompozycja”, mające na celu wzmacnianie więzi rodzinnych, propagowanie spędzania wolnego czasu w sposób aktywny oraz integrację mieszkańców gminy Libiąż. Podczas trwania kampanii można było wziąć udział we „Wspólnym czytaniu” organizowanym przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Libiążu oraz zobaczyć występ Grupy Kabaretowo – Teatralnej „Odział Specjalnej Troski”, działającej przy Libiąskim Centrum Kultury oraz Koła Gospodyń wiejskich „Libiążanki” z Libiąża. Zarówno dla zwycięzców, jak i dla uczestników konkursów przygotowano atrakcyjne nagrody.

W czasie kampanii można było uzyskać informacje dotyczących profilaktyki przemocy, udzielane przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu, propagowane były również materiały informacyjne w postaci ulotek, poradników, informatorów. Ponadto zostały przeprowadzone badania ankietowe o charakterze diagnostycznym wśród seniorów, których celem było zbadanie problemu przemocy w tej grupie społecznej. Badania diagnostyczne problemu przemocy wśród mieszkańców gminy Libiąż są prowadzone co roku podczas trwania kampanii profilaktycznych i dotyczą różnej kategorii odbiorców. W 2018 roku została przeprowadzona diagnoza problemu przemocy wśród osób starszych.

Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Libiążu, we współpracy z Punktem Aktywności Obywatelskiej działającym przy OPS oraz Świetlicą Środowiskową w Libiążu, w dniu 1 czerwca 2018 r. zorganizował z okazji Dnia Dziecka piknik rodzinny „Kocham – nie biję”. Na licznie przybyłych uczestników pikniku czekało mnóstwo gier, zabaw i konkurencji sportowych oraz konkurs plastyczny pod hasłem „Moja szczęśliwa rodzina”, które cieszyły się dużym zainteresowaniem dzieci, zarówno starszych jak i młodszych, malowanie twarzy, dla miłośników „podróży czytelniczych” odbył się kiermasz książek za symboliczną złotówkę. Wszyscy chętnie brali udział w konkursach, które uwieńczone były nagrodami. Tego dnia wszyscy byli wygrani, każdy bowiem otrzymał słodki poczęstunek. Wszystkie atrakcje budziły wiele emocji i zdrową rywalizację sportową.

Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Libiążu we współpracy z Punktem Aktywności Obywatelskiej działającym przy OPS oraz Świetlicą Środowiskową w Libiążu w dniu 21 sierpnia 2018 r. zorganizował i przeprowadził piknik edukacyjny w ramach akcji „Sieciaki na Wakacjach”, którego nadrzędnym celem jest propagowanie idei bezpiecznego internetu dla dzieci. Piknik odbył się na terenie Megalo Park Libiąż Szyjki. Powyższe przedsięwzięcie wpisuje się również w działania CAL. W pikniku brały udział dzieci z terenu Gminy Libiąż. Podczas zorganizowanych zajęć dzieci mogły zdobywać wiedzę na temat bezpiecznego korzystania z internetu poprzez udział w pogadance, rozwiązywaniu quizów i zagadek tematycznych. Korzystając z możliwości przebywania na świeżym powietrzu organizatorzy przygotowali dla dzieci również mnóstwo zabaw ruchowych, między innymi mini golf, suche baseny z kulkami oraz zjeżdźalnie. Punkt Aktywności Obywatelskiej działający w strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu po raz drugi wpisuje się w działalność wakacyjnych pikników edukacyjnych organizowanych przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundację Dzieci Niczyje) i Fundację Orange, w ramach Europejskiego Programu „Safer Internet”. W pikniku wzięły udział 33 osoby.

Pracownicy socjalni Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu – również członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego, przeprowadzili spotkania edukacyjno-informacyjne dotyczące problematyki przemocy. W okresie od stycznia do grudnia 2018 r. odbyły się 4 spotkania edukacyjno-informacyjne o charakterze profilaktycznym, dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

1. Spotkanie edukacyjno-informacyjne w Szkole Podstawowej Nr 3 w Libiążu „CYBERPRZEMOC – ciemna strona internetu”. Liczba uczestników: 14.
2. Spotkanie edukacyjno-informacyjne z seniorami, uczestnikami Domu Działkowca w Libiążu „Stop agresji wobec seniorów”. Liczba uczestników: 9.

3. Spotkanie edukacyjno-informacyjne „Przemoc wobec osób zależnych: starszych, niepełnosprawnych i dzieci”. Liczba uczestników – 3 osoby bezrobotne biorące udział w Programie Aktywizacja i Integracja.
4. Spotkanie edukacyjno-informacyjne z uczniami Szkoły Podstawowej nr 3 w Libiążu „Jak poczucie własnej wartości może uchronić przed stosowaniem środków uzależniających, których skutkiem jest stosowanie przemocy”. Liczba uczestników: 18 uczniów.

Punkt Konsultacyjno-Informacyjny Dla Osób i Rodzin Z Problemem Przemocy działa 2 razy w tygodniu: w poniedziałek od 14⁰⁰ do 16⁰⁰, w czwartek od 13⁰⁰ do 16⁰⁰. W okresie od stycznia do grudnia 2018 r. w Punkcie przeprowadzono 98 dyżurów, zgłoszonych zostało 31 spraw, wsparcia udzielono 19 osobom i 19 rodzinom.

Telefon Zaufania (stacjonarny i komórkowy), działa od poniedziałku do piątku. W poniedziałek od 7⁰⁰ do 16⁰⁰, we wtorek od 7⁰⁰ do 15⁰⁰, środa od 7⁰⁰ do 15⁰⁰, czwartek od 7⁰⁰ do 16⁰⁰, piątek od 7⁰⁰ do 14⁰⁰. Ilość dyżurów łącznie od stycznia do grudnia 2018 r.: 250, ilość spraw: 71, ilość osób objętych wsparciem: 40, rodzin: 34.

Punkt Mediacyjny czynny w każdy wtorek od 15⁰⁰ do 17⁰⁰ Ilość spraw z rodzinami uwikłanymi w konflikty rodzinne, zagrożonych wystąpieniem przemocy w rodzinie, będących w sytuacjach trudnych spowodowanych występowaniem przemocy w rodzinie w okresie od stycznia do grudnia 2018 r.: liczba spraw: 39, liczba rodzin: 40, liczba osób: 80.

Współorganizowanie szkoleń, prowadzonych przez podmioty zewnętrzne w dziedzinie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz udział członków grup roboczych w szkoleniach, seminariach i konferencjach zewnętrznych:

- Szkolenie dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz członków grup roboczych „Przetamać Tabu – analiza zjawiska przemocy seksualnej oraz zachowań o podłożu samobójczym u dzieci i młodzieży”. Liczba uczestników – 28, 6 godzin dydaktycznych. Szkolenie prowadziła firma PROGRESS – Instytut Rozwoju i Edukacji Nowa Starzyna.
- Szkolenie dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz członków grup roboczych „Przeciwdziałanie Przemocy i Uzależnieniom w społeczności lokalnej”. Liczba uczestników – 27, 6 godzin dydaktycznych. Szkolenie prowadziła firma PROGRESS – Instytut Rozwoju i Edukacji Nowa Starzyna.
- Szkolenie zewnętrzne w Krakowie „Zespoły Interdyscyplinarne 2018 – zmiany w przepisach prawa i kwestie problematyczne”. Udział wzięło – 3 pracowników socjalnych z OPS w Libiążu. Szkolenie trwało 5 godzin dydaktycznych. Firma prowadząca szkolenie EDI Centrum Szkolenia.
- Przewodnicząca Zespołu Interdyscyplinarnego uczestniczyła w konferencji „Jedna sytuacja wiele spojrzeń. Dobro dziecka, czy zawsze znaczy to samo?”. Organizatorem konferencji był Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Trzebini.

Ponadto na terenie gminy Libiąż podejmowane są **inne działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie prowadzone z inicjatywy Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie**, zgodnie z harmonogramem działań zawartych w „Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Osób Doznających Przemocy w Rodzinie w Gminie Libiąż na lata 2017-2020”.

Główny Specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz psycholog prowadzą spotkania grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. Spotkania odbywają się 2 razy w miesiącu (wtorki), w godzinach od 16³⁰ – 18³⁰. W okresie od stycznia do grudnia 2018 r. odbyły się 24 spotkania. Wsparciem objęto 8 kobiet.

Grupa samopomocy dla matek mających problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi, w tym z problemami przemocy. Celem grupy jest dostarczenie rodzicom podstawowej wiedzy z zakresu psychologii rozwojowej i wychowawczej dziecka oraz zapoznanie ich ze skutecznymi metodami wychowawczymi. Uwrażliwienie rodziców na potrzeby dziecka. Uczenie podstawowych umiejętności przydatnych w procesie wychowawczym, m.in. takich jak: umiejętność aktywnego słuchania, formułowanie komunikatów do dziecka, umiejętność rozpoznawania i wyrażania własnych emocji, radzenia sobie ze złością, stosowania odpowiednich wzmocnień, poznanie faz rozwojowych dziecka, znajomość postaw rodzicielskich, radzenia sobie z agresją i uzależnieniem dziecka. Biorąc udział w zajęciach grupowych rodzice mogą również skorzystać z okazji do dzielenia się własnymi doświadczeniami, trudnościami i tym samym korzystać ze wsparcia oferowanego przez grupę.

W 2018 roku odbyło się 16 spotkań grupy samopomocy. Spotkania odbywały się dwa razy w miesiącu i trwały po dwie godziny. Tematem spotkań były trudności związane z wychowywaniem dzieci, natomiast celem tych spotkań jest przede wszystkim zwiększenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych uczestników grupy. Na zajęcia uczęszczało 10 osób.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie włączył się do działań mających na celu rozpropagowanie informacji dotyczących Konkursu „Policjant, który mi pomógł”, organizowanego przez Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie umieszczając na stronie internetowej OPS w Libiążu ww. informacje.

Mediatorzy OPS w Libiążu przeprowadzili warsztaty profilaktyczne „Stop przemocy rówieśniczej w szkole” w trzech szkołach na terenie gminy Libiąż: SP Nr 2 i 3 oraz Zespół Szkolno-Przedszkolny w Gromcu. Uczestnikami było 88 uczniów.

Mediatorzy OPS w Libiążu zorganizowali spotkanie dla rodziców uczniów SP NR 2 w Libiążu „Stop przemocy rówieśniczej w szkole”. Uczestniczyło 25 rodziców.

Komisariat Policji w Libiążu w okresie od stycznia do grudnia 2018 r. prowadził działania profilaktyczne poprzez spotkania w placówkach oświatowych, pogadanki, edukowanie, informowanie m.in. „Przemoc, przestępstwa na wnuczka i policjanta, przemoc fizyczna, cyberprzemoc”. Prelekcje prowadzili dzielnicowi KP w Libiążu. W spotkaniach uczestniczyło 47 osób dorosłych oraz 100 dzieci.

Świetlica Środowiskowa w Libiążu prowadziła działania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie poprzez:

- zajęcia warsztatowe „Cyberprzemoc” prowadzone w partnerstwie z funkcjonariuszami Komendy Powiatowej Policji w Chrzanowie. Uczestniczyło 32 dzieci.
- Pogadanka „Przemoc rówieśnicza”- prowadzone przez wychowawców Świetlicy. Uczestniczyło 21 dzieci.
- udział w Pikniku Rodzinnym „Kocham- Nie Biję” . Uczestniczyło 18 dzieci.

GKRPA w Libiążu prowadziła rozmowy informacyjne i edukacyjne z osobami dotkniętymi przemocą (3 osoby) oraz z osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy i mającymi problem z nadużywaniem alkoholu (7 osób). łącznie 10 osób.

Zespół Szkół w Żarkach prowadził działalność profilaktyczną poprzez Programy profilaktyczne, spektakle profilaktyczne, zajęcia prorodzinne o tematyce związanej z przemocą, warsztaty dotyczące konstruktywnego rozwiązywania konfliktów. Liczba osób: 6 rodziców, 303 uczniów.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Gromcu prowadził działalność profilaktyczną poprzez profilaktyczne spektakle teatralne, programy profilaktyczne, warsztaty dla rodziców, zajęcia grupy terapeutycznej. Liczba osób: 135 uczniów i 10 rodziców.

Szkoła Podstawowa Nr 2 w Libiążu prowadziła działalność profilaktyczną poprzez programy profilaktyczne, działania o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym, pogadanki dla rodziców, pogadanki dla uczniów na temat rozwiązywania konfliktów. Liczba osób: 217 uczniów, 82 rodziców.

Szkoła Podstawowa Nr 1 w Libiążu prowadziła działalność profilaktyczną poprzez programy profilaktyczne, warsztaty edukacyjne na temat zagrożeń w Internecie, spotkania z rodzicami. Liczba osób: 250 dorosłych, 291 uczniów.

Szkoła Podstawowa Nr 3 w Libiążu prowadziła działalność profilaktyczną poprzez programy psychoedukacyjne i profilaktyczne dla uczniów, działania o charakterze informacyjno-edukacyjnym, działania edukacyjne dla rodzin dysfunkcyjnych, warsztaty psychoedukacyjne na temat konstruktywnego rozwiązywania konfliktów rówieśniczych oraz uwrażliwienia na problem przemocy rówieśniczej, diagnoza sytuacji w szkole w kontekście zjawiska przemocy. Liczba osób: dorośli 135 osób, dzieci 400.

Szkoła Podstawowa Nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi w Libiążu prowadziła działalność profilaktyczną poprzez programy profilaktyczne i edukacyjne, zajęcia wychowawczo-profilaktyczne na temat właściwego rozwiązywania konfliktów, spotkania edukacyjne dla rodziców, poradnictwo indywidualne dla rodziców. Liczba osób: 480 rodziców, dzieci – 480.

1.2.2. Współpraca pomiędzy organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmałżeńskich (art. 9 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy i gminny we współpracy z kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba podjętych inicjatyw;
- liczba osób, którym udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W ramach współpracy pomiędzy organami samorządu terytorialnego, a kościołami lub związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmałżeńskich podjęto ogółem w Polsce **566 inicjatyw**, w tym 348 w gminach i 218 w powiatach. **łącznie udzielono informacji 15 252 osobom**, w tym 5 403 w gminach oraz 9 849 w powiatach.

Kierunki działań:

1.3. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach

Rodzaje działań:

1.3.1. Promowanie w środkach masowego przekazu programów skierowanych do dzieci i młodzieży pozbawionych treści przemocowych

Realizatorzy zadania: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

Wskaźniki:

- liczba programów dla dzieci i młodzieży, w których nie występuje przemoc;
- liczba programów w środkach masowego przekazu promujących pozbawione treści przemocowych programy kierowane do dzieci i młodzieży.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2018 roku, na podstawie polskiej koncesji, nadawcy rozpowszechniali 682 programy radiowe i telewizyjne, z czego 8 było skierowanych do dzieci lub młodzieży:

- 2 telewizyjne programy naziemne: TVP ABC i TV 6 (TV 6 ma również koncesję na program satelitarny, ale ze względu na jednorodność programową został policzony tylko raz w niniejszym wykazie);
- 5 telewizyjnych programów satelitarnych: Mini Mini+, teleTOON+, Nickelodeon Polska, Bajka oraz TOP KIDS,
- 1 satelitarny program radiowy: Polskie Radio Dzieciom;
- 1 radiowy program naziemny: Bayer Fm (Ełk i Suwałki).

Poza ww. programami skierowanymi do dzieci lub młodzieży, w 2018 r. nadawanych było 269 programów radiowych i telewizyjnych o różnorodnym charakterze, które nadawały audycje dla dzieci lub młodzieży. Programy te można podzielić na:

- 42 naziemne lub satelitarne programy telewizyjne z deklarowanym udziałem audycji dla dzieci i młodzieży w wymiarze kilku procent w tygodniowym czasie nadawania (poza Telewizją Puls, dla której deklaracje takie sięgały 20%);
- 42 programy telewizyjne nadawane w sieciach kablowych z deklarowanym udziałem audycji skierowanych do dzieci w wymiarze 1-10% czasu nadawania;
- 185, w większości naziemnych, programów radiowych z deklarowanym udziałem audycji dla dzieci i młodzieży w wymiarze 0,15-11% w tygodniowym czasie nadawania.

Ponadto w 2018 roku na terytorium Polski dostępnych było 12 polskojęzycznych programów satelitarnych nadawanych z zagranicy o specjalizacji dziecięcej lub młodzieżowej. Programy te są koncesjonowane w innych krajach i w zakresie ochrony dzieci i młodzieży podlegają jurysdykcji tych krajów, natomiast w Polsce obowiązuje je wpis do rejestru prowadzonego przez Przewodniczącego KRRiT.

Zgodnie z treścią art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2019 r. poz. 361, z późn. zm.) programy i inne usługi jednostek publicznej radiofonii i telewizji w ramach sprawowanej misji powinny m.in. służyć umacnianiu rodziny, kształtowaniu postaw prozdrowotnych oraz zwalczaniu patologii społecznych.

1.3.2. Ograniczanie zjawiska przemocy w rodzinie w środkach masowego przekazu.

Realizatorzy zadania: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

Wskaźniki:

- liczba wystąpień Przewodniczącego do nadawców wzywających do zaniechania naruszenia prawa,
- liczba wszczętych postępowań na skutek wystąpień i skarg składanych do KRRiT dotyczących emisji w mediach programów zawierających treści przemocowe.

Termin realizacji: 2014-2020.

Wszystkich nadawców podlegających polskiej jurysdykcji obowiązuje treść art. 18 ustawy o radiofonii i telewizji, który stanowi, że audycje lub inne przekazy nie mogą propagować działań sprzecznych z prawem, postaw i poglądów sprzecznych z moralnością i dobrem społecznym, nie mogą też sprzyjać zachowaniom zagrażającym zdrowiu lub bezpieczeństwu. Ponadto zabronione jest rozpowszechnianie audycji lub innych przekazów zagrażających fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu rozwojowi małoletnich, w szczególności zawierających treści pornograficzne

lub w sposób nieuzasadniony eksponujących przemoc, a audycje lub inne przekazy, zawierające sceny lub treści mogące mieć negatywny wpływ na prawidłowy fizyczny, psychiczny lub moralny rozwój małoletnich. Inne niż te wymienione powyżej, mogą być rozpowszechniane wyłącznie w godzinach od 23⁰⁰ do 6⁰⁰ po opatrzeniu ich odpowiednim symbolem graficznym przez cały czas ich emisji telewizyjnej lub zapowiedzią słowną, informującą o zagrożeniach wynikających z treści emisji radiowej. KRRiT prowadzi regularny monitoring realizacji przez nadawców ww. obowiązków oraz rozpatruje skierowane do niej skargi, interweniując w uzasadnionych przypadkach poprzez wezwanie nadawców do zaniechania działań sprzecznych z ustawą lub poprzez nałożenie kar finansowych.

W 2018 r. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji nie podejmowała w stosunku do nadawców działań dyscyplinujących w związku ze skargami dotyczącymi tematyki przemocy w rodzinie prezentowanej w programach radiowych i telewizyjnych.

Kierunki działań:

1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych.

Rodzaje działań:

1.4.1. Opracowanie programów osłonowych oraz edukacyjnych i prowadzenie działań, dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub z niepełnosprawnościami.

Realizatorzy zadania: ministrowie właściwi do spraw: zabezpieczenia społecznego, oświaty i wychowania.

Wskaźniki:

- liczba programów osłonowych oraz edukacyjnych;
- liczba osób, w stosunku do których prowadzono działania.

Termin realizacji: 2014-2020.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej realizuje *Program Osłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”*.

Program ten po raz pierwszy został opracowany w 2011 r., zgodnie z art. 8 pkt 6 i 7 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Przedmiotem jest dofinansowanie samorządów gminnych, powiatowych i województwa w tworzeniu zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2018 r. określił cztery cele, w ramach, których mogły być dofinansowane działania:

Cel I. Rozwój działań profilaktycznych mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie;

Cel II. Zwiększenie jakości i dostępności usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych i doznających przemocy w rodzinie;

Cel III. Dostosowanie istniejącej infrastruktury instytucjonalnej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie;

Cel IV. Zintensyfikowanie pomocy dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie.

Szczegółowe działania wynikające z powyższych priorytetów, na realizację których podmioty uprawnione mogły aplikować o dofinansowanie, zawarte były w Programie Osłonowym „Wspieranie

Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, Edycja 2018. Na Program w 2018 r. zaplanowano kwotę **3 000 000 zł**, a wydatkowano kwotę **2 787 584,88 zł.**, tj. na poziomie 92,92% planu. Niepełne wykonanie planu wynika ze zwrotów niewykorzystanej części dotacji przez poszczególne jednostki.

W ramach Programu udzielono wsparcia **76** podmiotom. Gminy otrzymały dofinansowanie w łącznej kwocie 2 064 480,11 zł, natomiast powiaty 723 104,77 zł. Liczba osób, w stosunku do których prowadzono działania wyniosła **1 780** osób.

Działania realizowane w ramach Programu skierowane były zarówno do osób i rodzin zagrożonych lub dotkniętych przemocą w rodzinie, jak i osób stosujących przemoc oraz służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadania te zrealizowane zostały w oparciu o następujące założenia:

- sporządzenie diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie i diagnozy tzw. „grup ryzyka”,
- zwiększenie świadomości społecznej nt. zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie oraz poszerzenie wiedzy na temat skutków przemocy w rodzinie,
- zapobieganie powielaniu złych wzorców rodzinnych i środowiskowych oraz propagowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich,
- nabywanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych,
- opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- rozwój działalności zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych,
- wzmocnienie kompetencji zawodowych i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- rozwój poradnictwa specjalistycznego (w tym rodzinnego, prawnego, psychologicznego, socjalnego) dla różnych kategorii ofiar,
- podniesienie jakości usług świadczonych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej realizujące zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności do usług świadczonych przez placówki pomocowe osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,
- tworzenie i realizacja programów profilaktycznych i terapeutycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie,
- rozwój nowych form i metod wsparcia środowiskowego dla dzieci i młodzieży zagrożonej lub dotkniętej przemocą w rodzinie,
- poszerzenie oferty środowiskowych form o zagadnienia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym.

Realizacja zadań wynikających z Programu Ostonowego przyczynia się do zbudowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i do realizacji szeroko zakrojonych działań profilaktycznych. Dzięki otrzymanym środkom finansowym pochodzącym z dotacji, a także środkom z wkładu własnego podmiotów realizujących Program istnieje możliwość między innymi rozpowszechniania wiedzy w środowisku lokalnym na temat działań realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Liczba programów ostonowych oraz edukacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie wskazanych przez **Ministerstwo Edukacji Narodowej** wyniosła 595. W związku z ich realizacją prowadzono działania, które objęły łącznie 862 525 osób¹⁴.

Realizacja Rządowego programu wspomaganie w latach 2015-2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”

W okresie sprawozdawczym w ramach realizacji zadań programu „Bezpieczna+” w celu poprawy bezpieczeństwa uczniów prowadzono działania we współpracy z podmiotami oraz instytucjami zajmującymi się sprawami szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Projekty realizowane na poziomie wojewódzkim uwzględniały lokalne uwarunkowania oraz indywidualną diagnozę potrzeb danej społeczności i regionu. Szkoły mogły nawiązać współpracę m.in. z Policją, strażą gminną (miejską) i organizacjami pozarządowymi.

Zaktualizowano i rozbudowano portal internetowy¹⁵, który zawiera szereg programów, projektów edukacyjnych i profilaktycznych oraz materiały dydaktyczne dla nauczycieli dotyczące bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

Udostępniono do bezpłatnego pobrania dokument pn. Bezpieczna szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów. To kompendium wiedzy dla ucznia, nauczyciela, rodzica i dyrektora na temat rozpoznawania sytuacji zagrożeń, sposobów reagowania na sytuacje trudne oraz zasad postępowania.

Przeprowadzono on-line szkolenie dla 381 strażaków Państwowej Straży Pożarnej do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Opracowano nowe materiały edukacyjne, które będą wspierały strażaków w prowadzeniu procesu dydaktyczno-wychowawczego w salach edukacyjnych.

Upowszechnianie materiałów o sytuacji dzieci, których rodzice wyjechali za granicę w celach zarobkowych

Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) w 2018 r. kontynuował udostępnianie na stronie internetowej publikacji:

- *Uczniowie z rodzin migracyjnych w szkole*, Dąbrowska A. i Szumilas E., Wydawnictwo ORE, Warszawa 2017.
- *Dziecko z rodziny migracyjnej w systemie oświaty – materiał informacyjny dla dyrektorów szkół, rad pedagogicznych*, Skałbania B., Wydawnictwo ORE, Warszawa 2017.

Realizacja programów edukacyjnych zapobiegania przemocy w rodzinie w szczególności wobec dzieci – „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”

W ramach zadania dotyczącego opracowania i realizacji programów edukacyjnych zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, upowszechniano program pt. „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”. Jest to program wspierania i podnoszenia kompetencji wychowawczych rodziców, opiekunów i nauczycieli. Program składa się z trzech części po 40 godzin każda:

- część I podstawowa „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”,
- część II „Rodzeństwo bez Rywalizacji”,

¹⁴ Wartość 595 odnosi się do liczby publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, które świadczą m.in. pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Natomiast wartość 862 525 to liczba uczniów przyjętych przez te poradnie, co nie jest równoznaczne z faktem, że wszystkie dzieci miały problem z przemocą.

¹⁵ <https://bezpiecznaszkola.men.gov.pl>

- część III pt. „Nastolatek” - przeznaczona dla rodziców i wychowawców młodzieży w wieku dojrzewania.

Wiedza zdobyta w programie oraz podejmowane praktyczne działania służą budowaniu silnej więzi pomiędzy rodzicami lub wychowawcami a dziećmi – najważniejszego czynnika chroniącego przed zachowaniami problemowymi. Program uczy odbiorców wprowadzania zdrowej dyscypliny i właściwego reagowania na nieprawidłowe zachowania dziecka. Kładzie nacisk na eliminowanie kar, w tym fizycznych. Każda część programu ma wbudowany moduł pt. „Nagrody i kary”, dotyczący konsekwencji stosowania przemocy fizycznej i emocjonalnej wobec dziecka. Program jest upowszechniany kaskadowo na terenie kraju poprzez sieć 48 wojewódzkich trenerów/koordynatorów oraz 642 certyfikowanych realizatorów.

W okresie sprawozdawczym, w ramach upowszechniania programu „Szkola dla Rodziców i Wychowawców”, w szkoleniach uczestniczyło łącznie 3 108 osób w:

- 2200 placówkach oświatowych, w których zorganizowano 223 grupy, z udziałem 2 301 osób, w tym: 2 062 rodziców i 239 nauczycieli.
- 500 placówkach oświatowych, w których zorganizowano 65 grup dla realizatorów programu, z udziałem 807 osób.

Realizatorzy wyposażeni zostali w materiały metodyczne do prowadzenia zajęć, tj. Zeszyty metodyczne:

1. Część 1 – „Szkola dla Rodziców i Wychowawców. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”;
2. Część 2 – „Szkola dla Rodziców i Wychowawców. Cz. II Rodzeństwo bez rywalizacji. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”;
3. Część 3 – „Szkola dla Rodziców i Wychowawców. Cz. III Nastolatek. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”.

Nauczyciele i rodzice w trakcie szkoleń w programie „Szkola dla Rodziców i Wychowawców” otrzymują informacje na temat publikacji internetowych, w tym m.in. na temat poradnika pt. „Jak kochać i wymagać”. Publikacja zawiera najważniejsze wskazania, praktyczne podpowiedzi zachowań, ćwiczenia do autorefleksji nt.: określania granic w relacjach z dzieckiem, zachęcania dziecka do współpracy i samodzielności, metod dyscyplinowania, stosowania pochwał i innych pozytywnych wzmocnień.

Edukatorzy programu przeprowadzili 8 superwizji dla 39 realizatorów, którzy z kolei zorganizowali 28 grup wsparcia dla 172 absolwentów warsztatów (154 rodziców i 18 nauczycieli).

W 2018 r. Ośrodek Rozwoju Edukacji zorganizował konferencję z okazji 25-lecia upowszechniania programu pt. „Szkola dialogu z dziećmi i nie tylko. Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły”, w której uczestniczyły 163 osoby.

ORE przeprowadził także szkolenie dla 38 trenerów – trenerów programu „Szkola dla Rodziców i Wychowawców” pt. *Szkola dla Babć i Opiekunek*.

Na stronie internetowej www.ore.edu.pl zamieszczono informacje o programie, listy certyfikowanych trenerów i realizatorów programu „Szkola dla Rodziców i Wychowawców” uprawnionych do prowadzenia szkoleń na terenie kraju, z którymi szkoła lub placówka może nawiązać współpracę. Dostępne są także materiały edukacyjne – filmy wideo i ulotka oraz plakat SDRiW.

Profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa

Minister Edukacji Narodowej w ramach ogłoszonego otwartego konkursu ofert na realizację zadania z zakresu zdrowia publicznego¹⁶ wyłonił podmiot, który upowszechnił wiedzę na temat znaczenia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w procesie edukacyjnym przez prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnych oraz szkoleń w tym zakresie. W ramach zadania:

- przeprowadzono 195 lekcji wychowawczych dla 4 190 uczniów na temat profilaktyki zdrowia psychicznego i jego uwarunkowań, w tym dotyczących emocji, zarządzania sobą, efektywnej komunikacji, stresu, akceptacji siebie,
- odbyły się 93 spotkania dla 1 292 rodziców na temat profilaktyki zdrowia psychicznego, tematyka spotkań dotyczyła m.in. stresu, komunikacji z dzieckiem, współpracy z nauczycielem,
- przygotowano nauczycieli i specjalistów ze szkół i placówek do realizacji działań na rzecz upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego i jego uwarunkowań; program szkoleń obejmował 16 województw, w ramach którego zostało przeszkolonych 3 212 osób; w 16 konferencjach wzięły udział 1 454 osoby;
- udostępniono nauczycielom, wychowawcom, a także rodzicom narzędzia wspierające dzieci i młodzieży w sytuacjach kryzysowych dla zdrowia psychicznego.

Działania podejmowane przez **Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji** na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają charakter wieloaspektowy i są realizowane w sposób ciągły od wielu lat.

„Program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018-2020” koordynowany przez MSWiA jest komplementarny z Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. W jego ramach wspierane są przede wszystkim kompleksowe przedsięwzięcia na rzecz bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej, ale również działania na rzecz przeciwdziałania patologiom społecznym i przestępczości pospolitej, edukacyjno-profilaktyczne oraz edukacja dla bezpieczeństwa. Działania z tego zakresu prowadzone są w gminach i powiatach na terenie całego kraju, szczególnie w zakresie wspierania inicjatyw lokalnych na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego, realizowane są przede wszystkim poprzez dofinansowywanie lokalnych projektów jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych. Program ma charakter interdyscyplinarny i opiera się na współpracy z organami administracji rządowej, samorządowej oraz z organizacjami pozarządowymi zainteresowanymi poprawą bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W związku z przyjęciem przez Radę Ministrów uchwały nr 6 z dnia 6 lutego 2018 roku w sprawie „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem Bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018-2020” (M.P. poz. 167), w budżecie państwa na rok 2018 na realizację Programu została zabezpieczona rezerwa celowa w wysokości 6 000 000 złotych. Rezerwa ta w 2018 roku została rozdysponowana zgodnie z założeniami Programu na realizację konkretnych projektów przez jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe w poszczególnych województwach (zadania w ramach projektów lokalnych realizowanych w czterech celach szczegółowych Programu, tj. *bezpieczeństwo w miejscach publicznych ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia lokalnych systemów bezpieczeństwa, bezpieczne przejścia dla pieszych, przeciwdziałanie zjawiskom patologii oraz ochrona dzieci i młodzieży, edukacja dla bezpieczeństwa*).

¹⁶ Narodowy Program Zdrowia w ramach Działania 1, Wspieranie zdrowia psychicznego Celu Operacyjnego 3, Profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa pn. Prowadzenie działań na rzecz upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego i jego uwarunkowań, kształtowanie przekonań, postaw, zachowań i stylu życia wspierającego zdrowie psychiczne, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu, przeciwdziałanie seksualizacji dzieci i młodzieży – w szczególności przez prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych.

Dodatkowymi obszarami, które MSWiA w 2018 roku uznało za priorytetowe w zakresie zainicjowania działań w ramach projektów lokalnych były:

- bezpieczeństwo rowerzystów,
- bezpieczeństwo pieszych w ruchu drogowym,
- przeciwdziałanie niebezpiecznym zachowaniom podczas imprez sportowych o charakterze lokalnym,
- wsparcie działań w zakresie edukacji osób starszych – seniorów,
- przeciwdziałanie agresji, mowie nienawiści i przestępstwom z nienawiści.

Mając na uwadze charakter Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 wskazać należy, że elementy zadań z zakresu zapobiegania przemocy realizowane były w ramach programu „Razem bezpieczniej” w celu szczegółowym pn. *przeciwdziałanie zjawiskom patologii oraz ochrona dzieci i młodzieży oraz edukacja dla bezpieczeństwa*.

1.4.2. Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. (art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych programów;
- liczba zrealizowanych programów;
- liczba uczestników programów.

Termin realizacji: 2014-2020.

W stosunku do roku poprzedniego, w 2018 r. wzrosła liczba opracowanych programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. W 2018 r. **opracowano 344 programy**, z czego **zrealizowano 315 programów**, a udział w nich wzięło łącznie **58 816 osób**.

Tabela 4. Liczba programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie

Liczba programów	2014	2015	2016	2017	2018
	264	330	361	317	344

1.4.3. Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie (art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie) **oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małoletnich w ciąży.**

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, Ministerstwo Zdrowia.

Wskaźniki:

- liczba placówek prowadzących poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- liczba programów;
- liczba osób, którym udzielono porady;
- liczba wizyt patronażowych prowadzonych przez położne podstawowej opieki zdrowotnej.

Termin realizacji: 2014-2020.

Artykuł 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie koncentruje się na utworzeniu przez gminę systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Na system ten mają składać się: program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, poradnictwo i interwencja, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia oraz zespoły interdyscyplinarne. W ramach poradnictwa gmina ma za zadanie prowadzić również działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. W przepisach położono szczególny nacisk na rozwój profilaktyki, jako skutecznej formy pomocy w sytuacjach, gdy w rodzinie nie występuje jeszcze zjawisko przemocy, ale może być tym zjawiskiem zagrożona. W latach 2014-2018 liczba placówek prowadzących poradnictwo, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie wynosiła pomiędzy 849 a 967. Największy spadek zanotowano w 2015 r.¹⁷ W 2018 r. nieznacznie spadła liczba placówek w stosunku do roku poprzedniego. W 955 placówkach zrealizowano 946 programów. Ogółem udzielono porad 47 818 osobom: 34 225 kobietom (w tym 765 niepełnosprawnym i 1 037 starszym) oraz 13 593 mężczyznom (w tym 419 niepełnosprawnym i 713 starszym).

Tabela 5. Liczba placówek prowadzących poradnictwo, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie

Liczba placówek	2014	2015	2016	2017	2018
	967	849	967	962	955

Kwestię wizyt patronażowych regulują rozporządzenia Ministra Zdrowia: z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (Dz.U. z 2019 r. poz. 236, z późn. zm.) oraz z dnia 20 września 2012 r. w sprawie standardów postępowania medycznego przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, połogu oraz opieki nad noworodkiem (Dz. U. z 2016 r. poz. 1132). Według Głównego Urzędu Statystycznego w 2018 r. zarejestrowano 388 178 urodzeń żywych. Wśród dzieci zarejestrowanych położne podstawowej opieki zdrowotnej przeprowadziły łącznie **1 353 458** wizyt patronażowych.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 września 2012 r. w sprawie standardów postępowania medycznego przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, połogu oraz opieki nad noworodkiem położna powinna wykonać nie mniej niż 4 wizyty (pierwsza wizyta odbywa się nie później niż w ciągu 48 godzin od otrzymania przez położną zgłoszenia urodzenia dziecka. Oprócz

¹⁷ Spadek liczby placówek jest spowodowany między innymi tym, iż tworzenie i prowadzenie tych placówek jest zadaniem własnym samorządu gminnego. Samorządy te po sporządzeniu diagnozy zjawiska samodzielnie decydują o potrzebie tworzenia i sposobie prowadzenia tego rodzaju placówek biorąc pod uwagę potrzeby występujące na danym terenie. Infrastruktura placówek zapewniających pomoc osobom dotkniętym przemocą jest zatem na terenie kraju zróżnicowana i dostosowana do potrzeb występujących na obszarze danej gminy. Realizacja tego zadania w znacznej mierze jest więc uzależniona od wielkości środków finansowych zaplanowanych w corocznych budżetach gmin. Jak wynika z informacji uzyskanych z wydziałów polityki społecznej drugim powodem spadku oprócz ograniczonych środków finansowych gmin jest zbyt mała liczba lub brak specjalistów na danym terenie do prowadzenia poradnictwa w tym zakresie.

obserwacji i oceny rozwoju fizycznego noworodka, w kompetencjach położnej znajduje się również ocena relacji rodzinnych, identyfikacja czynników ryzyka w rodzinie i interwencja w przypadku zaobserwowania przemocy lub innych nieprawidłowości lub zaniedbań w opiece nad dzieckiem.

Kierunki działań:

1.5. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Rodzaje działań:

1.5.1. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- liczba uchylonych przez wojewodę uchwał w sprawie przyjęcia gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Na przełomie lat 2014-2018 liczba opracowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie kształtuje się w granicach pomiędzy 2 307 (rok 2014) a 2 344 (rok 2018). Na przestrzeni lat zanotowano wzrost realizowanych programów. Niższy wskaźnik w 2014 r. i w 2015 r. przypuszczalnie spowodowany był opracowaniem programów w pewnej perspektywie czasowej oraz niepodjęciem stosownych uchwał w tym zakresie. W 2018 r. odnotowano nieznaczny wzrost liczby opracowanych programów.

Tabela 6. Liczba opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba gminnych programów	2 307	2 303	2 322	2 327	2 344

1.5.2. Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- liczba uchylonych przez wojewodę uchwał w sprawie przyjęcia powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Samorządy powiatowe w 2018 r. opracowały **313** programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, co oznacza utrzymanie poziomu z 2017 r. Niższy wskaźnik w latach 2014-2015 był prawdopodobnie spowodowany istnieniem opracowanych programów dla pewnej perspektywy czasowej i braku podjęcia nowych uchwał w tym zakresie.

Tabela 7. Liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Liczba powiatowych programów	2014	2015	2016	2017	2018
		296	289	297	313

1.5.3. Opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 1 i 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: samorząd województwa.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych i realizowanych wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz opracowanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- liczba uchylonych przez wojewodę uchwał w sprawie przyjęcia wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

We wszystkich samorządach wojewódzkich w 2018 r. realizowano programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowe programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie. W 13 województwach opracowano nowe programy.

Tabela 8. Liczba opracowanych i realizowanych wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Liczba wojewódzkich programów	2014	2015	2016	2017	2018
		22	16	16	16

Obszar:

2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Cel: Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Kierunki działań:

2.1. Rozwój infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz wypracowanie zasad współpracy

Rodzaje działań:

2.1.1. Utworzenie i funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych (art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny.

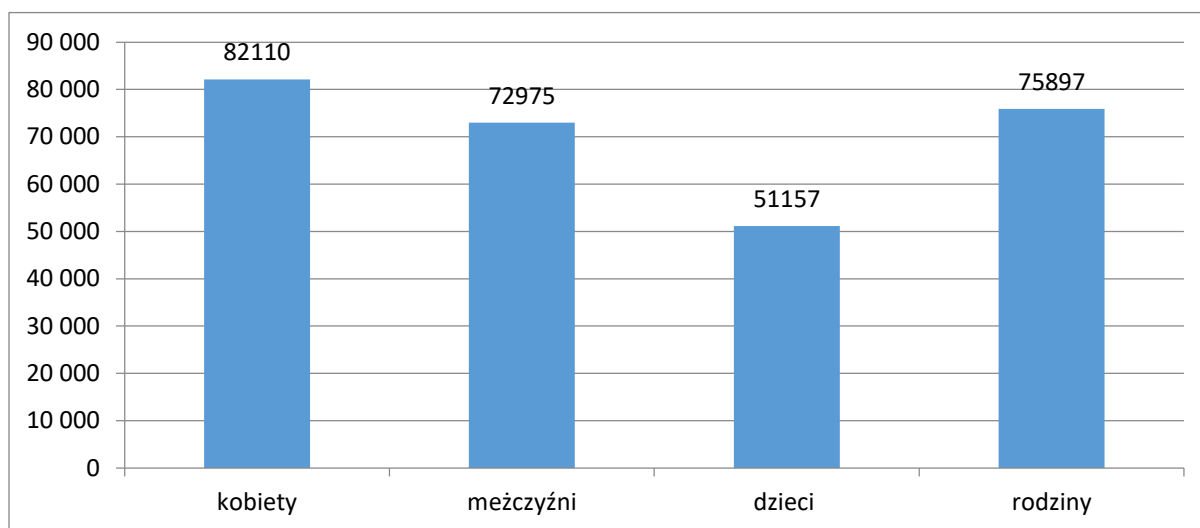
Wskaźniki:

- liczba utworzonych zespołów interdyscyplinarnych;
- liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych;
- liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych;
- liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych;
- liczba utworzonych grup roboczych;
- liczba posiedzeń grup;
- liczba osób objętych pomocą grup roboczych;
- liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych.

Termin realizacji: 2014-2020.

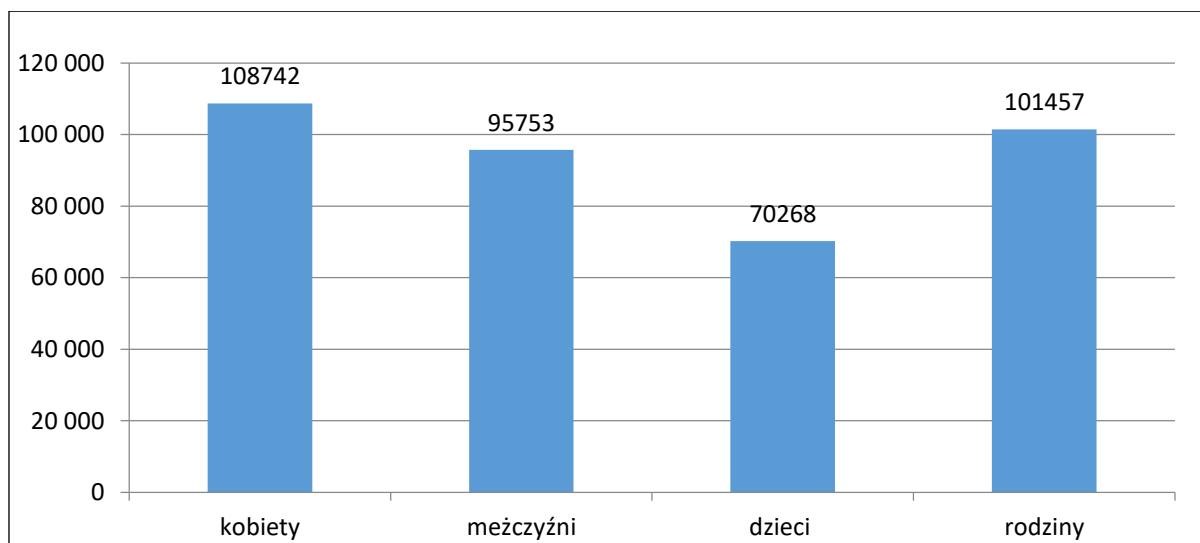
W 2018 r. funkcjonowało w gminach **2 521** zespołów interdyscyplinarnych. Liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych wyniosła **206 424**, w tym **82 110** kobiet (**4 668** niepełnosprawnych i **10 080** starszych) oraz **72 975** mężczyzn (**3 259** niepełnosprawnych i **6 501** starszych), a także 51 157 dzieci, w tym **1 650** niepełnosprawnych. Zespoły interdyscyplinarne objęły swoją pomocą łącznie **75 897** rodzin, a Członkowie Zespołów w całej Polsce odbyli **16 190** posiedzeń. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zebrało dane teledadresowe zespołów interdyscyplinarnych. Baza teledadresowa jest zamieszczona na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej www.mrpips.gov.pl w zakładce przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Wykres 1. Liczba osób oraz rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych w 2018 r.

W 2018 r. na terenie Polski zostało utworzonych **76 553** grup roboczych. Odbyły się **262 091** posiedzenia grup roboczych. Grupy robocze pracowały z **274 763** osobami, w tym z **108 742** kobietami (**6 564** niepełnosprawnymi i **15 159** starszymi) oraz **95 753** mężczyznami (**4 654** niepełnosprawnymi i **8 858** starszymi), a także z **70 268** dziećmi, w tym z **2 251** niepełnosprawnymi. Grupy robocze objęły pomocą **101 457** rodzin.

Wykres 2. Liczba osób oraz rodzin objętych pomocą grup roboczych w 2018 r.

2.1.2. Ewidencjonowanie istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, wojewodowie.

Wskaźniki:

- corocznie aktualizowane na stronach internetowych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej bazy teleadresowej podmiotów realizujących zadania zleczone z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

- coroczne aktualizowane na stronach internetowych wojewodów bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie,
- coroczne aktualizowanie rejestru placówek zapewniających miejsca noclegowe oraz rejestru specjalistycznego poradnictwa.

Termin realizacji:

- punkty a) i b)-zewidencjonowanie: 2014-2015,
- punkty a) i b)-aktualizacja: 2014-2020,
- punkt c): 2014-2020.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej rokrocznie dokonuje aktualizacji bazy teleadresowej specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Baza teleadresowa jest umieszczona na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w zakładce *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie*: <https://www.gov.pl/web/rodzina/baza-kontaktowa-specjalistyczne-osrodki-wsparcia-dla-ofiar-przemocy>

Zgodnie z art. 22 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2014 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507) do zadań wojewody należy między innymi prowadzenie rejestru domów pomocy społecznej placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, w tym prowadzonych na podstawie przepisów o działalności gospodarczej, miejsc udzielania tymczasowego schronienia. We wszystkich województwach są ogłoszone i opublikowane na stronach internetowych rejestry jednostek specjalistycznego poradnictwa i rejestry placówek zapewniających miejsca noclegowe.

W 2018 r. niemal we wszystkich województwach zaktualizowano na stronach internetowych bazy danych podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą, a także dokonano aktualizacji rejestru placówek zapewniających miejsca noclegowe, a także rejestry specjalistycznego poradnictwa. Wyjątek stanowią województwa: lubuskie, mazowieckie oraz świętokrzyskie.

2.1.3. Przesyłanie zaktualizowanych baz danych z danego województwa, o których mowa w pkt 2.1.2. prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi apelacyjnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku

Realizatorzy zadania: wojewodowie.

Wskaźniki:

- liczba przekazanych ww. podmiotom aktualnych baz danych w wersji elektronicznej.

Termin realizacji: 2014-2020.

Wojewodowie przesłali do dnia 15 lipca 2018 r. w wersji elektronicznej **310** zaktualizowanych baz danych dotyczących istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Informacje zostały przekazane następującym podmiotom: prezesom sądów apelacyjnych, prokuratorom apelacyjnych, komendantom wojewódzkim Policji, kuratorom oświaty oraz organom samorządu terytorialnego.

2.1.4. Upowszechnienie baz danych przez podmioty, o których mowa w pkt 2.1.3. w podległych im pionach organizacyjnych

Realizatorzy zadania: prezesi sądów apelacyjnych, prokuratorzy apelacyjni, komendanci wojewódzcy Policji, kuratorzy oświaty.

Wskaźniki:

– liczba przekazanych ww. podmiotom aktualnych baz danych w wersji papierowej i elektronicznej.

Termin realizacji: 2014-2020.

W Krajowym Programie ujęto mechanizmy, dzięki którym sądy są informowane przez wojewodów o funkcjonującej na ich terenie infrastrukturze instytucji, a także o podmiotach udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Zgodnie z Działaniem 2.1.2. wojewoda jest zobligowany do zewidencjonowania, corocznej aktualizacji oraz umieszczenia na stronach internetowych urzędu wojewódzkiego bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie.

Dodatkowo, zgodnie z Działaniem 2.1.3., do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku, wojewoda ma obowiązek przesyłania w wersji elektronicznej ww. zaktualizowanych baz danych z danego województwa prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi apelacyjnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego, celem upowszechnienia w podległych im pionach organizacyjnych.

Obowiązkiem prezesa sądu apelacyjnego jest upowszechnienie ww. bazy danych w podległych sądach okręgowych i rejonowych zarówno w wersji elektronicznej, jak i papierowej. W praktyce, prezes sądu apelacyjnego powinien przekazać prezesom podległych sądów okręgowych wersje papierowe oraz elektroniczne ww. baz danych, z poleceniem podobnego upowszechnienia w podległych sądach rejonowych.

Przedmiotowe działanie stanowi realizację Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW¹⁸, nakładającą na właściwe organy (w tym sądy) obowiązek przedstawienia osobie pokrzywdzonej w zrozumiałym przez nią języku i formie informacji dotyczących dostępnego pokrzywdzonym wsparcia i pomocy (art. 4 ust. 1 pkt a Dyrektywy).

Wskaźnikiem obrazującym realizację przedmiotowego zadania jest liczba przekazanych przez prezesów sądów apelacyjnych aktualnych baz danych do sądów okręgowych i rejonowych w wersji papierowej lub elektronicznej. Liczba ta powinna być zgodna z liczbą wszystkich sądów okręgowych i rejonowych na terenie poszczególnych apelacji.

W 2018 roku liczba przekazanych baz danych wyniosła **239** i utrzymuje się na podobnym poziomie w stosunku do lat poprzednich (2017 r. – 231, 2016 r. – 288, 2015 r. – 229, 2014 r. – 158).

Dodatkowo należy wskazać, że w 2018 r. odnotowano liczbę 146 przekazanych do prokuratur okręgowych i rejonowych, aktualnych baz danych uzyskanych od wojewodów, zawierających ewidencje istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Ponadto zaktualizowane bazy danych zostały przekazane 16 jednostkom oświatowym.

¹⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku *ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW* (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, str. 57).

2.1.5. Rozbudowa sieci i poszerzenie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym:

- punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży;
- ośrodków interwencji kryzysowej;
- innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba utworzonych w danym roku punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, ośrodków interwencji kryzysowej, innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- zakres i rodzaj świadczonych usług przez ww. placówki,
- liczba osób korzystających z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W ramach poszerzenia oferty placówek udzielających pomocy w 2018 r. powstało **66 punktów konsultacyjnych, 2 ośrodki wsparcia, 3 specjalistyczne ośrodki wsparcia, 6 domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz 27 ośrodków interwencji kryzysowej** (w tym **7 punktów interwencji kryzysowej**) oraz **13 innych placówek** świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie). Szczegółowe informacje dotyczące liczby osób korzystających z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie zostały opisane w działaniu 2.3.2.

Ministerstwo Sprawiedliwości od lat podejmuje metodyczną rozbudowę infrastruktury pomocowej dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, w tym także skierowaną dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Ze złożonych sprawozdań z realizacji zadania wynika, że znaczny odsetek osób zgłaszających się po pomoc stanowią osoby pokrzywdzone przemocą w rodzinie w tym również osoby małoletnie.

Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska¹⁹, powołała do życia z dniem 1 stycznia 2012 roku Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, zwany dalej Funduszem, będący państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości. Przychodami *Funduszu* są m.in. orzeczone przez sądy nakładki i świadczenia pieniężne.

Począwszy od roku 2017 podjęto szereg działań, również zmian legislacyjnych w celu zwiększenia efektywności w funkcjonowaniu i wydatkowaniu środków z Funduszu Sprawiedliwości, w tym poszerzenia katalogu działań podejmowanych w oparciu o zgromadzone środki. Nowelizacja treści art. 43 Kodeksu karnego wykonawczego weszła w życie w dniu 12 sierpnia 2017 r., zaś w dniu

¹⁹ Ustawa z dnia 12 lutego 2010 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustaw – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. poz. 227, z późn. zm.).

19 września 2017 r. opublikowano Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości.²⁰

Minister Sprawiedliwości działając na podstawie § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, ogłosił w dniu 29 września 2017 r. Program I, który w dniu 24 października 2018 r. został zastąpiony nowym Programem Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem na lata 2019-2021. Program I obejmował zadania związane z realizacją Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW w zakresie następujących priorytetów:

- I. Udzielanie pomocy osobom pokrzywdzonym przestęstwem oraz osobom im najbliższym,
- II. Udzielanie pomocy świadkom i osobom im najbliższym,
- III. Wsparcie i rozwój systemu instytucjonalnego pomocy osobom pokrzywdzonym przestęstwem i świadkom oraz realizacja przez jednostki sektora finansów publicznych zadań ustawowych związanych z ochroną interesów osób pokrzywdzonych przestęstwem i świadków oraz likwidacją skutków pokrzywdzenia przestęstwem.

Priorytet I obejmuje projekty na rzecz wsparcia osób pokrzywdzonych przestęstwem, obejmujące m. in. następujące zadania:

1. Organizowanie i finansowanie pomocy prawnej, w tym alternatywnych metod rozwiązywania konfliktów.
2. Organizowanie i finansowanie pomocy tłumacza w celu udzielenia pomocy prawnej osobie uprawnionej, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, do czasu wszczęcia postępowania przygotowawczego.
3. Organizowanie i finansowanie pomocy tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika w celu udzielenia pomocy prawnej.
4. Pokrywanie kosztów związanych z psychoterapią, pomocą psychiatryczną lub psychologiczną.
5. Organizowanie i finansowanie pomocy udzielanej przez osobę pierwszego kontaktu.
6. Pokrywanie kosztów świadczeń zdrowotnych, lekarstw w zakresie, w którym lek nie podlegałby refundacji lub w części, w której nie jest refundowany, wyrobów medycznych, w tym materiałów opatrunkowych, przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych, w zakresie niezbędnym w procesie leczniczym doznanego uszczerbku na zdrowiu wynikającego z przestępstwa lub jego następstw.
7. Pokrywanie kosztów związanych z kształceniem w szkołach i przedszkolach publicznych, w tym w ramach indywidualnego nauczania, a także w przypadku realizacji obowiązku przedszkolnego, szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2019 r. poz. 1481, z późn. zm.), odpowiednio do wieku i potrzeb edukacyjnych osób uprawnionych.
8. Pokrywanie kosztów związanych z opieką nad dziećmi w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez gminy w oparciu o przepisy ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2019 r. poz. 409, z późn. zm.)
9. Organizowanie i finansowanie szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe oraz pokrywanie kosztów egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.
10. Pokrywanie kosztów czasowego zakwaterowania lub udzielania schronienia.
11. Finansowanie okresowych dopłat do bieżących zobowiązań czynszowych i opłat za energię ciepłą, energię elektryczną, gaz, wodę, opał, odbiór nieczystości stałych i płynnych za lokal

²⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości (Dz.U. z 2019 r. poz. 683).

- mieszkalny lub dom jednorodzinny, do którego osoba uprawniona posiada tytuł prawny, proporcjonalnie do liczby osób stale zamieszkujących w tym lokalu lub domu.
12. Usługę dostosowania lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego do potrzeb osoby pokrzywdzonej przestępstwem w przypadku, gdy utrata sprawności fizycznej nastąpiła w wyniku przestępstwa.
 13. Finansowanie przejazdów środkami komunikacji publicznej lub pokrywanie kosztów transportu związanych z uzyskiwaniem świadczeń i regulowaniem spraw określonych w pkt 1-10.
 14. Pokrywanie kosztów żywności lub bonów żywnościowych.
 15. Pokrywanie kosztów zakupu odzieży, bielizny, obuwia, środków czystości i higieny osobistej;
 16. Finansowanie kosztów zorganizowanego wyjazdu uprawnionego małoletniego.
 17. Finansowanie kosztów wyjazdu:
 - a) osoby uprawnionej wraz z małoletnim, nad którym sprawuje pieczę,
 - b) uprawnionego małoletniego wraz z osobą, pod której pieczęą pozostaje, podczas którego udzielana będzie pomoc, o której mowa w pkt 4.
 18. Finansowanie robót budowlanych, o których mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186, z późn. zm.), w tym również przygotowania do realizacji robót budowlanych, w szczególności kosztów opracowania dokumentacji projektowej, przygotowania gruntu pod budowę, ekspertyz, świadectw, operatów, prac geologicznych, niezbędnych do realizacji celów wynikających z ustawy.
 19. Zakup urządzeń i wyposażenia.
 20. Zakup wartości niematerialnych i prawnych.

W wyniku przeprowadzonego konkursu w 2018 r. utworzono 88 ośrodków pomocy pokrzywdzonym, gdyż część podmiotów utworzyło kilka ośrodków pomocy. Oferowały one pomoc pokrzywdzonym przestępstwem bez względu na miejsce zamieszkania, posiadane obywatelstwo i uprawnienie do przebywania na terenie Polski. Bezpłatna pomoc była udzielana bez przeszkód natury formalnej, gdyż jedynym warunkiem objęcia opieką jest przesłanka uprawdopodobnienia przez osobę zgłaszającą się do ośrodka, iż na jej szkodę albo szkodę osoby najbliższej popełniono przestępstwo.

Okres realizacji ww. zadań został wskazany od dnia ogłoszenia do dnia 31 grudnia 2018 r.

Minister Sprawiedliwości przeznaczył na realizację Programu I kwotę 160 000 000 zł.

Celem Programu I podobnie jak obecnie obowiązującego Programu Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przemocą na lata 2019-2021 było udzielenie pokrzywdzonym wsparcia, które powinno być dostępne jak najwcześniej od momentu popełnienia przestępstwa, niezależnie od tego, czy przestępstwo zostało zgłoszone właściwym organom. Program Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przemocą na lata 2019-2021 jest odpowiedzią na zdiagnozowaną na podstawie sprawozdań podmiotów z realizacji powierzonych im w ramach Programu I zadań potrzebę wprowadzenia jednolitych standardów pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom przestępstw.

2.1.6. Nawiązywanie i wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy, we współpracy z podmiotami lub organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba zleczanych lub wspólnie realizowanych projektów.

Termin realizacji: 2014-2020.

Nawiązanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie na szczeblu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej odbywa się przede wszystkim poprzez wspólne działania realizowane w oparciu o funkcjonowanie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dokonał w 2017 r. wyboru Członków Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – III kadencji w związku z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. poz. 146), które jest wypełnieniem upoważnienia zawartego w art. 10f ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jest organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Zgodnie z art. 10b ust. 1 ww. ustawy **w skład Zespołu Monitorującego wchodzi:**

1. **Krajowy Koordynator** Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – obecnie Pan Marcin Zieleniecki Podsekretarz Stanu w MRPiPS,
2. **Siedmiu przedstawicieli** organów administracji rządowej i jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych,
3. **Pięciu przedstawicieli** jednostek samorządu terytorialnego powołanych spośród osób zgłoszonych przez stronę samorządową w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego,
4. **Dziesięciu przedstawicieli** organizacji pozarządowych, związków i porozumień organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych.

Zadania Zespołu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie:

1. Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
2. Monitorowanie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
3. Wyrażanie opinii w sprawach stosowania ustawy oraz inicjowanie zmian przepisów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
4. Wyrażanie opinii w przypadku sporów między organami administracji publicznej a organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
5. Wyrażanie opinii w sprawach zadań publicznych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz w sprawach zlecenia tych zadań;
6. Opracowanie standardów pomocy ofiarom przemocy w rodzinie i pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie;
7. Tworzenie, we współpracy z podmiotami mechanizmów informowania o standardach udzielania pomocy ofiarom przemocy w rodzinie i pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie;
8. Upowszechnianie wyników monitoringu działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Główne tematy i prace Zespołu w 2018 r.:

W 2018 r. odbyły się 2 posiedzenia Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (w tym jedno posiedzenie dwudniowe).

Prace Zespołu obejmowały głównie:

- opiniowanie wniosków w ramach Programu Ostonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”,
- analizowanie przepisów prawa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- dyskusje na temat obowiązujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie rozwiązań prawnych.

Wojewodowie realizowali zadanie dotyczące współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, realizując wspólnie lub zlecając **24** projekty. Ponadto na szczeblu gminnym zrealizowano **377** projektów, a na szczeblu powiatowym **201**.

Kierunki działań:

2.2. Upowszechnianie informacji i edukacja w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Rodzaje działań:

2.2.1. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, powiatowy i wojewódzki we współpracy z mediami o zasięgu regionalnym oraz organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjnych;
- liczba lokalnych kampanii społecznych.

Termin realizacji: 2014-2020.

W ramach upowszechniania informacji i edukacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej opracowano i upowszechniono **355 973 materiałów informacyjnych**, w tym w samorządach gminnych – 204 772, w samorządach powiatowych – 107 850, a w samorządach województw – 43 351. **Przeprowadzono 1 011 lokalnych kampanii społecznych.**

Ministerstwo Sprawiedliwości, mimo iż nie jest wskazane w Krajowym Programie jako realizator niniejszego działania, podejmuje w tym zakresie następujące inicjatywy:

Fundusz Sprawiedliwości

Treść art. 43 Kodeksu karnego wykonawczego, który weszła w życie w dniu 12 sierpnia 2017 r., i opublikowanie w dniu 19 września 2017 r. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości umożliwiły Ministrowi Sprawiedliwości ogłoszenie w dniu 29 września 2017 r. dwóch Programów na realizację zadań finansowanych ze środków Funduszu Sprawiedliwości, które w dniu 24 października 2018 r. zostały zastąpione nowym Programem Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepięstwem na lata 2019-2021.

Program II obejmował zadania związane z przeciwdziałaniem przyczynom przestępczości. Minister Sprawiedliwości wskazał okres realizacji programu od dnia ogłoszenia do 31 grudnia 2018 r. i przeznaczył na realizację programu kwotę 75 000 000 zł.

Projekty polegały m.in. na:

1. Organizowaniu oraz przeprowadzaniu akcji i przedsięwzięć informacyjnych.
2. Organizowaniu i zlecaniu badań naukowych i prac rozwojowych dotyczących:
 - sytuacji oraz potrzeb osób pokrzywdzonych przestęptwem i świadków,
 - przyczyn i uwarunkowań przestępczości oraz jej zapobieganiu.

3. Finansowaniu przygotowania, druku oraz kolportażu publikacji i wydawnictw związanych z prawami osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz zapobieganiu przestępczości.
4. Tworzeniu, wzmocnieniu i rozbudowie sieci pomocy ofiarom przestępstw oraz zapobieganiu przestępczości.
5. Organizowaniu lub zleceniu organizacji konferencji, seminariów.
6. Zleceniu organizacji szkoleń w zakresie praw, sytuacji oraz potrzeb osób pokrzywdzonych przestępstwem i zapobieganiu przestępczości.
7. Zakupie urządzeń i wyposażenia.
8. Zakupie wartości niematerialnych i prawnych.

W wyniku przeprowadzonego III otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości w zakresie Przeciwdziałania przyczynom przestępczości (Program II, Priorytet I) dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych i niedziałających w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji na rok 2018, zawarto umowy z 57 podmiotami.

W wyniku IV otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości w zakresie Przeciwdziałania przyczynom przestępczości dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych i niedziałających w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji na rok 2018 zawarto umowę z 1 podmiotem.

W 2018 r., w ramach V otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości w zakresie Przeciwdziałania przyczynom przestępczości na rok 2018 zawarto umowy na realizację zadań z 27 podmiotami.

Szereg realizowanych projektów zakładało podejmowanie działań i przeprowadzanie akcji informacyjnych, konferencji oraz seminariów mających na celu przeciwdziałanie przyczynom przemocy w rodzinie, przemocy wobec dzieci oraz przemocy rówieśniczej. Nadto projekty były skierowane na promocje wartości rodziny, poszanowanie godności osoby ludzkiej oraz zapobieganiu uzależnieniu od środków psychoaktywnych w szczególności alkoholu, narkotyków oraz tzw. „dopalaczy”. Powyższe substancje bywają, bowiem częstym czynnikiem katalizującym zachowania agresywne stanowiącym znamiona przemocy w rodzinie.

Strony internetowe

W ramach kampanii informacyjno-promocyjnej Funduszu Sprawiedliwości, który jest państwowym funduszem celowym ukierunkowanym na pomoc pokrzywdzonym i świadkom, przeciwdziałania przyczynom przestępczości oraz pomoc postpenitencjarną została stworzona strona internetowa <https://www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl/> poświęcona pomocy pokrzywdzonym finansowanej ze środków Funduszu. Umowę na realizację kampanii zawarto w dniu 28 listopada 2018 r., zaś ww. strona internetowa uzyskała swoją funkcjonalność 14 lutego 2019 r. Na nowej stronie internetowej znajdują się informacje dotyczące Funduszu Sprawiedliwości oraz świadczonej osobom pokrzywdzonym przestępstwem pomocy, jaką w ramach działalności Sieci Ośrodków Pomocy mogą bezpłatnie uzyskać. W wyniku podjętych działań osoby zainteresowane uzyskaniem pomocy przy wykorzystaniu aplikacji graficznej będą w stanie szybko zlokalizować najbliższy ośrodek udzielający pomocy pokrzywdzonym i świadkom.

Dodatkowo na stronach internetowych poszczególnych jednostek prokuratury, także Prokuratury Krajowej, funkcjonowały zakładki poświęcone ofiarom przestępstw, w tym także pokrzywdzonym przemocą w rodzinie. Działania na rzecz osób pokrzywdzonych zmierzające do upowszechniania wiedzy związanej z uprawnieniami ofiar przestępstw, nie tylko w zakresie przysługujących uprawnień

pokrzywdzonym w procesie karnym, ale również związanej z upowszechnieniem wiedzy o ośrodkach i instytucjach, w których ofiary przestępstw mogłyby otrzymać konkretną pomoc, realizowane były w ramach internetowego portalu „Lubuska Niebieska Tarcza Wobec Przemocy”- www.tarcza.lubuskie.pl, na którym wskazano także zakres realizowanych w tym względzie zadań Prokuratury. Dane znajdujące się na portalu były systematycznie aktualizowane, co zapewniało pokrzywdzonym możliwość bieżącego korzystania z zawartych tam informacji.

2.2.2. Opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba zajęć dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- liczba osób uczestniczących w zajęciach.

Termin realizacji: 2014-2020.

W ramach upowszechniania zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie jednostki samorządu terytorialnego opracowały i zrealizowały 6 519 zajęć (3 797 w gminach i 2 722 w powiatach), w których w całej Polsce uczestniczyło 22 379 osób.

W dniu 24 października 2018 r. przyjęto nowy Program Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przesłpstwem na lata 2019-2021. W ramach opisanego w zadaniu 2.2.1. działania ogłoszono i przeprowadzono III otwarty konkurs ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwosci w zakresie Przeciwdziałania przyczynom przestępczości (Program II, Priorytet I) dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych i niedziałających w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji na rok 2018, realizowano również zadania, które były skierowane do osób dotkniętych przemocą w rodzinie o charakterze informacyjnym i edukacyjnym.

Kierunki działań:

2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Rodzaje działań:

2.3.1. Realizowanie przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego

Realizatorzy zadania: instytucje państwowe, samorządowe przy współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi.

Realizowanie wskazanych zadań odbywać się będzie przez pracowników socjalnych, w razie potrzeby całodobowo.

Wskaźniki:

- liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego w danej instytucji.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2018 r. liczba osób dotkniętych przemocą wyniosła **224 251** osób (w tym 122 372 kobiet, 36 148 mężczyzn oraz 65 731 dzieci). Pomocą w formie poradnictwa objęto ogółem **152 952** osoby.

Z poradnictwa **medycznego** skorzystało **ogółem 5 139 osób**, w tym 3 651 w gminach i 1 488 w powiatach.

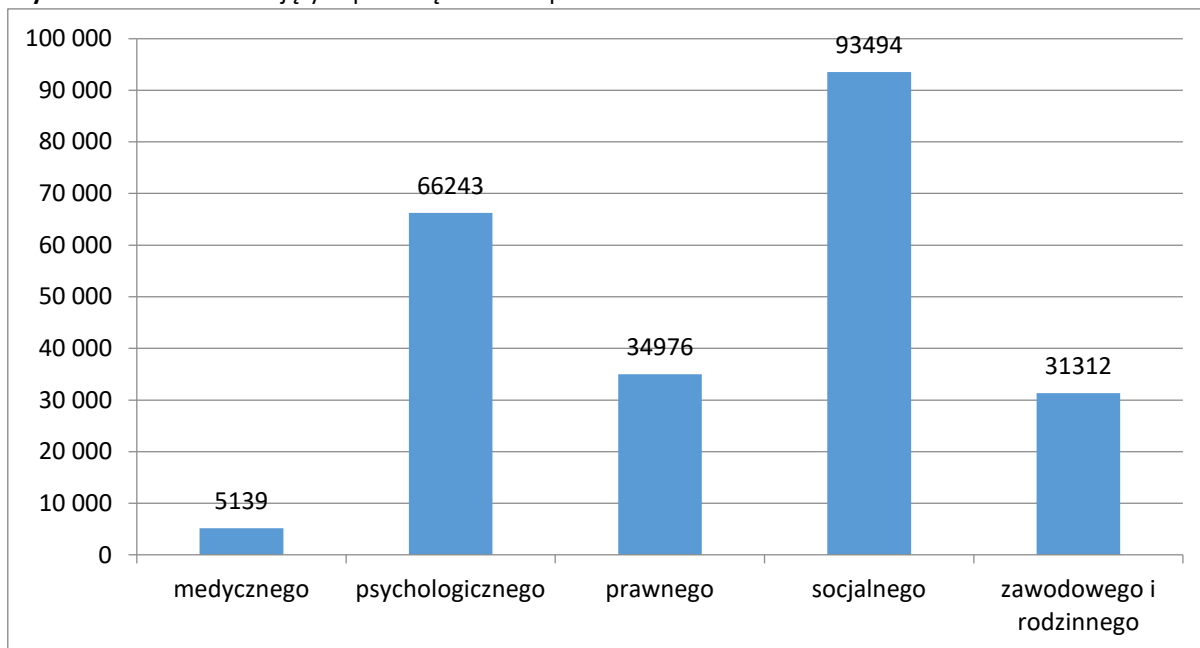
Z poradnictwa **psychologicznego** skorzystało **ogółem 66 243 osoby**, w tym 41 720 w gminach i 24 523 w powiatach.

Z poradnictwa **prawnego** skorzystało ogółem **34 976 osób**, w tym 23 533 w gminach i 11 443 w powiatach.

Z poradnictwa **socjalnego** skorzystało ogółem **93 494 osoby**, w tym 76 968 w gminach i 16 526 w powiatach.

Z poradnictwa **zawodowego i rodzinnego** skorzystało **ogółem 31 312 osób**, w tym 22 445 w gminach i 8 867 w powiatach.

Wykres 3. Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa w 2018 r.

2.3.2. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc całodobowych w ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej (art. 6 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki

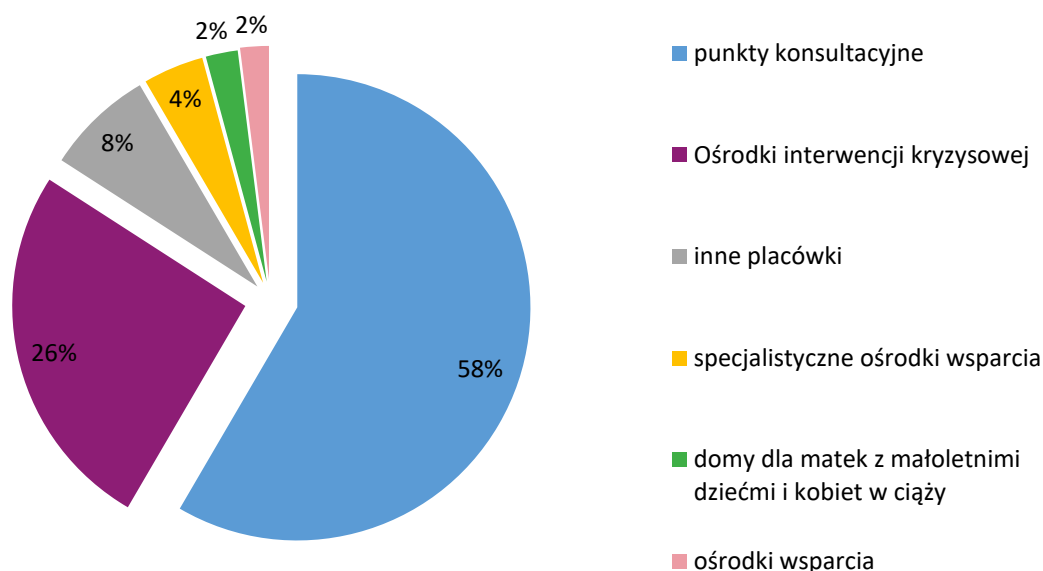
- liczba gminnych ośrodków wsparcia;
- liczba miejsc w gminnych ośrodkach wsparcia;
- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w gminnych ośrodkach wsparcia;
- liczba powiatowych ośrodków wsparcia;
- liczba miejsc w powiatowych ośrodkach wsparcia;

- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w powiatowych ośrodkach wsparcia;
- liczba ośrodków interwencji kryzysowej;
- liczba miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej;
- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Termin realizacji: 2014-2020.

W całej Polsce w ramach instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie funkcjonowało w 2018 r. **856 jednostek**, w tym **559 instytucji prowadzonych przez gminy oraz 297 instytucji prowadzonych przez powiaty**. Wśród instytucji zdecydowaną większość stanowią **punkty konsultacyjne – 500 (58%)**, a następnie **ośrodki interwencji kryzysowej – 220 (26% – w tym 58 punktów interwencji kryzysowej)**, **specjalistyczne ośrodki wsparcia – 36 (4%)** **ośrodki wsparcia – 17 (2%)**, **domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – 19 (2 %)** oraz **64 (8%) inne placówki** świadczące specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Wykres 4. Struktura instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie w 2018 r.

W 2018 r. w skali całego kraju wzrosła liczba instytucji pomagających ofiarom przemocy w stosunku do roku ubiegłego (825 jednostek pomocowych w 2017 r.).

W roku 2018 r. w porównaniu z 2017 r. niewiele wrosła (o 3) liczba domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Odnotowano również zwiększenie liczby ośrodków interwencji kryzysowej z 212 w 2017 r. do 220 w 2018 r. Ponadto działalność rozpoczął kolejny, 36 specjalistyczny ośrodek wsparcia.

Należy zauważyć, iż w 2018 r. funkcjonowały również 64 placówki świadczące specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie innego typu, z których to pomocy skorzystało 3 872 osób, tj. o ponad 1 000 więcej w porównaniu z rokiem 2017.

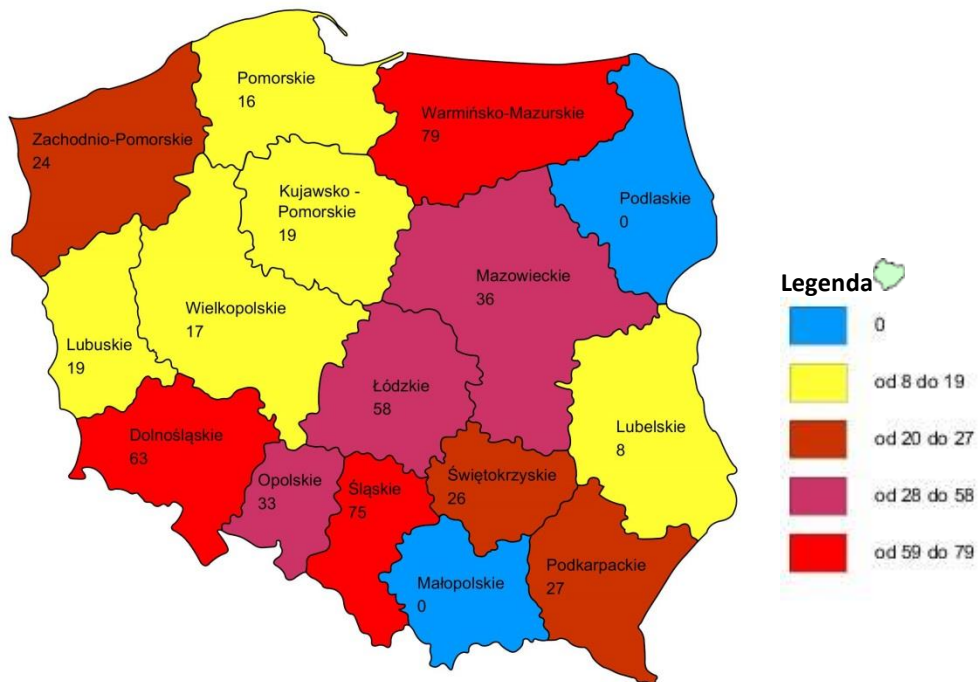
Od 2007 r. odnotowuje się spadek liczby ośrodków wsparcia (w 2018 r. ubyły 3 tego typu placówki). Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie ma wpływu na zwiększenie liczby ośrodków wsparcia na terenie kraju, gdyż zgodnie z obowiązującym prawodawstwem placówki te są wypełnieniem zadania własnego samorządu gminnego i powiatowego. Dlatego też samorząd gminny i powiatowy po dokonaniu oszacowania potrzeb oraz uwzględniając posiadane środki finansowe, decyduje bezpośrednio o utworzeniu tego typu ośrodków.

W 2018 r., w stosunku do roku poprzedniego, odnotowano również spadek liczby punktów konsultacyjnych z 520 do 500.

Punty konsultacyjne

W całej Polsce działa 500 punktów konsultacyjnych. W stosunku do 2017 r. ubyło 20 punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminy. W całej Polsce z punktów konsultacyjnych skorzystało 21 538 osób. Statystycznie z jednego punktu konsultacyjnego skorzystało w 2018 r. w całej Polsce średnio 43 osoby. Punkty konsultacyjne aktywnie realizują zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie świadcząc różnego rodzaju pomoc i wsparcie doraźnie w formie np. poradnictwa prawnego, rodzinnego, socjalnego, zawodowego.

Mapa 2. Liczba punktów konsultacyjnych w 2018 r.

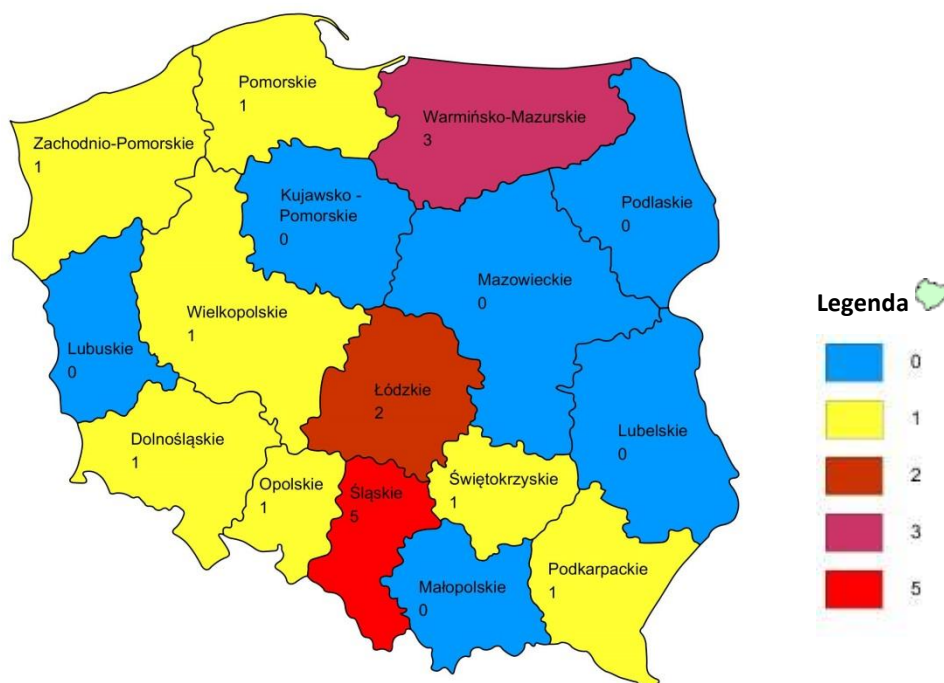

Ośrodki wsparcia

W całej Polsce działa 17 ośrodków wsparcia (14 gminnych i 3 powiatowe), z pomocy których skorzystało 1 254 osoby. W stosunku do roku 2017, w 2018 r. liczba ośrodków zmalała o 3 jednostki powiatowe. Statystycznie z jednego ośrodka skorzystało średnio ponad 73 osoby. Spośród 17 ośrodków, 12 dysponowało 307 miejscami całodobowymi, z których skorzystało 186 osób.

W województwie śląskim funkcjonuje najwięcej, bo aż 5 ośrodków wsparcia. Natomiast w województwach podlaskim, mazowieckim, lubelskim, małopolskim, lubuskim oraz kujawsko-pomorskim tego rodzaju placówki nie funkcjonują.

Mapa 3. Liczba ośrodków wsparcia w 2018 r.

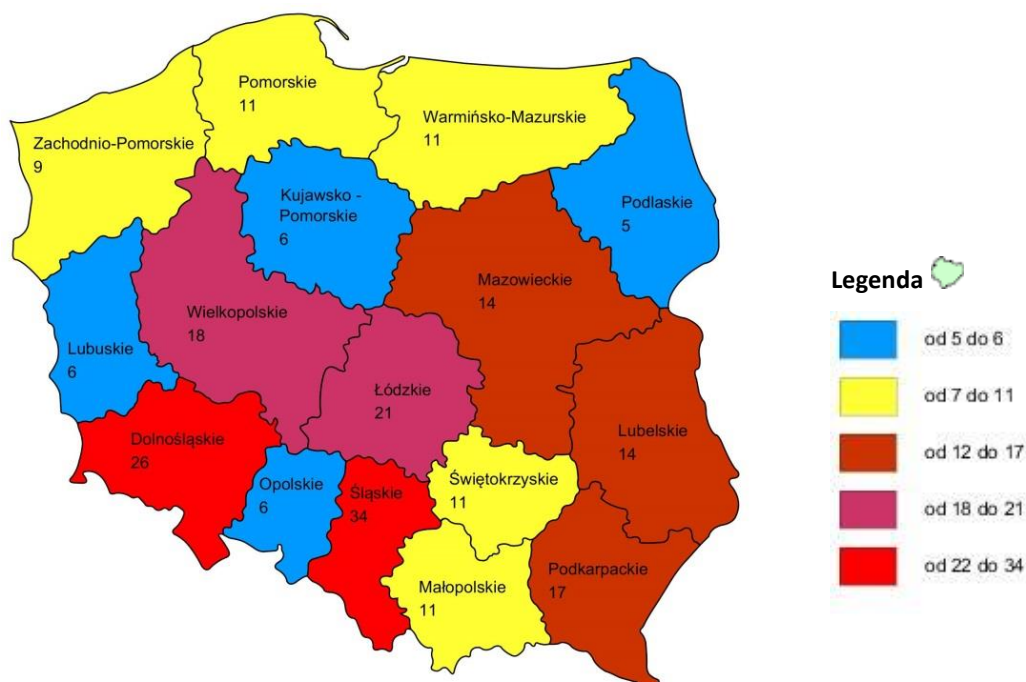

Ośrodki interwencji kryzysowej

W stosunku do 2017 r., powstało **8** nowych placówek. W 2018 r. w całej Polsce 19 132 osoby skorzystały z oferty **220 ośrodków interwencji kryzysowej** (w tym z 58 punktów interwencji kryzysowej), co daje średnią 87 osób na 1 ośrodek. Łącznie 134 ośrodki interwencji kryzysowej dysponowały 1 418 miejscami całodobowymi, z których skorzystało 2 133 osoby. W każdym województwie istnieje rozbudowana sieć ośrodków interwencji kryzysowej.

Najwięcej ośrodków interwencji kryzysowej jest w województwie śląskim (34 tego typu placówki, w tym 18 ośrodków interwencji kryzysowej i 16 punktów interwencji kryzysowej) i dolnośląskim (26 OIK). Z kolei najmniejszą liczbą OIK dysponuje województwo podlaskie (5 OIK). Ośrodki interwencji kryzysowej są placówkami, które rozmieszczone są w każdym województwie i które najaktywniej w kontekście udzielania pomocy całodobowej wraz ze specjalistycznymi ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie wpisują się w realizację zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Placówki te zabezpieczają głównie sytuację osób doznających przemocy w rodzinie, ale pełnią także inne funkcje dla osób, które doznały innej sytuacji kryzysowej np. straciły dom w pożarze, są ofiarami handlu ludźmi.

Mapa 4. Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2018 r.

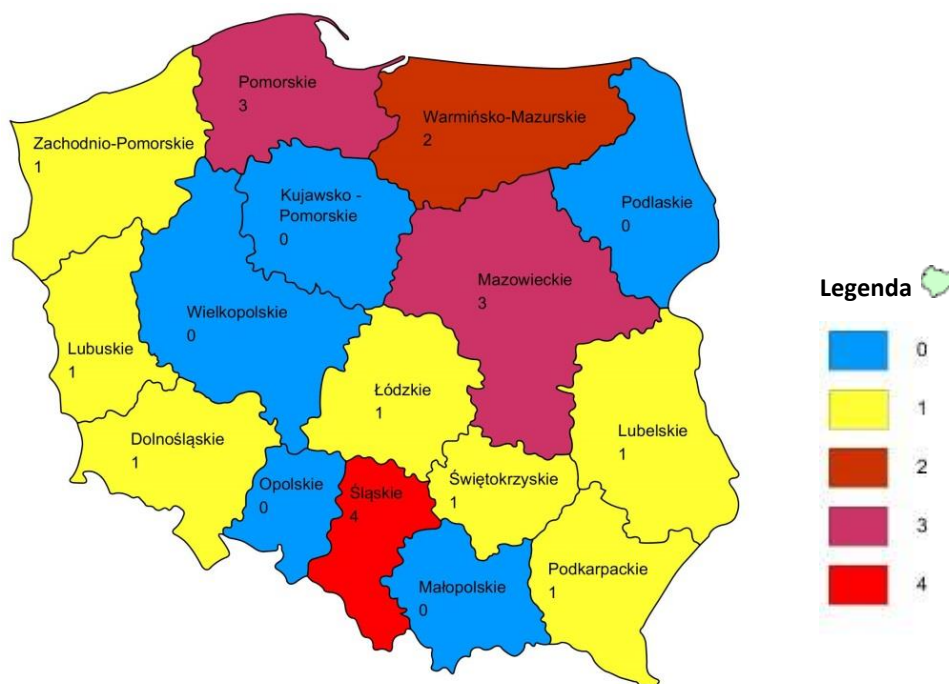

Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Z 19 domów²¹ dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży prowadzonych przez powiat, które dysponowały 389 miejscami, skorzystało 498 osób, co oznacza, że z każdego domu skorzystało średnio 26 osób. W 2018 r. ogółem 498 osób skorzystało z miejsc całodobowych w domach dla matek z małoletnimi dziećmi (w tym: 213 kobiet, 4 mężczyzn oraz 281 dzieci).

Liczba domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży utrzymywała się przez kilka lat na tym samym poziomie. Warto dlatego zaznaczyć, że w 2018 r. odnotowano znaczny wzrost ich liczby (o 6 więcej w porównaniu do 2017 r.).

Mapa 5. Liczba domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w 2018 r.

²¹ W sprawozdawczości z realizacji programu wykazywane są tylko te domy świadczące specjalistyczną pomoc dla ofiar przemocy. Nie uwzględnia się liczby innych pozostałych domów dla matek z małoletnimi dziećmi, do których trafiają samotne matki i kobiety w ciąży z innych powodów. Wszystkich domów wykazywanych w sprawozdaniu MPiPS-03 jest 31 (w tym 19 tzw. „przemocowych”).

2.3.3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie całodobowych miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- liczba miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Na terenie kraju w 2018 r. funkcjonowało **36 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie**. Prowadzenie ośrodków jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym, a środki finansowe na ich utrzymanie zapewnia budżet państwa. Koszt utrzymania specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2018 r. wyniósł **13 824 000 zł**. Ponadto na utworzenie 36 specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, przeznaczono z budżetu państwa kwotę 200 000 zł.

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia, obok zapewnienia podstawowych potrzeb, ofiary przemocy w rodzinie otrzymują profesjonalne wsparcie medyczne, socjalne, psychologiczne oraz prawne. Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie funkcjonują w oparciu o standardy zawarte w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. poz. 259). Priorytetowym zadaniem specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie jest zabezpieczenie ofiary przemocy w rodzinie i udzielenie jej profesjonalnej pomocy i wsparcia.

Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w zakresie **interwencyjnym** zapewniają:

- schronienie ofiarom przemocy w rodzinie, bez skierowania i bez względu na dochód, na okres do trzech miesięcy z możliwością przedłużenia w przypadkach uzasadnionych sytuacją ofiary przemocy w rodzinie,
- ochronę ofiar przemocy w rodzinie przed osobą stosującą przemoc w rodzinie, udzielanie natychmiastowej pomocy psychologicznej, medycznej i wsparcia,
- rozpoznanie sytuacji ofiary przemocy w rodzinie i opracowanie planu pomocy.

Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w zakresie **terapeutyczno-wspomagającym** zapewniają:

- a) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- b) opracowanie indywidualnego planu pomocy ofierze przemocy w rodzinie uwzględniającego potrzeby, cele, metody i czas pomocy,
- c) udzielanie poradnictwa:
 - medycznego,
 - psychologicznego,
 - prawnego,
 - socjalnego,
- d) prowadzenie grup wsparcia i grup terapeutycznych dla ofiar przemocy w rodzinie,

- e) prowadzenie terapii indywidualnej ukierunkowanej na wsparcie ofiary przemocy w rodzinie oraz nabycie umiejętności ochrony przed osobą stosującą przemoc w rodzinie,
- f) zapewnienie dostępu do pomocy medycznej,
- g) ocenę sytuacji dzieci na podstawie przeprowadzonego w tej rodzinie rodzinnego wywiadu środowiskowego,
- h) udzielanie konsultacji wychowawczych.

W zakresie **potrzeb bytowych** zapewniają: całodobowy okresowy pobyt dla nie więcej niż trzydziestu osób (jednak liczba ta może ulec zwiększeniu, zależnie od możliwości specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie):

- całodobowego okresowego pobytu dla nie więcej niż trzydziestu osób,
- pomieszczenia do spania przeznaczone maksymalnie dla pięciu osób, z uwzględnieniem sytuacji rodzinnej ofiary przemocy w rodzinie,
- wspólne pomieszczenia do pobytu dziennego, z miejscem zabaw dla dzieci i miejscem do nauki,
- ogólnodostępne łazienki, wyposażone w sposób umożliwiający korzystanie zarówno przez osoby dorosłe, jak i dzieci, odpowiednio jedna łazienka na pięć osób,
- ogólnodostępne kuchnie,
- miejsce do prania i suszenia,
- wyżywienie, odzież i obuwie,
- środki higieny osobistej i środki czystości.

W całej Polsce w 2018 r. funkcjonowało 36 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie prowadzonych przez powiaty, z których pomocy skorzystało **6 792** osoby, co daje średnią niewiele powyżej 188 osób na 1 ośrodek. W specjalistycznych ośrodkach wsparcia było **606** miejsc całodobowych, z których w 2018 r. skorzystało 1 530 osób.

Mapa 6. Liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2018 r.

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2018 r. udzielono różnorodnych form pomocy 6 792 ofiarom przemocy w rodzinie, w tym: 4 640 kobietom, 1 141 mężczyznom oraz 1 011 dzieciom. Ponadto udzielono pomocy 260 osobom starszym – ofiarom przemocy w rodzinie, w tym: 197 kobietom i 63 mężczyznom, a także 280 osobom niepełnosprawnym – ofiarom przemocy w rodzinie, w tym: 202 kobietom, 40 mężczyznom oraz 38 dzieciom. Z pomocy całodobowej skorzystało 1 530 osób, w tym: 694 kobiety (76 niepełnosprawnych i 39 starszych), 22 mężczyzn (8 niepełnosprawnych i 5 starszych) oraz 814 dzieci (w tym 30 niepełnosprawnych). W stosunku do 2017 r. o 1 766 spadła liczba osób korzystających z tego rodzaju placówek.

Tabela 9. Liczba osób korzystających z pomocy w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w latach 2014-2018.

Liczba osób korzystających z pomocy w SOW	2014	2015	2016	2017	2018
		7 717	7 454	7 004	8 558

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia, obok zapewnienia podstawowych potrzeb, ofiary przemocy w rodzinie otrzymują profesjonalne wsparcie medyczne, socjalne, psychologiczne i prawne.

Wszystkie specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie nawiązały współpracę z instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Specjalistyczne ośrodki współpracują głównie z ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, Policją, sądami, prokuraturą, strażą miejską, zakładami opieki zdrowotnej, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, szkołami, przedszkolami, kościołem, organizacjami pozarządowymi, gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, wydziałami do spraw mieszkalnictwa, rodzinnymi ośrodkami diagnostyczno-konsultacyjnymi, powiatowymi urzędami pracy, mediami lokalnymi itp.

W celu dostosowania zakresu pomocy do sytuacji oraz potrzeb ofiar przemocy w rodzinie specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie monitoruje sytuację osób przebywających w ośrodkach przez pół roku po jego opuszczeniu, poprzez utrzymywanie kontaktu telefonicznego, korespondencję lub nawiązanie współpracy z instytucjami zajmującymi się pomocą ofiarom przemocy.

Z przekazanych przez Wydziały Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich raportów wynika, że w 16 ośrodkach przeprowadzono kontrole, na podstawie których przedmiotowe placówki uzyskały oceny pozytywne.

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia spełniają bardzo ważną funkcję w udzielaniu kompleksowej pomocy. Są to placówki, w których zatrudniona jest wyspecjalizowana kadra pracownicza mająca duże doświadczenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wdrażania nowatorskich rozwiązań w zakresie pracy z ofiarami przemocy, ale również z osobami będącymi sprawcami. Działalność ośrodków jest wielowymiarowa i nastawiona na udzielanie profesjonalnej pomocy.

2.3.4. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich całodobowych telefonów zaufania, interwencyjnych (dotyczących zgłoszeń alarmowych o wystąpieniu lub podejrzeniu wystąpienia nagłego zagrożenia dla życia, zdrowia, środowiska, mienia oraz zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, przekazana na numery alarmowe obsługiwane w centrum powiadamiania ratunkowego, z zewnętrznych systemów monitoringu albo przy wykorzystaniu innych środków komunikacji, które umożliwiają niezwłoczne przekazanie tej informacji do centrum powiadamiania ratunkowego) **lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz utworzenie całodobowej bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie i ze względu na płeć.**

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zdrowia przy wsparciu Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, minister właściwy do spraw wewnętrznych, minister właściwy do spraw administracji publicznej, organizacje pozarządowe.

Wskaźniki:

- liczba ogólnopolskich telefonów zaufania;
- czas dostępności telefonu;
- liczba rozmów i interwencji.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2018 r. kontynuowało pracę Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia". Od 1 stycznia 2017 r. PARPA zmieniła numer – działającego w ramach Pogotowia – Telefonu dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia" na **800-12-00-02**. W ten sposób stał się on bezpłatny dla dzwoniących klientów (wszystkie koszty związane z rozmowami pokrywa PARPA).

Telefon działał całodobowo. W poniedziałki w godz. 18⁰⁰-22⁰⁰ można było rozmawiać z konsultantem w jęz. angielskim, a we wtorki w godz. 18⁰⁰-22⁰⁰ – w jęz. rosyjskim. Ponadto w poniedziałki i wtorki w godz. 17⁰⁰-21⁰⁰ (pod numerem telefonu 22 666 28 50), a w środy w godz. 18⁰⁰-22⁰⁰ (800-12-00-02) działała telefoniczna poradnia prawna.

W środy w godz. 10⁰⁰-13⁰⁰ (pod numerem telefonu 22 250 63 12) prowadzone były telefoniczne konsultacje dla przedstawicieli służb, które w środowiskach lokalnych napotykały trudności związane z ochroną rodzin przed przemocą. W Pogotowiu "Niebieska Linia" funkcjonowała także poradnia e-mailowa: (niebieskalinia@niebieskalinia.info), strona internetowa (www.niebieskalinia.info) oraz baza danych placówek udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

W ofercie Pogotowia "Niebieska Linia" były także konsultacje z wykorzystaniem komunikatora Skype (pogotowie.niebieska.linia). Pomoc przez Skype'a była także dostępna dla osób głuchych i niedosłyszących - konsultant posługiwał się językiem migowym.

W omawianym okresie w Telefonie "Niebieska Linia" (800-12-00-02) przeprowadzono 15 974 rozmów, które dotyczyły problemów rodzinnych, głównie związanych z przemocą w rodzinie, a także nadużywaniem alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz uzależnienia. Udzielono także 801 telefonicznych porad prawnych oraz 134 telefoniczne porady dla służb. Pracownicy Pogotowia "Niebieska Linia" podjęli 327 interwencji w sprawach przemocy w rodzinie, odpowiedzieli na 1 149 listów i e-maili. Ponadto na stronie internetowej www.niebieskalinia.info zamieszczono 110 informacji. Zrealizowano program stażowy dla studentów wyższych uczelni, który ukończyło 20 osób.

Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie **"NIEBIESKA LINIA"**

tel. **800 12 00 02**

czynny cała dobę

W Wydziale Prewencji Biura Prewencji KGP obsługiwany jest Policyjny Telefon Zaufania (800 120 226). Numer telefonu wymieniony jest w formularzu „Niebieska Karta-B” (jako jeden z dwóch numerów telefonów, pod którymi można uzyskać pomoc). Jest to telefon bezpłatny, czynny w dni robocze w godz. 9³⁰-15³⁰, obsługiwany przez oficerów Policji, pełniących służbę w KGP. W 2018 r., za pośrednictwem wskazanego numeru telefonu przeprowadzono **1 174** rozmowy.

W wyniku realizacji programu I w zakresie pomocy osobom pokrzywdzonym: w roku 2018 wyłoniono – 42 podmioty (w ramach I i II Otwartego Konkursu Ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Sprawiedliwości w zakresie udzielania pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem) oferujące bezpośrednio pomoc osobom pokrzywdzonym.

Wszystkie podmioty, który otrzymały dotacje ze środków Funduszu Sprawiedliwości w roku 2018 zobligowane były na podstawie umowy do zapewnienia w prowadzonych przez siebie „Ośrodku/-ach Pomocy Pokrzywdzonym Przystępstwem” dostępu dla osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz osób im najbliższych do osoby pierwszego kontaktu:

- osobisty świadczony w dniach od poniedziałku do piątku, przez co najmniej 7 godzin dziennie, w sobotę w wymiarze, co najmniej 4 godzin, przy czym przynajmniej raz w tygodniu do godz. 20-tej (minimum 39 godzin tygodniowo);
- telefoniczny w dniach od poniedziałku do piątku w godzinach od 8⁰⁰ do 20⁰⁰ (w sobotę od 8⁰⁰ do 15⁰⁰). Dostęp do pomocy udzielanej przez specjalistów, pokrzywdzeni przestępstwem oraz osoby im najbliższe oraz świadkowie (po uprzednim umówieniu) miały zapewniony w dniach od poniedziałku do piątku pomiędzy godzinami 8⁰⁰ a 20⁰⁰ oraz w soboty pomiędzy 8⁰⁰ a 15⁰⁰.

Powyższe uregulowania umożliwiały pokrzywdzonym chcącym skorzystać z pomocy uzyskanie szybkiej telefonicznej informacji oraz wstępnej porady. Numery telefonów były dostępne na ulotkach, plakatach oraz stronach internetowych organizacji świadczących pomoc oraz stronie Ministerstwa Sprawiedliwości.

W 2018 r. w listopadzie Minister Sprawiedliwości ogłosił LXI otwarty konkurs ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości w zakresie wsparcia i rozwoju instytucjonalnego systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom poprzez utworzenie Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych i niedziałających w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji na lata 2019-2021, w ramach Programu Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przystępstwem na lata 2019-2021. Dotacja będzie przyznana na zadania mające na celu wsparcie i rozwój instytucjonalny systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom poprzez utworzenie Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym, polegające na: Wdrożeniu i utrzymaniu Linii Pomocy Pokrzywdzonym, jako części Systemu pomocy ofiarom przestępstw, zintegrowanej z pozostałymi elementami Systemu.

Działanie te bezpośrednio wpisują się w zadania wskazane w Programie Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przystępstwem na lata 2019-2021:

- zapewnienie osobom pokrzywdzonym przestępstwem dostępu do pomocy psychologicznej i prawnej świadczonej przez telefon i drogą elektroniczną za pośrednictwem skrzynki e-mail,
- zapewnienie osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom możliwości umówienia się na spotkanie z osobą pierwszego kontaktu drogą telefoniczną,
- upowszechnianie wiedzy na temat praw osób pokrzywdzonych przestępstwem,
- promowanie systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom.

2.3.5. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, powiatowy i wojewódzki; organizacje pozarządowe.

Wskaźniki:

- liczba lokalnych telefonów zaufania;
- czas dostępności telefonu;
- liczba rozmów i interwencji.

Termin realizacji: 2014-2020.

W całym kraju liczba **lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych wyniosła 658**, z czego **aż 154 było całodobowych, a 504 było dostępnych w określonych godzinach funkcjonowania**. Przeprowadzono 53 596 rozmów, a liczba podjętych interwencji na szczeblu lokalnym w ciągu roku wyniosła 19 354. Baza telefonów dla osób doznających przemocy w rodzinie funkcjonujących na terenie kraju została zamieszczona między innymi na stronie internetowej MRiPS w zakładce: *przeciwdziałanie przemocy w rodzinie/ Osoby dotknięte przemocą w rodzinie/Telefony alarmowe (interwencyjne)*.

2.3.6. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań oraz tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie

Realizatorzy zadania: Minister Sprawiedliwości, minister właściwy do spraw wewnętrznych, sądy powszechne, Komenda Główna Policji, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba przyjaznych pokoi przesłuchań,
- liczba dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań.
- Termin realizacji: 2014-2020.

Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego²², przesłuchania małoletnich pokrzywdzonych lub małoletnich świadków przestępstw w określonych rodzajach spraw odbywają się w specjalnym trybie określonym przepisami art. 185a kpk (pokrzywdzony) i 185b kpk (świadek).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego (Dz. U. z 2013 r. poz. 1642) reguluje sposób przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, oraz warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania przesłuchania.

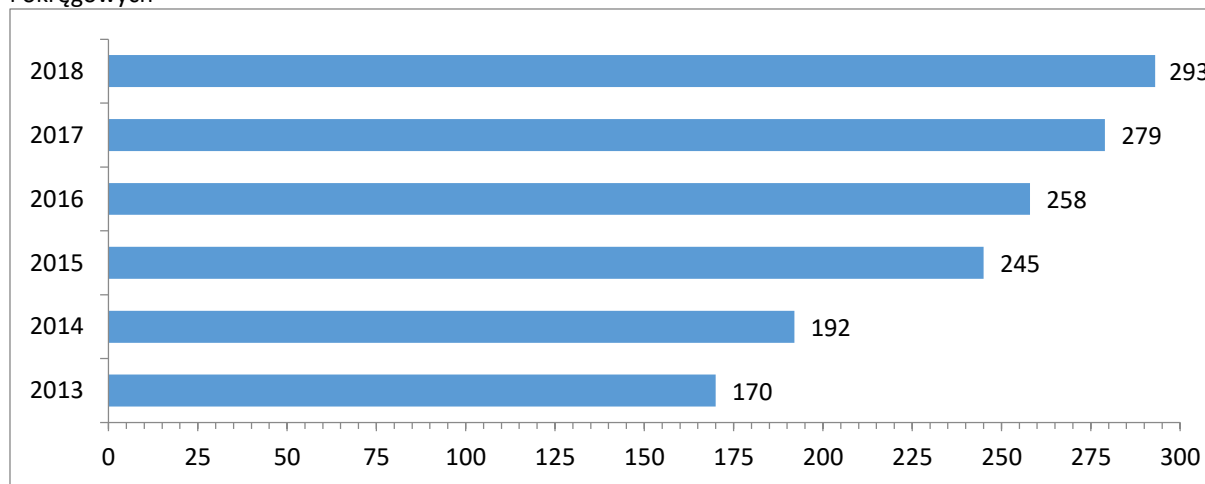
Przesłuchania w toku postępowania przygotowawczego dokonuje sędzia z udziałem psychologa w warunkach, umożliwiających małoletniemu komfort rozmowy. Przesłuchanie jest, co do zasady jednorazowe, choć ustawa dopuszcza w tym zakresie wyjątki. Nagranie z przesłuchania, o ile zajdzie

²² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. 2018 r. poz. 1987, z późn. zm.), zwana dalej „kpk”.

taka konieczność procesowa, jest odtwarzane na rozprawie.

W 2018 roku na terenie całego kraju istniało w sądach rejonowych i sądach okręgowych 293 miejsc przyjaznych przesłuchiwanemu dziecku²³. Przyjazne pokoje przesłuchań znajdują się także w budynkach komisariatów Policji, prokuratur, organizacji pozarządowych.

Wykres 5. Liczba przyjaznych pokoi przesłuchań w latach 2013-2018 na terenie sądów rejonowych i okręgowych

W 2018 roku w sądach powszechnych wzrosła liczba utworzonych przyjaznych pokoi przesłuchań, których było 293 (2017 – 279, 2016 - 258, 2015 - 245, 2014 - 192, 2013 - 170), w tym 267 pokoi w sądach rejonowych i 26 w sądach okręgowych.

Uregulowania Kodeksu postępowania karnego²⁴ i wydane na jego podstawie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego²⁵ przewiduje, iż przesłuchanie w przyjaznych pokojach ma zastosowanie wobec konieczności przesłuchania dzieci do 15 roku życia oraz małoletnich pokrzywdzonych do 18 roku życia, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wyrządzić negatywny wpływ na ich stan psychiczny.

Zasadą jest, iż pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub żąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego.

Przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa. Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Jeżeli oskarżony zawiadomiony o tej czynności nie posiada obrońcy z wyboru, sąd wyznacza mu obrońcę z urzędu. Na rozprawie głównej odtwarza się sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania oraz odczytuje się protokół przesłuchania.

Przepisy Kodeksu postępowania karnego i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości są wypełnieniem wspomnianej już uprzednio Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października

²³ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe – Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2017 rok oraz MS Sądy Okręgowe – Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2018.

²⁴ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. poz. 849).

²⁵ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego (Dz. U. 2018 r. poz. 1987, z późn. zm).

2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW, a w szczególności przepisów art. 23 (prawo do ochrony ofiar o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony podczas postępowania karnego) i 24 (prawo do ochrony dzieci będących ofiarami podczas postępowania karnego).

Dane gromadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości od 2011 roku umożliwiają badanie rzeczywistej liczby przesłuchanych dzieci, zarówno w charakterze pokrzywdzonych (art. 185a kpk), jak i w charakterze świadka (art. 185b kpk).

Tabela 10. Liczba przesłuchanych dzieci w charakterze pokrzywdzonego, na przestrzeni lat 2014-2018 w trybie art. 185a kpk.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk														
	w sądach rejonowych					w sądach okręgowych					Razem				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
jeden raz	7 132	7 103	7 584	8 659	8 560	151	150	145	154	152	7 283	7 253	7 729	8 813	8 712
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	170	70	76	72	60	4	2	7	5	6	174	72	83	77	66
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	72	51	71	71	67	6	3	5	11	10	78	54	76	82	77
Razem	7 374	7 224	7 731	8 802	8 687	161	155	157	170	168	7 535	7 379	7 888	8 972	8 855

Powyższe dane wskazują na spadek liczby przesłuchiwanym dzieci w charakterze pokrzywdzonych. W blisko 98,38 % przypadków dzieci słuchane były tylko jeden raz, zaś więcej razy sporadycznie (1,62%). Analiza powyższych danych jednoznacznie wskazuje, iż praktyką jest stosowanie jednorazowego przesłuchania małoletniego w toku prowadzonych postępowań.

Nadto w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII (przestępstwa przeciwko wolności), XXV (przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności) i XXVI (przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece) Kodeksu karnego²⁶ małoletniego świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w trybie określonym w art. 177 § 1a kpk (w trybie wideokonferencji), gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

²⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. 2018 r. poz. 1600, z późn. zm.), zwana dalej „kk”.

Tabela 11. Liczba przesłuchanych dzieci w charakterze świadków, także na przestrzeni lat 2014-2018.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185b kpk														
	w sądach rejonowych					w sądach okręgowych					Razem				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
jeden raz	1 682	1 696	1 862	1 915	2 094	34	39	55	60	81	1 716	1 735	1 917	1 975	2 175
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	93	28	11	7	4	0	0	0	0	2	93	28	11	7	6
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	29	11	22	36	24	2	3	3	2	6	31	13	25	38	30
Razem	1 804	1 735	1 895	1 958	2 122	36	42	58	62	89	1 840	1 760	1 953	2 020	2 211

Dane dotyczące przesłuchań w trybie art. 185b kpk są podobne, jak w przypadku poprzedniej tabeli, z jedyną różnicą w zakresie wzrostu liczby przesłuchań dzieci słuchanych w charakterze świadków przeprowadzanych zarówno przez sądy rejonowe, jak i okręgowe. Odnotowano tu w roku 2018 zauważalny wzrost. Dzieci słuchane są tylko raz w blisko 98,37% przypadków. Jedynie odsetek około 1,63%, to przypadki, gdy dzieci słuchane są po raz kolejny.

Podsumowując powyższe dane, należy stwierdzić, że w 2018 roku przesłuchano w obu trybach 11 066 dzieci (2017 – 10 992, 2016 – 9841, 2015 – 9139, 2014 – 9375, 2013 – 6977), co stanowi niewielki wzrost w porównaniu do zeszłego roku o 0,67 %. Należy zwrócić uwagę, iż pomimo wzrostu liczby przesłuchanych dzieci ogółem, dzieci słuchane są tylko jeden raz (98,38% przypadków), zaś więcej razy sporadycznie (1,62%).

Od 2014 roku Ministerstwo Sprawiedliwości gromadzi także dane dotyczące przesłuchania w ww. trybie, w rozbiu na płeć dzieci.

Tabela 12. Liczba dzieci przesłuchanych w charakterze osób pokrzywdzonych w 2018 roku.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			Razem		
	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy
jeden raz	8 560	5 175	3 385	152	121	31	8 712	5 296	3 416
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	60	48	12	6	5	1	66	53	13
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego	67	43	24	10	8	2	77	51	26

przesłuchania									
Razem	8 687	5 226	3 421	168	134	34	8 855	5 400	3 455

łącznie w sądach powszechnych, w charakterze pokrzywdzonych, przesłuchano 8 855 dzieci, w tym 5 400 dziewczynek (60,98 %) i 3 455 chłopców (39,02 %).

Tabela 13. Liczba przesłuchanych dzieci w rozbiu na płeć, w charakterze świadków.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185b kpk								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			Razem		
	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy
jeden raz	2 094	1 131	963	81	51	30	2 175	1 182	993
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	4	4	0	2	1	1	6	5	1
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	24	14	10	6	1	5	30	15	15
Razem	2 122	1 149	973	89	54	36	2 211	1 202	1 009

Z ww. danych wynika, że w sądach powszechnych, w charakterze świadków, przesłuchano 2 211 dzieci, w tym 1 202 dziewczynek (54,36 %) i 1 009 chłopców (45,63 %).

Podsumowując łącznie ww. dane dotyczące płci dzieci przesłuchiwanym w sądach w charakterze pokrzywdzonych i świadków należy wskazać, że na 11 066 dzieci, 6 602 stanowiły dziewczynki (59,66%), zaś 4 464 chłopcy (40,34%). Są to wyniki zbliżone do wyników z roku 2017.

Tabela 14. Liczba przesłuchanych dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań²⁷ mieszczących się w sądzie, jak i poza jego siedzibą.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk			w trybie art. 185b kpk		
	w sądach rejonowych	w sądach okręgowych	razem	w sądach rejonowych	w sądach okręgowych	razem
w przyjaznym pokoju przesłuchań w sądzie	6 299	107	6 406	1 493	65	1 558
poza sądem	1 492	47	1 539	396	18	414
Razem	7 791	154	7 945	1 889	83	1 972

Podsumowując powyższe dane należy wnioskować, że z 9 917 dzieci, przesłuchanych w 2018 roku w obu trybach (w charakterze świadków oraz pokrzywdzonych) w przyjaznych pokojach przesłuchań, 7 964 dzieci zostało przesłuchanych w pokojach przesłuchań zlokalizowanych w sądach 80,3% (2017 – 77,4%, 2016 – 66,4 %, 2015 – 52,5%), poza sądem zostało przesłuchanych 1 953 dzieci – 19,7 % (2017 – 22,6%, 2016 – 33,6%, 2015 - 47,5%). Tym samym uwzględniając ogólną liczbę przesłuchanych dzieci 11 066 i liczbę dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach 9 917, 1 149 dzieci zostało

²⁷ W formularzach wskazano, że przyjazny pokój przesłuchań to wyodrębnione pomieszczenie lub pomieszczenia, przeznaczone do przesłuchiwanie dzieci lub innych wrażliwych grup pokrzywdzonych w warunkach niwelujących stres, wyposażone w urządzenie rejestrujące obraz i dźwięk, w myśl art. 147 § 2 pkt 2 kpk.

przesłuchanych w innych miejscach aniżeli przyjazny pokój przesłuchań 10,38 % (2017 – 18 %, 2016 – 10%, 2015 – 21%).

Zgodnie z art. 185d Kodeksu postępowania karnego przesłuchania w trybie określonym w art. 185a-185c kpk przeprowadza się w odpowiednio przygotowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą.

Z przyjaznych pokoi przesłuchań umieszczonych w sądach korzystają także coraz częściej sędziowie rodzeni, wykonując czynności z udziałem małoletnich świadków lub pokrzywdzonych.

Tabela 15. Liczba przesłuchanych dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań oraz tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie	liczba przyjaznych pokoi przesłuchań w sądach		293
	liczba dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań	ogółem	11 066
		chłopcy	4 464
		dziewczynki	6 602

Jednorazowym przesłuchaniem dokonywanym przez sąd w przyjaznym pokoju przesłuchań objęci są również pokrzywdzeni przestępstwem przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (art. 197-199 kk) w każdym wieku. Zgodnie z obowiązującą procedurą karną przyjęcie zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa zgodnie z art. 185c § 1 kpk w sprawach o przestępstwa określone w art. 197-199 Kodeksu karnego, jeżeli składa je pokrzywdzony, powinno ograniczyć się do wskazania najważniejszych faktów i dowodów.

Jeżeli przesłuchanie odbywa się z udziałem biegłego psychologa, należy zapewnić, na wniosek pokrzywdzonego, aby był on osobą tej samej płci co pokrzywdzony, chyba że będzie to utrudniać postępowanie.

Dane gromadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości umożliwiają badanie rzeczywistej liczby przesłuchanych pokrzywdzonych w trybie art. 185c kpk z uwzględnieniem płci oraz sądu przeprowadzającego czynność procesową.²⁸

Tabela 16. Liczba przesłuchanych pokrzywdzonych z uwzględnieniem płci oraz sądu przeprowadzającego czynność procesową.

Przesłuchano	w trybie art. 185c kpk								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			Razem		
	razem	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	chłopcy
ogółem	2 844	2 667	177	129	114	15	2 973	2 791	192
w tym w przyjaznym pokoju przesłuchań w sądzie	2 179	2 062	117	105	94	11	2 284	2 156	128
w tym poza sądem	422	384	38	17	16	1	439	400	39

²⁸ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe – Polska MS-S5R Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za rok 2018 oraz MS Sądy Okręgowe – Polska MS-S5O Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za rok 2017.

W jednostkach organizacyjnych Policji znajdują się **142** przyjazne pokoje przesłuchań. Należy jednak zaznaczyć, że większość z pokoi nie spełnia wymagań umożliwiających wykonanie czynności przesłuchania w sposób wskazany w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego. (Dz. U. poz. 1642).

Należy przy tym wskazać, że w obecnym stanie prawnym żaden przepis nie obliguje Policji do tworzenia przyjaznych pokoi przesłuchań. Funkcjonujące dotychczas w strukturach Policji pomieszczenia mają zróżnicowany standard. Jednocześnie pokreślenia wymaga, że tworzenie przyjaznych pokoi przesłuchań, jak również wykonywanie czynności procesowych z ich wykorzystaniem nie należy do ustawowych zadań Policji.

W 2018 r. w samorządach gminnych i powiatowych funkcjonowało **201** przyjaznych pokoi przesłuchań, w tym w gminach było ich 106, a w powiatach 95.

2.3.7. Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Na podstawie art. 12a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 kk, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Decyzję tę pracownik socjalny podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem, lub ratownikiem medycznym lub pielęgniarką. Tryb umieszczania dzieci w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej regulują przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1111, z późn. zm.). Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia sądu opiekuńczego, nie później niż w ciągu 24 godzin, o odebraniu dziecka z rodziny i umieszczeniu go u niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Jak wynika z zebranych danych statystycznych w 2018 r. na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie **odebrano 1 130* dzieci**, w tym: 564 chłopców i 566 dziewczynek. Liczba dzieci umieszczonych u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 kk w 2018 r. wyniosła **353**. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej wyniosła **563**. Liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej wyniosła: **459**.

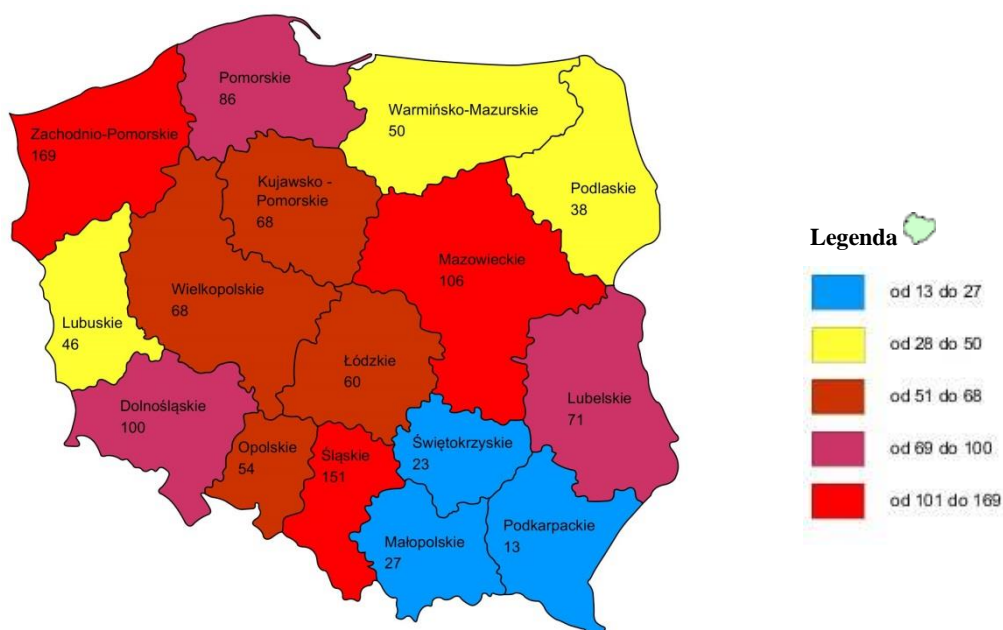
Najwięcej takich przypadków zanotowano w województwie zachodnio-pomorskim, śląskim i mazowieckim, zaś najmniej w województwie świętokrzyskim, małopolskim i podkarpackim. Zróżnicowanie wielkości liczby dzieci odebranych w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w poszczególnych województwach wynika ze zróżnicowanej liczebności dzieci, zamieszkujących na terenie danego województwa.

Tabela 17. Liczba dzieci odebranych na podstawie art. 12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Liczba dzieci odebranych przez pracownika socjalnego	2014	2015	2016	2017	2018
	1 359	1 158	1 214	1 123	1 130

* Dane dotyczące umieszczania dzieci w różnych formach opieki nie sumują się do liczby ogółem odebranych dzieci z rodziny - 1 130, ponieważ w niektórych przypadkach odebrane dzieci były umieszczane w danym roku kalendarzowym w więcej niż jednej formie opieki (np. placówka opiekuńczo-wychowawcza, a następnie rodzina zastępcza).

Mapa 7. Liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w 2018 r. w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym przysługuje zażalenie do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka, o którym mowa w art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W zażaleniu można domagać się zbadania zasadności i legalności odebrania dziecka oraz prawidłowości jego dokonania. Zażalenie może być wniesione za pośrednictwem pracownika socjalnego lub funkcjonariusza Policji, którzy dokonali odebrania dziecka. W takim przypadku zażalenie podlega niezwłocznemu przekazaniu do sądu opiekuńczego. Sąd rozpatruje zażalenie niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin. W razie uznania bezzasadności lub nielegalności odebrania dziecka sąd zarządza natychmiastowe przekazanie dziecka rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym, od których dziecko zostało odebrane.

Do sądów w 2018 r. wpłynęło ogółem **15** zażaleń na odebranie dziecka w trybie art. 12b ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Z roku 2017 pozostało do rozpatrzenia 1 zażalenie. Sądy rozpatrzyły łącznie 16 zażaleń, tym samym żadne nie pozostało na okres następny. Z tych 16 zażaleń uwzględniono w całości lub w części 5 zażaleń, oddalono 4, odrzucono 1, zwrócono 1, umorzono 1, żadnego nie załatwiono w wyniku braku przesłanek merytorycznych, zaś w 4 przypadkach wskazano inne rozstrzygnięcie, np. przekazanie sprawy do innego sądu.

2.3.8. Opracowanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- liczba uczestniczących w programie terapeutycznym osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- liczba osób, które ukończyły programy terapeutyczne;
- liczba grup terapeutycznych;
- liczba grup wsparcia.

Termin realizacji: 2014-2020.

Osoby doświadczające różnych form krzywdzenia zazwyczaj zwracają się o pomoc w stanie ostrego kryzysu, wtedy gdy przemoc ta zagraża ich zdrowiu i życiu. Osoby, które są krzywdzone, odczuwają silny lęk przed sprawcą. Obawiają się, że szukając pomocy, mogą pogorszyć jedynie sytuację, w której się znalazły. Szczególnie ważną rolę w procesie pomocy odgrywa wsparcie, którego osoby doznające przemocy w rodzinie potrzebują. Jego uzyskaniu służą programy terapeutyczne i grupy wsparcia. Nawet niewielka, ale adekwatna pomoc udzielona w odpowiednim momencie może być bardziej pomocna, niż wszechstronna pomoc dostarczona w późniejszym czasie. W całym kraju opracowano i realizowano **197** programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie (103 powiatowych i 94 gminnych). Z tej formy skorzystało **4 599** osób. Zdecydowanie największą grupę stanowiły kobiety – 3 420. Dzieci uczestniczących w programie terapeutycznym było 971, a mężczyzn tylko 208. Spośród osób uczestniczących w programach terapeutycznych **3 221** ukończyło programy terapeutyczne, w tym 2 250 kobiet, 144 mężczyzn i 827 dzieci. W całym kraju funkcjonowało 209 grup terapeutycznych i 400 grup wsparcia.

2.3.9. Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymanie w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych uregulowań prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów, etc.) umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania;
- liczba mieszkań socjalnych przyznanych osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w pierwszej kolejności.

Termin realizacji: 2014-2020.

Samorządy gminne w **73** przypadkach w 2018 r. przyznały w pierwszej kolejności mieszkania socjalne osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Ponadto w gminach zostało opracowanych **49** uregulowań prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów etc.) umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania.

Kierunki działań:

2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych

Rodzaje działań:

2.4.1. Badanie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie;
- liczba osób monitorowanych po opuszczeniu specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała;
- liczba corocznych raportów i analiz czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2018 r. zanotowano wzrost liczby zakończonych procedur „Niebieskie Karty”, na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy. W 2017 r. odnotowano 49 455 takich przypadków, zaś w 2018 r. **50 415**. Natomiast liczba procedur „Niebieskie Karty”, zakończonych w przypadku rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań w 2018 r. wyniosła 21 485.

W 2018 r. w stosunku do **2 850 osób** była monitorowana sytuacja po opuszczeniu specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała.

Opracowano **359 corocznych raportów i analiz** czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym 313 opracowano w samorządach gminnych, 32 w powiatowych i 14 opracowali wojewodowie.

Obszar:

3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie

Cel: Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Kierunki działań:

3.1 Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi

Rodzaje działań:

3.1.1. Ewidencjonowanie instytucji rządowych i samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a w szczególności realizujących programy korekcyjno-edukacyjne

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- a) corocznie aktualizowane na stronach internetowych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej bazy teleadresowe podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- b) corocznie aktualizowane na stronach internetowych powiatów bazy teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- c) liczba informatorów opracowanych przez jednostki samorządu terytorialnego zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań w szczególności korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Termin realizacji:

- punkty a) i b) - zewidencjonowanie: 2014-2015,
- punkty a) i b) - aktualizacja: 2014-2020,
- punkt c): 2014-2020.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej rokrocznie dokonuje aktualizacji bazy teleadresowej podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Baza teleadresowa jest umieszczona na stronie internetowej: www.mrpips.gov.pl w zakładce przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

W 2018 r. jednostki samorządu terytorialnego we współpracy z organizacjami pozarządowymi zaktualizowały **660** baz teleadresowych podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie (182 powiatowe i 478 gminnych). Opracowano **3 082** informatory (178 powiatowych i 2 904 gminne) zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań w szczególności korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

3.1.2. Przesyłanie zaktualizowanych informatorów z danego powiatu, o których mowa w pkt 3.1.1. właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki:

- przekazanie ww. podmiotom aktualnego informatora w wersji elektronicznej.

Termin realizacji: 2014-2020.

Samorządy powiatowe w 2018 r. przekazały **1 314** zaktualizowanych informatorów właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom do dnia 15 lipca 2018 r.

3.1.3. Rozpowszechnienie informatorów, przez podmioty o których mowa w pkt 3.1.2. w podległych im pionach organizacyjnych

Realizatorzy zadania: prezesi sądów rejonowych, prokuratorzy rejonowi, komendanci powiatowi/miejscy Policji, organy samorządu terytorialnego - szczebel gminny.

Wskaźniki:

- liczba przekazanych ww. podmiotom aktualnych informatorów w wersji papierowej i elektronicznej;
- umieszczenie informatorów na stronach internetowych ww. podmiotów do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku.

Termin realizacji: 2014-2020.

Zgodnie z Krajowym Programem samorząd powiatowy jest zobowiązany do zewidencjonowania i corocznej aktualizacji na stronach internetowych powiatów bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym programy korekcyjno-edukacyjne. Ponadto powiatowe jednostki samorządu terytorialnego opracowują informatory zawierające dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Informatory te są każdego roku, do dnia 15 lipca, przesyłane przez starostę powiatowego właściwemu prezesowi sądu rejonowego, prokuratorowi rejonowemu oraz komendantowi powiatowemu/miejskiemu Policji.

Prezes sądu rejonowego ma obowiązek rozpowszechnienia do dnia 15 sierpnia każdego roku ww. informatorów wszystkim sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej w wersji papierowej i elektronicznej – do wiadomości. Dodatkowo, przedmiotowy informator jest umieszczany na stronie internetowej sądu rejonowego.

Wskaźnikami przyjętymi do oceny realizacji tego zadania są: liczba przekazanych sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej aktualnych informatorów w wersji papierowej i elektronicznej oraz umieszczenie informatora na stronach internetowych sądów rejonowych do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku.

Liczba w pierwszym wskaźniku powinna wskazywać liczbę wszystkich sędziów orzekających w sprawach karnych wraz z liczbą zespołów kuratorskiej służby sądowej w danym sądzie rejonowym. W drugim zaś, liczbę wszystkich sądów rejonowych, jako potwierdzenie umieszczenia informatora na stronach internetowych sądów.

W 2018 roku powyższe informatory przekazano **2 901** sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej, zaś w **236** sądach rejonowych umieszczono je na stronach internetowych ww. sądów.

Dla porównania w roku 2017 powyższe informatory przekazano 2 648 sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej zaś w 213 sądach rejonowych umieszczono je na stronach internetowych sądów rejonowych.

Dodatkowo należy wskazać, że liczba przekazanych prokuratorom aktualnych informatorów w wersji papierowej lub elektronicznej, uzyskanych od powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, zawierających dane teled adresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie wyniosła w omawianym roku **934**. Do 15 sierpnia 2018 r. umieszczono na stronach internetowych prokuratur rejonowych **56** informatorów, a w **39** przypadkach, umieszczono lub zaktualizowano na stronach internetowych jednostek prokuratury bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb.

Powiatowe jednostki samorządu terytorialnego w 2018 r. przekazały do Komend Powiatowych/Miejskich/Rejonowych Policji ogółem **13 639 informatorów** zawierających dane teled adresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych i zakres ich oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Informatory były przekazywane zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej.

Do dnia 15 sierpnia 2018 r. na stronach internetowych Komend Powiatowych Policji umieszczono **321** takich informatorów, zaś na stronach Komend Miejskich Policji **125**.

Ponadto do dnia 15 sierpnia 2018 r. w **296** gminach umieszczono informatory na stronach internetowych.

Kierunki działań:

3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

3.2.1. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty

Realizatorzy zadania: przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Policji, ochrony zdrowia, oświaty, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, zespoły interdyscyplinarne/grupy robocze, jednostki organizacyjne Policji, jednostki oświaty podległe Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Wskaźniki:

- liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę;
- liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”;
- liczba spraw zakończonych w wyniku ustania przemocy w rodzinie;
- liczba spraw zakończonych w wyniku braku zasadności podejmowanych działań;
- liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”, na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy;

- liczba wszczętych postępowań oraz odmów wszczęcia w sprawach związanych z przemocą w rodzinie;
- liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez sporządzenie aktu oskarżenia;
- liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez umorzenie postępowania.

Termin realizacji: 2014-2020.

Od 1 sierpnia 2010 r. wprowadzono zmiany do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w zakresie realizacji procedury „Niebieskie Karty”. Wprowadzone zmiany zdefiniowały procedurę „Niebieskie Karty” oraz określiły jej realizatorów, do których należą przedstawiciele:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- Policji;
- oświaty;
- ochrony zdrowia.

Zgodnie z delegacją ustawową zostało opracowane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. poz. 1245). Wejście w życie przepisów rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” nałożyło na służby i przedstawiciele zajmujących się zawodowo problematyką przeciwdziałania przemocy w rodzinie obowiązek współpracy oraz wypracowywania konkretnych rozwiązań pomocowych skierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie, jak również w odniesieniu do realizowanych zadań z osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Rozporządzenie szczegółowo wyznacza terminy, zadania oraz cele do realizacji. Jego konstrukcja przede wszystkim sformalizowała oraz ujednoliciła standardy pracy osób uprawnionych do wszczęcia procedury, jak również profesjonalistów pracujących bezpośrednio z indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie.

Procedura „Niebieskie Karty” ma charakter zarówno interwencyjny, jak również opierający się na pracy długoterminowej, uwzględniającej konkretne rozwiązania prawne, pomocowe oraz monitorujące, dzięki którym jest szansa na zniwelowanie zjawiska przemocy w rodzinie. Dokumentacja gromadzona w ramach procedury „Niebieskie Karty” niejednokrotnie stanowi dowód w sprawie w sądzie, dlatego też zawarty jest w niej między innymi opis zdarzenia z uwzględnieniem stosowanych form przemocy w rodzinie, czasu trwania takich zachowań, podejmowanych działań w sprawie itd. Procedura „Niebieskie Karty” to także procedura zawierająca konkretny plan pomocy w stosunku do osób doznających przemocy w rodzinie, jak również realizowanych oddziaływań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

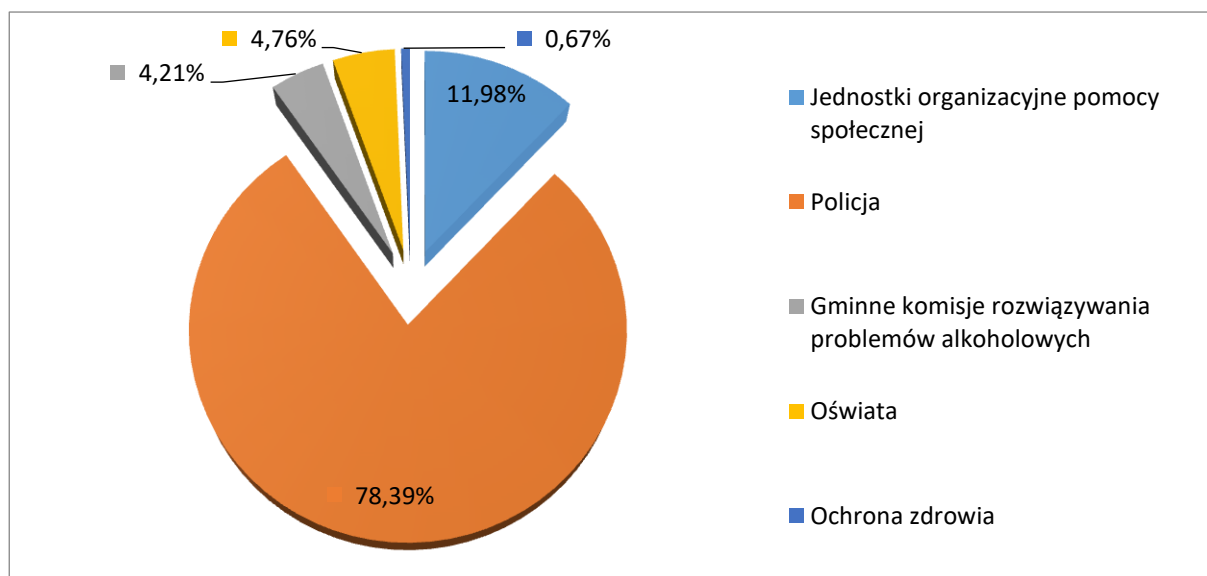
Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” w 2018 r. sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” przez przedstawiciele poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę było **93 311** w tym przez przedstawiciele:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – **11 177**,
- Policji – **73 153**,
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych – **3 927**,
- oświaty – **4 431**²⁹,
- ochrony zdrowia – **623**.

²⁹ Łączna liczba formularzy „Niebieskich Kart-A” sporządzonych przez pracowników i przedstawiciele oświaty, w tym dane pochodzące z MEN (4 416) i MKiDN (15).

W okresie sprawozdawczym sporządzono 60 399 formularzy „Niebieska Karta – C” oraz 45 656 formularzy „Niebieska Karta – D”.

Wykres 6. Udział przedstawicieli poszczególnych służb w wypełnianiu formularzy „Niebieska Karta-A” w 2018 r.

O problemie przemocy świadczy także liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A”. Formularze „Niebieska Karta-A” są sporządzane przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę „Niebieskie Karty”. Należy odnotować, że liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” spadła w stosunku do 2017 r. (o 4 996). Powyższe wskazuje na rozwój i skuteczność szeroko zakrojonych działań profilaktycznych, dzięki czemu istnieje możliwość rozpowszechniania wiedzy w środowisku lokalnym na temat zjawiska przemocy oraz działań realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

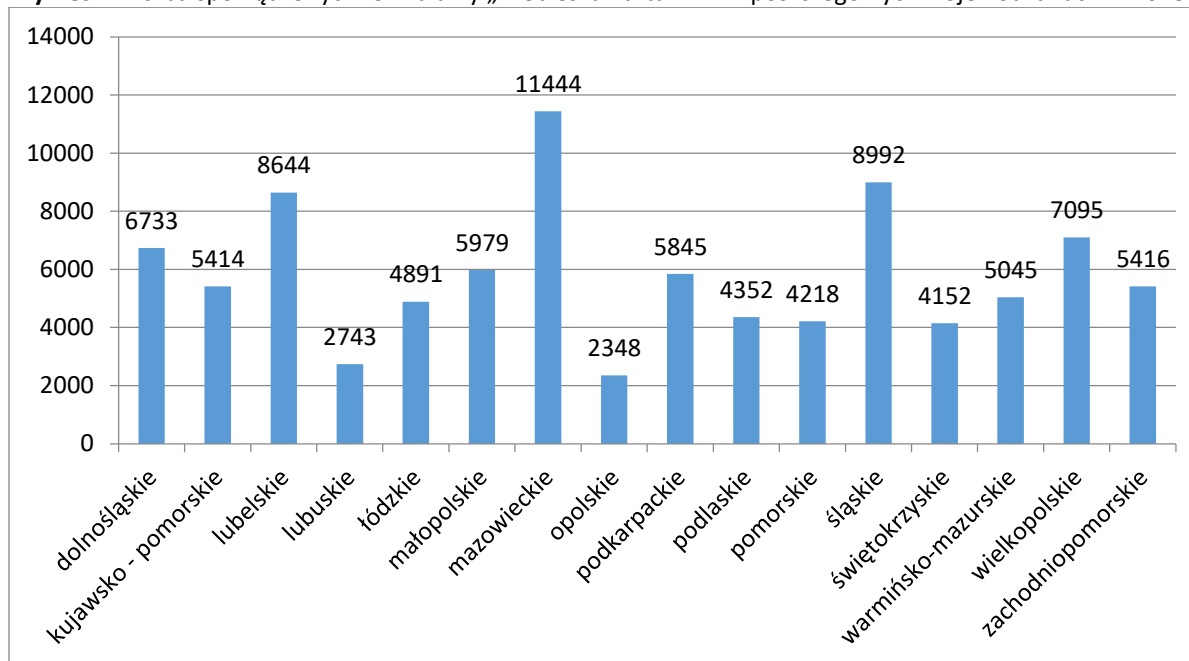
Instytucją, która najczęściej uruchamiała procedurę „Niebieskie Karty” była Policja (78,39 %). Na drugim miejscu pod względem liczby uruchomionych procedur znaleźli się przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (11,98 %). Do sporadycznych przypadków należało uruchomienie procedury przez pracowników ochrony zdrowia (0,67%).

Tabela 18. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę w latach 2014-2018.

Lata	2014	2015	2016	2017	2018
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	13 606	12 743	11 789	13 667	11 177
Policja	77 808	75 495	73 531	75 662	73 153
Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych	4 412	4 788	5 736	4 081	3 927
Oświata	6 358	6 166	5 547	4 184	4 431
Ochrona zdrowia	627	557	607	713	623
Razem	102 811	99 749	97 210	98 307	93 311

Najwięcej sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” w 2018 r. odnotowano w województwach mazowieckim i śląskim zaś najmniej w lubuskim i opolskim, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 7. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” w poszczególnych województwach w 2018 r.

W 2018 roku funkcjonariusze Policji wypełnili **73 153** formularze „Niebieska Karta – A”, co w stosunku do 2017 roku (75 662 formularze) stanowiło spadek o **3,32%**.

W ogólnej liczbie wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” przez policjantów w 2018 roku, **81,79%** stanowiły formularze wszczynające procedurę, a **18,21%** formularze, dotyczące kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury (**13 324** formularze).

W 2018 r. zdecydowanie większą liczbę formularzy „Niebieska Karta – A” policjanci wypełnili na terenach miejskich, niż wiejskich. Różnica wyniosła **10 119** formularzy. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A”, wypełnionych w **miastach** w 2018 roku wyniosła **41 636** (2017 rok – 43 417, spadek o 4,10%), natomiast na terenach **wiejskich** – **31 517** (2017 rok – 32 245, spadek o 2,26%). Sporządzone formularze „Niebieska Karta – A” w miastach stanowiły **56,92%**, a na terenach wiejskich **43,08%** ogólnej liczby sporządzonych formularzy na terenie całego kraju.

W 2018 r. liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą w rodzinie spadła i wyniosła ona **88 133** osób, co w stosunku do 2017 r., stanowiło spadek o **4,75%**.

Największą grupę osób, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą w rodzinie stanowiły kobiety (**65 057** osób), co stanowiło **73,82%** ogółu ofiar przemocy w rodzinie. W dalszej kolejności pozostawały osoby małoletnie – **12 404** osoby (**14,07%** ogółu) oraz mężczyźni – **10 672** osoby (**12,11%** ogółu).

Wśród kobiet, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą w rodzinie, zdecydowaną większość w 2018 r. stanowiły osoby w wieku do 65 roku życia (**58 339** kobiet, wobec **6 718** kobiet powyżej 66 roku życia). W 2018 roku w wieku do 65 lat było **9 061** mężczyzn, natomiast powyżej 66 roku życia – **1 611**.

Ogólna liczba osób małoletnich, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą w rodzinie w 2018 r. wyniosła **12 404**, z czego **6 143** to dziewczęta, a **6 261** to chłopcy.

W 2018 r. odnotowano spadek ogólnej liczby osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie. Liczba ta wyniosła **73 654** osoby, co w stosunku do 2017 r. (**76 206** osób) dało spadek o **2 552** osoby (**3,35%**).

W 2018 roku najczęściej przemocy wobec osób najbliższych dopuszczali się mężczyźni, stanowiąc **91,38%** ogólnej liczby osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie, która wynosiła **67 306**. Z kolei liczba kobiet, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie stanowiła łącznie **6 045** osób (**8,21%** ogólnej liczby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie), a nieletni sprawcy **0,41%** (303 osoby).

Mimo iż w 2018 r. odnotowano spadek ogólnej liczby osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie, wzrosła liczba kobiet i nieletnich podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie (wzrost odpowiednio o **2,84%** i **3,41%**).

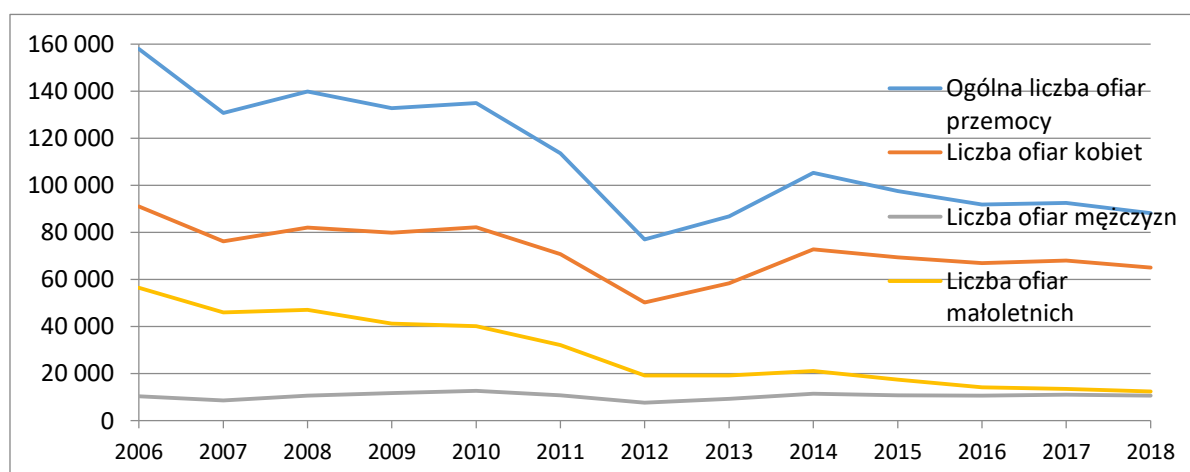
Z analizy danych statystycznych gromadzonych przez Policję wynika, iż większość osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie, działała będąc pod wpływem alkoholu – **43 182** osoby (mężczyźni – 41 257, kobiety – 1 903, nieletni – 22). Osoby te stanowiły **58,63%** ogólnej liczby osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc wobec osób bliskich. We wszystkich kategoriach osób (kobiety, mężczyźni i nieletni) liczba spadła, przy czym nadal najliczniejszą grupę osób stanowili mężczyźni.

Spośród osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu w 2018 r., **6 473** doprowadzono do izb wytrzeźwień lub innych tego typu placówek. Z powyższego wynika, że grupa tych osób stanowiła **14,99%** wszystkich osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu. W obszarze tym nastąpił spadek, bowiem w 2017 r., do izb wytrzeźwień lub innych tego typu placówek doprowadzono **6 945** osób (dynamika **93,20%**), wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu.

Wśród osób doprowadzonych do izb wytrzeźwień lub innych tego typu placówek w 2018 r. znajdowało się **6 104** mężczyzn (**94,30%** doprowadzonych), **367** kobiet (**5,67%**). Spośród osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowało przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu, **11 855** doprowadzonych zostało do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. W grupie tej znajdowało się **11 451** mężczyzn, **401** kobiet.

Na podstawie danych zgromadzonych w Statystyce Przemocowości według jednostek organizacyjnych Policji generowanej w systemie analitycznym KSIP, w 2018 roku na terenie całego kraju wszczęto **28 786** takich postępowań z art. 207 kk.

Wykres 8. Liczba i płeć osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie

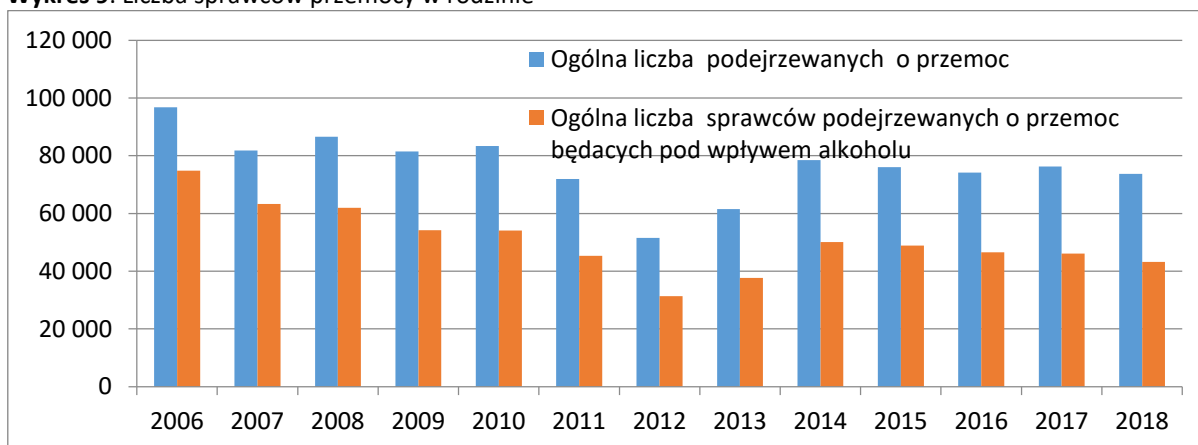
Źródło: Opracowanie na podstawie danych pochodzących ze strony internetowej: www.statystyka.policja.pl.

Niezwykle ważne są także dane policyjne dotyczące liczby i płci osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie. Pozwala to na zbadanie zarówno liczby, jak i odsetka osób pokrzywdzonych, przez pryzmat płci i wieku. Przedstawione dane pokazują liczby osób pokrzywdzonych w poszczególnych latach, co daje pewien obraz skali przemocy w rodzinie w Polsce. O ile dane w zakresie interwencji,

czy też liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta-A” dotyczą całych rodzin, to liczby pokrzywdzonych ukazują osoby rzeczywiście dotknięte tego rodzaju przemocą. Z punktu widzenia badawczego, cenne jest także zwrócenie uwagi na zmieniający się odsetek poszczególnych grup pokrzywdzonych, z punktu widzenia płci i wieku. Obserwując trendy wynikające z powyższego wykresu, należy wskazać, że od 2006 r., tj. od wejścia w życie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a następnie noweli do tej ustawy z 2010 r., wprowadzającej w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci, systematycznie spada liczba dzieci, jako osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie. W 2018 r. odnotowano spadek o ponad 8% w stosunku do roku poprzedniego (13 515 w 2017 r., zaś w 2018 r. 12 404)

Poniższy wykres obrazuje zależność pomiędzy spożyciem alkoholu a przejawianiem zachowań mogących świadczyć o stosowaniu przemocy w rodzinie.

Wykres 9. Liczba sprawców przemocy w rodzinie

Źródło: Opracowanie na podstawie danych pochodzących ze strony internetowej: www.statystyka.policja.pl.

Również przedstawiciele oświaty w 2018 r. realizując obowiązek wynikający z art. 9d ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie w 2018 r. uruchomili procedurę „Niebieskie Karty” w 4 416 przypadkach.

Tabela 19. Działania interwencyjne dotyczące uruchamiania procedury „Niebieskie Karty” przez przedstawicieli oświaty w 2018 r.

	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez szkoły i placówki
Stosowanie procedury "Niebieskie Karty" przez przedstawicieli oświaty. Liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart -A" przez przedstawicieli oświaty wszczynających procedurę	ogółem	4 416
	województwo dolnośląskie	410
	województwo kujawsko-pomorskie	326
	województwo lubelskie	186
	województwo lubuskie	89
	województwo łódzkie	209
	województwo małopolskie	327
	województwo mazowieckie	555
	województwo opolskie	104
	województwo podkarpackie	248

Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez szkoły i placówki
	województwo podlaskie	147
	województwo pomorskie	301
	województwo śląskie	657
	województwo świętokrzyskie	79
	województwo warmińsko-mazurskie	151
	województwo wielkopolskie	386
	województwo zachodniopomorskie	241

Badanie ankietowe³⁰ wskazało, że:

- 2 806 (18,5 %) szkół i placówek posiada nauczycieli przygotowanych do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec dziecka;
- 40 244 nauczycieli jest przygotowanych do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec dziecka w ww. szkołach i placówkach;
- 11 037 (72,8 %) szkół i placówek posiada wśród kadry pedagogicznej osobę uczestniczącą w pracach zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej.

Z informacji przekazanych przez MKiDN wynika, że w roku 2018 uruchomiono 15 procedur „Niebieska Karta” w szkołach artystycznych.

3.2.2. Zapobieganie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez:

- **zatrzymywanie osób stosujących przemoc w rodzinie,**
- **stosowanie przez prokuratora oraz występowanie do sądu o zastosowanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych, w szczególności w przedmiocie dozoru policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, a także nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, ewentualnie tymczasowego aresztowania,**
- **występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.**

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny, jednostki organizacyjne Policji, jednostki prokuratury, zespoły kuratorskiej służby sądowej.

Wskaźniki:

- liczba zatrzymań sprawców przemocy w rodzinie;
- liczba zastosowanych ww. środków zapobiegawczych;
- liczba złożonych wniosków do sądu o zastosowanie ww. środków zapobiegawczych;

³⁰ Ankieta monitorująca realizację zadań z zakresu wychowania, profilaktyki oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych w szkole w roku szkolnym 2018/2019. W badaniu w 2018 r. udział wzięło 15.168 szkół i placówek oświatowych.

- liczba wniosków, w tym z art. 335 § 1 kpk, do sądu w przedmiocie zastosowania ww. środków karnych lub probacyjnych;
- liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd ww. środków probacyjnych na etapie postępowania wykonawczego;
- liczba orzeczeń sądowych uwzględniających ww. wnioski w postępowaniu wykonawczym.

Termin realizacji: 2014-2020.

Na gruncie obowiązujących przepisów prawnych izolacja sprawcy przemocy w rodzinie jest możliwa na każdym etapie postępowania przygotowawczego. W fazie postępowania przygotowawczego, co do zasady organem podejmującym decyzje w zakresie środka zapobiegawczego jest prokurator. Środki zaskarżenia na decyzję prokuratora rozpoznaje sąd. Najsurowszy środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania jest stosowany przez sąd, bowiem prokurator posiada jedynie uprawnienie do złożenia wniosku o zastosowanie tego najsurowszego środka zapobiegawczego. W czasie postępowania jurysdykcyjnego decyzje w zakresie środków zapobiegawczych są podejmowane przez sąd.

W stosunku do sprawców przemocy w rodzinie najistotniejszymi środkami zapobiegawczymi są:

- tymczasowe aresztowanie,
- dozór Policji z zakazem kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną (art. 275 § 2 kpk),
- dozór Policji w miejsce niezastosowanego tymczasowego aresztowania, na podstawie art. 275 § 3 kpk,
- nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego (art. 275a kpk).

Nowelizacja do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 2010 roku³¹ wprowadziła do Kodeksu postępowania karnego przepis art. 275a, przewidujący środek zapobiegawczy w postaci nakazania oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

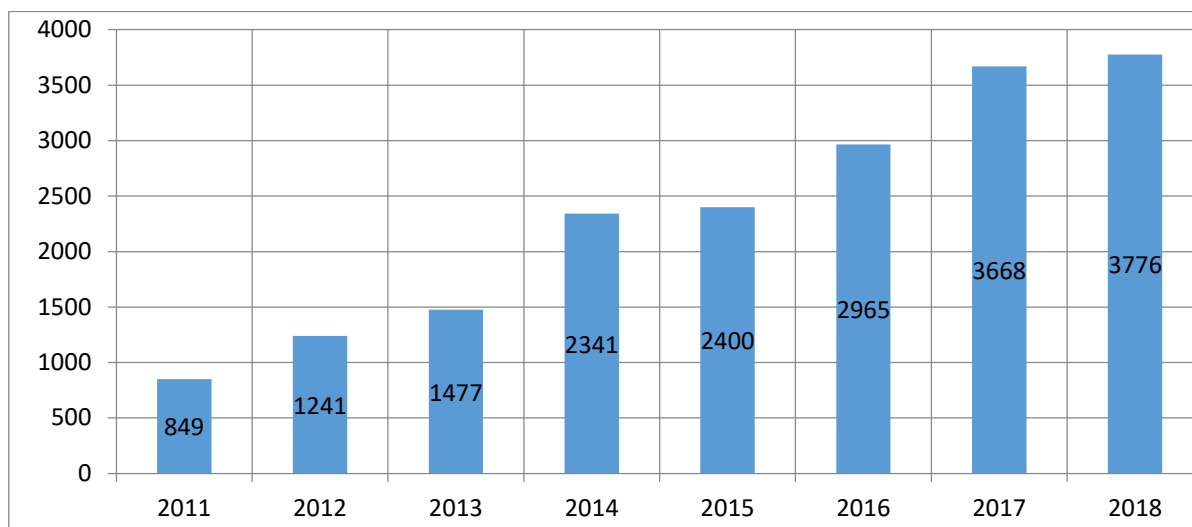
Powyższy środek jest stosowany na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, jeżeli nie ustały przesłanki jego stosowania może na wniosek prokuratora, przedłużyć jego stosowanie na dalsze okresy, nie dłuższe niż 3 miesiące (art. 275a § 4 kpk).

W 2018 roku, wg danych uzyskanych z Prokuratury Generalnej, liczba podejrzanych, wobec których zastosowano ww. środek zapobiegawczy w postaci **nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym** (art. 275a § 1 kpk), wyniosła 3 776³².

³¹ Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 842).

³² Dane uzyskane z Prokuratury Generalnej (z Wydziału Organizacji Pracy Prokuratury, Departamentu Organizacji Pracy, Wizytacji i Systemów Informatycznych Prokuratury).

Wykres 10. Liczba podejrzanych, wobec których zastosowano ww. środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w latach 2011-2018

Podane powyżej dane statystyczne wskazują, iż ten rodzaj środka zapobiegawczego jest stosowany dość często w praktyce prokuratorskiej. Od lat odnotowywany jest znaczący w skali roku przyrost liczbowy wydawanych postanowień, który utrzymuje się nieprzerwanie od 2011 r.

Prokuratura składała także do sądu wnioski o przedłużenie nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy (art. 275a § 1 i 4 kpk). Z danych Prokuratury Generalnej wynika, że w 2018 roku zostało złożonych 162 (2017 – 151, 2016 – 103, 2015 – 72, 2014 – 64) tego rodzaju wniosków. Warto w tym zakresie zwrócić uwagę na znacząco wyższą liczbę złożonych przez prokuratora wniosków do sądu o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

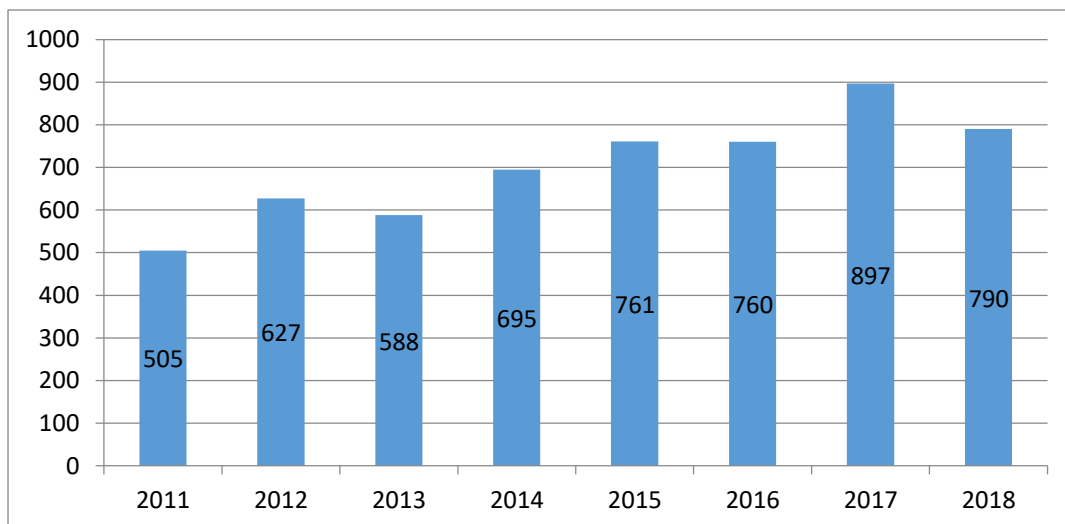
Z dostępnych danych statystycznych wynika, iż w całym 2018 roku sądy rejonowe w postępowaniu sądowym wydały ogólnie 2 353 decyzji w przedmiocie zastosowania środka zapobiegawczego w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego (2017 – 2251, 2016 – 1 868), nadto wydano 330 postanowień w zakresie przedłużenia nakazu zastosowanego przez prokuratora lub sąd nakazu opuszczenia na dalszy okres (2017 – 232, 2016 – 199). Powyższe dane uwzględniają również liczbę środków zapobiegawczych, które wpłynęły do sądu wraz z aktem oskarżenia.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, prokurator, już po złożeniu aktu oskarżenia mógł wnioskować do sądu o zastosowanie tego rodzaju środków zapobiegawczych w czasie trwania postępowania rozpoznawczego przed sądem.

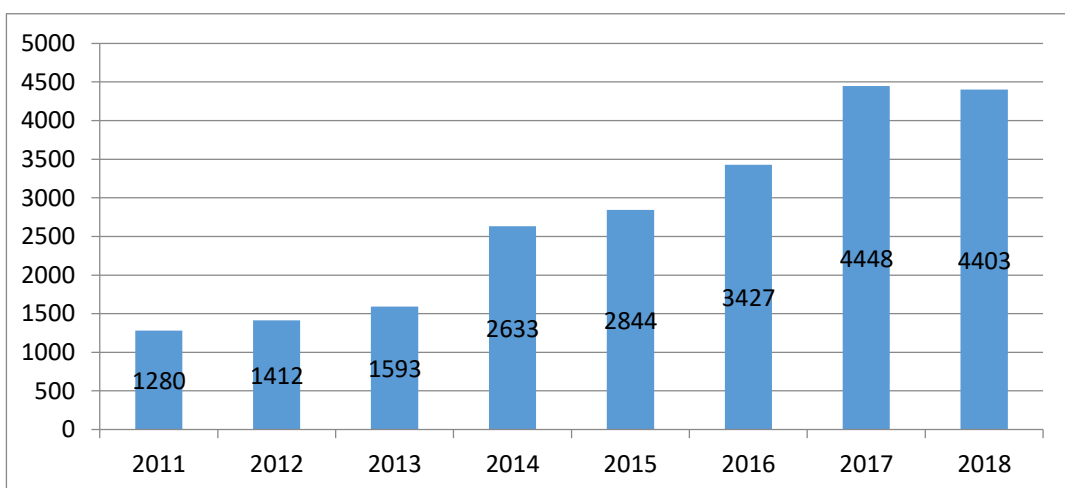
Z danych Prokuratury Generalnej³³ wynika ponadto, że w roku 2018:

- liczba podejrzanych o przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, wobec których zastosowano dozór Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275 § 3 kpk) – wyniosła 790 (2017 – 897, 2016–760, 2015 – 761, 2014 – 695, 2013 – 588, 2012 – 627, 2011 – 505),

³³ Dane uzyskane z Prokuratury Generalnej (z Wydziału Organizacji Pracy Prokuratury, Departamentu Organizacji Pracy, Wizytacji i Systemów Informatycznych Prokuratury).

- liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa, wobec których zastosowano dozór Policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym (art. 275 § 2 kpk) – wyniosła 4 403 (2017 – 4 448, 2016 – 3 427, 2015 – 2 844, 2014 – 2 633, 2013 – 1 593, 2012 – 1 412, 2011 – 1 280, 2010 – 891).

- liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa, wobec których prokurator skierował wniosek do sądu o zastosowanie tymczasowego aresztowania – 2 274 (2017 – 2 625, 2016 – 862, 2015 – 1 479, 2014 – 2 285, 2013 – 1 753, 2012 – 1 745, 2011 – 2 002, 2010 – 1 800),
- liczba osób tymczasowo aresztowanych w wyniku złożenia ww. wniosków – 2 146 (2017 – 2 503, 2016 – 1 759, 2015 – 1 398, 2014 – 2 174, 2013 – 1 635, 2012 – 1 679, 2011 – 1 895, 2010 – 1 699),
- liczba osób tymczasowo aresztowanych, wobec których prokurator skierował do sądu wniosek o przedłużenie trwania tymczasowego aresztowania – 810 (2017 – 813, 2016 – 464, 2015 – 350, 2014 – 459),
- w 2018 prokuratorzy wnieśli przeciwko 12 675 osobom o zarzucane im przestępstwa przemocy w rodzinie: 12 510 aktów oskarżenia, 1 246 wniosków wskazanych w art. 335 § 1 kpk, 1 131 wniosków w trybie art. 335 § 2 kpk oraz 358 wniosków o warunkowe umorzenie postępowanie w stosunku do sprawców przestępstw zakwalifikowanych jako przemoc w rodzinie („rodz”) w 2018 roku, sąd uwzględnił **1 075** wniosków prokuratura w zakresie tymczasowego aresztowania.

Jak już wspomniano, nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego, jako środek zapobiegawczy, sąd zastosował ogółem w **2 353** przypadkach, ponadto **330** postanowień dotyczyło przedłużenia nakazu zastosowanego przez prokuratora lub sąd na dalsze okresy (art. 275a § 4 kpk) – łącznie sądy wydały 2 686 postanowień w tym zakresie³⁴.

Odnosząc się do występowania do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub obowiązków probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym należy wskazać, że Krajowy Program, jako wskaźniki ww. zadania, wymienia działania prokuratora w postępowaniu rozpoznawczym (wnioski do sądu w trybie art. 335 § 1 kpk oraz 335 § 2 kpk) oraz działania kuratora sądowego w postępowaniu wykonawczym.

Wnioski prokuratora w trybie art. 335 § 1 i § 2 i kpk do sądu mogą dotyczyć m.in. orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc w rodzinie środków karnych lub obowiązków probacyjnych.

Wnioski prokuratora do sądu w zakresie orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc w rodzinie środków karnych³⁵:

- obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b kk) – 3 (2017 – 13, 2016 – 38, 2015 – 10, 2014 – 14),
- zakazu kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b kk) – 137 (2017 – 154, 2016 – 118, 2015 – 140, 2014 – 69),
- zakazu zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b kk) – 151 (2017 – 135, 2016 – 169, 2015 – 112, 2014 – 66),
- nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk) – 92 (2017 – 87, 2016 – 106, 2015 – 148, 2014 – 62).

Wnioski prokuratora do sądu w zakresie orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc w rodzinie obowiązków probacyjnych³⁶:

- powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) – 30 (2017 – 30, 2016 – 29, 2015 – 15, 2014 – 14),
- powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 105 (2017 – 116, 2016 – 129, 2015 – 106, 2014 – 98),
- powstrzymania się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 78 (2017 – 83, 2016 – 116, 2015 – 81, 2014 – 39),
- opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) – 57 (2017 – 51, 2016 – 91, 2015 – 94, 2014 – 91),
- uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6b kk) – 240 (2017 – 315, 2016 – 396, 2015 – 411, 2014 – 369).

Powyższe dane świadczą o aktywności prokuratorów w zakresie wnioskowania do sądu o wymierzenie wobec sprawców przemocy w rodzinie właściwych środków karnych bądź nałożenie odpowiednich obowiązków probacyjnych. Analiza powyższych danych w kontekście treści zapadających wyroków uwzględniających wnioski prokuratora w trybie art. 335 § 1 i 2 kpk pozwala na wysunięcie domniemania, iż powyższe dane są zaniżone.

Na uwagę zasługuje, iż skierowanie wniosku w trybie art. 335 § 1 kpk wpływa na kształt orzecznictwa, jego struktury, rodzajów kar i ich wymiaru. Konsensualny sposób kończenia spraw sądowych, poprzez zastosowanie instytucji wniosku prokuratora o wydanie wobec sprawcy wyroku skazującego

³⁴ Ibidem.

³⁵ Dane uzyskane z Prokuratury Krajowej.

³⁶ Ibidem.

i orzeczenie uzgodnionej z oskarżonym kary lub środka karnego (art. 335 § 1 kpk i art. 335 § 2 kpk), a także wniosek oskarżonego o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego (art. 387 § 1 kpk) skraca długość postępowania przed sądem oraz umożliwia rozpoznanie sprawy w rozsądnym terminie. Na uwagę zasługuje także instytucja prawa karnego w postaci art. 338a kpk, która umożliwia oskarżonemu, któremu zarzucono przestępstwo zagrożone karą nieprzekraczającą 15 lat pozbawienia wolności, przed doręczeniem mu zawiadomienia o terminie rozprawy, złożenie wniosku o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku lub środka kompensacyjnego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego.

W 2018 roku sądy, uwzględniając wnioski prokuratora z art. 335 § 1 i 2 kpk za przestępstwo znęcania się z art. 207 § 1 kk, skazały w 2018 – 1 710 (2017 – 2 629, 2016 – 3 204, 2015 – 3 744, 2014 – 3 672; 2013 – 3 256) osób, a z art. 387 § 1 kpk 1 951 (2017 – 2 148, 2016–1 593, 2015 – 2 512, 2014 – 2 966, 2013 – 2 585), oraz z art. 338a kpk, 12 (2017 – 12, 2016 – 21) osób co łącznie stanowi w 2018 – 3 673 skazań (2017 – 4 789, 2016 – 4 818, 2015 – 6 256, 2014 – 6 638, 2013 – 5 841). Wszystkich skazań w 2018 r. było 9 263. Tym samym zakończeń postępowania w trybach konsensualnych wskazanych w art. 335§ 1 i 2, kpk, art. 387 § 1 kpk oraz 338a kpk było 39,65% na tle wszystkich skazań z art. 207 § 1 kk (2017 – 43,46 %, 2016–52,40 %, 2015 – 52,41, 2014 – 52,27%, 2013 – 49,1%).

Powyższe dane świadczą o niewielkim spadku w stosunku do lat poprzednich odsetka spraw z art. 207 § 1 kk, które kończą się wyrokiem skazującym, zapadłym w wyniku uwzględnienia wniosku w trybie konsensualnym w szczególności przy zastosowaniu instytucji wskazanej w art. 335 § 1 i 2 kpk, art. 387 § 1 kpk, art. 338a kpk na płaszczyźnie art. 207 kk.

Wobec sprawców przemocy w rodzinie, skazanych uprzednio na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem, można w okresie próby stosować (nakładać, modyfikować bądź uchylać) obowiązki probacyjne.

W razie sprawowania dozoru nad sprawcą przemocy w rodzinie, kurator sądowy ma uprawnienie do składania do sądu wniosków w tym przedmiocie w toku postępowania wykonawczego. Sąd może taki wniosek uwzględnić i wydać postanowienie w przedmiocie nałożenia obowiązku bądź wniosku nie uwzględnić.

W 2018 roku zawodowi kuratorzy sądowi dla dorosłych składali do sądu wnioski w przedmiocie:

- powstrzymania się od przebywania w określonych miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) – 7 wniosków, sąd rozpoznał i uwzględnił wszystkie wnioski;
- powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 13 wniosków, sąd rozpoznał 12, a uwzględnił 9 wniosków;
- powstrzymania się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7 a kk) – 10 wniosków, sąd rozpoznał 10 i uwzględnił 7 wniosków;
- opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) – 27 wniosków, sąd rozpoznał 19, natomiast uwzględnił 12 wniosków.

Tabela 20. Liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd w postępowaniu wykonawczym środków probacyjnych

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez	
			sądy powszechne	zespoły kuratorskiej służby sądowej
Zapobieganie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez: występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków probacyjnych polegających na opuszczeniu przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd w postępowaniu wykonawczym środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach		7
		obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym		13
		obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego		10
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym		27
	liczba orzeczeń sądowych uwzględniających wnioski kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach	7	
		obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym	9	
		obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego	7	
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	12	

Jednostki prokuratur na terenie kraju współdziałały z właściwymi służbami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w celu zwiększenia wykrywalności przestępstw tego rodzaju, skuteczności ich ścigania oraz maksymalnego wykorzystania środków pomocowych dla ofiar przestępstw. Osoby pokrzywdzone, ustalone w toku prowadzonych postępowań karnych, były informowane przez prokuratorów o możliwości i sposobie korzystania z pomocy właściwych organów i instytucji. Wykorzystywano także materiały uzyskane w ramach procedury „Niebieska karta”, które niejednokrotnie po przeprowadzeniu analizy zawartych w nich informacji były podstawą do wdrożenia postępowania karnego.

Prokuratorzy w zakresie zadań i kompetencji Prokuratury udzielali informacji osobom zgłaszającym się do jednostek prokuratur w godzinach urzędowania, także poza dniami objętymi inicjatywą „Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przemocą”.

Prokuratorzy w związku z prowadzonymi lub nadzorowanymi postępowaniami przygotowawczymi, w razie zaistnienia potrzeby podejmowania działań interwencyjnych, zmierzających do zapobieżenia kontaktowania się sprawców z ofiarami przemocy, podejmowali stosowne decyzje lub formułowali wnioski w przedmiocie środków zapobiegawczych, udzielali wsparcia ofiarom przemocy w przewyżnianiu sytuacji kryzysowych i kierowali do właściwych instytucji pomocowych, udzielali

informacji w zakresie możliwości i form korzystania z takiej pomocy poprzez wykorzystywanie dostępnych publikacji, broszur i ulotek, a w postępowaniu sądowym, występowali z wnioskami o orzeczenie obowiązków określonych w art. 72 § 1 pkt 5 – 8 kk. Istotnym wkładem prokuratorów w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie były także przeprowadzane na bieżąco analizy akt spraw karnych, w celu rozważenia podjęcia działań w kierunku ustalenia przesłanek do występowania m.in. z wnioskami: w trybie art. 11a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, o podjęcie działań w kierunku wydania zarządzeń opiekuńczo-wychowawczych, o ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich, o wdrożenie leczenia odwykowego sprawców przemocy w rodzinie oraz informowanie właściwych służb o potrzebie działań pozostających w zakresach ich kompetencji.

W 2018 r. wobec osób, co do których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie dokonywano zatrzymania. Łącznie zatrzymano **16 915** osób. W grupie osób zatrzymanych dominującą stanowili mężczyźni – zatrzymano ich **16 305**. Grupa zatrzymanych kobiet liczyła **579** osób, zaś wśród **31** zatrzymanych osób nieletnich było 27 chłopców i 4 dziewczęta.

Ogólna liczba zatrzymanych przez Policję osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie spadła w 2018 roku o **6,93%**. Należy podkreślić, że w 2018 roku policjanci **zatrzymali albo doprowadzili do wytrzeźwienia 47,85% osób**, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie.

3.2.3. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych, w szczególności:

- w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie;
- w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej;
- w zakresie prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji.

Realizatorzy zadania: Minister Sprawiedliwości, sądy powszechne.

Wskaźniki:

- liczba osób oskarżonych o przestępstwo z użyciem przemocy w rodzinie: osądzonych, skazanych, uniewinnionych, wobec których warunkowo umorzono postępowanie karne oraz wobec których umorzono postępowanie karne,
- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, wobec których orzeczono kary grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności,
- liczba orzeczonych środków karnych i probacyjnych,
- liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie,
- liczba orzeczeń dotyczących nakazania opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą,
- liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie,
- liczba złożonych do sądu cywilnego wniosków o zobowiązanie wspólnie zamieszkującego mieszkanie człönka rodziny do opuszczenia mieszkania i liczba orzeczeń zobowiązujących ww. człönka rodziny do opuszczenia mieszkania.

Termin realizacji: 2014-2020

Orzecznictwo sądów powszechnych w zakresie – prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Analizując dane statystyczne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, należy mieć świadomość, że przemoc w rodzinie wykracza zakresem przedmiotowym poza ustawowe znamiona przestępstwa znęcania się nad osobami najbliższymi z art. 207 kk. Przestępstwo znęcania się jest najczęstszym

przykładem przemocy w rodzinie, jednakże nie odzwierciedla całości tego zjawiska, a jedynie jego część.

Kodeks karny w art. 115 zawiera tzw. słowniczek ustawowy, w którym doprecyzowano niektóre pojęcia użyte w treści aktu prawnego. W słowniczku tym jednak nie znajduje się definicja przemocy w rodzinie, ani nawet pojęcia samej przemocy. Definicja ta zawarta jest w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w art. 2 pkt 2 tzw. definicja legalna pojęcia „przemocy w rodzinie”, odgrywa istotną rolę przy ocenie, czy dany czyn stypizowany w Kodeksie karnym nosi znamiona tego typu zjawiska.

Przemoc w rodzinie „to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

W związku z szeroką definicją przemocy w rodzinie, która wyczerpuje ustawowe znamiona różnych przestępstw, w celu właściwego opisanie danych statystycznych obrazujących zakres oddziaływania organów postępowania przygotowawczego oraz rozpoznawczego na to zjawisko, niezbędne jest wskazanie rodzaju czynów zabronionych, które składają się na zjawisko przemocy w rodzinie.

W sądowych formularzach statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości uwzględniono typy i dane dotyczące przestępstw, które mogą zostać zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie, wg art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, są to m.in.:

- art. 148 § 1-4 kk – zabójstwo;
- art. 156 § 1-3 kk – spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka;
- art. 157 § 1 kk – spowodowanie średniego i lekkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka;
- art. 189 kk – pozbawienie wolności;
- art. 190 kk – groźba bezprawna;
- art. 190a kk – uporczywe nękanie (stalking);
- art. 191 kk – przemoc lub groźba bezprawna w celu zmuszenia do określonego zachowania;
- art. 191a kk – utrwalanie i rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby;
- art. 197 § 1-3 kk – zgwałcenie;
- art. 198 kk – współżycie płciowe z osobą w stanie ograniczonej poczytalności;
- art. 199 kk – wymuszenie współżycia płciowego na osobie podległej, w krytycznym położeniu;
- art. 200 § 1 i 2 kk – pedofilia - uprawianie, prezentowanie treści;
- art. 201 kk – kazirodztwo;
- art. 202 § 1-4b kk – prezentowanie treści pornograficznych;
- art. 203 kk – doprowadzenie przemocą innej osoby do uprawiania prostytucji;
- art. 207 kk – znęcanie się nad osobami najbliższymi;
- art. 208 kk – rozpijanie małoletnich.

Z liczby wszystkich osób skazanych za ww. przestępstwa sądowe formularze statystyczne wyodrębniają osoby skazane za czyny stanowiące przemoc w rodzinie.

Dane statystyczne uzyskane w zakresie właściwości sądów rejonowych w takim układzie za rok 2018 przedstawiają się następująco³⁷:

Tabela 21. Liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd w postępowaniu wykonawczym środków probacyjnych

Rodzaje przestępstw	Osądzeni ogółem	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem	Grzywna samoistna	Ograniczenie wolności	Warunkowo umorzono postępowanie	Umorzono postępow.	Uniewinniono	Kara mieszana
Ogółem, w tym z art.:	15 742	13 053	8 481	5 365	1 211	3 116	1 610	734	324	240
156	13	9	7	4	0	2	3	0	1	0
157 § 1	219	167	89	51	28	49	37	6	8	1
157 § 2 w zw. z § 4	245	168	50	26	76	39	60	12	3	3
189	8	6	3	1	2	1	1	1	0	0
190	718	559	196	78	156	202	55	81	21	5
190a § 1	176	145	65	30	37	40	15	11	5	3
190a § 2	11	11	7	5	4	0	0	0	0	0
190a § 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
191	46	36	18	9	12	4	6	3	1	2
191a	5	4	2	2	1	1	0	1	0	0
193	19	14	3	1	6	6	1	3	1	0
197 § 1	102	90	75	15	5	3	0	2	10	12
197 § 2	16	15	13	6	0	2	0	0	1	0
198	8	8	8	2	0	0	0	0	0	0
199	3	2	2	0	0	0	0	0	1	0
200 § 1	61	56	50	14	0	0	0	0	5	6
200 § 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
200 § 3	4	4	0	0	0	4	0	0	0	0
200 § 4	2	0	0	0	0	0	0	1	1	0
200 § 5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
201	4	4	4	4	0	0	1	0	0	0
202 § 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
202 § 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
202 § 3	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
202 § 4	5	5	5	3	0	0	0	0	0	0
202 § 4a	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
202 § 4b	22	22	21	13	0	0	1	0	2	0
202 § 4c	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
203	3	3	2	1	0	1	1	0	0	0

³⁷ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2018 rok.

207 § 1	11 199	9 263	6 998	4 637	360	1 657	1 195	510	228	186
207 § 2	9	6	6	2	0	0	0	2	1	0
207 § 3	28	28	24	3	1	0	0	0	0	3
208	4	4	0	0	2	0	2	0	0	0
267 § 1	4	3	0	0	3	0	0	0	1	0
278 § 1	106	94	33	9	15	35	7	4	1	0
279 § 1	48	37	29	15	1	2	2	9	0	2
280 § 1	17	17	15	1	0	3	0	0	0	1
282	9	7	6	1	0	2	2	0	0	1
284 § 1	35	27	8	5	14	3	5	2	1	0
286 § 1	26	20	8	6	4	3	3	2	1	0
288 § 1	35	29	18	5	8	6	1	5	0	0
inne	2 531	2 190	716	416	483	452	217	79	32	15

Z wyżej przedstawionych danych wynika, że spośród przestępstw kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie najpowszechniejszym przestępstwem w 2018 roku, podobnie jak w latach poprzednich, było przestępstwo znęcania się oraz przestępstwo gróźb karalnych.

Dane statystyczne w zakresie właściwości sądów okręgowych w takim układzie za rok 2018 przedstawiają się następująco³⁸:

Tabela 22. Właściwości sądów okręgowych

Rodzaje przestępstw	Osądzeni ogółem	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem	Grzywna samoistna	Ograniczenie wolności	Warunkowo umorzono postępowanie	Umorzono postęp.	Uniewinniono	Kara mieszana
Ogółem, w tym z art.:	150	130	127	9	1	0	0	20	0	0
148 § 1	53	41	39	0	0	0	0	12	0	0
148 § 2	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
148 § 3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
148 § 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
156 § 1 i 3	25	22	22	2	0	0	0	3	0	0
197 § 3	24	24	24	1	0	0	0	0	0	0
197 § 4	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
inne	43	38	38	6	1	0	0	5	0	0

W sprawach z art. 148 § 1 i 3 kk zapadły w sumie 3 wyroki dożywotniego pozbawienia wolności.

³⁸ Dane pochodzą z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2018 rok.

Poniżej przedstawione zaś zostały dane w zakresie liczby i płci osób skazanych oraz osób pokrzywdzonych poszczególnymi rodzajami przestępstw, kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie wg art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Zgodnie z wymogami Krajowego Programu, od 2014 roku badana jest płeć osób skazanych. Ze zgromadzonych danych wynika, że kobiety, jako sprawcy czynów kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie wg art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, stanowią znacznie mniejszy odsetek w stosunku do mężczyzn.

W przypadku ww. przestępstw, kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie, pokrzywdzonymi najczęściej były kobiety.

Tabela 23. Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie³⁹

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne	
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba osób oskarżonych o stosowanie przemocy w rodzinie	osądzeni	ogółem	15 892
			w tym art. 207 kk	11 236
		skazani	ogółem	13 183
			w tym kobiety	627
			w tym mężczyźni	12 556
			w tym art. 207 kk	9 297
			w tym kobiety	340
			w tym mężczyźni	8 957
		uniewinnieni	ogółem	324
			w tym art. 207 kk	229
	warunkowo umorzone postępowanie	ogółem	1 610	
		w tym art. 207 kk	1 195	
	umorzono postępowanie	ogółem	754	
		w tym art. 207 kk	512	
	liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, wobec których orzeczono kary	grzywny	ogółem	1 211
			w tym art. 207 kk	361
		ograniczenia wolności	ogółem	3 116
			w tym art. 207 kk	1 716
		pozbawienia wolności	ogółem	8 608
			w tym art. 207 kk	7 028
		w tym pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem	ogółem	5 374
			w tym art. 207 kk	4 642

³⁹ Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych 3.2.3.

Znamiona ustawowe czynu z art. 207 § 1 kk

Przestępstwo znęcania się nad osobami najbliższymi zostało opisane w Kodeksie karnym w art. 207 jako jeden typ podstawowy (art. 207 § 1) oraz dwa typy kwalifikowane (art. 207 § 2 i 3). Należy jednak wskazać, że przepis ten może dotyczyć także przestępstw, które nie będą kwalifikowane jako przemoc w rodzinie, z uwagi na fakt, że może obejmować także zachowania polegające na znęcaniu się np. nad osobami obcymi (nie będącymi osobami najbliższymi). Mogą to być także osoby obce, jednakże pozostające w stosunku zależności od sprawcy, osoby małoletnie, bądź też osoby nieporadne z uwagi na stan psychiczny lub fizyczny.

Typ podstawowy przestępstwa znęcania się z art. 207 § 1 kk posiada następujące znamiona ustawowe (przesłanki):

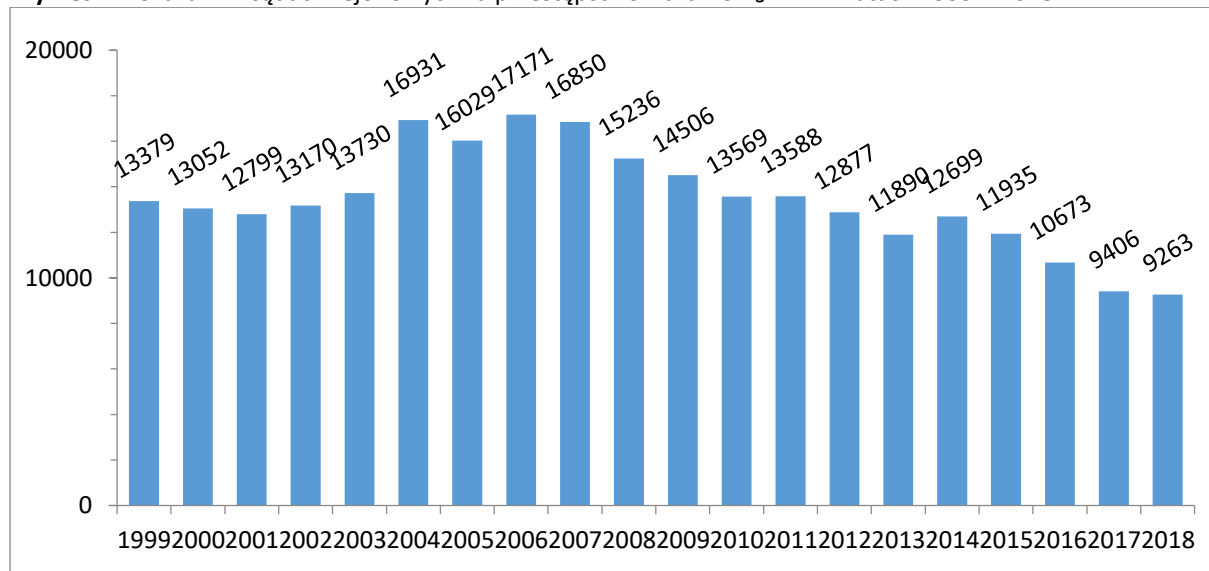
- znęcanie się fizyczne lub psychiczne;
- nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy;
- nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny.

Ustawodawca przewidział za takie zachowanie sankcję w postaci kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Kolejnym typem jest przestępstwo kwalifikowane znęcania się z art. 207 § 2 kk, charakteryzujące się dodatkową przesłanką, a mianowicie stosowaniem szczególnego okrucieństwa. Sankcją jest kara pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Ostatnim typem kwalifikowanym z art. 207 § 3 kk jest przestępstwo znęcania się, w wyniku którego doszło do targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie. Sankcją jest kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12. Poniższy wykres zawiera dane dot. liczby osób skazanych z art. 207 § 1 kk przez sądy rejonowe.⁴⁰

Wykres 11. Skazani w sądach rejonowych za przestępstwo z art. 207 § 1 kk w latach 1999 – 2018

⁴⁰ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2018 rok.

Orzecznictwo sądów w zakresie przestępstwa znęcania się z art. 207 kk, zakwalifikowanego wyłącznie jako przemoc w rodzinie („rodz”)

Przedstawione powyżej dane dotyczą czynu podstawowego z art. 207 § 1 kk zakwalifikowanego wyłącznie jako przemoc w rodzinie.

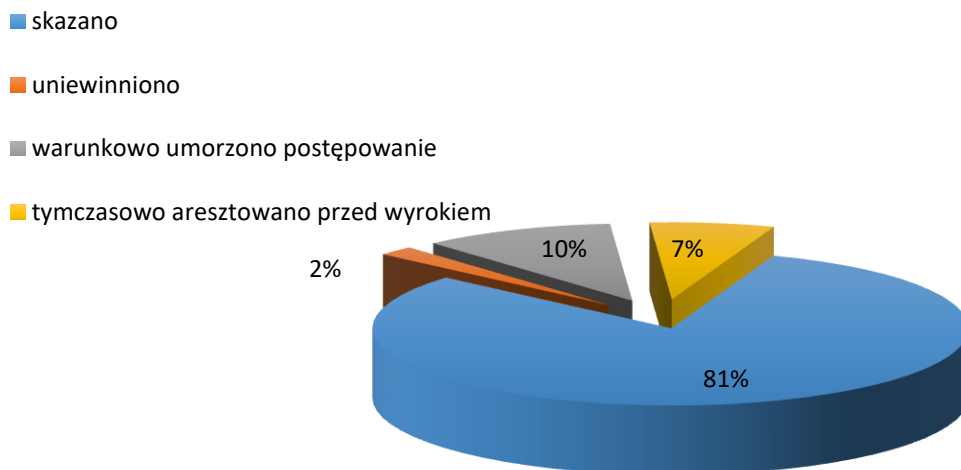
Nie przytaczano obu kwalifikowanych typów tego przestępstwa z art. 207 § 2 i § 3 kk, z uwagi na fakt, że liczba skazań w tym zakresie jest symboliczna (34 skazania łącznie w 2018 roku).

W 2018 roku w sądach rejonowych w Polsce nieprawomocnie osądzono z art. 207 § 1 kk ogółem 11 199 osób⁴¹.

Z tego:

- 9 263 – skazano,
- 228 – uniewinniono,
- 1 195 – warunkowo umorzono postępowanie,
- 510 – umorzono postępowanie,
- 773 – tymczasowo aresztowano przed wyrokiem.

Wykres 12. Stosunek procentowy rodzajów orzeczeń sądów rejonowych w Polsce w 2018 roku w zakresie art. 207 § 1 kk

W 2018 roku w sądach rejonowych w Polsce nieprawomocnie skazano z art. 207 § 1 kk ogółem: 9 263 osób⁴².

Z tego wymierzono:

- 186 – kary mieszane (2017 – 171),
- 360 – kary grzywny (samoistnych) (2017 – 283),
- 1716 – kar ograniczenia wolności (2017 – 1 505),

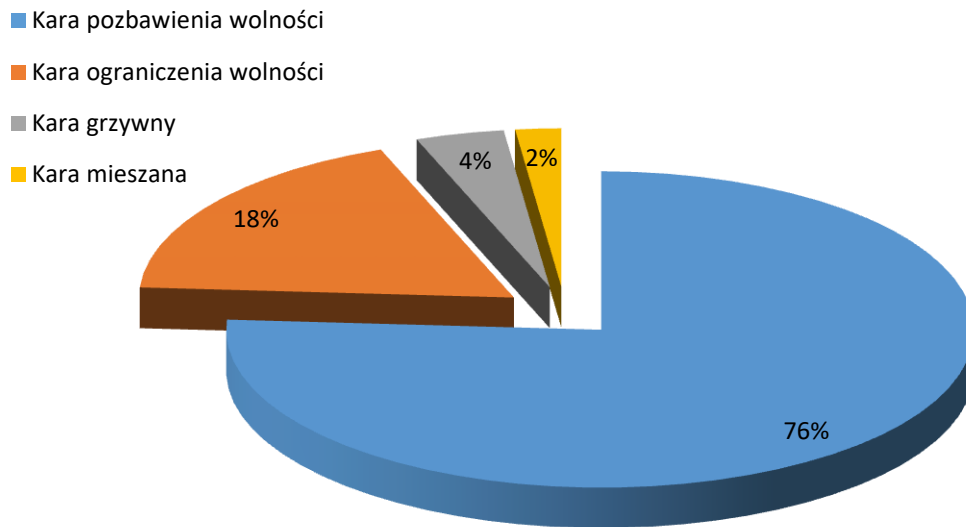
⁴¹ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2018 rok. oraz Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2018 rok.

⁴² Ibidem.

- 6 998 – kar pozbawienia wolności (2017 – 7 170), w tym: 2 361 – bezwzględnych (2017 – 1 927), 4 637 (2017 – 5 243) – z warunkowym zawieszeniem wykonania.

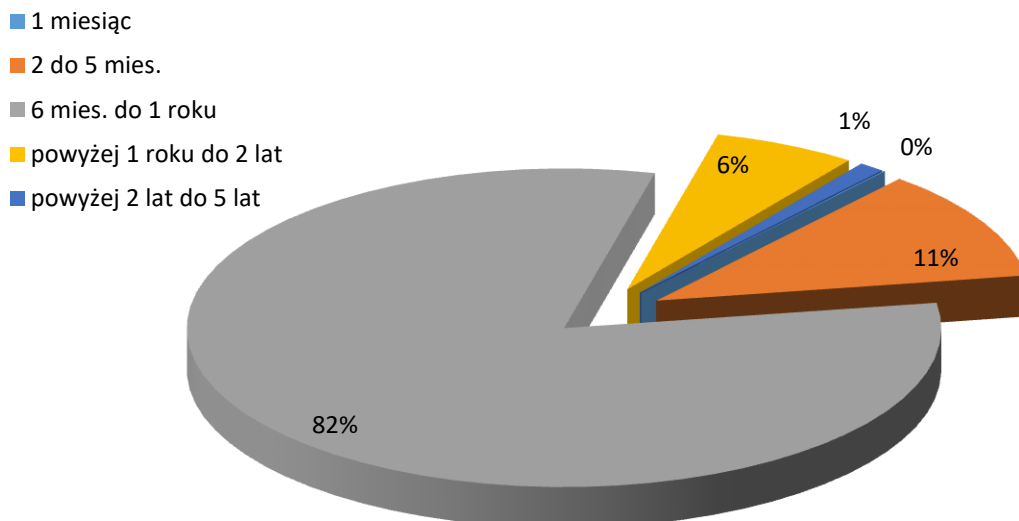
Z powyższych danych wynika, że największy odsetek wszystkich kar za stosowanie przemocy w rodzinie stanowi kara pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem. Choć zauważalny jest wzrost orzekanych kar mieszanych, kar grzywny oraz kar ograniczenia wolności.

Wykres 13. Stosunek procentowy rodzajów kar orzekanych w sądach rejonowych w Polsce w 2018 roku z art. 207 § 1 kk

Wymierzając karę pozbawienia wolności za czyn z art. 207 § 1 kk sądy stosowały ją w dolnych granicach ustawowego zagrożenia.

Wykres 14. Stosunek procentowy wymiaru kary pozbawienia wolności orzekanej w Sądach Rejonowych w Polsce w 2018 roku z art. 207 § 1 kk

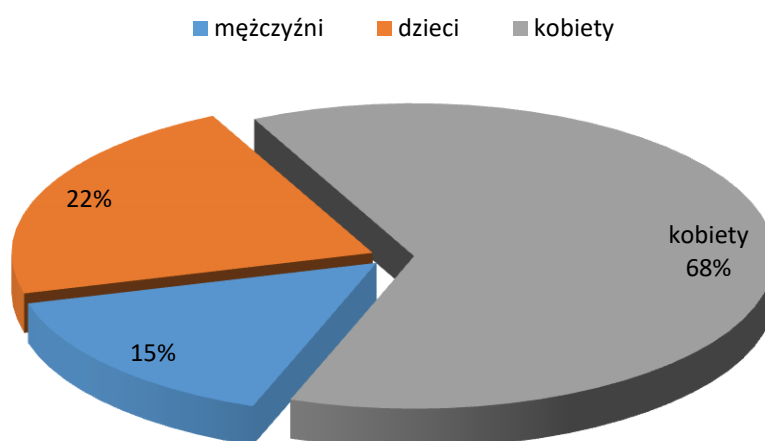

W 2018 roku zapadły 4 wyroki pozbawienia wolności w wymiarze 1 miesiąca, 9 wyroków pozbawienia wolności w wymiarze powyżej 5 lat do 8 lat, 5 wyroków pozbawienia wolności powyżej 8 lat.

Od 2014 roku gromadzone są informacje dotyczące płci sprawców przestępstw wskazana przez sądy powszechne, w tym z art. 207 § 1 kk. W 2018 osób skazanych było 9 297⁴³, w tym 340 kobiet oraz 8 957 mężczyzn.

Wśród osób pokrzywdzonych przestępstwem z art. 207 § 1 kk w 2018 roku było⁴⁴ 14 051 kobiet, 3 392 mężczyzn, 4 909 małoletnich (w tym: 2 399 dziewczynek i 2 510 chłopców).

Wykres 15. Osoby pokrzywdzone przestępstwem z art. 207 § 1 kk

W związku z faktem, że przestępstwo znęcania się może dotyczyć także i czynów wykraczających poza granice przemocy zdefiniowanej jako przemoc wobec osób najbliższych (np. znęcanie się nad osobami pozostającymi w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, bądź nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny), należy mieć na uwadze, że nieznaczna część przedstawionych wyżej danych będzie dotyczyła pokrzywdzonych, które nie są osobami najbliższymi bądź wspólnie zamieszkującymi ze sprawcą ale zostały uznane jako przemoc w rodzinie.

Środki karne stosowane przez sądy powszechne

Od dnia 1 sierpnia 2010 roku, tj. od dnia wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustawy wprowadzono środki karne mające zastosowanie wobec sprawców w rodzinie, tj. nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk w zw. z art. 41a kk) oraz zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego (art. 39 pkt 2b kk w zw. z art. 41a kk).

Od 1 stycznia 2014 roku rozpoczęto gromadzenie ww. danych w odniesieniu wyłącznie do sprawców przemocy w rodzinie. Nowe dane statystyczne wskazują zatem na zastosowanie następujących

⁴³ Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych tabela 3.2.3.

⁴⁴ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2018 rok.

środków karnych wyłącznie wobec osób skazanych za czyny zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie⁴⁵:

- obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b kk) – 31 osoby, wobec kobiet – 1, wobec mężczyzn 30, (2017 – 35, wobec kobiet – 3, wobec mężczyzn – 31),
- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b kk) – 762, wobec kobiet 21, wobec mężczyzn 741, (2017– 666, wobec kobiet – 21, wobec mężczyzn – 645),
- zakaz zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b kk) – 1205, wobec kobiet 28, wobec mężczyzn 1 177, (2017– 995, wobec kobiet – 19, wobec mężczyzn – 976),
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk) – 604, wobec kobiet 8, wobec mężczyzn 596 (2017– 507 wobec kobiet – 10, wobec mężczyzn – 497),

Tabela 24. Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne	
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczby orzeczonych środków karnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	ogółem	31
			w tym wobec kobiet	1
			w tym wobec mężczyzn	30
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	ogółem	762
			w tym wobec kobiet	21
			w tym wobec mężczyzn	741
		zakaz zbliżania się do określonych osób	ogółem	1 205
			w tym wobec kobiet	28
			w tym wobec mężczyzn	1 177
	nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	ogółem	604	
		w tym wobec kobiet	8	
		w tym wobec mężczyzn	596	

Obowiązki probacyjne stosowane przez sądy powszechne

Od 1 stycznia 2014 roku gromadzone są dane odnośnie obowiązków probacyjnych orzeczonych wobec osób skazanych prawomocnie za czyny zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie. Poniżej przedstawiono dane dotyczące wszystkich obowiązków probacyjnych, orzeczonych wyłącznie wobec osób skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.

⁴⁵ Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych tabela 3.2.3.

Tytułem obowiązków probacyjnych w 2018 roku w sądach powszechnych orzeczono⁴⁶:

- obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) 59, wobec kobiet – 3, wobec mężczyzn – 56, (2017 – 77, wobec kobiet – 8, wobec mężczyzn – 69),
- uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6b kk) – 656 wobec kobiet – 43, wobec mężczyzn – 613, (2017 – 703, wobec kobiet – 40, wobec mężczyzn – 663),
- powstrzymanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 533 wobec kobiet – 22, wobec mężczyzn – 511, (2017 – 554 wobec kobiet – 26, wobec mężczyzn – 528),
- powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) – 346 wobec kobiet – 8, wobec mężczyzn – 338, (2017– 313, wobec kobiet – 11, wobec mężczyzn – 302),
- nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) – 362 wobec kobiet – 7, wobec mężczyzn – 355, (2017 – 497, wobec kobiet – 14, wobec mężczyzn – 370).

Tabela 25. Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne	
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczby orzeczonych środków probacyjnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	ogółem	59
			w tym wobec kobiet	3
			w tym wobec mężczyzn	56
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	ogółem	533
			w tym wobec kobiet	22
			w tym wobec mężczyzn	511
		zakaz zbliżania się do określonych osób	ogółem	346
			w tym wobec kobiet	8
			w tym wobec mężczyzn	338
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	ogółem	362
			w tym wobec kobiet	7
			w tym wobec mężczyzn	355
		uczestnictwo w programach korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	656
			w tym wobec kobiet	43
			w tym wobec mężczyzn	613

⁴⁶ Ibidem.

Wykonywanie kary pozbawienia wolności wobec sprawców przemocy w rodzinie w zakładach karnych – dane ogólne o populacji osób pozbawionych wolności z art. 207 kk

Kodeks karny wykonawczy⁴⁷ nie wyróżnia sprawców przemocy w rodzinie jako odrębnej kategorii skazanych, wymagających stosowania określonych środków oddziaływania, poza wymienionymi w art. 67 § 3 kkw. Jednak więziennictwo jako istotny podmiot polityki społecznej państwa wykonuje szereg zadań wynikających z innych ustaw, w tym programów krajowych. Jednym z nich jest Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W celu opisanego obszaru pracy związanej z realizacją ww. regulacji, przedstawione zostaną dane liczbowe obrazujące populację osób skazanych z art. 207 kk.

Według danych z dnia 31 grudnia 2018 r. we wszystkich zakładach karnych i aresztach śledczych przebywało ogółem 7 468 osoby (6 482 skazanych oraz 1 281 tymczasowo aresztowanych⁴⁸), wobec których wykonywano łącznie 8 311 orzeczeń z art. 207 kk. Jeśli zaś wzięlibyśmy pod uwagę liczbę wszystkich osób które odbywały karę z art. 207 kk. na przestrzeni całego 2018 roku (tj. przebywały w izolacji chociaż przez 1 dzień w 2018 r.), to wartość ta wynosi – 10 786 osób. Średni wymiar kary wśród populacji skazanych z art. 207 kk, przebywających w 2017 roku w zakładach karnych wyniósł 16,65 miesiąca (w tym mediana 12 miesięcy).

Wśród tych 7 468 osób było 6 482 skazanych prawomocnie, 1 281 osób skazanych nieprawomocnie 509 oraz tymczasowo aresztowanych.

Charakteryzując powyższą populację skazanych, warto również przytoczyć dane obrazujące udzielanie im warunkowych przedterminowych zwolnień. W przypadku skazanych z art. 207 kk w 2018 r., warunkowych przedterminowych zwolnień udzielono – 370 osadzonym (7 kobietom, 363 mężczyznom).

Dane o aktualnej liczbie skazanych prawomocnymi orzeczeniami z art. 207 kk, przebywającymi na terenie jednostek penitencjarnych (na dzień 31.12.2018 r.), w stosunku do ogólnej liczby osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, podległych poszczególnym okręgowym inspektoratom Służby Więziennej (OISW).

⁴⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 676, z późn. zm.), zwany dalej „kkw”.

⁴⁸ Ogólna liczba osób osadzonych z art. 207 kk, nie będzie matematyczną sumą osób skazanych i tymczasowo aresztowanych, gdyż jedna osoba może być równocześnie zarówno tymczasowo aresztowana jak i skazana z art. 207 KK (jedna osoba w danym pobycie może posiadać kilka wyroków jak również kilka tymczasowych aresztów).

Tabela 26. Liczba skazanych, prawomocnymi orzeczeniami z art. 207 kk, (orzeczenia wykonane, wykonywane i wprowadzone do wykonania), na dzień 31.12.2018, w stosunku do liczby wszystkich osadzonych w jednostkach podległych OISW

OISW	Osadzeni ogółem		Skazani z art. 207 kk		Odsetek osadzonych z art. 207 kk w stosunku do ogółu osadzonych (%)	
	2017 r.	2018 r.	2017 r.	2018 r.	2017 r.	2018 r.
Białystok	3 488	3 818	410	372	11,75	9,74
Bydgoszcz	5 688	5 789	490	480	8,61	8,29
Gdańsk	4 403	4 382	293	292	6,65	6,66
Katowice	6 895	6 340	523	466	7,59	7,35
Koszalin	3 549	3 345	283	270	7,97	8,07
Kraków	5 125	5 035	531	495	10,36	9,83
Lublin	4 165	3 985	584	496	14,02	12,45
Łódź	5 177	4 685	418	424	8,07	9,05
Olsztyn	4 027	3 829	472	421	11,72	11,00
Opole	4 389	4 143	376	321	8,57	7,75
Poznań	6 333	6 185	544	521	8,59	8,42
Rzeszów	3 452	3 168	473	482	13,70	15,21
Szczecin	4 459	3 972	353	347	7,92	8,74
Warszawa	6 340	6 980	390	510	6,15	7,31
Wrocław	6 332	6 548	461	467	7,28	7,13
Razem	73 822	72 204	6 601	6 364	Średnia 9,26%	Średnia 9,13%

Liczba osadzonych stanowiąca populację skazanych z art. 207 kk. w porównaniu do ubiegłego roku nieznacznie wzrosła w 2018 r., średni odsetek tej szczególnej populacji w stosunku do pozostałych osadzonych zmniejszył się do poziomu 9,13%. Wysokie wartości tego wskaźnika występują w jednostkach podległych okręgowym inspektoratom Służby Więziennej w Rzeszowie, Lublinie i Olsztynie (od 11,00 % do 15,21 % ogółu osadzonych).

Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie: prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej

Krajowy Program nakłada obowiązek monitorowania orzecznictwa sądów rodzinnych w zakresie władzy rodzicielskiej.

Zgodnie z art. 109 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁴⁹, jeżeli dobro dziecka jest zagrożone, sąd może ograniczyć wykonywanie władzy rodzicielskiej, poprzez wydanie stosownych zarządzeń. Zgodnie zaś z art. 111 kro, sąd opiekuńczy jest władny pozbawić władzy rodzicielskiej, jeżeli władza ta nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody albo jeżeli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażący zaniedbują swe obowiązki względem dziecka. Przyczyną zarówno ograniczenia, jak i pozbawienia władzy rodzicielskiej może być zatem przemoc w rodzinie stosowana bezpośrednio wobec dziecka, jak i wobec domowników.

Z sądowych danych statystycznych wynika, że w 2018 roku sąd opiekuńczy w przedmiocie:

- ograniczenia władzy rodzicielskiej wydał ze względu na stosowanie przemocy w rodzinie – 328 orzeczeń (2017 – 464), dotyczących 629 dzieci (2017 – 875),

⁴⁹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682, z późn. zm.), zwana dalej „kro”.

- pozbawienia władzy rodzicielskiej wydał ze względu na stosowanie przemocy w rodzinie – 53 orzeczeń (2017 – 76), dotyczących 135 dzieci (2017 – 161).

Tabela 27. Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej	liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie	ograniczenie władzy rodzicielskiej (art. 109 § 2 kro)	liczba orzeczeń	328
			liczba dzieci	629
		pozbawienie władzy rodzicielskiej (art. 111 kro)	liczba orzeczeń	53
			liczba dzieci	93

Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie: prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji

Ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego⁵⁰, która weszła w życie 16 listopada 2011 roku wprowadziła istotne zmiany w zakresie postępowania egzekucyjnego, mające na celu wzmocnienie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Ustawa ta dokonała zmiany brzmienia przepisu art. 1046 § 4 Kodeksu postępowania cywilnego⁵¹ i wprowadziła rozwiązania sprzyjające szybszemu odizolowaniu sprawcy przemocy w rodzinie od osoby pokrzywdzonej. Nowelizacja do ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego wprowadziła przepis art. 25d przewidujący, że sprawcy przemocy w rodzinie nie przysługuje pomieszczenie tymczasowe. Brak tego uprawnienia ma istotne znaczenie przy wykonywaniu eksmisji przez organ egzekucyjny. Zgodnie z art. 1046 § 5¹ kpc w brzmieniu wprowadzonym ww. ustawą, jeżeli dłużnikowi nie przysługuje prawo do tymczasowego pomieszczenia, komornik usunie dłużnika do noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsca noclegowe, wskazanej na wniosek komornika przez gminę właściwą ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu. W 2018 r. przeprowadzono 812 eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie (opróżnienie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego). Dla porównania powyższa liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie bez prawa do lokalu socjalnego w 2017 r. wynosiła 870.

Celem wzmocnienia ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie, wprowadzono ustawą o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie regulację przewidzianą w art. 11a.

Przepis art. 11a ust. 1 stanowi, że: „jeżeli członek rodziny wspólnie zajmujący mieszkanie, swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd zobowiązał go do opuszczenia mieszkania”.

W 2018 roku do sądów rejonowych wpłynęło 1596 spraw w trybie art. 11a ww. ustawy (2017 – 1 454, 2016 – 1 562, 2015 – 1 406, 2014 – 1 152, 2013 – 1 114, 2012 – 730, 2011 – 197, 2010 – 353). Sądy wydały w 2018 r. 689 orzeczeń zobowiązujących osobę stosującą przemoc w rodzinie

⁵⁰ Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1342).

⁵¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1460, z późn. zm.), zwana dalej „kpc”.

do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny (2017 – 696, 2016 – 705, 2015 – 571, 2014 – 487, 2013 – 387, 2012 – 268, 2011 – 49, 2010 – 138).

Podsumowując ww. dane należy wskazać na systematyczny wzrost liczby składanych wniosków z art. 11a ustawy, a w konsekwencji na zwiększającą się liczbę wniosków uwzględnionych przez sądy. Oznacza to, że instytucja ta sprawdza się w praktyce i jest coraz częściej wykorzystywana przez osoby dotknięte przemocą w rodzinie.

Tabela 28. Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji	liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie (opróżnienie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego)	812
	liczba złożonych do sądu cywilnego wniosków o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny	1 596
	liczba orzeczeń dotyczących zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny	689

3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zespoły kuratorskiej służby sądowej, jednostki prokuratury, jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Wskaźniki:

- liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności albo o odwołanie warunkowego zwolnienia (art. 12d ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie),
- liczba wniosków prokuratora do sądu o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności albo o odwołanie warunkowego zwolnienia wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie,
- liczba przekazanych ww. organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości informacji przez inne służby, w tym zwłaszcza przez pracowników socjalnych o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc,
- liczba przekazanych ww. organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości informacji przez konsultantów telefonu interwencyjno-informacyjnego prowadzonego przez PARPA o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc.

Termin realizacji: 2014-2020

Należy wskazać, że z 4 673 skazanych w 2018 roku z art. 207 § 1 kk na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, pod dozór kuratora oddano 4 016 osób, co stanowi aż 86,6 % wszystkich skazanych na tę karę⁵². Od kilku lat widoczny jest wzrost liczby i odsetka sprawców, których sądy oddają pod dozór kuratora sądowego (2017– 85,18%, 2016 –79,8%, 2015 – 74,1%, 2014 – 73,1%, 2013 – 72,4%, 2012 – 72,2%, 2011 – 69,7%, 2010 – 67%, 2009 – 62%). Ma to ogromne znaczenie z uwagi na możliwości skutecznego oddziaływania na skazanych w okresie próby, w celu resocjalizacji sprawców, przejawiającej się jako zmiana postaw skazanych i ograniczenie ich powrotności do przestępstwa.

Dodać także trzeba, że skazany pod dozorem kuratora jest w okresie próby stale monitorowany, a ewentualne zmiany zachowania mogą skutkować zaostrzeniem kontroli (nałożeniem nowych, bardziej restrykcyjnych obowiązków probacyjnych), bądź jej złagodzeniem (uchyleniem lub zmianą obowiązków probacyjnych) przez sąd. Kurator sądowy ma bowiem obowiązek odpowiednio reagować i proponować sądowi, poprzez właściwe wnioski, elastyczny sposób oddziaływania na sprawcę przemocy w rodzinie. Dla oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie istotnym jest uregulowanie przewidziane w ww. art. 12d ustawy. Przepis ten przewiduje obligatoryjne zarządzenie wykonania kary albo odwołanie warunkowego zwolnienia na skutek złożonego przez kuratora wniosku, dotyczącego skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, który w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny.

W celu ułatwienia kuratorom sądowym stosowania ww. szybkiej procedury, Ministerstwo Sprawiedliwości w połowie 2011 roku opracowało wzory wniosków kuratora zawodowego w tym przedmiocie, które zostały zamieszczone na stronie internetowej MS⁵³, a informacja o konieczności stosowania ww. została przesłana prezesom sądów apelacyjnych.

Z danych statystycznych za rok 2018⁵⁴ wynika, że kuratorzy na podstawie ww. przepisu złożyli:

- 52 (2017 – 81, 2016 – 117, 2015 – 147, 2014 – 180, 2013 – 329, 2012 – 284) wniosków o odwołanie warunkowego zwolnienia, uwzględnionych przez sąd było 48 (2017–55, 2016–99, 2015 – 109, 2014 – 148, 2013 –241, 2012 – 187) uwzględnionych oraz
- 368 (2017 – 671, 2016 – 787, 2015 – 1132, 2014 – 1 298, 2013 – 1 805, 2012 – 1 859) wniosków o zarządzenie wykonania zawieszony kary pozbawienia wolności, 285 wniosków zostało uwzględnionych (2017 – 483, 2016 – 787, 2015 – 755, 2014 – 784, 2013 – 1 186, 2012 – 1 168).

Tym samym ogólna liczba wniosków złożonych przez kuratorów sądowych w trybie art. 12d ww. ustawy wyniosła 420 (2017 – 752, 2016 – 904, 2015 – 1 279, 2014 – 1 478, 2013 – 2 134, 2012 – 2 143, 2011 – 1 315, 2010 – 372 wnioski), z czego 333 (2017 – 538, 2016 – 629, 2015 – 864, 2014 – 932, 2013 – 1 427, 2012 – 1 355, 2011 – 667, 2010 – 200) zostało uwzględnionych.

Biorąc pod uwagę powyższe dane należy stwierdzić, że stosunek wniosków uwzględnionych, do ogólnej liczby uwzględnionych i nieuwzględnionych, w roku 2018 wyniósł 79,3%, (2017 – 71,54%, 2016 – 69,5%, 2015 – 67,5%, 2014 – 63%, 2013 – 72,5%, 2012 – 75,11%, 2011 – 68,69%, 2010 – 62,5%). Powyższy wskaźnik utrzymuje się na podobnym poziomie w latach 2010-2018.

⁵² Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej (odpowiednio za 2018 rok oraz za lata wcześniejsze).

⁵³ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/sluzby/informacje-i-wzory-wnioskow-dla-kuratorow-sadowych/>

⁵⁴ Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2018.

Tabela 29. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie – dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości

Wskaźnik			Podmiot odpowiedzialny
			Zespoły kuratorskiej służby sądowej
liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o:	zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności (art. 12d ustawy)	złożone	368
		uwzględnione przez sąd	285
	odwołanie warunkowego zwolnienia (art. 12d ustawy)	złożone	52
		uwzględnione przez sąd	48

Tabela 30. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie – dane statystyczne Prokuratury Krajowej

Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny
		Jednostki Prokuratury
liczba wniosków prokuratora do sądu w postępowaniu wykonawczym w przedmiocie:	zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie	86
	odwołanie warunkowego zwolnienia wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie	1

Tabela 31. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie – dane statystyczne Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
	Powiat	Gmina
liczba przekazanych Policji lub kuratorom sądowym informacji przez pracowników socjalnych o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc	319	1 446

Tabela 32. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie – dane statystyczne Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny
	PARPA
liczba przekazanych ww. organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości informacji przez konsultantów telefonu interwencyjno-informacyjnego prowadzonego przez PARPA o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc.	Brak danych

Kierunki działań:

3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Rodzaje działań:

3.3.1. Opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: samorząd województwa.

Wskaźniki:

- liczba ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2016.

Zgodnie z art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W 2018 r. samorządy województw opracowały łącznie 18 ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. W województwach: lubelskim, małopolskim, opolskim oraz pomorskim nie opracowano ramowych programów.

Ramowe programy powinny stanowić swego rodzaju wytyczne do realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jako zadanie zlecone powiatowi i wskazane byłoby aby zawierały informacje dotyczące np. liczby programów, ram programowych, ram czasowych, liczebności grupy, form ich prowadzenia, kwalifikacji osób realizujących programy itd. Zadanie to nie zostało jeszcze przez wszystkie samorządy województwa zrealizowane ponieważ dotychczas samorządy opierały się na Wytycznych zawartych w poprzedniej wersji Programu. Obecnie wszystkie samorządy województw muszą dokonać rozeznania potrzeb na własnym terenie, celem opracowania ramowych programów, gdyż w art. 6 ust. 6 pkt 2 ustawy podkreślono kreatywną rolę samorządu województwa, nakładając na niego obowiązki polegające na inspirowaniu i promowaniu nowych dróg i sposobów rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie. Należy podkreślić, iż nowe rozwiązania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie powinny być dostosowane do specyfiki regionu, co z pewnością rodzi konieczność dokładnej analizy i zbadania problemu w danym regionie. Zadania te ze względu na swój charakter wpisują się w rolę samorządu województwa, polegającą na tworzeniu i prowadzeniu polityki rozwoju województwa. Realizacja zadań wskazanych w art. 6 ust. 6 ustawy powinna stanowić integralny element polityki rozwoju województwa i być uwzględniona w określonej przez samorząd województwa strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2018 r. poz. 913, z późn. zm.)

3.3.2. Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i w jednostkach penitencjarnych (art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy oraz Centralny Zarząd Służby Więziennej z możliwością współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

Termin realizacji: 2014-2020.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. poz. 259) celem prowadzonych oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest:

- powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy,
- rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie,
- kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie,
- zdobywanie i poszerzanie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie,
- zdobywanie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy,
- uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym. Na terenie Polski **223 podmioty** realizowały programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Odbyło się łącznie 487 edycji programów, z czego **298** było realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego w powiatach. Z danych nadesłanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości wynika, że w 2018 r. wobec populacji skazanych sprawców przemocy w rodzinie zrealizowano łącznie **189 edycji** programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych realizowanych przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej.

W 2018 r. na realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie przeznaczono kwotę **ogółem 4 019 000 zł**. Kwota przeznaczona na programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy uległa zwiększeniu w stosunku do roku 2017 (zabezpieczono na ten cel 3 993 000 zł)

Tabela 33. Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w latach 2014-2018

Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	2014*	2015	2016	2017	2018
	8 598	9 429	9 666	9 101	8 765

* Od 2014 r. w statystykach oprócz danych z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej uwzględniono dane również z Ministerstwa Sprawiedliwości przekazane przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, dlatego też nastąpił znaczny wzrost osób, które wzięły udział w programach.

Korelacja problemu przemocy i agresji z uzależnieniami (głównie problemem alkoholowym) jest powszechnie znana. Praca ze skazanymi z art. 207 kk jest zatem wyraźnie ukierunkowana na rozpoznanie, diagnozę i leczenie problemów związanych z ewentualnym uzależnieniem, a w dalszej kolejności pracą nad korektą zachowań skazanych związanych z przemocą. Zgodnie z § 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. poz. 259), osobę stosującą przemoc w rodzinie, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się

w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia. Dopiero po ukończeniu takiej terapii można rozpocząć oddziaływania korekcyjno-edukacyjne.

Oddziaływania wobec skazanych sprawców przemocy w rodzinie koncentrują się wokół kilku propozycji programowych. W wielu jednostkach prowadzi się programy według modelu z „Duluth”. Jest to program dedykowany sprawcom przemocy, składający się z 2 sesji indywidualnych oraz 24 grupowych. Zbliżonym do tych założeń jest także program „PARTNER”. Programy według metody z „Duluth” realizowane są w jednostkach regularnie już od wielu lat. Od kilku lat, w Służbie Więziennej pojawiła się nowa propozycja – program „STOP PRZEMOCY – DRUGA SZANSA”. Dzięki środkom pozyskanym w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF), udało się opracować zupełnie nowy program, związany z przeciwdziałaniem przemocy. Jest to propozycja oparta m.in. na założeniach terapii skoncentrowanej na rozwiązywaniu problemów (BSFT) oraz nauce komunikacji bez przemocy (Nonviolent Communication – NVC), prowadzona w formie spotkań grupowych przez okres 3 miesięcy. Poza tymi propozycjami realizowanych jest szereg autorskich programów konstruowanych i prowadzonych przez funkcjonariuszy a także przez podmioty zewnętrzne.

Tabela. 34. Liczba edycji programów dedykowanych skazanym sprawcom przemocy w rodzinie w 2018 roku

OISW	Liczba edycji programów dedykowanych skazanym sprawcom przemocy w rodzinie		
	Edycje programów realizowane przez kadrę SW	Edycje programów realizowane przez podmioty pozawięzienne	RAZEM
Białystok	20	12	32
Bydgoszcz	20	4	24
Gdańsk	8	0	8
Katowice	18	5	23
Koszalin	10	0	10
Kraków	15	5	20
Lublin	16	6	22
Łódź	8	2	10
Olsztyn	9	5	14
Opole	11	5	16
Poznań	12	4	15
Rzeszów	8	5	13
Szczecin	6	3	9
Warszawa	17	2	19
Wrocław	11	0	11
Razem	189	58	246

W roku 2018 wobec populacji skazanych sprawców przemocy w rodzinie zrealizowano łącznie **189** edycji programów edukacyjno-korekcyjnych.

Należy jednak zauważyć, iż populacja skazanych sprawców przemocy w rodzinie jest również dostępną grupą osób, wobec których podmioty pozawięzienne mogą realizować oddziaływania korekcyjno-edukacyjne. Stąd w wielu jednostkach penitencjarnych ofertę programową kadry więziennej, dodatkowo wzbogaca oferta podmiotów pozawięziennych pracujących ze sprawcami przemocy. W roku 2018 wobec populacji skazanych sprawców przemocy w rodzinie zrealizowano łącznie 58 edycji programów edukacyjno-korekcyjnych zrealizowanych przez podmioty zewnętrzne.

3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie

Realizatorzy zadania: jednostki organizacyjne prokuratury, kuratorska służba sądowa, Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Wskaźniki:

- liczba wniosków prokuratora, w tym z art. 335 § 1 kpk o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba wniosków prokuratora o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego,
- liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego,
- liczba wniosków dyrektorów zakładów karnych do sądu penitencjarnego o nałożenie obowiązku uczestnictwa skazanego w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych po odbyciu kary, w przypadku udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia, jeżeli skazany nie został objęty takim programem w trakcie pobytu w zakładzie karnym.

Termin realizacji: 2014-2020.

Działania Kuratorskiej służby sądowej

Na szczególną uwagę spośród obowiązków probacyjnych zasługuje obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych. Uwzględniając cele ww. oddziaływań i możliwość uzyskania poprzez ich zastosowanie pożądaných zmian w zachowaniu sprawcy, jak również dostępność programów, w jakich sprawcy przemocy mogliby uczestniczyć zarówno w warunkach wolnościowych, jak i izolacyjnych, potrzeba stosowania przedmiotowego środka probacyjnego nie powinna budzić wątpliwości.

Z danych statystycznych za rok 2018 wynika, że w celu ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym umożliwienia sprawcom przemocy w rodzinie zmiany swojego dotychczasowego zachowania, kuratorzy sądowi złożyli do sądu **108 wniosków** (2017 – 126, 2016 – 211, 2015 – 291, 2014 – 326, 2013 – 408, 2012 – 358) w przedmiocie nałożenia na skazanego sprawcę przemocy w rodzinie obowiązku uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, w tym:

- 10 ww. wniosków przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego,
- 88 ww. wniosków przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności,
- 10 ww. wniosków przy warunkowym przedterminowym zwolnieniu.

Należy przy tym zauważyć, iż spośród 100 rozpatrzonych przez sądy w 2018 r. wniosków w przedmiocie nałożenia na skazanego sprawcę przemocy w rodzinie obowiązku uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, uwzględnionych zostało 85 wniosków⁵⁵

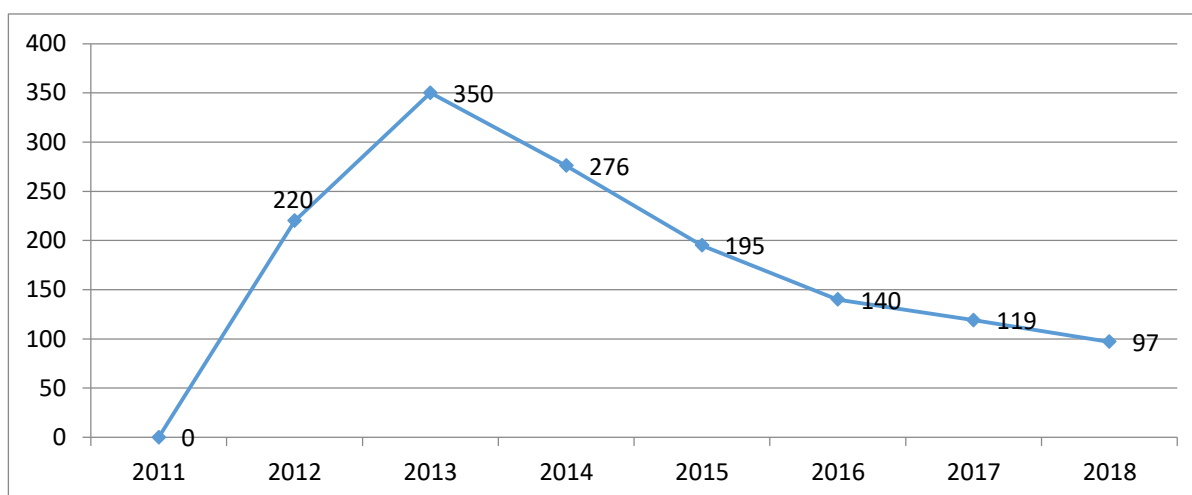
Działania Służby Więziennej

W więziennictwie od 2012 roku wprowadzono nowe sposoby postępowania dotyczące sprawców przemocy, przebywających w izolacji penitencjarnej a ubiegających się o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Funkcjonariusze, którzy sporządzają opinie o skazanych z art. 207 kk

⁵⁵ Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2018.

(m.in. do wniosków o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia) składają również propozycje do sądu penitencjarnego o to, by w sytuacji udzielenia takiego zwolnienia, nałożyć obowiązek uczestniczenia w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy w warunkach wolnościowych, jeżeli nie zostali oni objęci takimi oddziaływaniami w warunkach izolacji penitencjarnej. Na stronach internetowych (dostępnych wyłącznie dla pracowników Służby Więziennej) umieszczone są aktualne wykazy podmiotów, realizujących takie programy w warunkach wolnościowych. W ww. opiniach, wskazuje się konkretne adresy miejsc, gdzie sprawca może znaleźć dla siebie ofertę pomocy. Szczegółowe dane na ten temat, zawiera poniższy wykres.

Wykres 16. Liczba skazanych z art. 207 kk, wobec których Sąd Penitencjarny udzielił warunkowego przedterminowego zwolnienia i jednocześnie nałożył obowiązek uczestniczenia w programie korekcyjno-edukacyjnym w warunkach wolnościowych.

Nadmienić należy, iż w ramach zadań przypisanych więziennictwu w Krajowym Programie, jednym z raportowanych wskaźników jest także liczba wniosków dyrektorów jednostek penitencjarnych do sądu penitencjarnego, o nałożenie ww. obowiązku. W 2018 roku złożono **1 127** (2017 – 1 171). Warto dodać, iż liczba wniosków odnosi się również do sytuacji, w których skazanemu składano taki wniosek więcej niż jeden raz, gdyż sąd penitencjarny nie przychylił się do udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia za pierwszym razem.

3.3.4. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń

Realizatorzy zadania: Minister Sprawiedliwości, sądy powszechne, Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Wskaźniki:

- liczba orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc w rodzinie obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych;
- liczba skierowań do uczestnictwa w ww. oddziaływaniach dla tych osób;
- liczba osób przystępujących do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych;
- liczba osób, które ukończyły oddziaływania korekcyjno-edukacyjne.

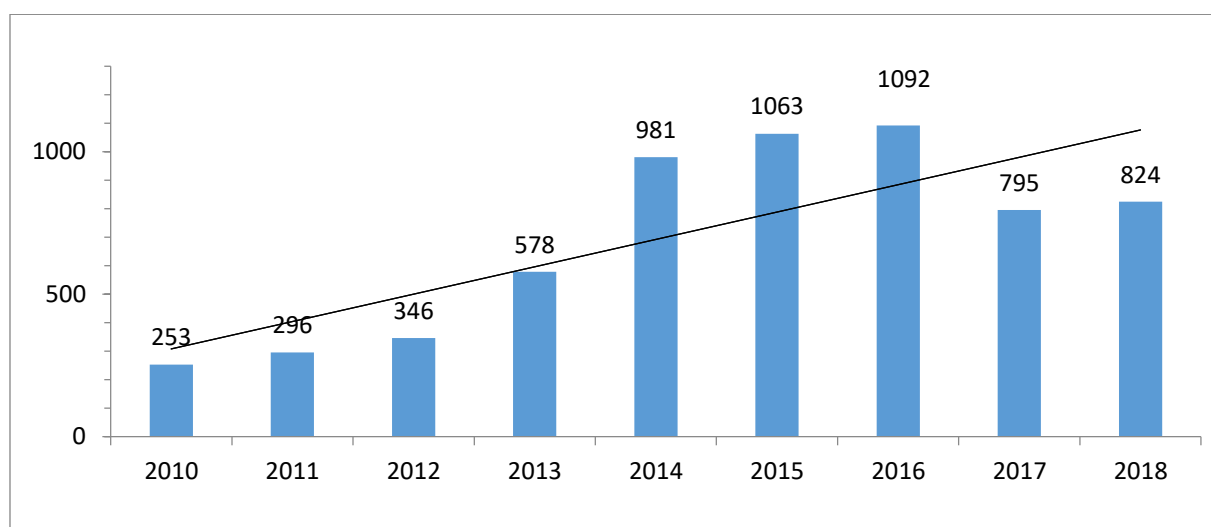
Termin realizacji: 2014-2020.

Jak już wspomniano powyżej, wobec sprawców przemocy w rodzinie sąd może orzec obowiązek probacyjny w postaci uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych na podstawie art. 72 § 1 pkt 6b kk zarówno na etapie wyrokowania, jak i w czasie późniejszym, tj. w okresie próby.

Dotychczas gromadzono dane statystyczne dotyczące liczby wszystkich orzeczonych obowiązków korekcyjno-edukacyjnych na etapie wyrokowania, bez dodatkowego wyróżnienia liczby obowiązków orzekanych wobec sprawców przemocy w rodzinie. Dane te gromadzone są od kilku lat i na ich podstawie można ukazać trend wzrostowy zastosowania ww. środka probacyjnego.

W 2018 roku sądy orzekły 824 tego rodzaju obowiązków, co jest znaczącym wzrostem od roku poprzedniego (2017 – 795, 2016 – 1 092, 2015 – 1 063, 2014 – 981, 2013 – 578)⁵⁶.

Wykres 17. Liczba osób, wobec których orzeczono obowiązek probacyjny w postaci uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych w latach 2010-2018

W związku z wejściem w życie Krajowego Programu, w sądowych formularzach statystycznych wyodrębniono wartości dotyczące wyłącznie sprawców przemocy w rodzinie. Z danych statystycznych uzyskanych za 2018 rok wynika, że obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych orzeczono na etapie wyrokowania wobec 581 sprawców, w tym 35 kobiet i **546** mężczyzn⁵⁷.

Obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych został wprowadzony do Kodeksu karnego ustawą o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* i przez to wyraźnie był skierowany do sprawców tego rodzaju przemocy. Dane statystyczne ukazują jednak, że jedynie 70,5 % (2017 – 75%) osób, wobec których sądy orzekły ten obowiązek to osoby wskazywane przez sądy jako sprawcy przemocy w rodzinie.

W zakresie odbywających karę pozbawienia wolności osadzonych sprawców przemocy w rodzinie należy wskazać wysoką liczbę osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w warunkach izolacyjnych. W 2018 roku 4 722 (2017 – 4 103, 2016 – 5 726, 2015 – 4 995) osób przystąpiło do tego rodzaju programów, zaś 4 527 (2017 – 4 774, 2016 – 5 362, 2015 – 4 705) je ukończyło.

⁵⁶ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2018 rok oraz z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za rok 2018

⁵⁷ Ibidem

Tabela 35. Liczba skazanych, uczestniczących w programach dla skazanych sprawców przemocy, realizowanych na terenie jednostek penitencjarnych

OISW	Liczba skazanych, uczestniczących w programach dla sprawców przemocy (oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i innych) jednostkach podległych OISW					
	Liczba osób, które przystąpiły do programów			Liczba osób, które ukończyły programy		
	RAZEM	W tym kobiet	W tym mężczyzn	RAZEM	W tym kobiet	W tym mężczyzn
Białystok	373	0	373	306	0	306
Bydgoszcz	530	25	505	506	24	482
Gdańsk	119	0	119	106	0	106
Katowice	365	0	365	312	0	312
Koszalin	141	0	141	112	0	112
Kraków	350	16	334	317	16	301
Lublin	448	0	448	437	0	437
Łódź	227	12	215	185	9	176
Olsztyn	169	0	169	137	0	137
Opole	202	9	193	155	7	148
Poznań	735	60	681	508	60	454
Rzeszów	211	0	211	198	0	198
Szczecin	125	6	119	107	4	103
Warszawa	215	55	160	137	28	109
Wrocław	512	18	494	444	18	426
Razem	4 722	201	4 527	3 967	166	3 807

Tabela 36. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń

Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej	
liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	4 722
	kobiety	201
	mężczyźni	4 527
liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	4 527
	kobiety	166
	mężczyźni	3 807

W 2018 r. liczba uczestników biorących udział w oddziaływaniach wobec sprawców przemocy utrzymała się na podobnym poziomie. Programami objęto o 52 osadzonych mniej niż w 2017 r. Warto przypomnieć, iż w jednostkach penitencjarnych zasadniczo realizuje się programy edukacyjno-korekcyjne, które mogą trwać od 3 do 6 miesięcy.

Dodać należy, że w 2018 r., objęto pomocą psychologiczną także 73 skazanych, doświadczających przemocy w rodzinie jeszcze przed osadzeniem ich w zakładach karnych.

Tabela 37. Liczba skazanych, uczestniczących w programach oddziaływań skierowanych do osób doświadczających przemocy domowej, w okresie przed osadzeniem w jednostkach penitencjarnych

Liczba osób, które przystąpiły do programów dla osób doświadczających przemocy			Liczba osób, które ukończyły programy dla osób doświadczających przemocy		
RAZEM	W tym mężczyzn	W tym kobiet	RAZEM	W tym mężczyzn	W tym kobiet
73	10	63	55	9	46

Tabela 38. Liczba uczestników wybranych programów wpisujących się w realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w zakładach karnych i aresztach śledczych w latach 2014-2018

Liczba uczestników wybranych programów	2014*	2015	2016	2017	2018
	4 681	4 995	5 362	4 774	4 722

Jak wspomniano wcześniej, zwykle problem przemocy współwystępuje z innymi deficytami, które mają istotny wpływ na generowanie zachowań przestępczych. Elementy oddziaływań programowych na sprawców przestępstw z art. 207 kk zawarte są również w ofercie programowej skierowanej do osób uzależnionych. Warty podkreślenia jest fakt, iż oferta programowa Służby Więziennej skierowana do osadzonych obejmuje różnorodne formy oddziaływań krótko i długoterminowych, skoncentrowanych na modyfikacjach zachowań niepożądanych, jak i zmianach w sposobie myślenia. Liczba osadzonych obejmowanych takimi propozycjami systematycznie wzrasta. Prawdopodobnie część z tych osób dobrowolnie nie skorzystałaby z takiej samej oferty realizowanej przez specjalistyczne ośrodki działające w środowisku otwartym. Należy jednak mieć na uwadze, iż oddziaływania edukacyjno-korekcyjne w izolacji są adresowane do jednego elementu struktury rodzinnej. Efektywny system przeciwdziałania zjawisku przemocy winien obejmować rozwiązania systemowej pracy z rodziną osób izolowanych i to jest wyzwanie dla służb z pozostałych resortów, zaangażowanych w realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Istotą takiego działania jest założenie, iż spośród skazanych sprawców przemocy opuszczających zakłady karne, część osób nie zmienia swojego myślenia i postępowania, a co za tym idzie, może nadal prezentować zachowania przemocowe wobec najbliższych.

3.3.5. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki: coroczne raporty wskazujące:

- liczbę podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- liczbę osób przystępujących do uczestnictwa w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- liczbę osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2018 r. programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie **ukończyło ogółem 6 395 osób** (w tym dane statystyczne z Ministerstwa Sprawiedliwości – 3 973 osób ukończyło programy realizowane w warunkach zamkniętych, programy realizowane w warunkach wolnościowych ukończyło 2 422 osób – dane statystyczne Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Natomiast faktyczna liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wyniosła ogółem **8 765** (MS 4 728; MRPiPS 4 037) osób. Na terenie Polski **233 podmioty** realizowały programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Szczegółowe informacje na temat programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zostały zawarte w rodzaju działań 3.3.2.

Tabela. 39. Monitoring udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
liczba osób, które <u>przystąpiły</u> do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	4 037
	kobiety	453
	mężczyźni	3 584
liczba osób, które <u>ukończyły</u> programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	2 422
	kobiety	302
	mężczyźni	2 120

3.3.6. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, Minister Sprawiedliwości, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy, Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Wskaźniki:

- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie;
- liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone z uwagi na popełnienie czynu podobnego.

Termin realizacji: 2014-2020.

Jak wynika z danych statystycznych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie wyniosła w 2018 r. **362 osób** (w tym 33 kobiety i 329 mężczyzn) i wzrosła w stosunku do roku 2017 (330 osób).

Tabela 40. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie, które powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy

Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy	Wartość wskaźnika wskazana przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
ogółem	362
kobiety	33
mężczyźni	329

W ramach powyższego zadania, Centralny Zarząd Służby Więziennej dokonuje analizy liczby osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które następnie w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone, z uwagi na popełnienie czynu podobnego. Analiza danych w tym

zakresie za 2018 r. przedstawia tabela poniżej. W 2018 r. osadzono 190 osób, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które zostały zwolnione (w latach 2015-2017) a następnie ponownie osadzone w 2018 r., z uwagi na popełnienie czynu podobnego.

Tabela 41. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego

Liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone w 2018 roku z uwagi na popełnienie czynu podobnego	Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
ogółem	193
kobiety	3
mężczyźni	190

Wskazane powyżej dane statystyczne, choć nie są niskie to jednak odzwierciedlają skuteczność programów edukacyjno-korekcyjnych, które zapobiegają powrotności do przestępstwa.

Kierunki działań:

3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań

Rodzaje działań:

3.4.1. Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- liczba osób, które przystąpiły do programów psychologiczno-terapeutycznych,
- liczba osób, które ukończyły programy psychologiczno-terapeutyczne.

Termin realizacji: 2014-2020.

Realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie jest nowym zadaniem wynikającym z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. W 2018 r., zgodnie z harmonogramem programu, na to zadanie przeznaczone zostały dodatkowe środki finansowe z budżetu państwa (z 423 000 zł w 2017 r. do 846 000 zł w 2018 r.).

Samorządy gminne i powiatowe rozpoczęły jego realizację już w 2015 r. Takie programy w 2018 r. zostały uruchomione w liczbie **203**. To znaczący wzrost w stosunku do 2017 r. gdzie realizowano 177 takich programów.

Do programów przystąpiło **ogółem 1 283 osób, w tym 229 kobiet i 1 054 mężczyzn**. Natomiast ukończyło je ogółem 808 osób, w tym 145 kobiet i 663 mężczyzn. Programy te skierowane są do osób stosujących przemoc, u których zauważono konieczność realizacji pogłębionych działań

terapeutycznych lub psychologicznych, a tym samym uczestnictwo w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych okazało się niewystarczającą formą oddziaływań. Ponadto programy psychologiczno-terapeutyczne oprócz oddziaływań edukacyjnych obejmują również praktyczne ćwiczenia dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijające umiejętności samokontroli.

3.4.2. Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Z danych statystycznych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wynika, że w 2018 r. osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie było ogółem **43**, w tym 3 kobiety i 40 mężczyzn.

Oznacza to także, że po ukończeniu tych programów znaczna większość uczestników, to jest około 95 %, nie powróciła do starych zachowań.

Tabela 42. Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy

Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, poddanych oddziaływaniom psychologiczno-terapeutycznym, które powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy	Wartość wskaźnika wskazana przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
ogółem	43
kobiety	3
mężczyźni	40

4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Cel: Podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług poprzez zwiększenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Kierunki działań:

4.1. Wzmacnianie jakości kształcenia zawodowego i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania

Rodzaje działań:

4.1.1. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Komenda Główna Policji, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, sądy okręgowe, uczelnie.

Wskaźniki:

- liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia właściwych treści do programów kształcenia zawodowego;
- liczba realizowanych programów;
- liczba osób objętych treściami programowymi.

Termin realizacji: 2014-2020.

W całym kraju liczba realizowanych programów wyniosła **553**, a liczba objętych treściami programowymi z zakresu zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie wyniosła **59 039** uczestników.

W 2018 roku w **Policji** zrealizowano/przeprowadzono:

- *Szkolenie zawodowe podstawowe* – wprowadzone decyzją nr 405 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP poz. 77, z późn. zm.), która została zmieniona decyzją nr 315 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 grudnia 2017 r. zmieniającą decyzję w sprawie szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP poz. 81).
Program szkolenia podstawowego przygotowuje policjanta (teoretycznie i praktycznie) do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym, na stanowisku policjanta w służbie prewencyjnej w komórkach organizacyjnych patrolowo-interwencyjnych i oddziałów prewencji Policji.
- W 2018 r. odbyło się 8 edycji szkolenia, w których łącznie uczestniczyło **3 289** funkcjonariuszy Policji (dane uwzględniają edycje, które rozpoczęły się w 2017 r. a zakończyły w 2018 r.);
- *Kurs specjalistyczny z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (PPwR)* – wprowadzony decyzją Komendanta Głównego Policji nr 54 z dnia 11 lutego 2009 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Nowelizacja: decyzja Komendanta Głównego Policji nr 240 z dnia 6 czerwca 2013 r. oraz decyzja Komendanta Głównego Policji nr 225 z dnia 6 lipca 2015 r.

Program kursu specjalistycznego przygotowuje policjanta do wykonywania zadań służbowych związanych z koordynacją działań w ramach procedury zapobiegania przemocy w rodzinie oraz prowadzenia doskonalenia zawodowego lokalnego z tego zakresu.

W 2018 r. odbyło się 17 edycji kursu, w których łącznie uczestniczyło **322** funkcjonariuszy Policji.

- *Kurs specjalistyczny dla dzielnicowych (Dz)* – Kurs specjalistyczny dla dzielnicowych wprowadzony decyzją Komendanta Głównego Policji nr 223 z dnia 12 lipca 2018 r.

Kurs specjalistyczny przygotowuje policjanta do wykonywania zadań służbowych na stanowisku dzielnicowego.

W 2018 r. odbyły się 34 edycje kursu, w których łącznie uczestniczyło **746** funkcjonariuszy Policji. (Dane obejmują jedną edycję, której termin rozpoczęcia przypadł na 2017 r.)

Ministerstwo Zdrowia w zakresie wprowadzenia treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja wskazało na następujące działania, które objęły personel medyczny:

Położne i pielęgniarki

Kształcenie zawodowe pielęgniarek i położnych odbywa się na podstawie standardów kształcenia określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunku studiów: *lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa* (Dz. U. z 2018 r. poz. 345). Przedmiotowe standardy kształcenia zawierają efekty kształcenia z zakresu zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie zarówno dla kierunku pielęgniarstwo jak i kierunku położnictwo.

Wg danych na dzień 31 grudnia 2018 r. akredytację Ministra Zdrowia na prowadzenie studiów na kierunku pielęgniarstwo posiadały 94 uczelnie, natomiast akredytację Ministra Zdrowia na prowadzenie studiów na kierunku położnictwo posiadało 20 uczelni.

W roku akademickim 2017/2018 liczba absolwentów na kierunku pielęgniarstwo na studiach pierwszego stopnia wynosiła 4 549, drugiego stopnia – 3 607, natomiast liczba absolwentów na kierunku położnictwo na studiach pierwszego stopnia wynosiła 760, drugiego stopnia – 673.

W okresie od dnia 1 stycznia 2018 r. do dnia 31 grudnia 2018 r.:

- nie podejmowano decyzji dotyczących aktualizacji treści kształcenia w zakresie zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie w programach kształcenia podyplomowego pielęgniarek i położnych obowiązujących i zatwierdzonych przez Ministra Zdrowia od 24 sierpnia 2015 r.
- liczba realizowanych programów kształcenia podyplomowego pielęgniarek i położnych, które zawierają treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie w odniesieniu do szkoleń specjalizacyjnych wynosiła 9, natomiast w odniesieniu do kursów kwalifikacyjnych wynosiła 7.
- liczba osób, objętych ww. treściami programowymi, które uzyskały tytuł specjalisty wynosi 1 487 osób, liczba uczestników szkoleń specjalizacyjnych wynosi 9 301 osób, natomiast liczba osób, które ukończyły kursy kwalifikacyjne w 2018 r. wynosi 1 900, liczba osób, które były w trakcie ich odbywania na przełomie roku 2018/2019 wynosi 646.

Wykaz programów, które zawierają treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie oraz dane dotyczące liczby osób, które uzyskały tytuł specjalisty i uczestników szkoleń specjalizacyjnych 1 oraz osób, które ukończyły kursy kwalifikacyjne w okresie od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2018 r. obrazują poniższe tabele.

Tabela 43. Liczba osób, które uzyskały tytuł specjalisty oraz uczestników szkoleń specjalizacyjnych

Lp.	dziedzina specjalizacji	liczba specjalistów	liczba uczestników
1.	pielęgniarstwo opieki długoterminowej	104	561
2.	pielęgniarstwo pediatryczne	275	1 055
3.	pielęgniarstwo psychiatryczne	97	1 263
4.	pielęgniarstwo ratunkowe	7	375
5.	pielęgniarstwo rodzinne dla pielęgniarek	204	1 791
6.	pielęgniarstwo rodzinne dla położnych	22	408
7.	pielęgniarstwo ginekologiczno-położnicze	645	2 545
8.	pielęgniarstwo neonatologiczne	115	1 215
9.	pielęgniarstwo zdrowia pracujących	18	88

Tabela 44. Liczba osób, które ukończyły kursy kwalifikacyjne w 2018 r. lub były w trakcie ich odbywania na przełomie roku 2018/2019

Lp.	dziedzina specjalizacji	liczba specjalistów	liczba uczestników
1.	pielęgniarstwo opieki długoterminowej	37	-
2.	pielęgniarstwo pediatryczne	-	-
3.	pielęgniarstwo psychiatryczne	386	-
4.	pielęgniarstwo ratunkowe	-	13
5.	pielęgniarstwo rodzinne dla pielęgniarek	991	394
6.	pielęgniarstwo rodzinne dla położnych	151	51
7.	pielęgniarstwo środowisko nauczania i wychowania	338	188

Lekarze

W 2018 r. nie zmieniano treści programów specjalizacji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, nie zmieniła się więc liczba programów szkoleń specjalizacyjnych realizowanych w oparciu o tryb modułowy, a które uwzględniają kwestie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Są to programy w następujących dziedzinach medycyny:

- medycyna rodzinna – 15 programów specjalizacji,
- medycyna ratunkowa – 4 programy specjalizacji,
- chirurgia ogólna – 3 programy specjalizacji,
- chirurgia dziecięca – 3 programy specjalizacji,
- neurologia - 2 programy specjalizacji,
- neurologia dziecięca – 6 programów specjalizacji,
- psychiatria – 4 programy specjalizacji,
- psychiatria dzieci i młodzieży – 4 programy specjalizacji,
- pediatria – 4 programy specjalizacji,
- medycyna sądowa – 5 programów specjalizacji,
- położnictwo i ginekologia – 2 programy specjalizacji,
- seksuologia – 2 programy specjalizacji.

Razem: 54 programy specjalizacji.

Liczba osób, które odbywały szkolenie specjalizacyjne w dziedzinach medycyny, których programy specjalizacji obejmowały treści z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- medycyna rodzinna: 1 543,
- medycyna ratunkowa: 449,
- chirurgia ogólna: 1 067,
- chirurgia dziecięca: 157,
- neurologia: 700,
- neurologia dziecięca: 116,
- psychiatria: 998,
- psychiatria dzieci i młodzieży: 158,
- pediatria: 2 036,
- medycyna sądowa: 28,
- położnictwo i ginekologia: 1 170,
- seksuologia: 40.

Razem: 8 462 lekarzy w trakcie specjalizacji

Z danych **Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego** wynika, że w 123 ogólnokształcących szkołach i bursach artystycznych zrealizowano 392 różnorodne działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, którymi objęto 7 195 osób (uczniów, rodziców i nauczycieli).

Tabela 45. Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie podejmowane przez MKiDN

Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Opis
Liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia treści tematycznych do programów kształcenia zawodowego	123	Decyzje o realizacji treści „antyprzemocowych” w programach wychowawczo-profilaktycznych podejmowali dyrektorzy szkół, rady pedagogiczne, rady rodziców w 123 szkołach artystycznych i bursach
Liczba zrealizowanych działań antyprzemocowych w ramach programów wychowawczo-profilaktycznych oraz pracy poradnianej psychologów i pedagogów szkolnych (Tabela 41.)	392	Działania profilaktyczne dotyczące Rozpoznawania i zapobiegania przemocy w rodzinie realizowane były w ramach strategii informacyjnych, edukacyjnych, alternatywnych i interwencyjnych przez psychologów, pedagogów szkolnych i edukatorów zewnętrznych
Liczba osób objętych treściami programowymi	7 195	Nauczyciele szkół artystycznych, Uczniowie i ich rodzice objęci działaniami profilaktycznymi i poradnianymi

Tabela 46. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez MKiDN
Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja	Liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego	123
	Lekcje artystycznego przedmiotu głównego, obowiązkowe zajęcia artystyczne, lekcje wychowawcze, pogadanki, interaktywne wykłady, projekty, debaty, szkolenia i in.	
	Liczba realizowanych programów, w tym: – warsztaty psychologiczne, treningi umiejętności psychospołecznych lub inne formy uwzględniające wykorzystanie aktywizujących metod pracy i in. p – programy ogólnopolskie, akcje charytatywne, kampanie społeczne, wolontariat, pikniki edukacyjne, happeningi, akcje ogólnoszkolne - festyny, turnieje, pikniki, konkursy tematyczne i in. – musicale profilaktyczne, spektakle teatrów profilaktycznych, koncerty instrumentalno-wokalne poświęcone tej problematyce, tematyczne popisy w ramach klasy/sekcji, instalacje artystyczne, wystawy i in. – filmy edukacyjne, komiksy, kalendarze, broszury, ulotki, plakaty, gazetki tematyczne, tworzenie wydarzeń na Facebooku, info na stronie internetowej szkoły i in. – formy zadań diagnostycznych - obserwacja, wywiad kwestionariuszowy/focusowy, standaryzowane testy psychologiczne/pedagogiczne, kwestionariusze ankiet-sondaż diagnostyczny klasowy/ogólnoszkolny, badanie dokumentów szkolnych (ewaluacja zewnętrzna/wewnętrzna, protokoły rad pedagogicznych/kontroli, analiza dzienników i in.	392
	Liczba osób objętych treściami programowymi	7 195

W wyniku analizy ilościowej i jakościowej danych uzyskanych ze sprawozdań z realizacji programów wychowawczo-profilaktycznych w szkołach artystycznych ustalono, iż w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku wdrożono 31 procedur „Niebieska Karta” w 15 szkołach artystycznych, przy czym najwięcej procedur uruchomiono w regionie śląskim (N=3). W 123 ogólnokształcących szkołach muzycznych, plastycznych, baletowych oraz bursach szkolnictwa artystycznego przeprowadzono działania w zakresie czterech podstawowych strategii wychowawczo-profilaktycznych: informacyjnej (N=216), edukacyjnej (N=92), alternatywnej (N=9) i interwencyjnej (N=75). Ogółem zrealizowano 392 zadania o zróżnicowanej treści i formie, w tym: warsztaty psychologiczne, treningi umiejętności psychospołecznych, programy ogólnopolskie i ogólnoszkolne, spektakle, musicale, koncerty, filmy, komiksy, broszury, działania diagnostyczne (obserwacje, wywiady, kwestionariusze ankiet), konsultacje, interwencje kryzysowe, które były realizowane przez psychologów i pedagogów szkolnych szkolnictwa artystycznego oraz edukatorów zewnętrznych. Ogółem liczba osób objętych działaniami „antyprzemocowymi” wynosi 7 195 osób - uczniów, ich rodziców i nauczycieli szkół artystycznych.

Tabela 47. Ilościowy i jakościowy wykaz działań podejmowanych przez szkolnictwo artystyczne w roku 2018 w ramach zapobiegania przemocy w rodzinie

STRATEGIA DZIAŁAŃ INFORMACYJNYCH			
Forma zadania	Liczba zadań	Przykładowe treści	Liczba uczestników
lekcje wychowawcze, prelekcje, pogadanki, dyskusje, filmy, broszury, gazetki tematyczne	216	„NIE dla przemocy w rodzinie” – plakaty, zapoznanie z formami przemocy, ich objawami i metodami radzenia sobie ze sprawcą przemocy; lekcje wychowawcze: „Przemoc w rodzinie jak reagować”, „Moja rodzina-relacje”, „Przemoc w Rodzinie czym jest i w czym się przejawia”, „Ochrona dobra dziecka w imieniu prawa”, „Przemoc jest często tajemnicą rodzinną”; film: „Przemoc w rodzinie”; broszura - „Postępowanie w związku z wystąpieniem przemocy wobec dziecka”; gazetki: „Instytucje i organizacje świadczące pomoc w sytuacji przemocy w rodzinie”, „Miejsca w których możemy uzyskać pomoc”, „Stop przemocy i agresji”.	4 720
STRATEGIA DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH			
Forma zadania	Liczba zadań	Przykładowe treści	Liczba uczestników
szkolenia, warsztaty, treningi, rady pedagogiczne, ogólnopolskie projekty profilaktyczne	92	„Przemoc w relacjach międzyludzkich. Przemoc w rodzinie” - zdobycie wiedzy na temat przemocy i agresywnych reakcji innych osób, uświadomienie problemu przemocy domowej; „Reaguję na przemoc – NIE PRZEMOCY”, „Gdzie szukać pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie?”, „Radzę sobie z agresją własną i innych”, „Milczenie owiec” – warsztaty; „Zasady postępowania szkoły w sytuacji przemocy w rodzinie – procedury Niebieskiej Karty” – szkolenia; Ogólnopolski Dzień Praw Dziecka; Międzynarodowy Dzień Zapobiegania Przemocy wobec Dzieci; „Przemoc w rodzinie i przemoc rówieśnicza” – debata; „Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie” - konferencja	1 610
STRATEGIA DZIAŁAŃ ALTERNATYWNYCH			
Forma zadania	Liczba zadań	Przykładowe treści	Liczba uczestników
teatry profilaktyczne, happeningi, ogólnopolskie akcje charytatywne	7195	„Dzień bez agresji i przemocy” – akcja ogólnoszkolna; „Biała wstążka”; „19 dni przeciw przemocy wobec dzieci” – kampania; „Rodzinny spacer” – teatr profilaktyczny; „W krainie smoków – profilaktyka przemocy i agresji” – bajka terapeutyczna.	756

STRATEGIA DZIAŁAŃ INTERWENCYJNYCH			
Forma zadania	Liczba zadań	Przykładowe treści	Liczba uczestników
konsultacje psychologiczne, interwencje kryzysowe, telefon zaufania	75	Konsultacje z psychologami i pedagogami szkolnymi; współpraca z MOPS i kuratorami sądowymi; interwencje kryzysowe - pomoc wychowankom dotkniętym przemocą w rodzinie.	109
Razem	392		7 195

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Kształcenie zawodowe, realizowane w systemie szkolnictwa zawodowego oraz w formach pozaszkolnych, o których mowa w przepisach prawa oświatowego dotyczących kształcenia ustawicznego, przebiega w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego⁵⁸ oraz wyodrębnionych w tych zawodach kwalifikacjach. W sześciu zawodach spośród zawodów ujętych w wyżej wymienionym rozporządzeniu, zgodnie z podstawą programową kształcenia w tych zawodach, uczniowie zdobywają wiedzę, umiejętności oraz kompetencje dotyczące rozpoznawania i przeciwdziałania stosowaniu przemocy w rodzinie, w szczególności w odniesieniu do dzieci, osób starszych i osób niepełnosprawnych. Są to zawody:

- opiekun medyczny (symbol cyfrowy zawodu 532102) – po zakończeniu procesu kształcenia w 1-letniej szkole policealnej absolwent powinien: rozpoznawać i reagować na zmieniające się problemy osób chorych i niesamodzielnych oraz udzielać im wsparcia w sytuacjach trudnych;
- opiekunka środowiskowa (symbol cyfrowy zawodu 341204) – po zakończeniu procesu kształcenia w 1 - letniej szkole policealnej absolwent powinien: rozpoznawać warunki życia, potrzeby i problemy osoby podopiecznej i pomagać w ich rozwiązywaniu;
- opiekun w domu pomocy społecznej (symbol cyfrowy zawodu 341203) – po zakończeniu procesu kształcenia w 2-letniej szkole policealnej absolwent powinien rozpoznawać warunki życia, potrzeby i problemy osoby podopiecznej, przeciwdziałać zagrożeniom zdrowia osoby podopiecznej oraz udzielać wsparcia w rozwiązywaniu problemów osobistych;
- opiekun osoby starszej (symbol cyfrowy 341202) – po zakończeniu procesu kształcenia w 2-letniej szkole policealnej absolwent powinien: rozpoznawać potrzeby i problemy osoby starszej, udzielać wsparcia w rozwiązywaniu problemów osobistych, przeciwdziałać zagrożeniom zdrowia i życia osoby starszej;
- asystent osoby niepełnosprawnej (symbol cyfrowy 341201) - po zakończeniu procesu kształcenia w 1 - letniej szkole policealnej absolwent powinien: diagnozować potrzeby i problemy osoby niepełnosprawnej, rozpoznawać stany zagrożenia zdrowia i życia i udzielać pomocy osobie niepełnosprawnej, analizować przyczyny występowania problemów osobistych i społecznych i udzielać osobom niepełnosprawnym wsparcia w ich rozwiązywaniu;
- opiekunka dziecięca (symbol cyfrowy 325905) – po zakończeniu procesu kształcenia w 2-letniej szkole policealnej absolwent powinien: rozpoznawać symptomy krzywdzenia dziecka oraz przestrzegać procedur postępowania w przypadku ich podejrzenia, zapewniać bezpieczeństwo dziecku choremu i niepełnosprawnemu, reagować na zmiany w wyglądzie i zachowaniu dziecka.

W odniesieniu do zawodów: opiekun medyczny, opiekunka środowiskowa, asystent osoby niepełnosprawnej, istnieje również możliwość nabycia wiedzy, umiejętności oraz kompetencji personalnych i społecznych, właściwych dla wymienionych zawodów, na kwalifikacyjnych kursach zawodowych, przy czym w przypadku dwóch ostatnich zawodów kształcenie takie mogą odbywać

⁵⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 grudnia 2016 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. poz. 2094).

osoby posiadające, co najmniej wykształcenie średnie.

Ministerstwo Sprawiedliwości

Realizacja Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, należy do ustawowych zadań Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr wymiaru sprawiedliwości z zagadnień objętych tematyką Sprawozdania.

W związku z realizacją przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury określonego ustawowo obowiązku prowadzenia aplikacji ogólnej, sędziowskiej i prokuratorskiej, w szerokim zakresie uwzględniono konieczność przeprowadzenia zajęć dydaktycznych obejmujących wskazaną problematykę. Zagadnienia dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie ujęto podczas szkolenia wstępnego prowadzonego w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury zarówno w programie aplikacji sędziowskiej, jak i aplikacji prokuratorskiej w 2018 roku:

- w toku aplikacji prokuratorskiej problematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie, kompensaty państwowej dla ofiar przestępstw, przestępstw przeciwko rodzinie i opiece, przestępstw przeciwko wolności, wolności seksualnej i obyczajności, w tym: zapobiegania przemocy i jej wykrywania, norm w zakresie interwencji, równości kobiet i mężczyzn, potrzeb i praw ofiar, zapobiegania wtórnym represjom, współpracy międzyinstytucjonalnej, poświęcono 11 godzin i przeszkolono łącznie 90 aplikantów,
- w toku aplikacji sędziowskiej problematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390) oraz norm w zakresie interwencji, równości kobiet i mężczyzn, potrzeb i praw ofiar, zapobiegania wtórnym represjom, współpracy międzyinstytucjonalnej, kompensaty państwowej dla ofiar przestępstw, prawa rodzinnego i opiekuńczego materialnego i procesowego oraz postępowania opiekuńczego poświęcono 6 godzin zajęć w ramach VII rocznika i przeszkolono łącznie 84 aplikantów,
- problematyce przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, czci i nietykalności cielesnej, rodzinie i opiece, przestępstw przeciwko wolności, wolności seksualnej i obyczajności poświęcono 9 godzin w ramach IX rocznika i przeszkolono łącznie 150 aplikantów.

Zgodnie z programem aplikacji sędziowskiej, stanowiącym załącznik do uchwały Rady Programowej KSSiP Nr 49/2015 z dnia 20 marca 2015 r. problematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie poświęcone były także zajęcia w ramach:

- III zjazdu dotyczącego części szczególnej kodeksu karnego, tj. przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko wolności i wolności seksualnej,
- IV zjazdu obejmującego część szczególną kodeksu karnego, tj. przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece oraz przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej,
- IX zjazdu poświęconego problematyce prawa cywilnego materialnego i procesowego, w tym prawu zobowiązań; podczas tego zjazdu omawiana są między innymi zagadnienia najmu lokali, ochrony praw lokatorów, jak również ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w kontekście orzekania o eksmisji – art. 11a tej ustawy.

Dodatkowo zagadnienia związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie omawiane są w ramach zjazdów obejmujących tematykę prawa rodzinnego i opiekuńczego, tj. w ramach zjazdów XVI i XVII, a w szczególności w ramach zjazdu XVII, na którym, zgodnie z wyżej powołanym programem aplikacji sędziowskiej, rozwiązywane są kazusy z zakresu prawa rodzinnego, w tym również przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Nadto w ramach zjazdu XX poświęconego tematyce prawa pracy omawiane jest orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczące europejskiego prawa pracy,

w szczególności równego traktowania i zakazu dyskryminacji w różnych wariantach, w tym także ze względu na płeć. Rozwiązywane są kazusy z zakresu spraw o odszkodowanie związane z dyskryminacją i mobbingiem.

W 2018 r. przedmiotowe zagadnienia omawiane były w trakcie zjazdów:

- III i IV VIII rocznika aplikacji sędziowskiej – 107 przeszkolonych aplikantów,
- IX, XVI i XVII siódmego rocznika aplikacji sędziowskiej – 84 przeszkolonych aplikantów,
- XX szóstego rocznika aplikacji sędziowskiej – 63 przeszkolonych aplikantów.

Zgodnie z programem aplikacji sędziowskiej, do którego założenia stanowią załącznik do uchwały Rady Programowej KSSiP nr 10/2017 z dnia 13 października 2017 r. w sprawie uchwalenia założeń do programu aplikacji sędziowskiej, problematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie poświęcone były zajęcia w ramach:

- VI zjazdu – dotyczące części szczególnej kodeksu karnego, tj. przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, czci i nietykalności cielesnej, przeciwko rodzinie i opiece,
- VIII zjazdu – obejmujące część szczególną kodeksu karnego, tj. przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności.

Przedmiotowe zagadnienia omawiane były w trakcie VI i VIII zjazdu dziewiątego rocznika aplikacji sędziowskiej, który liczy 151 aplikantów.

Wskazać należy, że w 2018 r. program aplikacji ogólnej nie był już realizowany, z uwagi na zmianę przepisów ustawy z dnia 23 stycznia 2019 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury.

Zgodnie z programem aplikacji prokuratorskiej ustalonym uchwałą Rady Programowej KSSiP nr 44/2015 z dnia 19 lutego 2015 r. problematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie poświęcone były zajęcia:

- XI zjazdu, w trakcie którego omówiono przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece oraz wybrane zagadnienia ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w łącznym wymiarze 3 godzin. W zajęciach tych uczestniczyło 91 aplikantów siódmego rocznika aplikacji prokuratorskiej.

Nadmienić należy, że zarządzeniem nr 777/2018 z dnia 7 grudnia 2018 r. Dyrektor Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury ustalił nowy program aplikacji prokuratorskiej, który realizowany jest od marca 2019 r. Zgodnie z nim na XIII zjeździe omawiane są przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece oraz wybrane zagadnienia ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w łącznym wymiarze 3 godzin.

W 2018 r. zorganizowano następujące szkolenia adresowane do kuratorów zawodowych, podczas których poruszono tematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie, mianowicie szkolenie:

„Zawodowi kuratorzy dla dorosłych w readaptacji społecznej skazanych”

Tematyka szczegółowa:

- sporządzanie diagnozy osobopoznawczej i resocjalizacyjnej – etapy konstruowania diagnozy i procedury jej opracowywania,
- plan pracy resocjalizacyjnej i umiejętność doboru metod pracy ze skazanym,
- obligatoryjne i fakultatywne czynności wykonywane przez kuratora przy obejmowaniu i w trakcie sprawowania dozoru,

- kontrola wykonywania przez skazanego obowiązków w okresie próby bez orzeczonego dozoru kuratora – kontrola obowiązków o charakterze stałym i obowiązków z określonym terminem ich wykonania,
- metodyka pracy ze skazanym w okresie przygotowania do życia po zwolnieniu,
- współpraca kuratorów sądowych w ramach zespołów interdyscyplinarnych do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie, współpraca międzyinstytucjonalna,
- uprawnienia kuratora do żądania informacji „szczególnie wrażliwych” od instytucji współpracujących (policja, służba więzienna, poradnie uzależnień, ośrodki pomocy społecznej),
- zakres informacji przekazywanych przez kuratora innym podmiotom.

Przeprowadzono 11 edycji tego szkolenia, podczas których przeszkolono łącznie 566 kuratorów zawodowych.

„Metodyka pracy zawodowego kuratora rodzinnego w sprawach opiekuńczych”

Tematyka szczegółowa:

- psychologiczno-pedagogiczna diagnoza rodziny dysfunkcyjnej (np. z problemem w pełnieniu ról opiekuńczo-wychowawczych, z problemem alkoholowym, czy dotkniętej przemocą) na potrzeby postępowania opiekuńczego,
- obserwacja i wywiad, jako podstawowe metody diagnozy rodziny – zasady przeprowadzania i nawiązania kontaktu z rodziną,
- omówienie innych metod przydatnych w diagnozie rodziny oraz w ocenie kompetencji wychowawczych opiekunów małoletniego dziecka,
- diagnoza ryzyka wystąpienia różnych form przemocy (emocjonalna, fizyczna, seksualna) w rodzinie, omówienie najczęstszych specyficznych i niespecyficznych zaburzeń występujących u dzieci – ofiar przemocy rodzinnej,
- psychologiczne skutki doświadczania przemocy w rodzinie,
- praca kuratora z rodziną dysfunkcyjną – metodyka pracy, system wsparcia i nawiązania porozumienia z rodziną, pomoc rodzinie w kryzysie oraz praca z rodziną w sytuacji oporu rodziny wobec zmiany, przyczyny ograniczeń w efektywności działań,
- czynności kuratora rodzinnego na etapie postępowania rozpoznawczego/wykonawczego w sprawach opiekuńczych oraz sposób ich dokumentowania,
- współpraca kuratora zawodowego z kuratorami społecznymi; czynności kontrolne kuratora zawodowego, wnioski do sądu i innych podmiotów,
- sposoby pozyskiwania informacji o osobach objętych orzeczeniem, sporządzanie sprawozdań z wywiadów i nadzorów, tworzenie planów pracy i ich ewaluacja,
- współpraca kuratora rodzinnego ze służbami społecznymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny - podstawy prawne, kompetencje, wzajemne oczekiwania.

Przeprowadzono 2 edycje tego szkolenia, podczas których przeszkolono łącznie 120 kuratorów zawodowych.

Tabela 48. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez	
		Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	sądy okręgowe (w zakresie aplikantów kuratorskich)
Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania	liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia właściwych treści do programów kształcenia zawodowego	1 (zarządzenie Dyrektora KSSiP nr 777/2018 z dnia	64

na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja		7 grudnia 2018 r. w sprawie ustalenia programu aplikacji prokuratorskiej)	
	liczba realizowanych programów	1 program aplikacji prokuratorskiej, 2 programy aplikacji sędziowskiej.	80
	liczba osób objętych treściami programowymi	Aplikacja prokuratorska: 91 osób z VII rocznika. Aplikacja sędziowska: - 63 osoby z VI rocznika, - 84 osoby z VII rocznika, - 107 osób z VIII rocznika, - 151 osób z IX rocznika.	182

4.1.2. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów doskonalenia zawodowego i ich realizacja

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Wskaźniki:

- liczba przeprowadzonych szkoleń,
- liczba uczestników szkoleń.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2018 roku **Ośrodek Rozwoju Edukacji** przeprowadził szkolenie e-learningowe pt. „Przeciwdziałanie przemocy domowej wobec dziecka oraz wdrożenie procedury „Niebieskie Karty” w oświacie”. Odbiorcami szkolenia była grupa specjalistów z ośrodków doskonalenia nauczycieli i z poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz specjaliści szkolni. Szkolenie ukończyło 106 osób. Jego celem było dostarczenie wiedzy w zakresie przeciwdziałania przemocy wobec dziecka w rodzinie oraz zapoznanie z obowiązkami pracowników oświaty, wynikającymi z zapisów prawnych i procedury „Niebieskie Karty”. Szkolenie dotyczyło następujących zagadnień:

1. Problem przemocy w rodzinie i zjawisko przemocy wobec dzieci.
2. Prawne aspekty przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
3. Reagowanie na podejrzenie przemocy w rodzinie.

Informacje dla wszystkich zainteresowanych, dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym podejmowania działań interwencyjnych, dostępne są na stronie: <https://www.ore.edu.pl/materiay-do-pobrania-69967/profilaktyka-agresji-i-przemocy>. Strona została przygotowana z myślą o potrzebach dyrektorów szkół i placówek, nauczycieli, specjalistów oraz rodziców.

Na stronie ORE udostępniono:

- informacje o czynnikach ryzyka i czynnikach chroniących sprzyjających występowaniu i zapobiegających agresji i przemocy,
- wykazy programów profilaktycznych, materiały dla nauczycieli, w tym scenariusze zajęć dla uczniów i rodziców, regulacje prawne dotyczące tej problematyki,

- listę liderów przygotowanych do prowadzenia szkoleń dla rad pedagogicznych szkół i placówek z zakresu profilaktyki agresji i przemocy oraz dodatkowe materiały edukacyjne <https://www.ore.edu.pl/liderzy-profilaktyki-agresji-i-przemocy>,
- poradnik dla pracowników oświaty na temat zjawiska przemocy w rodzinie pt. „Prawne aspekty przemocy w rodzinie” z przykładowo wypełnionymi formularzami Niebieska Karta A i B oraz wzorami pism procesowych,
- poradnik „Przemoc w rodzinie – działania pracowników oświaty” zawierający kompendium wiedzy na temat zjawiska przemocy, rozpoznawania symptomów, nawiązywania kontaktu z rodzicami, udzielania wsparcia i pomocy dziecku i rodzinie. Poradnik zawiera kwestionariusze oceny ryzyka występowania przemocy w rodzinie oraz algorytmy postępowania,
- scenariusz szkolenia pn. „Procedura Niebieskie Karty w oświacie”. Materiał to pomoc dydaktyczna dla osób realizujących szkolenia dla pracowników oświaty. Do scenariusza dołączono pozycje: „Przewodnik dla pracowników oświaty”, „Postępowanie w związku z wystąpieniem przemocy wobec dziecka”, „Poradnik trenera”,
- scenariusz szkolenia pn. „Kontakt z dzieckiem w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie”. Jest to pomoc dydaktyczna dla osób realizujących szkolenia dla pracowników oświaty. Do scenariusza dołączono prezentację w programie Power Point oraz „Poradnik trenera”, który zawiera: podstawowe informacje dotyczące przemocy w rodzinie; omówienie sytuacji ujawniania przemocy wobec dziecka; istotne aspekty rozmowy na temat bezpieczeństwa w rodzinie – zarówno z młodszym, jak i ze starszym dzieckiem; praktyczne wskazówki dotyczące oceny stopnia bezpieczeństwa dziecka; aspekty etyczne, związane z reagowaniem na ujawnienie przez dziecko doświadczeń przemocy,
- materiał edukacyjny pt. „Ujawnienie przez dziecko wykorzystywania seksualnego pracownikowi oświaty. Scenariusz szkolenia dla pracowników oświaty”. W materiale przedstawiono zagadnienie wykorzystywania seksualnego, charakterystykę postawy sprawców i ofiar. Publikacja, oprócz scenariusza dla trenera, zawiera prezentację Power Point.

Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach wprowadzenia treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów doskonalenia zawodowego i ich realizacja w 2018 r. przeprowadziło łącznie **447**, w których wzięło udział **8 310** osób.

Kierunki działań:

4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

4.2.1. Opracowanie oraz wydawanie wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Wskaźniki:

- wytyczne do prowadzenia szkoleń.

Termin realizacji: 2015 r., 2017r., 2019 r.

Zgodnie z art. 8 pkt 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego jest zobowiązany do opracowania oraz wydania, co najmniej raz na dwa lata wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wytyczne na lata 2018-2019 zostały opracowane przez Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania

Przemocy w Rodzinie, który został powołany 23 czerwca 2014 r. jako organ opiniodawczo-doradczy Ministra we współpracy z pracownikami Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Treść Wytycznych jest dostępna na stronie internetowej www.mrpips.gov.pl w zakładce przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Zakres Wytycznych obejmuje następujące obszary:

- Założenia;
- Osoby uczestniczące w szkoleniu;
- Zawartość merytoryczną szkolenia;
- Metody szkolenia;
- Czas trwania szkolenia;
- Zaliczenie szkolenia;
- Kwalifikacje realizatorów szkolenia.

Wytyczne te zostały przesłane do Marszałków Województw, którzy zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa zobowiązani są do organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

4.2.2. Opracowywanie i wydawanie wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art. 8a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: Prokuratura Generalna.

Wskaźniki:

- wytyczne dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

Termin realizacji: 2015 r., 2017 r., 2019 r.

W 2018 r., w toku prowadzonych postępowań karnych realizowane były Wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 22 lutego 2016 r. dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Prokuratorzy zostali zobowiązani nie tylko do poinformowania pokrzywdzonych o prawach w postępowaniu karnym, ale również do udzielania dodatkowych, szczegółowych informacji i pouczeń o uprawnieniach, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Prokuratorzy będą również informowali pokrzywdzonych o formach pomocy udzielanej w ramach gminnych i powiatowych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, o działalności ośrodków pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz działalności organizacji pozarządowych na danym terenie, świadczących pomoc pokrzywdzonym przemocą w rodzinie. Nowe wytyczne oprócz obowiązków informacyjnych (edukacyjnych) określają również reguły postępowania prokuratorów w zakresie prowadzenia, a w szczególności gromadzenia dowodów w sprawach karnych dotyczących przemocy w rodzinie, a także jakie działania dodatkowe (pozakarne) powinna podjąć prokuratura. Wytyczne Prokuratora Generalnego są wiążące również dla Policji i innych organów uprawnionych do prowadzenia postępowań przygotowawczych.

Treść „Wytycznych (...)” jest dostępna na stronie internetowej Prokuratury Krajowej <http://pk.gov.pl/wytyczne-prokuratora-generalnego-1449/wytyczne-i-zarzadzenia-2.html>

Wytyczne Prokuratora Generalnego wiążące są dla Policji oraz innych organów uprawnionych do prowadzenia postępowań przygotowawczych.

4.2.3. Opracowanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie, dla osób realizujących te zadania (art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: wojewodowie.

Wskaźniki:

- opracowane materiały instruktażowe, zalecenia i procedury w każdym województwie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 11 województwach wojewódzcy koordynatorzy opracowali 14 materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie, dla osób realizujących te zadania.

W województwie warmińsko-mazurskim opracowano 3 takie materiały. W województwach lubuskim, mazowieckim, świętokrzyskim i wielkopolskim nie opracowano takich materiałów instruktażowych. Natomiast w pozostałych województwach opracowano po 1 materiale, zaleceniu i procedurze postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych.

4.2.4. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdym województwie, poprzez:

- utworzenie i aktualizację bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa oraz umieszczenie jej na stronach internetowych instytucji wojewódzkich i okręgowych;
- nawiązanie współpracy pomiędzy takimi osobami w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- przeprowadzanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Sprawiedliwości, Prokuratura Krajowa, Komenda Główna Policji, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, wojewodowie, samorząd województwa, komendy wojewódzkie Policji, sądy okręgowe, prokuratury apelacyjne, zakłady karne.

Wskaźniki:

- umieszczenie i coroczna aktualizacja na stronach internetowych właściwych instytucji bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb na terenie województwa,
- liczba interdyscyplinarnych spotkań, konferencji z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2018 r. w ramach realizacji zadania podjęto następujące działania:

1. Utworzenie i aktualizacja bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa oraz umieszczenie jej na stronach internetowych sądów.
2. Nawiązanie współpracy pomiędzy takimi osobami w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

3. Przeprowadzanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.

Od 2011 roku, Ministerstwo Sprawiedliwości we współpracy z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (dawniej Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej), Komendą Główną Policji oraz Prokuraturą Generalną, opracowuje *Bazę danych osób nadzorujących lub koordynujących w Urzędach Wojewódzkich, Sądach Okręgowych, Jednostkach Penitencjarnych, Komendach Wojewódzkich Policji, Prokuraturach Apelacyjnych oraz Kuratoriach Oświaty pracę służb wykonujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ośrodków świadczących pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, placówek specjalistycznego poradnictwa oraz placówek zapewniających miejsca noclegowe.*

Baza danych przeznaczona jest dla instytucji państwowych i samorządowych, w tym m.in. kuratorów sądowych, policjantów, pracowników socjalnych, prokuratorów, zajmujących się zadaniami z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Istotą i podstawowym celem ww. *Bazy danych* jest, aby osoby wyznaczone do nadzoru lub koordynacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie znały się i miały ze sobą kontakt, a nadto współpracowały ze sobą wymieniając informacje oraz umożliwiając podległym służbom właściwe współdziałanie. Krajowy Program przewiduje włączenie tejże *Bazy danych*, pod nową nazwą: *Baza danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa*, do działań programowych, z uwagi na fakt, że jest przydatnym narzędziem dla wszystkich służb realizujących zadania z zakresu ustawy.

Realizatorem tego działania jest Ministerstwo Sprawiedliwości z udziałem partnerów na szczeblu centralnym, wojewódzkim i okręgowym. Baza danych jest bowiem umieszczona na stronach internetowych sądów apelacyjnych i okręgowych, a dodatkowo także na stronach internetowych urzędów wojewódzkich, wojewódzkich komend Policji, prokuratur apelacyjnych oraz poszczególnych zakładów karnych. Fakt umieszczenia i corocznej aktualizacji jest jednocześnie przyjętym wskaźnikiem realizacji tego działania w Krajowym Programie.

Dobrą praktyką jest przesyłanie zaktualizowanej *Bazy danych* przez Ministerstwo Sprawiedliwości prezesom sądów apelacyjnych, których dalszym działaniem jest przekazanie ww. *Bazy danych* do sądów okręgowych na obszarze apelacji, a także umieszczenie jej na stronach internetowych sądów apelacyjnych i okręgowych.

W 2018 roku *Baza* ta została umieszczona na stronach 11 sądów apelacyjnych oraz 39 sądów okręgowych.

Istotą powyższego działania jest nawiązanie współpracy przez kuratora okręgowego z osobami nadzorującymi lub koordynującymi inne służby na terenie województwa/okręgu i podejmowanie z nimi wspólnych działań (spotkań, konferencji, szkoleń), w celu zacieśnienia współpracy pomiędzy służbami bądź instytucjami.

Realizacją tego wskaźnika jest wskazanie liczby spotkań, szkoleń, konferencji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w których udział wzięli sędziowie bądź kuratorzy sądowi z obszaru właściwości sądu okręgowego w danym roku kalendarzowym. W 2018 roku sądy wskazały na 2 456 tego rodzaju inicjatyw w całej Polsce.

Tabela 49. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdym województwie

Rodzaj działania	Wskaźniki	Wartość wskaźnika wskazana przez:		
		MS	Sądy apelacyjne	Sądy okręgowe (kuratorzy okręgowi)
Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdym województwie, poprzez: - utworzenie i aktualizację bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa oraz umieszczenie jej na stronach internetowych sądów - nawiązanie współpracy pomiędzy takimi osobami w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie - przeprowadzanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb	umieszczenie i coroczna aktualizacja na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości, sądów apelacyjnych i okręgowych bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb na terenie kraju, województwa oraz okręgu	TAK	11	39
	liczba interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem sędziów lub kuratorów sądowych, w tym okręgowych		1	2 455

Współpraca pomiędzy służbami odbywa się także w ramach Zespołu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (o którym mowa więcej w pkt. 2.1.6) oraz podczas organizowanej corocznie przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej konferencji (o której mowa w pkt. 4.4.1). Z danych **Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej** wynika, że liczba przeprowadzonych interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb w całej Polsce wyniosła łącznie **2 741**.

W 2018 roku każda Komenda Wojewódzka Policji, Komenda Stołeczna Policji oraz Komenda Główna Policji na swoich stronach internetowych umieściła bazę danych osób nadzorujących i koordynujących działanie służb na terenie danego województwa.

Ministerstwo Zdrowia wskazało, że przedsięwzięcia dotyczące przedmiotowego zadania realizowała Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (jednostka podległa Ministrowi Zdrowia). W ramach tego zadania:

1. Odbyły się trzy posiedzenia Rady ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w skład której wchodzi przedstawiciele resortów, instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Podczas spotkań uczestnicy m.in. opracowywali procedurę postępowania członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w sytuacji zetknięcia się z przemocą w rodzinie, dokonali kwalifikacji osób ubiegających się o Certyfikat Specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz przygotowali zaplanowaną na lipiec i grudzień sesję egzaminacyjną.
2. W dniach 18-19 kwietnia 2018 r. odbyło się szkolenie dla członków zespołów

- interdyscyplinarnych i grup roboczych z gmin wiejskich i miejsko-wiejskich nt. pracy z członkami rodzin z problemem przemocy. Podczas szkolenia uczestnicy mieli możliwość wysłuchać wykładów psychologicznych i prawnego oraz wziąć udział w zajęciach warsztatowych nt. prowadzenia rozmowy z członkami rodzin z problemem przemocy. Uczestnicy – 49 osób otrzymali pakiet materiałów edukacyjnych.
3. Przeprowadzono szkolenie dla osób pracujących w świetlicach socjoterapeutycznych, szkołach i innych placówkach z dziećmi z rodzin z problemem alkoholowym i przemocy (21-22 marca 2018 r.). Podczas zajęć omówione zostały zagadnienia dotyczące m.in. specyfiki funkcjonowania rodzin z problemem alkoholowym, portretu dziecka krzywdzonego, konsekwencji doznawania przemocy, zasad interwencji w sytuacji podejrzenia przemocy wobec dziecka, roli pedagogów w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz realizacji procedury „Niebieskie Karty”. W szkoleniu wzięły udział 44 osoby.
 4. We współpracy z Mazowieckim Urzędem Wojewódzkim zorganizowano dwa szkolenia nt. przeciwdziałania przemocy w rodzinie adresowanych do przedstawicieli ochrony zdrowia. Pierwsze szkolenie odbyło się w dniu 4 czerwca 2018 r. i dotyczyło podejmowania interwencji w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie. Drugie szkolenie dotyczyło tematyki przeciwdziałania przemocy wobec dzieci i odbyło się 8 października 2018 r. Ogółem w szkoleniach wzięły udział 93 osoby.
 5. We współpracy z Uniwersytetem w Białymstoku w dniach 23-25 maja 2018 r. zorganizowano konferencję pt.: „Starość w perspektywie personalistycznej, społecznej i kulturowej - refleksje interdyscyplinarne”. Podczas konferencji, poruszane były m.in. zagadnienia dotyczące przemocy w rodzinie wobec osób starszych oraz problemu nadużywania alkoholu przez seniorów. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele środowisk akademickich, osoby zajmujące się problemami osób starszych, a także przedstawiciele PARPA. Uczestnikom konferencji PARPA przekazała materiały edukacyjne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie oraz nadużywania alkoholu i uzależnienia. Po konferencji przygotowana została i wydana publikacja pokonferencyjna.
 6. W dniach 16-17 maja 2018 r. przeprowadzono szkolenie dla opiekunek pracujących w żłobkach na terenie województwa podkarpackiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego na temat przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci. W szkoleniu brało udział 47 osób. Uczestniczki otrzymały pakiet materiałów edukacyjnych.
 7. W dniach 25-27 czerwca 2018 r. w Krakowie odbyła się XXII konferencja przeciw przemocy w rodzinie. Konferencja była poświęcona tematyce osób stosujących przemoc. Wkłady i zajęcia seminaryjno-warsztatowe dotyczyły m.in. charakterystyki, diagnozy i typologii sprawców przemocy w rodzinie, specyfiki funkcjonowania kobiet sprawczyń przemocy, oddziaływania wymiaru sprawiedliwości na osoby stosujące przemoc w rodzinie oraz efektywności programów edukacyjno-korekcyjnych. Uczestnicy konferencji otrzymali pakiety edukacyjne dotyczące omawianych zagadnień. W konferencji uczestniczyło 120 osób.
 8. W ramach działań edukacyjnych adresowanych do przedstawicieli ochrony zdrowia sfinansowano napisanie artykułu pt.: „Przemoc domowa - skutki zdrowotne i formy pomocy dr S. Kluczyńskiej oraz zamieszczenie go w czasopiśmie „Świat Lekarza”. Artykuł poruszał zagadnienia dotyczące m.in. konsekwencji zdrowotnych doznawania przemocy w rodzinie, diagnozowania przemocy przez lekarza i podejmowania przez niego interwencji w sytuacji, gdy podejrzewa, że jego pacjent jest ofiarą przemocy. Zakupiono 500 egz. ww. czasopisma, które były dystrybuowane m.in. do bibliotek uczeni medycznych czy też podczas przedsięwzięć PARPA adresowanych do przedstawicieli ochrony zdrowia, Ponadto pracownicy działu ds. rodziny i młodzieży przygotowywali artykuły nt. zjawiska przemocy w rodzinie, które publikowane były w miesięczniku „Magazyn pielęgniarstwa i położnej, trafiającego do 10 tys. placówek ochrony. W 2018 r. takie artykuły znalazły się w sześciu numerach miesięcznika.
 9. W dniach 8-9 września 2018 r. we Wrocławiu odbyła się zorganizowana we współpracy z Polskim Towarzystwem Psychoterapii Uzależnień konferencja pt.: „Zastosowanie Dialogu Motywującego w pracy z osobami doświadczającymi i stosującymi przemoc, w tym seksualną”. Głównym

prelegentem był dr Dawid Prescott ze Stanów Zjednoczonych, od 25 lat pracujący z osobami, które były wykorzystywane seksualnie (jest on m.in. członkiem założycielem Międzynarodowego Towarzystwa Terapii Przeszłyców Seksualnych). W konferencji wzięło udział 150 osób. Uczestnicy otrzymali pakiety materiałów edukacyjnych.

10. W ramach współpracy z Naczelną Izbą Pielęgniarek i Położnych przeprowadzono szkolenie dla pielęgniarek i położnych nt. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W szkoleniu, które odbyło się w dniach 19-20 listopada 2018 r. wzięło udział 57 osób.
11. W dniu 11 grudnia 2018 r. odbyło się seminarium nt. międzynarodowego prawa prywatnego. Seminarium dotyczyło możliwości udzielenia pomocy przebywającym w Polsce cudzoziemcom, którzy są ofiarami przemocy w rodzinie a poprowadził je prof. dr hab. Mateusz Pilich, specjalista z zakresu prawa międzynarodowego. W przedsięwzięciu wzięło udział 15 osób.
12. W dniu 12 grudnia 2018 r. w siedzibie PARPA odbyło się seminarium z udziałem przedstawicieli organizacji pozarządowych i osób zajmujących się problematyką przeciwdziałania przemocy w rodzinie nt.: interpretacji przepisów dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ochrony dzieci przed krzywdzeniem a także przygotowywanych przez Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej zmian w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Kierunki działań:

4.3. Zwiększanie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

4.3.1. Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne, o których mowa w punkcie 4.2.1. dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w tym przedstawiciele:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- Policji;
- Oświaty;
- ochrony zdrowia;
- sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych;
- służby więziennej;
- innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych/grup roboczych (art. 6 ust. 6 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).

Realizatorzy zadania: samorząd województwa.

Wskaźniki:

- liczba szkoleń w każdym województwie,
- liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb lub podmiotów.

Termin realizacji: 2014-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację szkoleń dla pracowników „pierwszego kontaktu” realizują je w oparciu o opracowane wytyczne, o których mowa w punkcie 4.2.1. dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Szkolenia były prowadzone w 16 województwach. W 2018 r. odbyło się **277 szkoleń**, co stanowi znaczny wzrost w stosunku do roku 2017, w którym odbyło się 79 szkoleń. Łącznie zostało przeszkolonych **3 567** pracowników pierwszego kontaktu, w tym jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – 2 054, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych – 75, Policji – 280,

oświaty – 538, ochrony zdrowia – 50, sędziów – 19, prokuratorów – 2, kuratorów sądowych – 230, służby więziennej – 13, innych podmiotów – 306. Szkolenia w większości województw dotyczyły głównie budowania lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu o współpracę zespołów interdyscyplinarnych, dotyczyły również takich zagadnień jak: realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, mediacji, pomocy osobom pokrzywdzonym, pracy z rodziną wieloproblemową, pracy z dzieckiem krzywdzonym, pracy z ofiarami przemocy w rodzinie w tym z osobami starszymi i niepełnosprawnymi, diagnozowania przemocy w rodzinie, pogłębiania wiedzy na temat kompetencji służb w ramach procedury „Niebieskie Karty” oraz prowadzenia dokumentacji i ochrony danych osobowych w ramach „Niebieskiej Karty”, prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy.

Tabela 50. Liczba pracowników „pierwszego kontaktu” uczestniczących w szkoleniach w latach 2014-2018

Liczba pracowników „pierwszego kontaktu” uczestniczących w szkoleniach	2014	2015	2016	2017	2018
	3 093	3 404	2 946	2 742	3 567

Tematyka szkoleń obejmowała obszary:

Profilaktyka rozwiązywania problemów alkoholowych

Celem szkoleń było przeciwdziałanie przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym, wzmocnienie kwalifikacji pracowników pierwszego kontaktu w zakresie diagnozy przyczyn występowania problemu alkoholowego i przemocy w rodzinie a także zapoznanie się uczestników szkoleń z portretem psychologicznym sprawcy przemocy, sposobami pracy ze sprawcą przemocy z problemem alkoholowym;

Praca z dzieckiem krzywdzonym i z jego rodziną

Celem szkoleń było między innymi:

- pogłębienie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie i jego mechanizmów, ze szczególnym uwzględnieniem rozpoznawania i diagnozowania przemocy w rodzinie oraz udzielania wieloaspektowej pomocy (m.in. psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, terapeutycznej),
- ugruntowanie i pogłębienie wiedzy na temat zagadnień związanych z obszarem interwencji kryzysowej, w tym m.in. działań służących rozwiązaniu różnego rodzaju sytuacji kryzysowych, w tym związanych z przemocą w rodzinie, dostosowania pracy interwenta do rodzaju kryzysu, faz pracy interwenta w sytuacji kryzysu,
- zapoznanie uczestników z teorią prowadzenia dialogu motywacyjnego oraz praktyczne zastosowanie dialogu motywującego, które można wykorzystać do pracy z osobą i rodziną, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin, w których występuje przemoc,
- kształtowanie umiejętności planowania i usprawniania współpracy w sprawach konkretnych rodzin i klientów,
- specyfiki rozmów z osobami doświadczającymi przemocy – jak rozmawiać, czego nie robić
- zwiększenie kompetencji i kwalifikacji pracowników służb, instytucji, organizacji pozarządowych,
- nabycia przez uczestników teoretycznej i praktycznej wiedzy w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy wobec dzieci, w tym: poznania mechanizmów stosowania przemocy wobec dzieci, nabycia umiejętności rozpoznawania symptomów świadczących o stosowaniu wobec dziecka przemocy, zapoznania się z metodami pracy z dzieckiem krzywdzonym, kształtowania umiejętności pozwalających na skuteczne rozwiązywanie problemów związanych ze stosowaniem przemocy wobec dzieci oraz niesienia pomocy krzywdzonym dzieciom, roli przedstawicieli służb i instytucji w rozpoznawaniu symptomów krzywdzenia dziecka i przeprowadzaniu interwencji, planu pracy z rodziną stosującą przemoc wobec dzieci, metody pomocy dziecku krzywdzonemu.

4.3.2. Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: Komenda Główna Policji, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Wskaźniki:

- liczba szkoleń,
- liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb.

Termin realizacji: 2014-2020.

Szkolenia dla sędziów, prokuratorów, kuratorów sądowych

W odniesieniu do szkoleń ustawicznych, wskazać należy, iż na podstawie harmonogramu działalności szkoleniowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury na rok 2018, przeprowadzono:

- szkolenie „Zawodowi kuratorzy dla dorosłych w readaptacji społecznej skazanych”, w trakcie którego przeszkolono 566 kuratorów sądowych. Na szkoleniu omówiono m.in. zasady współpracy kuratorów sądowych w ramach zespołów interdyscyplinarnych do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie; współpracy międzyinstytucjonalnej (policja, służba więzienna, ośrodki pomocy społecznej); metodykę pracy ze skazanym w okresie, o którym mowa w art. 164 kkw; uprawnień kuratora do żądania informacji „szczególnie wrażliwych” od instytucji współpracujących (policja, służba więzienna, poradnie uzależnień, ośrodki pomocy społecznej) i zakresu danych, jakie kurator może przekazywać tym instytucjom,
- szkolenie „Metodyka pracy zawodowego kuratora rodzinnego w sprawach opiekuńczych”, w trakcie którego przeszkolono 120 kuratorów sądowych. Na szkoleniu omówiono m.in. tematykę: zadań kuratora na etapie postępowania rozpoznawczego i wykonawczego; diagnozy funkcjonowania rodziny wychowującej małoletnie dzieci i trudności w wypełnianiu przez rodziców funkcji opiekuńczo-wychowawczych; rodziny dotkniętej/zagrożonej przemocą, rodziny z problemami alkoholowymi – roli i nadzoru kuratora; współpracy kuratora ze służbami społecznymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny środowisku lokalnym, podmiotami świadczącymi pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom; czynności kontrolnych kuratora rodzinnego w sprawach nadzoru prowadzonego przez kuratora społecznego; sposobów pozyskiwania informacji o osobach objętych nadzorem, dokumentowania czynności, wniosków kuratora kierowanych do sądu i innych podmiotów,
- szkolenie „Metodyka prowadzenia postępowań w sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, ze szczególnym uwzględnieniem dowodu z przesłuchania małoletniego pokrzywdzonego”, w trakcie którego przeszkolono 80 sędziów i asesorów sądowych oraz 105 prokuratorów i asesorów prokuratury. Na szkoleniu omówiono m.in. tematykę: metodyki prowadzenia postępowania karnego w sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności; specyfiki przestępczości seksualnej, w tym wobec małoletnich pokrzywdzonych, charakterystyki sprawców; psychologicznych aspektów przesłuchania dorosłych ofiar wykorzystania seksualnego; zasad przesłuchania małoletnich pokrzywdzonych przestępstwami na tle seksualnym; ekspertyzy psychologicznej zeznań małoletnich pokrzywdzonych (zasady sporządzania, metody badawcze, kryteria psychologicznej oceny wiarygodności),
- szkolenie „Problematyka handlu ludźmi”, w trakcie którego przeszkolono 28 sędziów i asesorów sądowych oraz 36 prokuratorów i asesorów prokuratury. Na szkoleniu omówiono m.in. tematykę: analizy zjawiska handlu ludźmi w Polsce, w Europie i na świecie; materialnoprawnego ujęcia przestępstwa handlu ludźmi w aspekcie prawa krajowego i międzynarodowego; form wykorzystywania ofiar handlu ludźmi; sytuacji prawnej ofiary handlu

ludźmi w polskim prawie karnym na tle standardów międzynarodowych; metodyki prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących handlu ludźmi; współpracy międzynarodowej o charakterze operacyjnym i procesowym w prowadzonych postępowaniach karnych, barier uniemożliwiających skuteczne ściganie handlu ludźmi; handlu ludźmi w orzecznictwie sądów krajowych i międzynarodowych.

Ponadto Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury współpracowała z innymi podmiotami w zakresie następujących wydarzeń międzynarodowych:

- szkolenia międzynarodowego z katalogu ERA „EU gender equality law”, w którym uczestniczyło 6 sędziów i asesorów sądowych oraz 2 prokuratorów i asesorów prokuratury. Na szkoleniu omówiono m.in. tematykę: skutków prawa Unii dla porządku prawnego państw członkowskich; prawodawstwa UE z zakresu zwalczania dyskryminacji i definicji głównych pojęć (dyskryminacja bezpośrednia, dyskryminacja pośrednia, molestowanie); ciężaru dowodu w sprawach o dyskryminację; środków prawnych i sankcji w prawie antydyskryminacyjnym; roli sędziego krajowego i procedury prejudycjalnej; zakazu dyskryminacji ze względu na wiek w świetle orzecznictwa TSUE,
- szkolenia międzynarodowego z katalogu EJTN „Transnational justice, victims and human rights”, w którym uczestniczyło 2 sędziów i asesorów sądowych oraz 1 prokurator lub asesor prokuratury,
- szkolenia międzynarodowego z katalogu ERA “EU Antidiscrimination Law”, w którym uczestniczyło 2 sędziów i asesorów sądowych. Na szkoleniu omówiono m.in. tematykę: skutków prawa Unii dla porządku prawnego państw członkowskich; prawodawstwa UE z zakresu zwalczania dyskryminacji i definicji głównych pojęć (dyskryminacja bezpośrednia, dyskryminacja pośrednia, molestowanie); ciężaru dowodu w sprawach o dyskryminację; środków prawnych i sankcji w prawie antydyskryminacyjnym; roli sędziego krajowego i procedury prejudycjalnej; zakazu dyskryminacji ze względu na wiek w świetle orzecznictwa TSUE,
- szkolenia międzynarodowego z katalogu EJTN „Human trafficking with emphasis on labour exploitation and other forms of exploitation”, w którym uczestniczył 1 sędzia lub asesor sądowy oraz 1 prokurator lub asesor prokuratury,
- szkolenia międzynarodowego z katalogu EJTN „Trafficking of human beings”, w którym uczestniczył 1 sędzia lub asesor sądowy. Na szkoleniu omówiono m.in. tematykę: handlu ludźmi i jego form, faktów i liczb; prawa międzynarodowego i europejskiego; psychologicznych aspektów związanych z ofiarami i spójności zeznań; niekaralnych form wykorzystywania pracy i dzieci.

Tabela 51. Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury
Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba szkoleń	2 szkolenia (łącznie 13 edycji)
	liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb	686

Szkolenia dla funkcjonariuszy Służby Więziennej

W celu realizacji tego zadania, Służba Więzienna we własnym zakresie i w ramach własnego budżetu szkoli kadre, więzienną, wypracowuje i wdraża metody oddziaływań wobec sprawców oraz zabiega o udział w spotkaniach i konferencjach międzyresortowych w celu wymiany doświadczeń. Wśród personelu działów penitencjarnych, czynnych funkcjonariuszy (a więc takich, którzy posiadają szkolenia specjalistyczne i mogą prowadzić programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy) na dzień 31 grudnia 2018 r., posiada łącznie 400 funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. Poza ww., w szkoleniach w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pracy z osobą uwikłaną w przemoc, w 2018 r. uczestniczyło 834 pracowników więziennictwa.

Tabela 52. Przygotowanie kadry więziennej do pracy ze sprawcami przemocy wg OISW w sprawozdanym roku kalendarzowym

OISW	Liczba czynnych funkcjonariuszy / pracowników SW, przeszkolonych w realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy	Liczba funkcjonariuszy/ pracowników SW, przeszkolonych w zakresie pracy z osobą uwikłaną w przemoc	Liczba szkoleń, konferencji, seminariów, szkoleń wewnętrznych dotyczących problemu przemocy, jej przeciwdziałania i/lub pracy z osobami uwikłanymi w przemoc, w których uczestniczyli funkcjonariusze / pracownicy SW
Białystok	25	253	35
Bydgoszcz	36	91	
Gdańsk	19	11	
Katowice	39	35	
Koszalin	17	3	
Kraków	29	34	
Lublin	29	21	
Łódź	25	8	
Olsztyn	27	27	
Opole	27	16	
Poznań	28	312	
Rzeszów	19	10	
Szczecin	21	2	
Warszawa	32	4	
Wrocław	27	7	
Razem	400	834	

Tabela 53. Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba szkoleń	35
	liczba przeszkolonych osób	834

W jednostkach organizacyjnych Policji, w ramach doskonalenia lokalnego, organizowanego przez Policję, odbyło się w 2018 roku **1 712** szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. W szkoleniach tych uczestniczyło **28 755** policjantów. Ponadto, policjanci uczestniczyli w wielu szkoleniach i konferencjach organizowanych przez podmioty pozapolicyjne.

W dniach 25-26 października 2018 r. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła szkolenie na temat pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie. W szkoleniu obejmującym zagadnienia dotyczące m.in. specyfiki funkcjonowania osób stosujących przemoc w rodzinie, zasad kontaktu i pracy ze sprawcami przemocy oraz podejmowania interwencji wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, wzięło udział 46 osób. Wszyscy uczestnicy otrzymali pakiet materiałów edukacyjnych.

Z danych statystycznych Ministerstwa Zdrowia wynika, że w 2018 r. przeprowadzono 7 szkoleń, w których wzięło udział 336 osób.

Kierunki działań:

4.4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

4.4.1. Organizowanie ogólnopolskiej konferencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

Wskaźniki:

- liczba zorganizowanych konferencji,
- liczba osób uczestniczących w konferencji.

Termin realizacji: 2014-2020.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w dniu 27 listopada 2018 r. zorganizowało Ogólnopolską Konferencję w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 pn. „*Bezpieczeństwo osób starszych. Profilaktyka, interwencja, pomoc*”. Konferencja rozpoczęła się od zaprezentowania przez przedstawiciela Ministerstwa najważniejszych działań resortu podejmowanych w zakresie wsparcia seniorów. Podkreślono, iż bezpieczeństwo osób starszych jest szczególnie ważne w kontekście zachodzących w ostatnich latach procesów demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa.

Omówiono również, coraz bardziej powszechny, problem nadużyć konsumenckich wobec seniorów, który uczestnikom wydarzenia przedstawili pracownicy Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Perspektywa działań policji w obszarze bezpieczeństwa osób starszych zaprezentowana została przez przedstawiciela Komendy Głównej Policji. Przedstawiono m.in. dane statystyczne dotyczące przestępstw względem seniorów. Uczestnicy konferencji mieli też możliwość zapoznania się z charakterystyką zjawiska przemocy wobec osób starszych. Zwrócono uwagę na ograniczenia w dostępie do wsparcia spowodowane m.in. wiekiem, dolegliwościami, zależnością od innych oraz brakiem świadomości swoich praw.

W trakcie konferencji zaprezentowano innowacyjne rozwiązania w zakresie udzielania wsparcia starszym osobom krzywdzonym, na przykładzie inicjatyw podejmowanych przez samorządy lokalne oraz organizacje pozarządowe. Powyższe zagadnienia przedstawione zostały przez osoby praktycznie zajmujące się wsparciem krzywdzonych osób starszych, tj. reprezentantów Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Niebieska Linia IPZ oraz Fundacji Projekt Starsi, a także pracownika Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola m.st. Warszawy.

Konferencję zakończyła prezentacja dwóch najwyżej ocenionych projektów w ramach Programu Ochronowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, które uzyskały wsparcie finansowe ze środków budżetu państwa będących w dyspozycji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Projekt realizowany w 2018 r. w powiecie prudnickim zaprezentowała przedstawicielka Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Prudniku, zaś projekt wdrożony w mieście Lubliniec reprezentantka Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lublińcu.

Podczas konferencji zaprezentowany został również spot dotyczący przeciwdziałania przemocy wobec osób starszych wyprodukowany w ramach tegorocznej kampanii społecznej prowadzonej przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, której celem jest uwrażliwienie społeczeństwa na problem przemocy wobec seniorów. W konferencji wzięło udział ok. 110 przedstawicieli i służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Koszt zorganizowanej konferencji wyniósł **45 310,74 zł**.

4.4.2. Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego - szczebel gminny, powiatowy i wojewódzki.

Wskaźniki:

- liczba osób poddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego.

Termin realizacji: 2014-2020.

Z danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej za 2018 r. wynika, że ogółem **10 649 osób** zostało poddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego, w tym w samorządach województw 1 254, w powiatach 3 456 i 5 939 w samorządach gminnych. W porównaniu z rokiem 2017, w którym 8 775 osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc skorzystało z różnych form poradnictwa i wsparcia psychologicznego, w 2018 r. odnotowano niemal 17% wzrost zainteresowania tego typu ofertą.

II. Finansowanie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie realizowany był w oparciu o uchwałę nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (M.P. poz. 445) – zgodnie z przepisem art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Zgodnie z ustawą budżetową na rok 2018, na realizację zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zaplanowano kwotę **19.689 tys. zł**, z tego:

- **w części 85 – Budżety wojewodów – 17.803 tys. zł** (na utrzymanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla sprawców przemocy w rodzinie oraz na dofinansowanie organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie);
- **w części 83 – Rezerwy celowe, w poz. 28 – 1.886 tys. zł** „Środki na finansowanie lub dofinansowanie zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”.

W trakcie roku dotacje z rezerwy celowej zwiększyły budżety wojewodów o 1.886 tys. zł z przeznaczeniem na utrzymanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla sprawców przemocy w rodzinie oraz na utworzenie na terenie Miasta Krakowa specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, w tym na dostosowanie go do stosownych standardów, jak również na jego bieżące funkcjonowanie.

Jednocześnie w trakcie roku niektórzy wojewodowie dokonali zmian w planie dotacji zwiększając lub zmniejszając plan wydatków określony w ustawie budżetowej na rok 2018 w rozdziale 85205.

Ostateczny plan po zmianach na 31 grudnia 2018 roku w części 85 z przeznaczeniem na realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wyniósł 19.692 tys. zł i został wykonany na poziomie kwoty 19.090 tys. zł, tj. w 97%.

Szczegóły (dane przekazane przez Wydziały Polityki Społecznej):

- na utrzymanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie funkcjonujących na terenie kraju w 2018 roku wydatkowano ogółem 14.915 tys. zł, co stanowiło 99,6% planu po zmianach;
- na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie wydatkowano ogółem 3.101 tys. zł, co stanowiło 99,6% planu po zmianach;
- na realizację programów psychologiczno-terapeutycznych dla sprawców przemocy w rodzinie wydatkowano ogółem 286 tys. zł, co stanowiło 86% planu po zmianach;
- na dofinansowanie organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie wydatkowano ogółem 788 tys. zł, co stanowiło 98,5% planu po zmianach.

Ponadto Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki realizowało Program Ośłonowy pn. „Wspieranie Jednostek samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”. W ramach realizowanego w 2018 r. programu wspierania jednostek samorządu terytorialnego, zaplanowano środki w wysokości **3.000 tys. zł**, (część 44, dział 852, rozdział 85205 ustawy budżetowej), a wydatkowano 2.788 tys. zł (92,93% planu po zmianach), obejmując wsparciem finansowym 76 podmiotów wszystkich szczebli samorządu terytorialnego. Program realizowano w oparciu o tryb konkursowy.

Dodatkowo w ramach budżetu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wydatkowano środki:

- **144 tys. zł** na realizację ogólnopolskiej kampanii społecznej na rzecz bezpieczeństwa osób starszych,
- **45 tys. zł** na zorganizowanie konferencji „*Bezpieczeństwo osób starszych. Profilaktyka, interwencja, pomoc*”.

Ponadto poszczególne resorty w ramach realizacji zadań własnych, pośrednio przeznaczają określone kwoty na realizację działań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

Minister Sprawiedliwości działając na podstawie § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, ogłosił w dniu 29 września 2017 r. Program I, który w dniu 24 października 2018 r. został zastąpiony nowym Programem Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Prześpiństwem na lata 2019-2021.

Program I obejmował zadania związane z realizacją Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przespništwa. W wyniku przeprowadzonego konkursu, w 2018 r. utworzono 88 ośrodków pomocy pokrzywdzonym, gdyż część podmiotów utworzyło kilka ośrodków pomocy. Oferowały one pomoc pokrzywdzonym przespništwa bez względu na miejsce zamieszkania, posiadane obywatelstwo i uprawnienie do przebywania na terenie Polski. Bezpłatna pomoc była udzielana bez przeszkód natury formalnej, gdyż jedynym warunkiem objęcia opieką jest przesłanka uprawdopodobnienia przez osobę zgłaszającą się do ośrodka, iż na jej szkodę albo szkodę osoby najbliższej popełniono przespništwa. Okres realizacji ww. zadań został wskazany od dnia ogłoszenia do dnia 31 grudnia 2018 r. Minister Sprawiedliwości przeznaczył na realizację Programu I kwotę 160.000 tys. zł.

W związku z przyjęciem przez Radę Ministrów Uchwały nr 6 Rady Ministrów z dnia 6 lutego 2018 roku sprawie „*Programu ograniczania przespništwa i aspołecznych zachowań Razem Bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018-2020*”, w budżecie państwa na rok 2018 na realizację Programu została zabezpieczona rezerwa celowa w wysokości 6.000 tys. zł. Rezerwa ta, w 2018 roku została rozdysponowana zgodnie z założeniami Programu na realizację konkretnych projektów przez jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe w poszczególnych województwach.

Pozostałe resorty nie określiły kwot przeznaczonych na realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 w okresie od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2018.

III. Podsumowanie, wnioski, zalecenia

Niniejsze opracowanie stanowi odzwierciedlenie działań realizowanych w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r. przez wszystkie szczeble administracji publicznej we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem złożonym i wielowymiarowym. Z tego względu każda próba skutecznego zapobiegania i zwalczania przemocy wymaga dobrze zaprojektowanych i skutecznie realizowanych działań dotyczących wszystkich wymiarów tego zjawiska. Najbardziej skuteczną jest kompleksowa i skoordynowana polityka w obszarze zapobiegania przemocy, ochrony ofiar i podejmowania działań naprawczych względem sprawców.

W związku z tym, że problematyka przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest wielopłaszczyznowa, w ramach Programu realizowane są zadania mające na celu rozwój działań profilaktycznych dla osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie, działania skierowane na ochronę osób doznających przemocy w rodzinie, działania odnoszące się do osób stosujących przemoc w rodzinie, a także działania w zakresie podnoszenia kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Szczególnie istotne w celu skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest łączenie kompetencji służb oraz współpraca instytucji i organizacji. Działania o charakterze interdyscyplinarnym należy w tym kontekście rozumieć, jako porozumienie, łączenie sił, kompetencji i umiejętności różnych osób do osiągnięcia celu, jakim jest zatrzymanie przemocy w rodzinie. Aby współpraca mogła przebiegać efektywnie, pożądane jest zaangażowanie w realizację Programu oraz branie odpowiedzialności za tę problematykę, nie tylko przez instytucje rządowe i samorządowe, ale również organizacje pozarządowe.

Zalecenia i rekomendacje wynikające z przeprowadzonej analizy sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od dnia 1 stycznia 2018 r. do dnia 31 grudnia 2018 r.

1. Monitoring samorządów lokalnych w zakresie realizacji obowiązujących przepisów prawa a zwłaszcza działań profilaktycznych.

W efekcie wprowadzenia systemowych rozwiązań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie (uchwalenie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 2005 r. oraz ustanowienie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020) nałożono na wszystkie szczeble administracji rządowej, samorządowej oraz organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe zadania mające na celu przede wszystkim udzielanie skutecznej i profesjonalnej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie, jak również prowadzenie oddziaływań skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Szczególnie istotne jest zatem opracowanie i realizacja gminnego i powiatowego Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy bowiem stanowią one podstawę do zdiagnozowania zjawiska przemocy w rodzinie występującego na danym terenie oraz umożliwiają analizę i opracowanie określonych rozwiązań mających na celu doskonalenie systemu przeciwdziałania przemocy oraz poprawę sytuacji rodzin z problemem przemocy w rodzinie.

W porównaniu z rokiem poprzedzającym okres sprawozdawczy, w 2018 r. nastąpił wzrost opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz

ochrony ofiar przemocy w rodzinie. W 2018 r. opracowano i realizowano 2 344 programy, co stanowi niemal 94% w skali kraju. Liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie utrzymała się na tym samym poziomie, co w 2017 r., tj. 313 z 380 samorządów powiatowych opracowało powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Wobec powyższego należy rozważyć podjęcie kroków zmierzających do urzeczywistnienia regulacji prawnych w tym zakresie, tj. do opracowania oraz realizowania we wszystkich gminach i powiatach programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Warto podkreślić, że samo opracowanie i realizacja programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie nie stanowi wyznacznika jego efektywności. Dlatego pożądane jest dokonywanie przez jednostki samorządu terytorialnego ewaluacji programów celem wprowadzenia niezbędnych modyfikacji. Ponadto należy mieć na uwadze, że nadzór nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i województwa należy do kompetencji wojewody, który w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości może podjąć stosowne kroki.

Mając na uwadze skuteczność programów profilaktycznych, należy podkreślić, że w 2018 r. w stosunku do roku poprzedniego, wzrosła liczba opracowanych programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. W 2018 r. opracowano 344 programy, z czego zrealizowano 315. Biorąc pod uwagę skalę zjawiska przemocy, nadal należy mobilizować samorządy lokalne do prowadzenia szeroko rozumianych działań profilaktycznych dla osób i rodzin zagrożonych przemocą. Ważne jest projektowanie i realizowanie działań profilaktycznych skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży, a także programów podnoszących kompetencje rodzicielskie. Skuteczne i efektywne programy profilaktyczne, zwłaszcza w zakresie wzmocnienia kompetencji wychowawczych, mają szansę wpłynąć w przyszłości na mniejszą skalę zjawiska przemocy w rodzinie.

2. Zwiększenie zaangażowania przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia w działania związane z realizacją procedury „Niebieskiej Karty”.

O skali zjawiska przemocy świadczy liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A”. W 2018 r. przedstawiciele podmiotów uprawnionych do wszczęcia procedury wypełnili łącznie 93 311 formularzy „Niebieska Karta-A”. Analizując dane statystyczne, można zauważyć, że w przedmiotowym okresie sprawozdawczym odnotowano spadek liczby sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A”. Można to interpretować, jako wzrost skuteczności szeroko zakrojonych działań profilaktycznych, dzięki czemu istnieje możliwość rozpowszechniania wiedzy w środowisku lokalnym na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz działań realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ponadto dążenie do zwiększania kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez szeroką ofertę szkoleń oraz wzrost liczby osób uczestniczących w tego rodzaju formach doskonalenia przyczynia się do prawidłowego diagnozowania dysfunkcji w rodzinie, które nie zawsze należy utożsamiać z występowaniem przemocy w rodzinie.

Od czasu wprowadzenia regulacji dotyczących procedury „Niebieskie Karty” do porządku prawnego zauważalne jest stosunkowo niskie zaangażowanie przedstawicieli ochrony zdrowia i oświaty w działania związane z uruchamianiem procedury, mimo posiadanych w tym zakresie uprawnień. Dane statystyczne odnoszące się do 2018 r. wskazują na niski odsetek wszczynanych przez przedstawicieli tych służb procedur „Niebieskich Kart”. Należy podkreślić, że do budowania skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie niezbędne jest zaangażowanie wszystkich uprawnionych do podejmowania działań podmiotów, bowiem tylko interdyscyplinarny charakter oddziaływań może zapewnić ich efektywność. Udział i zaangażowanie przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia w działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie są szczególnie istotne w kontekście udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom krzywdzonym. Dzieci doświadczające przemocy

w rodzinie są w sytuacji szczególnej, bowiem nie mogą samodzielnie i skutecznie realizować pełni przysługujących im praw, w tym w zakresie ochrony przed przemocą. Zwłaszcza w przypadku dzieci w wieku do lat 3 wielokrotnie jedynym przedstawicielem służb mającym możliwość zauważenia niepokojących sygnałów mogących świadczyć o krzywdzeniu jest lekarz bądź pielęgniarka. W kontekście dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym kluczową rolę w udzieleniu pomocy i wsparcia dziecku może odegrać wychowawca czy pedagog szkolny.

Wobec powyższego istnieje potrzeba dalszego edukowania i uświadamiania przedstawicieli ochrony zdrowia i oświaty w zakresie nałożonych na nich obowiązków oraz przysługujących im uprawnień na mocy regulacji prawnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

3. Rozwój infrastruktury pomocowej dla ofiar przemocy w rodzinie, a zwłaszcza specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Obowiązujące w Polsce regulacje w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony osób doznających przemocy mają na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa i pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz podnoszenie świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie poprzez informowanie między innymi o zjawisku przemocy w rodzinie, o prawach i instytucjach, które świadczą specjalistyczną pomoc osobom doznającym przemocy w rodzinie. Powyższa pomoc udzielana jest przez punkty konsultacyjne, ośrodki wsparcia, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, czy ośrodki interwencji kryzysowej prowadzone i finansowane w ramach zadań własnych gmin i powiatów.

Szczególnie istotną rolę w udzielaniu kompleksowej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie spełniają specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, w których zatrudniona jest wyspecjalizowana kadra pracownicza mająca duże doświadczenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wdrażania nowatorskich rozwiązań w zakresie pracy z osobami doznającymi przemocy w rodzinie, jak również z osobami będącymi sprawcami tej przemocy. W 2018 r. z oferty SOW skorzystały ogółem 6 792 osoby, co w porównaniu do roku poprzedniego stanowi 21% spadek. Osoby, które zgłaszają się do tego typu placówek nie ponoszą żadnych opłat związanych z pobytem czy też świadczonymi usługami (psychologicznymi, prawnymi, medycznymi, socjalnymi). Ośrodki te nie podlegają również rejonizacji, dlatego też osoby zamieszkujące np. w Warszawie mogą skorzystać z takiej pomocy w dowolnym SOW na terenie kraju, co ma niebagatelną wartość, gdyż umożliwia wyjście z kryzysu, a niejednokrotnie daje możliwość rozpoczęcia życia w nowym miejscu. Należy podkreślić, że specjalistyczny charakter placówek pozwala na podjęcie działań pomocowych w przypadkach najbardziej skomplikowanych, w tym wobec ofiar szczególnie drastycznych przypadków przemocy w rodzinie i może doprowadzić do ich usamodzielnienia.

Zgodnie z harmonogramem stanowiącym załącznik do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 w 2018 r. utworzono kolejny, 36 specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie (placówka powstała w Krakowie). Niemniej jednak, z uwagi na niestąbną potrzebę objęcia specjalistycznymi oddziaływaniami osoby doznające przemocy, należy rozwijać tę formę pomocy. W 2019 roku ze środków budżetu państwa planowane jest uruchomienie kolejnego ośrodka.

4. Zwiększenie liczby osób stosujących przemoc w rodzinie w programach psychologiczno-terapeutycznych.

Ideą systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest kompleksowa i skoordynowana działalność ukierunkowana na zdiagnozowanie przyczyn i zniwelowanie skutków występowania przemocy. Holistyczne podejście obejmuje całokształt procesów zachodzących w rodzinie z problemem przemocy, zatem konieczne jest pojmowanie rodziny, jako pewnego systemu oddziałujących na siebie elementów, które dążą do uzyskania homeostazy. Dysfunkcja któregokolwiek z tych

elementów prowadzi do zaburzenia funkcjonowania całego systemu rodzinnego. Stąd ważne jest podejmowanie działań zarówno na rzecz osób doświadczających przemocy, jak i tych, które ją stosują. W związku z tym w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie położono duży nacisk na rozwój oddziaływań wobec sprawców przemocy, w szczególności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, które mają doprowadzić do zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie.

Inną formą działań podejmowanych w celu zahamowania przemocy w rodzinie jest realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Jest to zadanie wynikające z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, na które środki zostały zaplanowane w budżecie państwa. W 2017 r. zabezpieczono na ten cel 423 000 zł, zaś w 2018 r. kwota ta uległa podwojeniu i wynosiła 846 000 zł. Programy psychologiczno-terapeutyczne oprócz oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych obejmują również praktyczne ćwiczenia dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijające umiejętności samokontroli, co jest związane z niewystarczającą formą oddziaływań programów korekcyjno-edukacyjnych. W 2018 r. opracowano i zrealizowano 203 programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc, do których przystąpiły 1 283 osoby. Spośród osób, które ukończyły programy psychologiczno-terapeutyczne tylko 43 osoby powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy, zaś z 4 037 uczestników, oddziaływania korekcyjno-edukacyjnych okazały się nieskuteczne w 362 przypadkach. Oznacza to, że zarówno programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jak i programy psychologiczno-terapeutyczne są skuteczną formą korygowania postaw i zachowań osób stosujących przemoc.

W związku z tym rekomenduje się podjęcie działań umożliwiających jak największej liczbie osób podejrzewanych bądź stosujących przemoc w rodzinie wzięcie udziału czy to w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych czy też w programach psychologiczno-terapeutycznych.

5. Dalszy rozwój szkoleń interdyscyplinarnych dla pracowników instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Opracowanie i wdrożenie rozwiązań prawnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie nie wystarcza do zmniejszenia skali zjawiska, o którym mowa. Strategicznym elementem budowy i rozwoju efektywnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest profesjonalizm oraz wysokie kompetencje służb i instytucji pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Każda z osób podejmujących działania na rzecz ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie powinna być wyposażona w niezbędną wiedzę i umiejętności oraz mieć możliwość doskonalenia w tym zakresie.

Elementem sprzyjającym podnoszeniu kompetencji jest realizowanie przez Marszałków Województw szkoleń dla pracowników „pierwszego kontaktu”, przez których rozumie się osoby zawodowo zajmujące się tematyką związaną z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Od 2015 r. obserwowano spadek liczby przeszkolonych pracowników. Rok 2018 r. przyniósł zmianę tej tendencji, bowiem przeszkolono 3 567 osób, co stanowi 23% wzrost w porównaniu z rokiem 2017.

Biorąc pod uwagę wielowymiarowy wymiar zjawiska przemocy w rodzinie należy podkreślić, że profesjonalizacja służb jest nadal pożądana. Analizując wskaźniki statystyczne można zauważyć, iż mimo wzrostu ogólnej liczby przeszkolonych osób, nadal istnieje potrzeba zintensyfikowania szkoleń, gdyż prawidłowa współpraca pracowników pierwszego kontaktu z osobami krzywdzonymi i sprawcami przemocy w rodzinie pozwala na udzielenie kompleksowej pomocy i wsparcia. Zważywszy na rotację pracowników w poszczególnych grupach zawodowych bezpośrednio pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie ważne jest wyposażenie osób z niewielkim doświadczeniem zawodowym w tym zakresie w odpowiednią wiedzę i umiejętności konieczne do pracy z rodziną z problemem przemocy. Kompleksowe działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie będą mogły być skuteczne tylko po odpowiednim przygotowaniu pracowników

reprezentujących różne grupy zawodowe. Prawidłowa współpraca pracowników pierwszego kontaktu z ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie umożliwia udzielanie adekwatnej i skutecznej pomocy. Dlatego też w załączniku do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 odnoszącym się do nakładów budżetu państwa, w 2018 r. przewidziano zwiększenie środków na ten cel, które w porównaniu z rokiem 2017 były wyższe o 320 000 zł.

Z uwagi na duży ładunek emocjonalny, praca z osobami krzywdzonymi oraz osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy może stanowić niemałe obciążenie psychiczne, nawet dla profesjonalistów, tym samym przyczyniać się do powstania syndromu wypalenia zawodowego. Dlatego rekomenduje się umożliwienie osobom bezpośrednio pracującym z rodzinami z problemem przemocy uzyskanie wsparcia oraz poradnictwa związanego z wykonywanymi zadaniami np. w formie superwizji.

Realizowane działania w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie mają duże znaczenie przy kreowaniu przyszłych priorytetów w walce ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Jednym z kluczowych osiągnięć Programu, które dotychczas udało się zrealizować zarówno na szczeblu centralnym jak i samorządowym, jest podejmowanie współpracy, oraz wspólna odpowiedzialność za realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wszystkich służb zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym. Wprowadzenie tego typu rozwiązań, jak również ich modyfikowanie i dostosowywanie do zmieniającej się rzeczywistości i potrzeb, daje gwarancję skuteczności działań oraz stworzenia optymalnych metod i narzędzi do walki ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Realizowane działania w ramach Programu w sposób znaczący wpłynęły na zmianę świadomości społecznej. Ujawnianie przypadków przemocy w rodzinie świadczy o poszerzeniu wiedzy na temat tego zjawiska. Ponadto każdy zgłoszony przypadek przemocy w rodzinie to odpowiedź społeczeństwa na brak przyzwolenia na to zjawisko, to świadomość, że przemoc w rodzinie jest przestępstwem.

**Dane statystyczne
z realizacji Krajowego Programu
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
na lata 2014-2020**

za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.

Spis treści

1. PROFILAKTYKA I EDUKACJA SPOŁECZNA.....	149
1.1. Poszerzenie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie	149
1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej.....	149
1.3. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach.....	150
1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych.....	150
1.5. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie	151
2. OCHRONA I POMOC OSOBOM DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ W RODZINIE	152
2.1. Rozwój infrastruktury	152
2.2. Upowszechnianie informacji i edukacja w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	160
2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	161
2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych	171
3. ODDZIAŁYWANIE NA OSOBY STOSUJĄCE PRZEMOC W RODZINIE.....	171
3.1. Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi.....	171
3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie	173
3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Dz. U. z 2015 r. poz. 1390, z późn. zm.).....	182
3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań.....	185
4. PODNOSZENIE KOMPETENCJI SŁUŻB I PRZEDSTAWICIELI PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH DZIAŁANIA Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE	185
4.1. Wzmacnianie jakości kształcenia zawodowego i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania .	185
4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	186
4.3. Zwiększanie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	188
4.4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	189

Razem Ministerstwa

1. Profilaktyka i edukacja społeczna

1.1. Poszerzenie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny/wartość wskaźnika	
		Razem	MRPiPS
1.1.1. Prowadzenie badań, ekspertyz oraz analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie	corocznie opracowany raport dotyczący diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie	1	1
1.1.2. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy, powiatu i województwa, w tym w odniesieniu do gmin, ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie	liczba opracowanych diagnoz	781	781
1.1.3. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze województwa	coroczny raport	16	16

1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny				
		Razem	MRPiPS	MEN	MS	KRRiT (MKiDN)
1.2.1. Prowadzenie ogólnopolskich kampanii społecznych	liczba kampanii	3	1	1	1	X
1.2.1. Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych	liczba kampanii	946	946	X	X	X
1.2.2. Współpraca pomiędzy organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu	liczba osób, którym udzielono informacji	15 252	15 252	X	X	X

wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmażeńskich	liczba podjętych inicjatyw	566	566	X	X	X

1.3. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	KRRiT (MKiDN)
1.3.1. Promowanie w środkach masowego przekazu programów skierowanych do dzieci i młodzieży pozbawionych treści przemocowych	liczba programów dla dzieci i młodzieży, w których nie występuje przemoc	Brak danych	
	liczba programów w środkach masowego przekazu promujących pozbawione treści przemocowych programy kierowane do dzieci i młodzieży	Brak danych	

1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych

Rodzaj działania	Wskaźnik				
		Razem	MRPiPS	MZ	MEN
1.4.1. Opracowanie programów ostonowych oraz edukacyjnych i prowadzenie działań, dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub z niepełnosprawnościami	liczba opracowanych programów ostonowych oraz edukacyjnych	596	1	X	595
	liczba osób, w stosunku do których prowadzono działania	864 305	1780	X	862 525
1.4.2. Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym	liczba opracowanych programów	344	344	X	X
	liczba zrealizowanych programów	315	315	X	X

mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie	liczba uczestników programów	58 816	58 816	X	X		
1.4.3. Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małoletnich w ciąży	liczba placówek	955	955	X	X		
	liczba programów	946	946	X	X		
	liczba osób	ogółem	47 818	47 818	X	X	
		w tym kobiety	ogółem	34 225	34 225	X	X
			w tym niepełnosprawne	765	765	X	X
	w tym starsze		1 037	1 037	X	X	
	w tym mężczyźni	ogółem	13 593	13 593	X	X	
		w tym niepełnosprawni	419	419	X	X	
		w tym starsi	713	713	X	X	
liczba wizyt patronażowych prowadzonych przez położne podstawowej opieki zdrowotnej	1353458	X	1353458	X			

1.5 Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MRPiPS
1.5.1. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	liczba opracowanych programów	2 344	2 344
	liczba uchylonych uchwał	177	177
1.5.2. Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	liczba opracowanych programów	313	313
	liczba uchylonych uchwał	19	19

1.5.3. Opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie	liczba opracowanych programów	13	13
	liczba uchylonych uchwał	1	1

2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

2.1. Rozwój infrastruktury

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny		
			Razem	MRPiPS	
2.1.1. Utworzenie i funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych	liczba utworzonych zespołów interdyscyplinarnych		2 521	2 521	
	liczba posiedzeń zespołów		16 190	16 190	
	liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych	ogółem		206 242	206 242
		w tym kobiety	ogółem	82 110	82 110
			w tym niepełnosprawne	4 668	4 668
			w tym starsze	11 080	11 080
		w tym mężczyźni	ogółem	72 975	72 975
			w tym niepełnosprawni	3 259	3 259
			w tym starsi	6 501	6 501
		w tym dzieci	ogółem	51 157	51 157
			w tym niepełnosprawne	1 650	1 650
	liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych		75 897	75 897	
	liczba utworzonych grup roboczych		76 553	76 553	
	liczba posiedzeń grup		262 091	262 091	
	liczba osób objętych pomocą grup roboczych	ogółem		274 763	274 763
w tym kobiety		ogółem	108 742	108 742	
		w tym niepełnosprawne	6 564	6 564	

			w tym starsze	15 159	15 159
		w tym mężczyźni	ogółem	95 753	95 753
			w tym niepełnosprawni	4 654	4 654
			w tym starsi	8 858	8 858
		w tym dzieci	ogółem	70 268	70 268
			w tym niepełnosprawne	2 251	2 251
	liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych			101 457	101 457
2.1.2. Ewidencjonowanie istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	a) aktualizacja na stronach internetowych bazy danych podmiotów realizujących zadania zleczone z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie			1	1
	b) aktualizacja na stronach internetowych bazy danych podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie			13	13
	c) aktualizacja rejestru placówek zapewniających miejsca noclegowe oraz rejestru specjalistycznego poradnictwa			14	14
2.1.3. Przesyłanie zaktualizowanych baz danych z danego województwa do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku	liczba przekazanych aktualnych baz danych	ogółem		310	310
		prezesowi sądu apelacyjnego		23	23
		prokuratorowi apelacyjnemu		23	23
		komendantowi wojewódzkiemu Policji		23	23
		kuratorowi oświaty		23	23
		organom samorządu terytorialnego		218	218

Rodzaj działania	Wskaźnik	Razem	MS	PK	MSWiA	MEN
2.1.4. Upowszechnienie baz danych uzyskanych od wojewodów, zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w sądach, prokuraturach okręgowych i rejonowych, w komendach powiatowych i miejskich Policji oraz w jednostkach oświatowych	liczba przekazanych aktualnych baz	490	239	146	104	1
	liczba jednostek oświatowych, do których przekazano aktualne bazy danych	16	X	X	X	16

Rodzaj działania	Wskaźnik	Nazwa instytucji	Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MRPiPS
2.1.5. Rozbudowa sieci i poszerzanie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	liczba utworzonych w danym roku	punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	66	66
		ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	2	2
		specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	3	3
		domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	6	6
		ośrodków interwencji kryzysowej	27	27

		w tym: punktów interwencji kryzysowej	7	7
		innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	13	13

Rodzaj działania	Wskaźnik	Nazwa instytucji	osoby dotknięte przemocą w rodzinie korzystające z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie		Podmiot odpowiedzialny	
					Razem	MRPiPS
2.1.5. Rozbudowa sieci i poszerzenie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	liczba osób korzystających z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		2 811	2 811
			w tym kobiety	ogółem	1 626	1 626
				w tym niepełnosprawne	60	60
				w tym starsze	114	114
			w tym mężczyźni	ogółem	689	689
				w tym niepełnosprawni	25	25
				w tym starsi	47	47
			w tym dzieci	ogółem	496	496
				w tym niepełnosprawne	6	6
			ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		51
		w tym kobiety		ogółem	32	32
				w tym niepełnosprawne	10	10
				w tym starsze	2	2
		w tym mężczyźni		ogółem	10	10
				w tym niepełnosprawni	X	X
				w tym starsi		
		w tym dzieci		ogółem	9	9
w tym niepełnosprawne	X		X			

			ogółem	136	136	
		specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie		ogółem	57	57
			w tym kobiety	w tym niepełnosprawne	8	8
				w tym starsze	3	3
			w tym mężczyźni	ogółem	3	3
				w tym niepełnosprawni	2	2
				w tym starsi	2	2
			w tym dzieci	ogółem	76	76
				w tym niepełnosprawne	2	2
			domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	ogółem	220	220
		w tym kobiety		ogółem	92	92
				w tym niepełnosprawne	9	9
				w tym starsze	X	X
		w tym mężczyźni		ogółem	X	X
				w tym niepełnosprawni	X	X
				w tym starsi	X	X
		w tym dzieci		ogółem	128	128
				w tym niepełnosprawne	1	1
		ośrodków interwencji kryzysowej	ogółem	4 844	4 844	
			w tym kobiety	ogółem	3 086	3 086
				w tym niepełnosprawne	50	50
				w tym starsze	106	106
			w tym mężczyźni	ogółem	546	546
				w tym niepełnosprawni	5	5
				w tym starsi	20	20
			w tym	ogółem	1 212	1 212

			dzieci	w tym niepełnosprawne	20	20	
		w tym: punktów interwencji kryzysowej świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		1 833	1 833	
			w tym kobiety	ogółem		1 335	1 335
				w tym niepełnosprawne		18	18
				w tym starsze		39	39
			w tym mężczyźni	ogółem		266	266
				w tym niepełnosprawni		3	3
				w tym starsi		14	14
			w tym dzieci	ogółem		232	232
				w tym niepełnosprawne		1	1
			innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		367	367
		w tym kobiety		ogółem		175	175
				w tym niepełnosprawne		5	5
				w tym starsze		10	10
		w tym mężczyźni		ogółem		65	65
				w tym niepełnosprawni		2	2
				w tym starsi		3	3
		w tym dzieci		ogółem		127	127
				w tym niepełnosprawne		9	9

Rodzaj działania	Wskaźnik	Nazwa instytucji	osoby dotknięte przemocą w rodzinie korzystające z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	Podmiot odpowiedzialny			
				Razem	MRPiPS		
2.1.5. Rozbudowa sieci i poszerzenie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	w tym liczba osób korzystających z miejsc całodobowych z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		51	51	
			w tym kobiety	ogółem		32	32
				w tym niepełnosprawne		10	10
				w tym starsze		2	2
			w tym mężczyźni	ogółem		10	10
				w tym niepełnosprawni		X	X
				w tym starsi		X	X
			w tym dzieci	ogółem		9	9
				w tym niepełnosprawne		X	X
			specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	ogółem		136	136
		w tym kobiety		ogółem		57	57
				w tym niepełnosprawne		8	8
				w tym starsze		3	3
		w tym mężczyźni		ogółem		3	3
				w tym niepełnosprawni		2	2
				w tym starsi		2	2
		w tym dzieci		ogółem		76	76
				w tym niepełnosprawne		2	2
		domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		ogółem		220	220
			w tym kobiety	ogółem		92	92
				w tym niepełnosprawne		9	9
w tym starsze				X	X		

				ogółem	X	X	
			w tym mężczyźni	w tym niepełnosprawni	X	X	
				w tym starsi			
			w tym dzieci	ogółem	128	128	
				w tym niepełnosprawne	1	1	
		ośrodków interwencji kryzysowej	ogółem		296	296	
			w tym kobiety	ogółem		151	151
				w tym niepełnosprawne		8	8
				w tym starsze		5	5
			w tym mężczyźni	ogółem		1	1
				w tym niepełnosprawni		X	X
				w tym starsi			
			w tym dzieci	ogółem		144	144
				w tym niepełnosprawne		2	2
			w tym: punktów interwencji kryzysowej świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		X	X
		w tym kobiety		ogółem		X	X
				w tym niepełnosprawne		X	X
				w tym starsze		X	X
		w tym mężczyźni		ogółem		X	X
				w tym niepełnosprawni		X	X
				w tym starsi		X	X
		w tym dzieci		ogółem		X	X
				w tym niepełnosprawne		X	X
		innych placówek		ogółem		101	101

		świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	w tym kobiety	ogółem	72	72
				w tym niepełnosprawne	X	X
				w tym starsze	1	1
			w tym mężczyźni	ogółem	24	24
				w tym niepełnosprawni	X	X
				w tym starsi	X	X
			w tym dzieci	ogółem	5	5
				w tym niepełnosprawne	X	X

2.1.6. Nawiązanie i wzmacnianie współpracy

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MRPiPS
2.1.6. Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	liczba zleczanych i wspólnie realizowanych projektów	602	602

2.2. Upowszechnianie informacji i edukacja w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MRPiPS
2.2.1. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej	liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjnych	355 973	355 973
	liczba lokalnych kampanii społecznych	1 011	1 011
2.2.2. Opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą	liczba zajęć dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	6 519	6 519

w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie	liczba osób uczestniczących w zajęciach	22 379	22 379

2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny		
			Razem	MRPiPS	
2.3.1. Realizowanie przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		224 251	224 251
		kobiety		122 372	122 372
		mężczyźni		36 148	36 148
		dzieci		65 731	65 731
	Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa	ogółem		152 952	152 952
		w tym	medycznego	5 139	5 139
			psychologicznego	66 243	66 243
			prawnego	34 976	34 976
			socjalnego	93 494	93 494
		zawodowego i rodzinnego	31 312	31 312	
2.3.2. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w ośrodkach wsparcia, w tym całodobowych, oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej	liczba punktów konsultacyjnych		500	500	
	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z punktów konsultacyjnych	ogółem		21 538	21 538
		w tym kobiety	ogółem	14 670	14 670
			w tym niepełnosprawne	611	611
			w tym starsze	1 443	1 443
		w tym mężczyźni	ogółem	3 958	3 958
			w tym niepełnosprawni	176	176
			w tym starsi	464	464
		w tym	ogółem	2 910	2 910

		dzieci	w tym niepełnosprawne	82	82
	liczba gminnych ośrodków wsparcia			14	14
	w tym: liczba gminnych ośrodków wsparcia z miejscami całodobowymi			10	10
	liczba miejsc w gminnych ośrodkach wsparcia			469	469
	w tym: liczba miejsc w gminnych ośrodkach wsparcia z miejscami całodobowymi			280	280
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w gminnych ośrodkach wsparcia	ogółem			260	260
	w tym kobiety	ogółem		184	184
		w tym niepełnosprawne		17	17
		w tym starsze		10	10
	w tym mężczyźni	ogółem		24	24
		w tym niepełnosprawni		X	X
		w tym starsi		1	1
	w tym dzieci	ogółem		52	52
		w tym niepełnosprawne		3	3
	w tym: liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc całodobowych w gminnych ośrodkach wsparcia	ogółem			116
w tym kobiety		ogółem		66	66
		w tym niepełnosprawne		17	17
		w tym starsze		4	4
w tym mężczyźni		ogółem		11	11
		w tym niepełnosprawni		X	X
		w tym starsi		X	X
w tym dzieci		ogółem		39	39
	w tym niepełnosprawne		3	3	
liczba powiatowych ośrodków wsparcia			3	3	

	w tym: liczba powiatowych ośrodków wsparcia z miejscami całodobowymi		2	2
	liczba miejsc w powiatowych ośrodkach wsparcia		332	332
	w tym: liczba miejsc w powiatowych ośrodkach wsparcia z miejscami całodobowymi		27	27
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w powiatowych ośrodkach wsparcia	ogółem		994	994
	w tym kobiety	ogółem	632	632
		w tym niepełnosprawne	11	11
		w tym starsze	12	12
	w tym mężczyźni	ogółem	144	144
		w tym niepełnosprawni	4	4
		w tym starsi	6	6
	w tym dzieci	ogółem	218	218
		w tym niepełnosprawne	8	8
	w tym: liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc całodobowych w powiatowych ośrodkach wsparcia	ogółem		70
w tym kobiety		ogółem	26	26
		w tym niepełnosprawne	2	2
		w tym starsze	1	1
w tym mężczyźni		ogółem	1	1
		w tym niepełnosprawni	X	X
		w tym starsi	X	X
w tym dzieci		ogółem	43	43
	w tym niepełnosprawne	6	6	
	liczba domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		19	19
	liczba miejsc w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		389	389
liczba osób	ogółem		498	498

dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	w tym kobiety	ogółem	213	213
		w tym niepełnosprawne	17	17
		w tym starsze	1	1
	w tym mężczyźni	ogółem	4	4
		w tym niepełnosprawni	1	1
		w tym starsi	X	X
	w tym dzieci	ogółem	281	281
		w tym niepełnosprawne	4	4
	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc całodobowych w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	ogółem		498
w tym kobiety		ogółem	213	213
		w tym niepełnosprawne	17	17
		w tym starsze	1	1
w tym mężczyźni		ogółem	4	4
		w tym niepełnosprawni	1	1
		w tym starsi	X	X
w tym dzieci		ogółem	281	281
		w tym niepełnosprawne	4	4
liczba ośrodków interwencji kryzysowej			220	220
w tym: liczba ośrodków interwencji kryzysowej z miejscami całodobowymi			134	134
liczba miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej			12 741	12 741
w tym: liczba miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej z miejscami całodobowymi			1 418	1 418
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały	ogółem		19 132	19 132
	w tym kobiety	ogółem	12 677	12 677
		w tym niepełnosprawne	641	641

z miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej		w tym starsze	810	810
	w tym mężczyźni	ogółem	2 589	2 589
		w tym niepełnosprawni	131	131
		w tym starsi	180	180
	w tym dzieci	ogółem	3 866	3 866
		w tym niepełnosprawne	90	90
w tym:	ogółem		2 133	2 133
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc całodobowych w ośrodkach interwencji kryzysowej	w tym kobiety	ogółem	1 111	1 111
		w tym niepełnosprawne	95	95
		w tym starsze	47	47
	w tym mężczyźni	ogółem	92	92
		w tym niepełnosprawni	7	7
		w tym starsi	5	5
	w tym dzieci	ogółem	930	930
		w tym niepełnosprawne	27	27
	w tym:			58
liczba punktów interwencji kryzysowej				
w tym: liczba punktów interwencji kryzysowej z miejscami całodobowymi			11	11
liczba miejsc w punktach interwencji kryzysowej			4 767	4 767
w tym: liczba miejsc w punktach interwencji kryzysowej z miejscami całodobowymi			62	62
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w punktach interwencji	ogółem		5 629	5 629
	w tym kobiety	ogółem	3 625	3 625
		w tym niepełnosprawne	97	97
		w tym starsze	169	169
	w tym	ogółem	952	952

	kryzysowej	mężczyźni	w tym niepełnosprawni	22	22
			w tym starsi	46	46
		w tym dzieci	ogółem	1 052	1 052
			w tym niepełnosprawne	17	17
	w tym: liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc całodobowych w punktach interwencji kryzysowej	ogółem		346	346
		w tym kobiety	ogółem	253	253
			w tym niepełnosprawne	19	19
			w tym starsze	X	X
		w tym mężczyźni	ogółem	52	52
			w tym niepełnosprawni	X	X
			w tym starsi	X	X
		w tym dzieci	ogółem	41	41
			w tym niepełnosprawne	2	2
		liczba innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie			64
w tym: liczba innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie z miejscami całodobowymi			30	30	
liczba miejsc w innych placówkach świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie			2 259	2 259	
w tym: liczba miejsc w innych placówkach świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie z miejscami całodobowymi			300	300	
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w innych	ogółem		3 872	3 872	
	w tym kobiety	ogółem	2 439	2 439	
		w tym niepełnosprawne	69	69	
		w tym starsze	118	118	

	placówkach świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	w tym mężczyźni	ogółem	465	465
			w tym niepełnosprawni	17	17
			w tym starsi	36	36
		w tym dzieci	ogółem	968	968
			w tym niepełnosprawne	24	24
	w tym: liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc całodobowych w innych placówkach świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		567	567
		w tym kobiety	ogółem	282	282
			w tym niepełnosprawne	12	12
			w tym starsze	35	35
w tym mężczyźni		ogółem	43	43	
		w tym niepełnosprawni	1	1	
		w tym starsi	6	6	
w tym dzieci		ogółem	242	242	
	w tym niepełnosprawne	11	11		
2.3.3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie całodobowych miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie		36	36	
	liczba miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie		2 887	2 887	
	w tym: liczba miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie z miejscami całodobowymi		606	606	
	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	ogółem		6 792	6 792
		w tym kobiety	ogółem	4 640	4 640
			w tym niepełnosprawne	202	202
			w tym starsze	197	197
w tym mężczyźni		ogółem	1 141	1 141	
	w tym niepełnosprawni	40	40		

			w tym starsi	63	63
		w tym dzieci	ogółem	1 011	1 011
			w tym niepełnosprawne	38	38
	w tym: liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc całodobowych w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	ogółem		1 530	1 530
		w tym kobiety	ogółem	694	694
			w tym niepełnosprawne	76	76
			w tym starsze	39	39
		w tym mężczyźni	ogółem	22	22
			w tym niepełnosprawni	8	8
			w tym starsi	5	5
		w tym dzieci	ogółem	814	814
			w tym niepełnosprawne	30	30

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez:		
			Razem	MSWiA	MZ
2.3.4. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz utworzenie całodobowej, bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie i ze względu na płeć	liczba ogólnopolskich telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych		4	1	3
	czas dostępności telefonu	całodobowy	1	X	1
		inny	3	1	2
	liczba rozmów		17 148	1 174	15 974
liczba interwencji		327	X	327	

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MRPiPS
2.3.5. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	liczba lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych		658	658
	czas dostępności telefonu	całodobowy	154	154
		inny	504	504
	liczba rozmów		53 596	53 596
	liczba interwencji		19 354	19 354

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny			
			Razem	MRPiPS	MS	MSWiA
2.3.6. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przestępców oraz tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie	liczba przyjaznych pokoi przestępców		636	201	293	142
	liczba dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach przestępców	ogółem	11 066	X	11 066	X
		chłopcy	4 464	X	4 464	X
		dziewczynki	6 602	X	6 602	X

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MRPiPS
2.3.7. Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy	liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie	ogółem	1 130	1 130
		chłopcy	564	564
		dziewczynki	566	566

	liczba dzieci umieszczonych u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny		353	353
	liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej		563	563
	liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej		459	459
2.3.8. Opracowanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	liczba programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie		197	197
	liczba uczestniczących w programie terapeutycznym osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem	4 599	4 599
		kobiety	3 420	3 420
		mężczyźni	208	208
		dzieci	971	971
	liczba osób, które ukończyły programy terapeutyczne	ogółem	3 221	3 221
		kobiety	2 250	2 250
		mężczyźni	144	144
		dzieci	827	827
	liczba grup terapeutycznych		209	209
liczba grup wsparcia		400	400	
2.3.9. Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymanie w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych	liczba opracowanych uregulowań prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów, etc.) umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania		49	49
	liczba mieszkań socjalnych przyznanych osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w pierwszej kolejności		73	73

2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny		
			Razem	MRPiPS	
2.4.1. Badanie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą	liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”, na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy		50 415	50 415	
	liczba osób monitorowanych po opuszczeniu specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała	ogółem		2 850	2 850
		w tym kobiety	ogółem	1 442	1 442
			w tym niepełnosprawne	109	109
			w tym starsze	92	92
		w tym mężczyźni	ogółem	343	343
			w tym niepełnosprawni	25	25
			w tym starsi	33	33
		w tym dzieci	ogółem	1 065	1 065
			w tym niepełnosprawne	50	50
liczba corocznych raportów i analiz czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie		359	359		

3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie

3.1. Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MRPiPS
3.1.1. Ewidencjonowanie instytucji rządowych i samorządowych,	corocznie aktualizowane na stronach internetowych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej bazy teleadresowe podmiotów realizujących programy oddziaływań	1	1

podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a w szczególności realizujących programy korekcyjno-edukacyjne	korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie			
	corocznie aktualizowane na stronach internetowych powiatów oraz gmin bazy teled adresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie		660	660
	liczba informatorów opracowanych przez jednostki samorządu terytorialnego zawierających dane teled adresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie		3 082	3 082
3.1.2 Przesyłanie zaktualizowanych informatorów z danego powiatu, o których mowa w pkt. 3.1.1 właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku	przekazanie aktualnego informatora w wersji papierowej lub elektronicznej właściwym miejscowo	ogółem	1 314	1 314
		prezesom sądów rejonowych	235	235
		prokuratorom rejonowym	214	214
		komendantom powiatowych/miejskich Policji	226	226
		wchodzącym w obręb powiatu gminom	639	639

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny				
		Razem	MRPiPS	MS	PK	MSWiA
3.1.3. Rozpowszechnienie baz danych oraz informatorów, przez podmioty o których mowa w pkt. 3.1.2 w podległych im pionach	liczba przekazanych sędziom, zespołom kuratorskiej służby sądowej, prokuratorom oraz funkcjonariuszom Policji aktualnych informatorów w wersji papierowej lub	17 474	X	2 901	934	13 639

organizacyjnych	elektronicznej					
	umieszczenie informatorów na stronach internetowych gmin, sądów i prokuratur rejonowych, komend policji powiatowych i miejskich do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku	1 034	296	236	56	446

3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny					
		Razem	MRPiPS	MSWIA	MZ	MEN	MKiDN
3.2.1. Stosowanie procedury "Niebieskie Karty" przez uprawnione podmioty	liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – A” przez pracowników socjalnych, funkcjonariuszy Policji, przedstawicieli gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz ochrony zdrowia, pracowników i przedstawicieli oświaty wszczynających procedurę	93 311	11 177	73 153	4 550	4 416	15
	liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – C” przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze	60 399	60 399	X	X	X	X
	liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – D” przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze	45 656	45 656	X	X	X	X
	liczba rodzin objętych procedurą "Niebieskie Karty"	109 533	109 533	X	X	X	X

	liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę "Niebieskie Karty" w okresie sprawozdawczym	73 760	73 760	X	X	X	X
	liczba procedur Niebieskie Karty zakończonych w przypadku:						
	ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	50 415	50 415	X	X	X	X
	rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań	21 485	21 485	X	X	X	X
	liczba wszczętych dochodzeń w sprawach związanych z przemocą w rodzinie przez jednostki Policji	28 786	X	28 786	X	X	X
	liczba postanowień o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawach związanych z przemocą w rodzinie przez jednostki Policji	13 076	X	13 076	X	X	X
	liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez sporządzenie aktu oskarżenia przez jednostki Policji	15 684	X	15 684	X	X	X
	liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez umorzenie postępowania przez jednostki Policji	13 102	X	13 102	X	X	X

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny			
			Razem	MS	PK	MSWiA
3.2.2. Zapobieganie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez: - zatrzymywanie osób stosujących przemoc w rodzinie - występowanie do sądu o zastosowanie lub przedłużenie stosowania wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych w przedmiocie nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, ewentualnie tymczasowego aresztowania - występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków probacyjnych polegających na obowiązku	liczba zatrzymanych sprawców przemocy w rodzinie przez jednostki policji	Ogółem	16 915	X	X	16 915
		Kobiety	579	X	X	579
		mężczyźni	16 305	X	X	16 305
	liczba zastosowanych przez prokuratora środków zapobiegawczych w przedmiocie:	dozoru Policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie (art. 275 § 2 kpk)	4 403	X	4 403	X
		dozoru Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275 § 3 kpk)	790	X	790	X
		nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą (art. 275a kpk)	3 776	X	3 776	X
	liczba złożonych przez prokuratora wniosków do sądu o zastosowanie lub przedłużenie środków zapobiegawczych w przedmiocie:	zastosowania nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	1 319	X	1 319	X
		przedłużenia nakazu opuszczania lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy	162	X	162	X
		zastosowania tymczasowego aresztowania	2 274	X	2 274	X
	liczba wniosków, w tym z art. 335 § 1 kpk, do sądu w przedmiocie zastosowania środków karnych lub probacyjnych	obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	środki karne	3	X	3
		środki probacyjne	30	X	30	X

powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	w przedmiocie:	zakazu kontaktowania się z określonymi osobami	środki karne	137	X	137	X
			środki probacyjne	105	X	105	X
		zakazu zbliżania się do określonych osób	środki karne	151	X	151	X
			środki probacyjne	78	X	78	X
		nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	środki karne	92	X	92	X
			środki probacyjne	57	X	57	X
		uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych	środki probacyjne	240	X	240	X
		liczba podjętych przez sąd decyzji o uwzględnieniu wniosków prokuratora o:	zastosowanie nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym		2 353	2 353	X
	przedłużenie nakazu opuszczania lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy		330	330	X	X	
	zastosowanie tymczasowego aresztowania		1 075	1 075	X	X	
	liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd w postępowaniu wykonawczym środków probacyjnych	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach		7	7	X	X
		obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym		13	13	X	X

	polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego	10	10	X	X
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	27	27	X	X
	liczba orzeczeń sądowych uwzględniających wnioski kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach	7	7	X	X
		obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym	9	9	X	X
		obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego	7	7	X	X
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	12	12	X	X

3.2.3. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych

Rodzaj działania	Wskaźnik			Podmiot odpowiedzialny	
				Razem	MS
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie - prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych	liczba osób oskarżonych o stosowanie przemocy w rodzinie	osądzeni	Ogółem	15 892	15 892
			w tym art. 207 kk	11 236	11 236
	skazani	ogółem	13 183	13 183	
		w tym kobiety	627	627	
		w tym mężczyźni	12 556	12 556	

i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie			w tym art. 207 kk	9 297	9 297	
			w tym kobiety	340	340	
			w tym mężczyźni	8 957	8 957	
		uniewinnieni	Ogółem	324	324	
			w tym art. 207 kk	229	229	
		warunkowo umorzone postępowanie	Ogółem	1 610	1 610	
			w tym art. 207 kk	1 195	1 195	
		umorzono postępowanie	Ogółem	754	754	
			w tym art. 207 kk	512	512	
	liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, wobec których orzeczono kary	grzywny	Ogółem	1 211	1 211	
			w tym art. 207 kk	361	361	
		ograniczenia wolności	Ogółem	3 116	3 116	
			w tym art. 207 kk	1 716	1 716	
		pozbawienia wolności	Ogółem	8 608	8 608	
			w tym art. 207 kk	7 028	7 028	
		w tym pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem	Ogółem	5 374	5 374	
			w tym art. 207 kk	4 642	4 642	
		liczby orzeczonych środków karnych i probacyjnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	środki karne	31	31
				w tym wobec kobiet	1	1
	w tym wobec mężczyzn			30	30	
środki probacyjne	59			59		

			w tym wobec kobiet	3	3
			w tym wobec mężczyzn	56	56
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	środki karne	762	762
			w tym wobec kobiet	21	21
			w tym wobec mężczyzn	741	741
			środki probacyjne	533	533
			w tym wobec kobiet	22	22
			w tym wobec mężczyzn	511	511
			zakaz zbliżania się do określonych osób	środki karne	1 205
		w tym wobec kobiet		28	28
		w tym wobec mężczyzn		1 177	1 177
		środki probacyjne		346	346
		w tym wobec kobiet		8	8
		w tym wobec mężczyzn		338	338
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	środki karne	604	604
			w tym wobec kobiet	8	8
			w tym wobec mężczyzn	596	596
			środki probacyjne	362	362
			w tym wobec kobiet	7	7

			w tym wobec mężczyzn	355	355
		uczestnictwo w programach korekcyjno-educacyjnych	środki probacyjne	656	656
			w tym wobec kobiet	43	43
			w tym wobec mężczyzn	613	613
- prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej	liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie	ograniczenie władzy rodzicielskiej (art. 109 § 2 kro)	liczba orzeczeń	328	328
			liczba dzieci	629	629
		pozbawienie władzy rodzicielskiej (art. 111 kro)	liczba orzeczeń	53	53
			liczba dzieci	93	93
- prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji	liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie (opróżnienie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego)			812	812
	liczba złożonych do sądu cywilnego wniosków o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny			1 596	1 596
	liczba orzeczeń dotyczących zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny			689	689

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny				
		Razem	MRPiPS	MS	PK	MZ
3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji	liczba przekazanych Policji lub kuratorom sądowym informacji przez pracowników socjalnych o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc	1 765	1 765	X	X	X

pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie	liczba przekazanych w/w organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości informacji przez konsultantów telefonu interwencyjno-informacyjnego prowadzonego przez PARPA o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc		X	X	X	X	X
	liczba wniosków prokuratora do sądu w postępowaniu wykonawczym w przedmiocie:	zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie	86	X	X	86	X
		odwołanie warunkowego zwolnienia wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie	1	X	X	1	X
	liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o:	zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności (art. 12d ustawy)	Złożone	368	X	368	X
		uwzględnione przez sąd	285	X	285	X	X

	odwołanie warunkowego zwolnienia (art. 12d ustawy)	Złożone	52	X	52	X	X
		uwzględnione przez sąd	48	X	48	X	X

3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Dz. U. z 2015 r. poz. 1390, z późn. zm.)

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MRPiPS
3.3.1. Opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	18	18

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny		
		Razem	MRPiPS	MS
3.3.2. Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie: - w warunkach wolnościowych - w jednostkach penitencjarnych	liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	487	298	189

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny		
		Razem	MS	PK
3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd	Liczba wniosków prokuratora z art. 335 §1 kpk o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	X	X	X

za przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie	liczba wniosków prokuratora do sądu o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego	31	X	31
	liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego	108	108	X
	liczba wniosków dyrektorów zakładów karnych do sądu penitencjarnego o nałożenie obowiązku uczestnictwa skazanego w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych po odbyciu kary, w przypadku udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia, jeżeli skazany nie został objęty takim programem w trakcie pobytu w zakładzie karnym.	1 127	1 127	X

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny		
		Razem	MS	
3.3.4. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń	liczba orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc w rodzinie obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych	741	741	
	liczba skierowań do uczestnictwa w w/w programach	942	942	
	liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	4 728	4 728
		kobiety	201	201
		mężczyźni	4 527	4 527
	liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	3 973	3 973
		kobiety	166	166
		mężczyźni	3 807	3 807

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MRPiPS
3.3.5. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-educacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	coroczny raport dotyczący realizacji programów oddziaływań korekcyjno-educacyjnych		1	1
	liczba podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-educacyjnych		233	233
	liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-educacyjnych	ogółem	4 037	4 037
		kobiety	453	453
		mężczyźni	3 584	3 584
	liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-educacyjnych	ogółem	2 422	2 422
		kobiety	302	302
		mężczyźni	2 120	2 120

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny		
			Razem	MRPiPS	MS
3.3.6. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-educacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-educacyjnego	liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-educacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie	ogółem	362	362	X
		kobiety	33	33	X
		mężczyźni	329	329	X
	liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-educacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone z uwagi na popełnienie czynu podobnego	ogółem	193	X	193
		kobiety	3	X	3
		mężczyźni	190	X	190

3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny		
		Razem	MRPiPS	
3.4.1. Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	203	203	
	liczba osób, które przystąpiły do programów psychologiczno-terapeutycznych	ogółem	1 283	1 283
		kobiety	229	229
		mężczyźni	1 054	1 054
	liczba osób, które ukończyły programy psychologiczno-terapeutyczne	ogółem	808	808
		kobiety	145	145
		mężczyźni	663	663
3.4.2. Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie	ogółem	43	43
		kobiety	3	3
		mężczyźni	40	40

4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

4.1. Wzmacnianie jakości kształcenia zawodowego i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny						
		Razem	MRPiPS	MS	MSWiA	MZ	MEN	MKiDN
4.1.1. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy	liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia właściwych treści do programów kształcenia zawodowego	196	X	65	2	X	6	123

w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja	liczba realizowanych programów	553	X	83	2	70	6	392
	liczba osób objętych treściami programowymi	59 039	X	678	4 357	21 150	25 659	7 195
4.1.2. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów doskonalenia zawodowego i ich realizacja	liczba przeprowadzonych szkoleń	447	X	X	X	X	447	X
	liczba uczestników szkoleń	8 310	X	X	X	X	8 310	X

4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny					
		Razem	MRPiPS	MS	PK	MSWiA	MZ
4.2.1. Opracowywanie oraz wydawanie wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 5 ustawy)	wytyczne do prowadzenia szkoleń	1	1	X	X	X	X
4.2.2. Opracowywanie i wydawanie wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	wytyczne dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury	X	X	X	X	X	X

4.2.3. Opracowanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie, dla osób realizujących te zadania	opracowane materiały instruktażowe, zalecenia i procedury w każdym województwie	14	14	X	X	X	X
4.2.4. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdym województwie, poprzez:	umieszczenie i coroczna aktualizacja na stronach internetowych właściwych instytucji bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb	140	25	51	45	19	
- utworzenie i aktualizację bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa oraz umieszczenie jej na stronach internetowych instytucji wojewódzkich i okręgowych, - nawiązanie współpracy pomiędzy takimi osobami w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie - przeprowadzanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb	liczba interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb	2 741	219	2 455	59	X	8

4.3. Zwiększanie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MRPiPS
4.3.1. Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne, o których mowa w punkcie 4.2.1 dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w tym przedstawiciele: - jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, - gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, - Policji, - oświaty, - ochrony zdrowia, - sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych, - służby więziennej - innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych /grup roboczych	liczba szkoleń w każdym województwie		277	277
	liczba przeszkolonych przedstawicieli	ogółem	3 567	3 567
		jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	2 054	2 054
		gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	75	75
		Policji	280	280
		oświaty	538	538
		ochrony zdrowia	50	50
		sędziów	19	19
		prokuratorów	2	2
		kuratorów sądowych	230	230
		służby więziennej	13	13
innych podmiotów	306	306		

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny			
		Razem	MS	MSWiA	MZ
4.3.2. Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych	liczba szkoleń	1 756	37	1 712	7

do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb	30 611	1 520	28 755	336

4.4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MRPiPS
4.4.1. Organizowanie ogólnopolskiej konferencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	liczba zorganizowanych konferencji	1	1
	liczba osób uczestniczących w konferencji	110	110
4.4.2. Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia	liczba osób poddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego	10 649	10 649